

"VAPAUTTA, VALISTUSTA JA VASTUUTA"
**1990-luvun nuorsuomalaiset — elämäntapa ja politiikka ja
puolueen politiikan ulottuvuudet**

Johanna Moilanen
Yhteiskuntapolitiikan pro gradu -tutkielma
Yhteiskuntatieteiden ja filosofian laitos
Maaliskuu 2002
Jyväskylän yliopisto

"VAPAUTTA, VALISTUSTA JA VASTUUTA"

1990-luvun nuorsuomalaiset — elämäntapa ja politiikka ja puolueen politiikan ulottuvuudet

Tekijä: Johanna Moilanen

Tutkielman ohjaajat: Raija Julkunen ja Marja Järvelä

Tieteenala: Yhteiskuntapolitiikka

Maaliskuu 2002

Jyväskylän yliopisto

Sivumäärä: 244 sivua

Liitteitä: 3 kappaletta

TIIVISTELMÄ

"Vapautta, valistusta ja vastuuta" 1990-luvun nuorsuomalaiset — elämäntapa ja politiikka ja puolueen politiikan ulottuvuudet on tapaustutkimus 1990-luvulla suomalaisessa puoluepolitiikassa toimineesta nuorsuomalaisesta puolueesta. Viritän tutkielman kantavat ajatukset sosiologisen elämäntapatutkimuksen, politiikan tutkimuksen ja 'poliittisen' luennan kautta sekä yhteiskuntapolitiikan ja hyvinvointivaltion tulevaisuuden näkökulmasta.

Tutkielmassa selvitän nuorsuomalaisten elämäntapaa politiikkakytköksen ja bourdieulaisen elämäntapateorian valossa. Kysyn, ilmentyykö nuorsuomalaisten (puolue)poliittinen 'vaihtoehtoisuus' arkielämän tasolla homologisina jäsenyksinä. Mannheimin sukupolviteorian valossa pohdin lisäksi, liittyykö nuorsuomalaisuus pyrkimykseen määrittää vallitsevat sukupolvisuhteet uudelleen. Kysyn myös, millaisin argumentaatio- ja representaatiotavoin nuorsuomalaisuutta ilmennetään ja mitä seurauksia näillä tavoilla on. Erittelen nuorsuomalaisten politiikan ulottuvuuksia sellaisten aspektien kuin 'ajan', 'tilan', 'subjektin' ja 'kielen' kautta.

Tutkielma jakaantuu neljään osaan, joista ensimmäinen sisältää metodiset kehittelyt ja teoreettisten lähtökohtien esittelyn. Kaksi seuraavaa osaa käsittävät tutkielman empiiriset osuudet teoreettisine linkityksineen ja viimeinen osa yhteenvedon ja loppupohdinnat. Empiirisenä perustana on elämäntapaa käsittelevät teemahaastattelupuheet ja ryhmähaastatteluteksti, jonka noston tutkielman pääaineistoksi. Sen avulla jäsenän puolueen politiikan ulottuvuuksia. Teemahaastattelupuheissa olen kiinnostunut niiden ilmisisällöstä. Ryhmähaastattelutekstin luennassa käytän uutta retoriikkaa ja argumentaatioteoriaa. Metateoreettisesti sidon tutkielman perusajatuksen sekä toiminnan- että rakenteen tason näkökulmiin, joita syntetisoimalla hahmotan nuorsuomalaisuutta 'mikro—makro -linkitysten' valossa.

Nuorsuomalaisten elämäntavan ytimessä näyttää olevan — perityn pääoman ja /tai aktiivisin hankintastrategiain — saavutettu korkea pääomataso koulutuksellisen-kulttuurisen, mutta usein myös taloudellisen ja sosiaalisen pääoman osalta. Ryhmähaastattelutekstin temaattisen repertoarin läpäisevät sivistyneistödiskurssi ja sukupolvidiskurssi.

Avainsanat: nuorsuomalaiset, elämäntapa, bourdieulainen luokkateoria, hyvinvointivaltiokritiikki, politiikan ulottuvuudet, puoluepolitiikka, sukupolvi, mikro—makro -linkitys, uusi retoriikka, argumentaatio, Pierre Bourdieu, Karl Mannheim, uudet sosiaaliset liikkeet

"VAPAUTTA, VALISTUSTA JA VASTUUTA"¹

1990-LUVUN NUORSUOMALAISET — ELÄMÄNTAPA JA POLITIIKKA JA PUOLUEEN POLITIIKAN ULOTTUVUUDET

SISÄLLYS

KUVIOT.....	4
TAULUKOT.....	4
I OSA: TUTKIELMAN TAVOITTEET JA TOTEUTUS.....	5
1. INTRO: ONNEN OIKOTIELLÄ?	5
2. LÄHTÖKOHDAT.....	8
2.1 YHTEISKUNTAMURROKSESTA UUSIIN LIIKKEISIIN.....	8
Ajan henki ja politiikan 'liike'	8
Hyvinvointivaltion kritiikki	10
Suomalainen murros	12
2.2 "MURROKSEN TUOTE, TULKKI JA ASIANAJAJA"	13
Nuorsuomalainen puolue	13
Yleisön reaktiot ja maine	16
Paikannus.....	18
2.3 KÄSITTEET JA TUTKIMUSKYSYMYKSET	19
Sukupolvi ja poliittinen mobilisaatio	19
Elämäntapa.....	21
Tutkimuskysymykset	23
3. METODOLOGISET VALINNAT JA MENETELMÄT	26
3.1 SYVÄÄ TIETOA VAI "IMPRESSIONISMIA"	26
Kvanti—kvali -antagonismeista laadulliseen lähestymiseen	27
3.2 TUTKIMUSAINEISTOT.....	29
Monimetodisuus.....	29
Elämäntapatutkimus ja teemahaastattelut	32
Ryhmähaastattelut ja niiden reunaehdot	35
3.3 EETTINEN POSITIO JA ANONYMITEETTI	39
Tutkijan oikeudet?	39
Politiikka ja 'poliittiset valinnat'.....	40
4. TUTKIMUSOTE.....	42
4.1 SOSIAALISEN KONSTRUKTIONISMIN PERIAATTEET.....	42
Epäilykset.....	44
4.2 SYNTEESIN TAVOITTELU: 'MIKRO—MAKRO -LINKITTÄMINEN'.....	45
Teoreettiset lähtökohdat	45
Mikro—makro -sovelluksen ehdot	49
4.3 RETORIIKAN JA ARGUMENTAATION ASPEKTIIT	51
Uusi retoriikka	51

¹ Tutkielman otsikko viittaa nuorsuomalaisen puolueen yleisohjelmassaan 1994 (Kannustava hyvinvointiyhteiskunta 2005 1994) esittämään "nuorsuomalaiseen rautalankamalliin", jossa ihminen esitetään "vastuullisena, valistuneena ja vapaana toimijana".

Argumentaation lähtökohdat ja tekniikat	53
5. AINEISTOJEN LUENTA	56
5.1 TEEMAHAASTATTELUPUHEIDEN ILMISISÄLTÖ	56
Elämäkerrallisuus.....	56
Elämäntavan ilmisältö	56
Tulkintatapa	57
5.2 RYHMÄHAASTATTELUT TEKSTINÄ.....	58
Teksti ja diskurssi	58
Poliittisen luenta ja politiikan ulottuvuudet	61
Retoriikka, argumentaatio ja tekstin tutkimus.....	65
Analyysiprosessi	67
5.3 AINEISTOJEN VÄLINEN SUHDE	68
Intertekstuaalisuus.....	68
Aineistojen esitystapa	70
II OSA: TEEMAHAASTATTELUPUHEET JA POLITIIKKA JA ELÄMÄNTAPA.....	72
6. LUOKKATEORIA JA ELÄMÄNTAPA.....	72
6.1 BOURDIEUN DOMINAATIO- JA DISTINKTIOTEORIA	72
Dominaatio.....	72
Distinktio	73
6.2 SUOMALAINEN YHTEISKUNTA JA LUOKKATEORIA	75
Luokkarakenteen muutos	75
Onko luokalla väliä?	78
6.3 HAASTATELTAVIEN LUONNEHDINTA	81
Aineistokartta.....	82
7. SUKUPOLVI, POLITIIKKA JA 'PERITTY PÄÄOMA'	83
7.1 SUKUPOLVI JA AVAINKOKEMUKSET.....	83
Sukupolvitypologia	84
Sukupolvi ja avainkokemus	85
7.2 LIITTYMISEN MOTIIVIT JA IHANTEET.....	92
"Elämänsuhdanteellinen" valinta	93
'Aatteelliset' syyt	94
Erottuminen?.....	95
Ihanteet.....	98
7.3 LAPSUUDEN KODIN PERINTÖ.....	102
Lähtötausta ja sukupolvittainen liikkuvuus.....	102
Sosiaaliseen luokkaan sitoutuminen	105
(Puolue)poliittinen sitoutuminen.....	107
8. KOULUTUS, TYÖ JA VAPAA-AIKA	110
8.1 KOULUTUSINVESTOINNIT	110
Koulutus kulttuurisena pääomana.....	111
Ammatti ja työskentelysektori	114
Muu kulttuurinen pääoma	116
8.2 TYÖ JA TOIMEENTULO	117
Työn merkitys	117
Toimeentulo	123
8.3 VAPAA-AIKA JA SOSIAALINEN PÄÄOMA	124
Vapaa-aika	124
Sosiaalinen pääoma.....	125

III OSA: RYHMÄHAASTATTELUT TEKSTINÄ JA POLITIIKAN ULOTTUVUUDET .127

9. POLITIIKAN 'KENTTÄ'	127
9.1 KAMPPAILUJEN AREENA	127
9.2 PUOLUEPOLITIIKAN KEHITYSTENDENSIT	130
Puoluepolitiikan kenttä	130
"Kriisi" vai uusien mahdollisuuksien avautuminen?.....	134
9.3 NUORSUOMALAISET: "OPPOSITIOFILOSOFIA"	137
Argumentaation lähtökohdat.....	139
Argumentaatiopositiot.....	140
10. MOTIIVIT, MYYTIT JA TAVOITTEET	143
10.1 MOTIIVIT JA MYYTIT.....	143
Huonoista ajoista pelastukseen?.....	143
Auktoriteettiselitys.....	146
Myyttinen ajanpeluu	148
10.2 HYVINVOINTIVALTION JA SUKUPOLVIJÄRJESTYKSEN REMONTOIMINEN	153
Hyvinvointivaltion "radikaali remontti"?.....	153
Sukupuolviijärjestyksen uudistaminen.....	159
10. 3 POLIITTISEN KULTTUURIN JA KANSALLISEN IDENTITEETIN UUDISTAMINEN	164
Parlamentaarisen politiikan uudistaminen	164
Ekspliittinen valtakritiikki.....	168
Liberaaliperinteen vahvistaminen	171
Kokoomuskritiikki ja kysymys vihreistä	172
Kansallisen identiteetin uudistaminen.....	174
11. TAVOITTEIDEN SEURAUKSET, SAAVUTUKSET JA TULEVAISUUS	179
11.1 TAVOITEARGUMENTAATION SEURAUKSET.....	179
Sukupuolvidiskurssi ja sivistyneistödiskurssi	179
Viholliset.....	182
Ystävät	183
11.2 SAAVUTUKSET	184
Kohti nuorsuomalaista suuntaa	184
Uudistajasta uhriksi.....	187
11.3 TULEVAISUUS	189
"Politiikkaa lähellä se ei ole"	189
(Puolue)poliittisen sitoutumisen kestävyys.....	191
12. POLIITTINEN SUBJEKTIVITEETTI	192
12.1 NIMEÄMINEN.....	192
12.2 SUBJEKTIPARADIGMA	194
Liike vs. puolue.....	194
Puoluepolitisoitumisen pakko	198
12.3 METAFORAT	202
"Villi koiranpentu" ja "tilastopoikkeama"	202
13. POLITIIKAN "ERITYISTILAT"	207
13.1 PUOLUEYHTEISÖ.....	207
Sisäinen hajaannus ja sisäänpäinlämpövyys.....	207
Sukupuolikoskymys	209
13.2 POLITIIKAN TEON PAIKAT	211
Tilapäispoliittikointi	211
Kohti "nettidemokratiaa"	213
13.3 MAANTIETEELLINEN ULOTTUVUUS	214
Pääkaupunki(seutu)keskeisyys.....	214

Maaseudun stigmatisointi	216
IV OSA: YHTEENVETO JA POHDINTA	218
14. CODA:"HYVÄT IHMISET, HUONO PUOLUE"?	218
14.1 YHTEENVETO JA POHDINTA	218
Teemahaastattelupuheet	218
Ryhmähaastatteluteksti	220
14.2 KOHTI TULEVAA	225
LIITTEET	228
LÄHTEET	232

Kuviot

Kuvio 1. Aineistojen välinen suhde

Kuvio 2. Aineistokartta

Kuvio 3. Puolueeseen liittymisen motiivit

Kuvio 4. Lapsuudenkodin poliittinen sitoutuneisuus ja sukupolviasema

Kuvio 5. Puolueiden /vaaliorganisaatioiden voimasuhdeasetelma prosentuaalisten äänimäärien mukaan vuoden 1991 eduskuntavaaleissa

Kuvio 6. Puolueiden /vaaliorganisaatioiden voimasuhdeasetelma prosentuaalisten äänimäärien mukaan vuoden 1995 eduskuntavaaleissa

Kuvio 7. Puolueiden /vaaliorganisaatioiden voimasuhdeasetelma prosentuaalisten äänimäärien mukaan vuoden 1999 eduskuntavaaleissa

Kuvio 8. Nuorsuomalaisten sijoittuminen oikeisto—vasemmisto -akselille puoluepolitiikan kentällä

Kuvio 9. 1960- ja 1990-lukujen sosiohistoriallinen konteksti ja nuorten sukupolvien potentiaalisten avainkokemusten lähtökohdat

Kuvio 10. Ryhmähaastattelu 1:n puheavaruus

Kuvio 11. Ryhmähaastattelu 2:n puheavaruus

Taulukot

Taulukko 1. Tutkimusaineistot

Taulukko 2. Puoluejäsenten osuus äänioikeutetusta väestöstä 1970-, 1980- ja 1990-luvuilla ikäkohortin mukaan

Taulukko 3. Suomalaisten puoluejäseneksi liittymisen motiivit

I OSA: TUTKIELMAN TAVOITTEET JA TOTEUTUS

1. INTRO: ONNEN OIKOTIELLÄ?

"Tämä ei ole ensimmäinen kerta, kun uudistusmieliset suomalaiset haastavat mielestään pyhäytyneen eliitin. Me nuoret suomalaiset haluamme tämän maan muuttuvan tai me sanomme sopimuksemme irti — hoidamme jatkossa vain omat asiamme tai jätämme koko maan."

Näillä ehdottomilla ja uhkamielisillä sanoilla julistivat Risto E. J. Penttilä, Jaakko Tapaninen ja Janne Jutila (1994, 9) hyvinvointivaltion vastaista kapinaansa, systeemituskaansa, poliittisessa pamfletissaan *Ultimatum isänmaalle* vuonna 1994. Pamfletillaan "nuoret suomalaiset" haastoivat suomalaisen hyvinvointivaltion ja puoluepolitiikan kentän uudistumisleikkiin ja vaativat koko suomalaisen yhteiskunnan uudistamista nuoren sukupolven liberalistisin lääkkein. Penttilän ja kumppaneiden esittämästä ultimatumista alkoi 1990-luvun näkyvimmän uuden puoluepoliittisen haastajan, nuorsuomalaisen puolueen, taival. Yhteiskunnallisessa murrostilanteessa puolueen synty saattoi helposti selittyä 1980-luvun konsumeristis-liberalistisen hengen ja sen jälkeisen hyvinvointivaltion kriisin ja lama-ajan jälkituotteena — murrosajan sosiaalisella tilauksella. Nuorsuomalaisuuden kovana ytimenä lääkkeeksi kriisiin tarjottiin markkinatalouden oppeja, hyvinvointivaltiorakenteiden kevennystä ja uudelleen järjestelyä sekä individualismia, yksilönvastuuta, yritteliäisyyttä ja meritokratiaa vaalivaa yhteiskuntamoraalia. Puolueen ensiesittäytymisessä saattoi kuulla samansointuista protestilehdyköitten havinaa, jota 1970- ja 1980-luvuilla puoluepolitiikassa nostattivat SMP ja vihreä liike.

Julkisessa keskustelussa nuorsuomalaista puoluetta kuvattiin esimerkiksi thatcherilaiseksi ja uusliberalistiseksi, jopa äärioikeistolaiseksi ryhmittymäksi, jonka perimmäisenä pyrkimyksenä olisi oikeuttaa laman varjolla tehtyä tulonsiirtoa köyhiltä hyvin menestyville. Monessa yhteydessä nuorsuomalaisia pidettiin häikäilemättöminä oman edun tavoittelijoina, urbaaneina menestyjinä, jotka halusivat tukahduttaa hyvinvointivaltion järjestelmä järjestelmältä ja kasvattaa yksilökohtaista hyvinvointiaan karsitun järjestelmän kustannuksella. Nuorsuomalaisten nähtiin pyrkivän sellaiseen yhteiskuntaan, jossa "jokainen on oman onnensa seppä". Julkisissa puheissa luotiin kuvaa nuoren sivistyneistön tai "nuorten menestyvien silkkisolmiojuppien" vallan ja menestyksen tavoitteluun luomasta poliittisesta aparaatista — pyrkimyksestä rakentaa oikotietä onneensa heikompiensa kustannuksella.

Suomalaisella puoluekentällä nuorsuomalaisten historia jäi lyhyeksi — ja helposti voisi sanoa että merkityksettömäksi. Puolueen hautajaisia vietettiin eduskuntavaalien jälkeen keväällä 1999, vain viisi vuotta perustamisen jälkeen. Saattaisi kysyä, eikö nuorsuomalaisten projekti kestänyt lamasta virkoamisen jälkeistä päivänvaloa? Olisi helppo todeta: se siitä, liikkeitä ja puolueita syntyy ja kuolee, sykliin mahtuu monenlaista (ohi)kulkijaa. Tutkielmassani oletan, että 'nuorsuomalainen vaihtoehto' (mikäli sitä voi pitää vaihtoehtoisena) merkitsee muutakin kuin hyvinvointivaltiojärjestelmää vastaan kohdistunutta poliittista protestia. Väitän, ettei nuorsuomalaisen puolueen synty tai nuorsuomalaisuus perustu pelkästään hyvinvointivaltion kyseenalaistukseen ja lama- ja kriisiaikaan — objektiivisiin edellytyksiin — vaan kysymys on yhtäällä subjektiviteetin ja kulttuurin muutoksista ihmisten arvo- ja ajatusmaailmassa (vrt. Saaristo 1994).

Tutkielma on tapaustutkimus vuosina 1995—1999 suomalaisessa parlamentaarisessa politiikassa toimineesta nuorsuomalaisesta puolueesta. Tutkielmassa pyrin tarkastelemaan nuorsuomalaisuutta ottaen huomioon metodis-analyttisellä tasolla sekä toimijan että rakenteiden näkökulmat. Käsitteellisesti keihäänkärjet osoittavat *elämäntavan* ja puolueen *politiikan ulottuvuuksien* suuntaan. Nostan tutkielman keskiöön yksilöllisten teemahaastattelupuheiden kautta konstruoimani nuorsuomalaisen elämäntavan ja sen politiikkakytköksen sekä ryhmähaastattelutekstistä konstruoimani puolueen politiikan ulottuvuudet. On otettava huomioon, että teemahaastattelupuheet on koottu ennen puolueen eduskuntavaalitappiota 1999, ryhmähaastattelupuheet vasta sen jälkeen. Empiirisen eriaikaisuuden ja äänten polyfonian perustalta konstruoin esityksen nuorsuomalaisen elämäntavan ilmissäöllöstä ja retorisen luennan keinoin syvennyn niihin puhetapoihin, joilla nuorsuomalaisen politiikan ulottuvuuksia ja nuorsuomalaisuutta rakennetaan.

Tulee ehkä mieleen kysyä, mitä nuorsuomalaisen puolueen tutkiminen voi tuoda tähän päivään — mikä on sen relevanssi yhteiskuntatieteellisessä tutkimuksessa (puolueen lakkaamisen jälkeen)? Vastaan: puoluetta tutkimalla tarkastelen politiikan kytkeytymistä elämäntapaan ja uuden poliittisen puolueen politiikan ulottuvuuksia suhteessa sellaisiin yhteiskuntatieteiden klassikkoteemoihin, kuten 'yhteiskunnallinen liike' ja 'sukupolvi'. On sanottu, että politiikan tutkijat tietävät paljon poliittisesta käyttäytymisestä, mutta eivät siitä, mitä ihmiset todella ajattelevat politiikasta tai miten nämä mielipiteet muotoutuvat (Jääsaari 1989). Lähestyn arkielämän ja elämäntavan tasolla uutta puoluetta, joka suuntasi "vastaiskunsa" (mikäli vastaiskusta voi puhua) suomalaista konventionaalista poliittista järjestelmää ja institutionaalista hyvinvointivaltiota kohti. Kysymys voisi myös kuulua: merkitseekö toisinajattelu 'toisin tekemistä'?

On myös syytä olettaa, ettei nuorsuomalaisten ohjelmaan sisältynyt (markkina)liberalismia ja kansalaisten aktivointia kannattava yhteiskuntapoliittinen diskurssi ole tyhjä kysymys tämän päivän suomalaisessa keskustelussa. Puheet aktivoivan työvoimapolitiikan, ammattiyhdistysliikkeen sopimusten yleissitovuuden keventämisen, veroalennusten jne. tarpeellisuudesta ovat edelleen ajankohtaisia kysymyksiä — jos kohta on pyritty osoittamaan, että on perusteltua puhua pysyväluonteisesta sosiaalipolitiikan muutoksesta, jonka alkujuuret lepäävät byrokraattis-institutionaalisella tasolla (ks. Julkunen 2001).

Käsillä oleva tutkielma jakaantuu neljään osaan. Ensimmäisessä osassa käyn läpi tutkielman kannalta relevanttia yhteiskuntatieteellistä keskustelua ja esittelen tutkielman empiiristä osaa viitoittavat metodiset kehittelyt ja teoreettiset lähtökohdat. Teoreettisten kehittelyjen osalta keskeisimmät ajattelijat ovat elämäntapateoreetikko Pierre Bourdieu ja sukupolviteoreetikko Karl Mannheim. Bourdieun ja Mannheimin ajatuksia suhteessa tutkielmani lähtökohtiin pohdin myös empiiristen osuuksien yhteydessä eli tutkielman toisessa ja kolmannessa osassa. Toisessa osassa analysoin empiirisen aineiston ja teoreettisten kehittelyjen valossa nuorsuomalaisten elämäntapaa ja sen politiikkakäytöstä. Kolmannessa osassa käsittelen puolestaan ryhmähaastattelutekstin ja teoreettisten linkitysten valossa nuorsuomalaisen puolueen politiikan ulottuvuuksia, kuten 'aikaa', 'tilaa', 'subjektia' ja 'kieltä'. Tutkielman neljäs osa sisältää yhteenvedon ja loppupohdinnat.

2. LÄHTÖKOHDAT

2.1 Yhteiskuntamurroksesta uusiin liikkeisiin

Ajan henki ja politiikan 'liike'

Yhteiskuntatieteissä on vuosikymmenten ajan keskusteltu länsimaisten jälkiteollisten yhteiskuntien kulttuurisesta murroksesta, kuten arvojen, asenteiden ja elämäntapojen moninaistumisesta ja yksilöllistymisestä sekä uusien sosiaalisten liikkeiden esille noususta tämän murroksen yhtenä ilmentäjänä. Aikalaisanalyysit ovat levittäytyneet laajalle horisontille, mutta useimmiten niitä on yhdistänyt yksi tekijä: nimittäin uskomus siitä, että nykyhetki on uudenlaisten ja yhä ennustamattomimpien tapahtumien täyttämää ja olosuhteiden ja elämänmallien metamorfoosi on todellista — ja pysyvää. Murroksen merkkeinä on pidetty muun muassa ajan individualistista eetosta, perinteisen kansallisvaltion murtumista, hyvinvointivaltiojärjestelmän kriisiytymistä ja valtion ja yksilön tai valtion ja ryhmien välisten suhteiden uudelleen muotoutumista.

Länsimaisten yhteiskuntien arvomuutoksesta sekä yksilöllistymisestä ja itsensä toteuttamisesta individualismista kirjoittivat huolestuneeseen sävyyn 1970-luvulla esimerkiksi Daniel Bell (1974) ja Christopher Lasch (1979). Sittenkin itsensä toteuttamisen individualismin on nähty äärimmilleen vietyinä johtavan esimerkiksi "helppohintaiseen relativismiin, jossa jokaisella on omat arvonsa, joista ei voi kiistellä" (Taylor 1995, 44). Eräsaari (1995, 170-171) korostaa, että yksilöllistyminen ei tarkoita vain yksilöllisten päätöstilojen ajallista, paikallista ja institutionaalista kasvua ("yhteiskunnallinen yksilöllistyminen"), vaan siihen liittyy myös samanaikainen erillistyminen (yksityistyminen) yhteisöllisistä rakenteista ja kollektiivisista, eli turvatuista ja varmoista kiinnikkeistä ("sosiaalinen yksilöllistyminen") (vrt. Eder 1993, 45).

Kulttuurisen muutoksen, yhä yleisemmän kokemuksen identiteettien horjumisesta ja minuuden fragmentoitumisesta, populaari- ja korkeakulttuurin suhteiden syvän muutoksen, kansalaisyhteiskunnan laajenemisen, kansallisvaltioiden murenemisen, sosiaalisen elämän pluralisoitumisen, politiikan laajenemisen yhä uusille alueille ja niin sanottujen suurten tieteellisten kertomusten kyseenalaistumisen, voi liittää 'postmodernin kliseeseen' (ks. esim. Leskinen 1995, 5-7). Keskustelussa postmodernismista voi ajatella olevan kolme keskeistä ulottuvuutta: ensinnäkin modernin subjektin "yksikasvoisuuden" (rationaalisuuden) kyseenalaistaminen, toiseksi modernin epistemologia-käsityksen kyseenalaistuminen sekä uudenlainen historiatietoisuus (emt.). Niin sanotut 'vastakult-

tuuriset' liikkeet ovat esimerkiksi yrittäneet "peruuttaa" sitä modernin kehitystä, jota he pitävät modernisaation "itsetuhoon" vievänä prosessina (Eder 1993, 119-120).

Useiden tulkintojen mukaan kansalaisten politiikkakriittisyys ilmentää laajempaa kulttuurista murrosta. Esimerkiksi 1960-luvun lopun liikkeitä on tulkittu merkinä puolueiden irtaantumisenä kansalaisyhteiskunnasta tai ainakin puolueiden kyvyttömyydestä edustaa uusia yhteiskunnallisia jakoja (della Porta 2000, 238). 1960-luvun poliittisen ja ideologisen kuohunnan elpyminen, 1970-luvun sosiaalisten konfliktien nousu ja 1980-luvun uusiin sosiaalisiin liikkeisiin ja kansalaisaloitteisiin liittyvän massaprotestoinnin leviäminen ovat Betzin (1994) mukaan oireita syvästä, selvästi esiin tulleesta poliittisesta murroksesta. Ronald Inglehart (1977, 1990) sen sijaan kuvaa murrosta, jossa perinteisen oikeisto—vasemmisto -jaon mukaisesti organisoituneet puolueet eivät kykene vastaamaan jälkiteollisen yhteiskunnan haasteisiin. Inglehart pitää muutoksen taustatekijöinä siirtymistä materialistisista arvoista postmaterialistisiin arvoihin, kuten elämänlaadun, esteettisyyden, itsensä toteuttamisen ja osallistumisen korostamiseen.

Klaus Ederin (1993, 101) mielestä 'uudet sosiaaliset liikkeet' voi jakaa ainakin kahteen tyyppiin: kulttuurisiin ja poliittisiin liikkeisiin. Kulttuuriset liikkeet ilmentyvät sellaisina yhteisöllisinä liikkeinä, kuten nuoriso-, feministiset ja modernisaatiovastaiset liikkeet, kun taas poliittisiin liikkeisiin sisältyvät esimerkiksi anti-byrokraattiset ja opiskelijaliikkeet. Ederin (1993, 28) mukaan uudet sosiaaliset liikkeet suuntautuvat eksplisiittisesti byrokraattista hyvinvointivaltiota vastaan. Ne puhuvat mieluummin sellaisista asioista kuin terveys, vihreät aatteet ja estetiikka, yleistäen ajatuksen 'hyvästä elämästä'. Della Porta (2000, 238) puolestaan toteaa, että uudet yhteiskunnalliset liikkeet ovat tavoitelleet poliittisen vallan desentralisoimista, esittäen itsensä "alhaalta nousevan demokratian" instituutioina. Ne ovat myös esittäneet fundamentaalista kritiikkiä konventionaalista politiikkaa kohtaan.

Betzin (1994) mukaan 1980-luvun poliittista ilmastoja luonnehti pakko hallitsevien sosiaalisten ja poliittisten järjestelmien harha kuvitelmista luopumiseen ja syvä epäluottamus niiden toimintatapoihin, äänestyslukujen heikkeneminen ja lisääntynyt poliittinen fragmentaatio (ks. myös esim. Dalton, Kuechler & Bürklin 1990, Pekonen 1997a, Hellsten 2001). Samanaikaisesti esille ovat nousseet uudet poliittiset kysymykset, joiden esiin nostamisessa on ollut tärkeä rooli esimerkiksi ympäristöliikkeellä, naisliikkeellä ja ydinvoiman vastustajilla. Poliittisen kulttuurin muutoksen taustalla voi nähdä jälkiteollisen yhteiskunnan informaatioyhteiskunnan rakennemuutoksen, jonka myötä koko politiikan kenttä toimijoinen ja asiakysymyksineen — mukaan lukien se, mitä politiikka-

kalla ja poliittisella tarkoitetaan — on moniulotteistumassa perinteisen vasemmisto—oikeisto - jakolinjan yli. Perinteisten yhteiskuntaluokkien sisäisen hajautumisen myötä työväestö—porvaristo -ristiriitaulottuvuuden rinnalle on arveltu kehittyvän uusia jakolinjoja, kuten elämäntaparistiriitoja. (Hellsten 2001, 37, ks. myös Eder 1993).

Alberto Meluccin (1989) mukaan uusien sosiaalisten liikkeiden taustalla on jäseniä yhteen kietova konfliktikokemus. Tärkeintä liikkeen organisoituneessa muodossa on se, että muoto itsessään ilmaisee toiminnan tarkoitusta: se on viesti tai symbolinen haaste hallitseville kulttuurijärjestelmien ylläpitäjille. Meluccin mukaan uudet sosiaaliset liikkeet vaativat muotonsa kautta suurempaa itsemäärittelyoikeutta anonyymiksi koettua valtaa vastaan. Kollektiivisen osallisuuden kautta liikkeen jäsenet pyrkivät toteuttamaan yksilöllisiä identiteettejään ja tavoitteitaan. Ilmonen ja Siisiäinen (1998) huomauttavat, että 'mutaatioyhteiskunnissa' vanhat käsitykset ja teoriat, vanhat kollektiiviset identiteetit ja kollektiivisen toiminnan muodot, luokka- ja kerrostumarakenteet asetetaan helpommin kyseenalaisiksi ja pohditaan vaihtoehtojen mahdollisuuksia. Jos ajatellaan että moderni tai teollinen yhteiskunta on saavuttanut eräänlaisen kyllästymispisteen, niin voi olettaa, että 'jälkimodernit' yksilöt hylkäävät vanhat organisaatiot ja puolueet menettävät erityisesti nuoria jäseniään sekä 'perinteisen' politiikan tekemisen ja etujen valvonnan muodoista joutuvat kansalaisten satiiriin, joskin etäisen sellaisen, kohteiksi.

Hyvinvointivaltion kritiikki

Hyvinvointivaltiokriittisten diskurssien juuret ulottuvat läntisessä Euroopassa 1970-luvulle saakka. Vuoden 1973 öljykriisi ja taloudellinen taantuma muistuttivat hyvinvointivaltiojärjestelmän rajallisuudesta. Tuolloin hyvinvointivaltion todettiin joutuneen "vihamielisten olosuhteiden testiin, jopa uuteen epookkiseen murrostilaan" (Julkusen 1992, 14-15 mukaan). Hyvinvointivaltiokritiikki on nostanut politiikkaan uusia suuntia ja ulottuvuuksia (Kosonen 1995, 70). 1970-luvulla esimerkiksi uusvasemmistolaiset hyvinvointivaltiokriitikot korottivat ääntään elämänlaatuun ja hyvinvointivaltion ja kansalaisten elämismaailman väliseen jännitteeseen liittyvissä kysymyksissä. Uusvasemmisto haastoi myös modernin yhteiskunnan vallitsevat totuudet kyseenalaistaessaan teknologisen kehityksen ja talouskasvun mielekkyyden (ks. Dalton, Kuechler & Bürklin 1990).

Siinä missä hyvinvointivaltion kritiikki liittyi 1970- ja 80-luvuilla uusvasemmistolaisuuteen, feministisen ja ympäristöliikkeen ohjelmiin, se on kytkeytynyt merkittäväksi osaksi uusoiikeistolaisen politiikan ulottuvuuksia. 1980-luvulla vahvistunut uusoiikeistolainen tai toisin nimitettynä uuslibe-

ralistinen suuntaus kulminoitui Yhdysvaltojen reaganismissa ja Iso-Britannian thatcherismissa. Yhdistäviä tekijöitä kyseisten "kovien" suuntausten välillä ovat olleet pyrkimykset sosiaalipoliittisiin säästöihin ja veroalennuksiin. Piero Ignazi (1992, Pekosen 1997b, mukaan) arvioi uuden oikeiston tai uusliberalistien nousun olleen eräänlainen vastareaktio uusvasemmistolaiseen liikehdintään. Uuden oikeiston nousun taustalla on pidetty myös ennen muuta yhteiskunnallista murrosta: siirtymistä teollisesta yhteiskunnasta jälkiteolliseen yhteiskuntaan, kuten markkinoiden liberalisoitumiseen, globalisoitumiseen, informaatioteknologian kehitykseen ja työn painopisteen siirtymiseen teollisuudesta informaatio- ja palvelualojen asiantuntijatehtäviin (Betz 1995, 28, 169-170, ks. myös Kitschelt 1995). Betzin (1994, 170) mukaan uuden oikeiston poliittisten voimien nousuun vaikutti eniten kansalaisten epäluottamus politiikkaan. Euroopassa uusi oikeisto on kanavoinut kannatustaan oikeistopopulistisissa puolueissa, kuten Ranskan Front National, Italian Lega Nord- ja Forza Italia- ja Itävallan FPÖ -puolueissa (ks. esim. Kitschelt 1995).

Hyvinvointivaltio on sekä ideana että käytäntönä paitsi pohjoismainen, nimenomaan eurooppalaiseen kansallisvaltioihin liittyvä ilmiö (esim. Rahkonen 1995, ks. myös Koskiaho, Nurmi & Virtanen 1999, 19). Niin sanottu pohjoismainen hyvinvointivaltiomalli on perustunut laajaan työhön osallistumiseen, alhaiseen työttömyyteen (ennen lamaa) ja kattavaan, universaaliin sosiaalipolitiikkaan, jossa valtion rooli on keskeinen. Sosiaalimenot ovat kohonneet suhteellisen korkeiksi ja tulonsiirrot ja palvelut ovat kohdistuneet kaikkiin kansalaisiin, joskin eriasteisesti ansiosidonnaisten etuuksien osalta. Julkisten palvelujen laajuuden vuoksi Pohjoismaita voi länsieurooppalaisessa vertailussa pitää julkispalveluvaltioina, kun taas Manner- ja Etelä-Euroopan maat ovat jakovaltioita, joissa hyvinvointipolitiikan painopiste on tulonsiirroissa. Pohjoismaat, Suomi, Ruotsi, Islanti, Tanska ja Norja, ovat lisäksi olleet keskittyneiden ja korporatiivisten työmarkkinajärjestelmien maita. (Kosonen 1995, 23-28, 44, ks. myös Koskiaho, Nurmi & Virtanen 1999, 21, Kettunen 2001).

Hyvinvointivaltion arveltiin 1990-luvulla joutuneen umpikujaan, tiensä päähän, tienhaaraan, ristiaallokkoon tai kestävyyskokeeseen. Hyvinvointivaltion kriisiä tarkasteltaessa on syytä kysyä, mitä hyvinvointivaltiolla oikeastaan tarkoitetaan. Eräsaaren (1994, 97) mukaan hyvinvointivaltiolla viitataan tilanteeseen, jota samalla tosiasiallisesti kuvataan ja normatiivisesti arvostetaan. Hyvinvointivaltion käsitteeseen yhdistyy siis *arvo* (hyvinvointi, yhteishyvä ja turva) ja *tosiasia* (valtio, julkinen sektori, sosiaalipolitiikka). Kososen (1995, 13) mukaan laajasti ymmärrettynä hyvinvointivaltiolla viitataan yhteiskunnan muotoon, yhteiskuntaan, jossa valtio hoitaa pääosan hyvinvointipalveluista tai myös valtion muotoon, valtioon, jonka tehtävissä hyvinvoinniin edistämällä on keskeinen merkitys. Rahkonen (1995, 7-15) puolestaan huomauttaa, että 'hyvinvointivaltion kriisissä' ei

ole kysymys pelkästään taloudellisten välttämättömyyksien sanelemasta uudelleen arvioinnin pakosta, vaan ylipäänsä — negatiivisen kriisipuheen positiivisena indikaattorina — hyvinvointivaltion ja sosiaalipolitiikan uudelleen arvioinnin välttämättömyydestä (vrt. Giddens 1994).

Suomalainen murros

Pohjoismaisen hyvinvointivaltion muutospaineet voimistuivat äkillisesti 1990-luvulla talouskriisin, työttömyyden ja velkaantumisen oloissa. Muutos oli suurin Suomessa ja Ruotsissa (Kosonen 1995, 73). Suomessa 80-luvun voimakas taloudellinen nousukausi rahamarkkinoiden liberalisointineen, hillittömine luoton ottoineen ja -antoinen, velkaantumisineen ja elin- ja kulutustason nousuineen päättyi 90-luvun alun vaikeaan taloudelliseen ahdinkoon. Taloudellisen taantumun seurauksina sopeutuminen rahamarkkinoiden liberalisointiin tuotti vaikeuksia, inflaatio kiihtyi, kansantaloudellinen kilpailukyky heikkeni sekä työttömyysaste nousi jyrkästi. Syvin notkahdus tapahtui vuonna 1991 kun markka devalvoitiin kerralla 14 prosenttia. (ks. esim. Kiander & Vartia 1998). Julkusen (ks. 2001) mielestä lamaan ajautumisen perussyy oli — toisin kuin ehkä on ajateltu — se rahapolitiikka, jolla Suomen pankki pyrki 80-luvun lopulta alkaen hillitsemään maahan tulvivaa ulkomaista pääomaa ja nopeasti kasvavaa velkaantumista. Linjaukseksi omaksuttiin vahvan markan valuuttakurssi, jota puolustettiin korkein ja jatkuvasti kohoavin koroin. Julkunen osoittaa, että "mentaalisten" mallien tasolla ja eliittien suunnitelmissa hyvinvointivaltion rakennemuutos oli pitkälle valmisteltu jo ennen lamaa. Suunnitelmiin kuului Suomen yleisempi sopeuttaminen kansainvälistyvään talouteen uusliberalismin oppien mukaisesti.

Taloudellisen taantumun myötä keskustelu hyvinvointivaltiojärjestelmän "remontista", tavoitteiden ja arvojen uudelleenpunninnasta voimistui. Lamavuodet 90-luvun alkupuolella käänsivät hyvinvointivaltiota koskevat mielipiteet aiempaa varauksellisemmiksi (ks. esim. Kosonen 1995, 70). Hyvinvointivaltion legitimitettiin ja kannatuspohjaa selvittävistä raporteista voitiin lukea kansalaisten kasvaneesta tyytymättömyydestä (ks. esim. Kansa tienhaarassa 1993).² Ervasti (1998) jakaa suomalaisen hyvinvointivaltion arvostelun kolmeen keskeiseen osa-alueeseen: kritiikkiin sosiaaliturvan byrokraattisuutta kohtaan ja siihen liittyvästä kansalaisten vähäisistä vaikuttamismahdollisuuksista, toiseksi sosiaaliturvan väärinkäytön "helppoutteen" ja etuuksien väärään kohdentumiseen sekä kolmanneksi korkeaan verotukseen. Kannatusperustan hetkellisestä horjuuntumisesta ja kritiikistä

---

² Kosonen (1995, 70) kuitenkin tähdentää, etteivät mielipidekyselyt kerro kaikkea hyvinvointivaltion poliittisesta kannatusperustasta, vaan niitä on syytä tarkastella myös koko poliittisen kentän linjantarkistusten yhteydessä.

huolimatta usko hyvinvointivaltioon näyttää kuitenkin kansalaisten keskuudessa säilyneen (ks. esim. Allardt, Sihvo & Uusitalo 1992, Ervasti 1996, Menestyksen eväät 1997, Erivauhtiset suomalaiset 1999)³. Eräsaari (1994, 99) on tosin kysynyt, mitä muuta suuri suomalainen enemmistö voisi-kaan tuoda esille, jos sille ei edes esitetä muuta hyvinvointimallia.

On arveltu, että korkeammassa sosioekonomisissa asemassa olevat ihmiset ovat kriittisempiä hyvinvointivaltiota kohtaan. J. P. Roos (1992) on esimerkiksi korostanut, että kriittisyys hyvinvointivaltiota kohtaan painottuu keskiluokissa. Roosin (emt., 331, 334) mukaan keskiluokkien kritiikki koskee lähinnä julkisten palvelujen laatua ja sitä, että kansalaiset itse eivät riittävässä määrin voi vaikuttaa heille tarjottaviin palveluihin. Keskiluokat haluavat valinnanvapautta sekä maksuissa että etuuksissa ja korkeatasoisia räätälöityjä palveluja ja näihin vaatimuksiin eivät hyvinvointivaltion "vaihtoehdottomaan yhtenäiskohteluun perustuvat kaavamaiset ratkaisut" vastaa (Roos 1992, 323, vrt. kuitenkin Ervasti 1998, 71).

2.2 "Murroksen tuote, tulkki ja asianajaja"⁴

Nuorsuomalainen puolue

Suomessa uuden oikeiston airueeksi mielletty nuorsuomalainen puolue perustettiin joulukuussa 1994 puheenjohtajaksi asettautuneen Risto E. J. Penttilän johdolla (ks. Kannustava hyvinvointiyhteiskunta 2005 1994, ks. myös Kunttu 1995, Siltala 1994). Puolueen perustamista edelsi Penttilän, Janne Jutilan ja Image-lehden päätoimittajana toimineen Jaakko Tapanisen kohua herättänyt pamfletti *Ultimatum isänmaalle* (1994) ja sen myötä lähinnä pääkaupunkiseudulla virinnyt nuorsuomalainen klubitoiminta. Puolueen näkyväksi keulakuvaksi nousi alusta lähtien Penttilä⁵, joka laman jälkituoksinoissa esitteli suurelle yleisölle uudenlaista, vanhat puolueet haastavaa ja "hyvinvointivaltion remonttia" tavoittelevaa nuorsuomalaista puoluetta (ks. Tarkka 1999, 192).

---

³ Saaren (1998, 40) huomautus mielipidetutkimuksiin liittyvistä ongelmista on kuitenkin paikallaan. Kysymysten muotoilu, esimerkiksi kehystäminen erilaisten kysymyksiin lisättyjen "jos" ja "vaikka" -lauseiden kautta suuntaavat sekä esitetyt kysymykset että vastaajien vastaukset. Saaren mukaan esimerkiksi EVA:n kyselyt ovat poikkeuksetta vahvasti kehystettyjä, jolloin tulokset painottuvat haluttuun suuntaan (vrt. Kangas 1995, ks. myös Julkunen 2001, 79).

⁴ Otsikko viittaa nuorsuomalaisten strategiaohjelmaan *Nuorsuomalaiset — tekeminen kannattaa aina* (1997), jossa puoluetta kuvataan edellisin määrein.

⁵ On myös sanottu, että Penttilä perusti puolueen vuonna 1994 siksi, ettei onnistunut pyrkimyksessään nousta kokoomuksen puoluesihteeriksi. Hetken aikaa kokoomuksen jäsenenä ollut Penttilä haastoi vuonna 1993 kokoomuksen puoluekokouksessa silloisen puoluesihteerin Pekka Kivelän (Yli-Huttula 1999).

Puolue perustettiin juhlalliseen ajankohtaan, itsenäisyyspäivän aattona 1994. Perustamisajankohdan valitseminen saattoi olla aie vakuuttaa suomalaiset puolueen aikeista toimia "isänmaan ja koko kansan etujen ajajana ja Suomen tulevaisuuden pelastajana" (Penttilä ym. 1994, 9-10, ks. myös Kunttu 1995). Puolueen synty selittyi helposti hyvinvointivaltion kriisillä ja lama-ajalla — puolueen nähtiin saaneen alkunsa hyvinvointivaltiota voimakkaasti kritisoivien "nuorten suomalaisten" yhteistyöstä. Nuorsuomalaisten piirissä liikkeellelähtöä kuvattiin esimerkiksi seuraavasti: "lama-Suomen syövereistä tarjoten ihmisille vähemmän holhousta ja enemmän elämänhallintaa ja radikaaleja rakenteellisia uudistuksia" (Vuorinen 1998b). Puolueen perustamishetkellä suomalaisessa yhteiskunnassa vallitsi eräällä tavalla poliittisesti suotuisa suhdanne: taloudellinen taantuma, Suomen liittyminen EU:hun ja niiden myötä kehkeytynyt yhteiskunnallinen murros saattoivat luoda tilaa protestiliikkeille (vrt. esim. Keränen 1998, Berndtson 1992, 170). Useissa yhteyksissä puolueen alkumenestystä selitettiin kriisiajan sosiaalisella tilauksella (ks. esim. Laine 1994, Kunttu 1995, 209, Lund 1997, 10-11).

Samaan tapaan kuin vihreä liike aikanaan nuorsuomalaiset korostivat ei-puoluemaisuuttaan, löyhää vaaliorganisaatiomaista rakennetta ja perinteisistä puolueista poikkeavia toimintatapoja (vrt. Borg 1988, 3, Kolanen 1997). Puolue toimi aluksi ilman varsinaista puoluekoneistoa ja paikallisia osastoja. Oli nuorsuomalaisuuden synnyssä kyse kiihkeämielisestä 'liikkeeseen' rakastumisesta tai ei (vrt. Alberoni 1984, 17, Hamilo 1999b), niin nuorsuomalaiset organisoituivat vuosien 1996 ja 1997 kunnallis- ja eurovaalien jälkeen tietyiltä osin perinteisen puoluemallin mukaisesti (vrt. vihreiden organisoitumisesta Borg 1988, Kolanen 1997). Ensimmäisissä eduskuntavaaleissa vuonna 1995 saavutettu äänimäärä, 2,7 prosenttia kokonaisuäänimäärästä, toi puolueelle kaksi eduskuntapaikkaa ja parlamentaarisen näkyvyyden. Puolueen piirissä odotukset olivat kuitenkin olleet korkeammalla ja vaalitulokset koettiin nuorsuomalaisten piirissä tappiona (ks. Tarkka 1999). Puolue korosti pyrkivänsä irtaantumaan (parlamentarisesta) puoluepoliittisesta järjestelmästä, vaikkakin osoituksena sen konventioiden ja sääntöjen hyväksymisestä voi pitää nuorsuomalaisten liittymistä puolerekisteriin. Vuoden 1997 puoluekokouksessa nimi muutettiin nuorsuomalaisesta puolueesta pelkästään *nuorsuomalaisiksi*.

Nuorsuomalaisten johtoajatukseksi oli perinteisestä puoluepolitiikasta irrottautuminen ja etabloituneiden puolueiden ja suurten ikäluokkien poliittisen eliitin haastaminen. Puoluetta markkinoitiin 'puolueittenvastaisena' tai 'epäpoliittisten ihmisten' puolueena (esim. Penttilä ym. 1994, Tarkka 1999, vrt. Kitschelt 1995). Puolueen piirissä nuorsuomalaisten tehtävä määriteltiin esimerkiksi seu-

raavasti: '...nuorsuomalaisuus on vastaisku korporatismille, jota kaikki muut puolueet ja edunvalvontakoneisto edustavat. Ideana on aloittaa puhtaalta pöydältä' (Tarkka 1999, 36, ks. myös Penttilä ym. 1994, vrt. Sihvola 1996). Nuorsuomalaiset esittivät keskeiseksi tavoitteekseen vakiintuneen poliittisen kulttuurin ja parlamentaarisen järjestelmän radikaalin uudistamisen. Nuorsuomalaiset ilmoittivat pyrkivänsä elvyttämään parlamentaarista demokratiaa, ravistelemaan vanhoja puolueita ja esittävät itsensä ainoana todellisena oppositiopuolueena (ks. esim. Kannustava hyvinvointiyhteiskunta 2005 1994, Nuorsuomalaisten missio 1997, vrt. Kitschelt 1995, Pekonen 2000b).

Penttilän ym. (1994, 46-48) pamfletissa nuorsuomalaisten motiiviksi esitettiin myös sukupolvikysymykseen vastaaminen: vaadittiin 'suomalaisen projektin' uudelleen määrittelyä nuoren polven ehdoilla. Sukupolvikysymys hahmotettiin osittain kysymyksenä sukupolvien välisestä tulonjaosta: pelkona siitä, että pienten ikäluokkien aktiivielämä kuluu edellisen polven elättämiseen ja sen kaasaamien velkojen maksuun (vrt. kuitenkin Arber & Attias-Donfut 2000). Penttilä ym. (1994, 44-48) määrittelivät omaa ikäluokkaansa edeltäneeseen sukupolveen kuuluvan toisen maailmansodan kuluessa sekä välittömästi sen molemmin puolin syntyneet suuret ikäluokat, joille "pohjoismainen hyvinvointivaltio on ollut lähes uskonto". Pieniä ikäluokkia edustivat edellisten jälkeen syntyneet pienet ikäluokat, joita luonnehdittiin "ensimmäisiksi hyvinvoinnin keskellä kasvaneiksi, ensimmäisiksi selvästi kaupunkilaisiksi, ensimmäisiksi jo nuorena kansainvälisyyttä maistaneiksi ja ensimmäisiksi suhteellisen vapaassa tiedotusilmastossa kasvaneeksi ikäjoukoksi".

Penttilän ym. (1994, 41-145) pamfletissa nuorsuomalaisten agenda yhdistettiin tunnetun talousliberalisti Friedrich von Hayekin ajatuksiin. Hayekilaisesta ajattelusta ilmoitettiin tosin irtaannuttavan siinä, että "nuorsuomalaisessa ajattelussa ihminen nähdään ensisijaisesti arvosidonnaisia ratkaisuja tekävänä toimijana, ei primaaristi taloudellisena toimijana kuten uusliberalistisessa ajattelussa". Von Hayek (1995 /1944) on painottanut ajatusta *spontaanista yhteiskunnasta*, joka ilmenee valtion suuntaamista päämääristä tai olemassa olon tarkoituksesta irtaantumisenä (ks. myös Hautamäki 1993, 1996). Nuorsuomalaiset ilmoittivat kiinnittyvänsä von Hayekin 'spontaanin yhteiskunta' -ihanteeseen sekä sellaiseen yksilöllistymisen ja liberalismiin ajatukseen, jossa yksilöllisyys käsitteään ennen kaikkea yksilöiden (tai perheiden) ja valtion välisen riippumattomuutena (ks. Penttilä ym. 1994, Kannustava hyvinvointiyhteiskunta 2005 1994, Nuorsuomalaiset — tekeminen kannattaa aina 1997). Näin nuorsuomalaisten ohjelma liittyi tietyssä mielessä niin sanottuun 'hyvinvointivaltion oikeudenmukaisuusteorioiden identiteettikriisiin' (ks. Eräsaari 1995, 169). Nuorsuomalaiset kyseenalaistivat vallitsevaan järjestelmään kuuluvan sääntelytehtävän ja sen tarkoituksenmukaisuuden ja legitimitetin. Hyvinvointivaltioon liitettiin yksilöllisyys—kollektiivisuus -dilemma, jonka näh-

tiin kietoutuvan osaksi arjen politiikkaa ja arkielämän riippuvuuksia (vrt. Eräsaari 1995, 170-171, vrt. Pietikäinen 1999)⁶.

Nuorsuomalaisten ohjelman keskeisimpiä vaatimuksia oli hyvinvointivaltion "remontoiminen", kuten vaatimukset veroalennuksista⁷, tasaveromalliin siirtymisestä ja pienten tulojen verovapaudesta (ks. esim. Penttilä ym. 1994, Kannustava hyvinvointiyhteiskunta 2004 1994). Vaatimukset verotuksen keventämisestä liitettiin tulonjakokysymykseen (ks. esim. Nuorsuomalaisten missio 1997, Tekeminen kannattaa aina — nuorsuomalainen työreformi 1998, "Oppositio vaatii rakenneuudistuksia" 1998). Nuorsuomalaisten poliittisen ohjelman voi tulkita kiinnittyneen kysymykseen funktionaalisesta epätasa-arvosta, joka kuvaa ajattelua, jossa kansantalous ei toimi riittävän tehokkaasti, jos parempia ja uutterampia suorituksia ei palkita, vaan kaikki kansalaiset saavuttavat jokseenkin saman lopputuloksen ponnisteluistaan huolimatta (Ervasti 1998). Voi myös ajatella, että ohjelmallaan nuorsuomalaiset edustivat niin sanotun 'liberalistisen sosiaalipolitiikan' mukaisesti suuntautunutta hyvinvointivaltion uudistamismallia (ks. Koskiaho, Nurmi & Virtanen 1999, 23).

Nuorsuomalaisten taival puolueena päättyi ennen kuin se kunnolla ehti alkaakaan. Kahden kansanedustajan, Penttilän ja Jurkka Tarkan voimin, vedettiin läpi ensimmäinen eduskuntakausi 1995—1999, joka jäi samalla viimeiseksi. Eduskuntavaaleissa 1999 puolue menetti molemmat eduskuntapaikkansa ja kärsi suuren tappion vuoden 1995 vaaleihin verrattuna (ks. SVT 1999). Vaalien jälkeen puolue päätti Penttilän ja puolueen muun ydinryhmän johdolla erota puolueräkisteristä (ks. Tuohinen 1999). Toimintaa kuitenkin jatkettiin yhdistysmuotoisena.

Yleisön reaktiot ja maine

Nuorsuomalaisen puolueen perustaminen ja poliittinen ohjelma saivat yleisössä aikaan voimakkaita reaktioita. Joidenkin mielestä puolueen ajamat asiat ja 'radikalismi' olivat tervetulleita ajan lamaan-tuneessa ilmapiirissä, mutta monet arvioijat närkästyivät puolueen esittämistä ajatuksista ja pahek-

---

⁶ Pietikäinen (1999) kuvaa artikkelissaan C. G. Jungin ajattelua yksilön ja valtion suhteesta. Pietikäisen mukaan valtioon, massayhteiskunnan "hybridiseen jumaluuteen" ja suuriin kansanjoukkoihin kriittisesti suhtautunut Jung vastusti valtion roolia luonnonvastaisena ihmisten välisten luonnollisten erojen tasoittajana. Jung näki ihmisen tiedostamattaan "alempiarvoisena" yhteiskunnallisena oliona kuin yksilöllisenä itseytenä, koska edellisessä tapauksessa hän on valtioparaatin holhokki ja sen myötä vapautettu yksilöllisestä vastuusta.

⁷ Puheenjohtaja Penttilä vaati esimerkiksi opposition seminaarissa maaliskuussa 1998 kokonaisveroasteen laskemista Iso-Britannian mallin mukaisesti vähintään 40 prosenttiin (ks. "Oppositio vaatii rakenneuudistuksia" 1998).

suivat esimerkiksi nuorsuomalaista "puritanismia" (ks. Drufva 1994, vrt. kuitenkin Laine 1994, 255-256, Hautamäki 1996, 7). Nuorsuomalaisten poliittinen argumentointi ei saavuttanut yleisön laajaa hyväksyntää, vaan herätti 'uusliberalistiseksi' tai 'markkinaradikaaliksi' ymmärretyllä konseptillaan kielteisiä reaktioita. Huolestuneeseen sävyyn nuorsuomalaisten otsalle painettiin esimerkiksi "nuorten silkkisolmiojuppien", "markkinaradikaalien", "kovien uusliberalistien", "äärioikeistolaisen" tai "sosiaalidarwinistien" leima (ks. esim. Siltala 1994, 61, Vähämäki 1994, 315-325, Siltala 1996, Lund 1997, Häikiö 1996).

Nuorsuomalaisten nähtiin ponnistavan narsistisesta "kaikki-mulle-heti-nyt" -ajattelusta, jonka ajateltiin johtavan heikompien sortamiseen ja talouskeskeiseen arvofundamentalismiin (ks. Siltala 1996, 178). Taustalla saattoi olla huoli nuorsuomalaisten yrityksestä johdattaa yhteiskuntaa takaisin kohti sääty- ja luokkayhteiskuntaa (ks. esim. Drufva 1994, vrt. Eräsaari 1995, 168). Pahimmillaan nuorsuomalaisen politiikan pelättiin toteutuessaan siloittavan tietä uuteen totalitaristiseen järjestelmään, kuten fasismiin (ks. Vähämäki 1994, 326). Nuorsuomalaisten edustamaa uusoikeistolaisuutta kuvattiin esimerkiksi Baudelairen perilliseksi, jonka tärkeimpänä pyrkimyksenä oli saada aikaan poliittinen shokkivaikutus (emt., 320). Puoluetta pidettiin myös 80-lukujen uuskonservatististen suuntausten, thatcherismin ja reaganismin, ajatuksellisena jatkeena (ks. Lund 1997, 28).

Sihvola (1996, 103-104) arvioi nuorsuomalaisuudessa olleen kyse enemmän "*korporatistisen järjestelmän ja säännöstelytalouden kritiikistä*" kuin hyvinvointivaltion kritiikistä — seikka, jota puolueen arvioijista monikaan ei ottanut esille (ks. kuitenkin Julkunen 2001, 79). Taloutta, työmarkkinoita ja hyvinvointivaltiota ei voi kuitenkaan verrata toisistaan irrallisina kokonaisuuksina, sillä hyvinvointivaltion toiminta itsessään on myös taloudellista toimintaa ja kytkeytynyt varsin tiiviisti työmarkkinoihin (Kosonen 1995, 17). On myös syytä olettaa, että nuorsuomalaisten politiikan ytimessä ei välttämättä ollut kysymys siitä, 'onko meillä hyvinvointivaltio tulevaisuudessa', vaan 'minkälainen hyvinvointivaltiojärjestelmä tulee olemaan' tai 'millainen on uusi hyvinvointivaltio' (vrt. Rahkonen 1995, 10). Jos kohta hyvinvointivaltiokriisiä on pidettävä rahoituskriisiä, luottamuskriisiä, byrokratiakriisiä tai demokratiakriisiä kulttuurikriittisempänä ja intellektuaalis-poliittisempänä ilmiönä (ks. Eräsaari 1995, 167), niin nuorsuomalaisuutta on tarkasteltava muustakin kuin hyvinvointivaltiokriittisestä näkökulmasta (vrt. esim. Lund 1997).

Kritisoijien arvioita ja yleisön kommentteja pidettiin nuorsuomalaisten piirissä epäoikeudenmukaisina ja harhaanjohtavina. Kovan markkinaliberalistin tai juppipuolueen maineesta ja thatcherismin leimasta haluttiin päästä eroon (ks. esim. Vuorinen 1998c, Hamilo 1999a, Penttilä 1999b). Nuor-

suomalaiset määrittelivät asemaansa puoluekentällä aluksi "keskustaliberaaliksi" tai pelkästään "murroksen ajan puolueeksi" tai "yksilöön uskovaksi tulevaisuuspuolueeksi" (ks. Kannustava hyvinvointiyhteiskunta 2005 1994, Nuorsuomalaiset — tekeminen kannattaa aina 1997, Lund 1997, 31). Nuorsuomalaisten asemaa puoluekentällä kuvattiin jopa jakomieliseksi, yritettäessä "integroida vapaamielistä älymystötraditiota populistiseen oikeistoon ja toisaalta joukkoon liittyessä konservatiivisia kokoomuksesta" (Hamilo 1998c).

Paikannus

Nuorsuomalaisten on nähty olevan ensimmäinen uusoikeistolainen puoluepoliittinen yrittäjä Suomessa (ks. esim. Hellsten 2001, Pekonen 1997b). On paikallaan tarkastella puoluetta suhteessa länsieurooppalaisiin uusoikeistolaisiksi tai oikeistoradikaaleiksi määriteltyihin ryhmiin, vaikkakin aluksi on todettava Glennersterin ja Midgley'n (1991, 3) tapaan, että 'ideologiaksi' luokitellun poliittisen toiminnan ajatuksista, uskomuksista ja kuvauksista on vaikea esittää tarkkoja määritelmiä (vrt. myös Bourdieu 1991, 166-169). Glennersterin ja Midgley'n mukaan esimerkiksi juuri (uuden) 'radikaalin oikeiston' ideologia on monikasvoinen ja sisäisesti ristiriitainen. Siksi on ongelmallista sanoa, onko siinä kyse ideologiasta, yhteiskunnallisesta liikkeestä vai populistisesta ilmiöstä. Uudelle radikaalille oikeistolle tyypillisinä piirteinä Glennerster ja Midgley pitävät toisen maailmansodan jälkeisen konsensuspolitiikan haastamista, taloudellista individualismia, kulttuurista perinteisyyttä ja autoritaarista populismia. Hyvinvointivaltion näkökulmasta radikaaliin oikeistoon liittyvät monetarismin ja talousliberalismin, veronalennuspolitiikan, säännöstelyn purkamisen ja julkisen palvelujen yksityistämisen kannattaminen (Glennerster & Midgley 1991, 3-14).

Kitscheltin (1995, 30-46) mukaan 'uuteen radikaaliin oikeistoon' liittyy muun muassa vähemmistöjen (ulkomaalaiset, maahanmuuttajat) vastustaminen ja vakiintuneiden puolueiden syyttäminen egoistisuudesta, korruptoituneisuudesta ja äänestäjien pettämisestä (ks. myös Pekonen 1997b, 1998). Uusi radikaali oikeisto pitää itseään ainoana aitona demokraattisena ja rehellisenä liikkeenä ja väittää olevansa enemmistön asialla. Usein kyseiset puolueet väittävät myös puolustavansa ainoana kansallista identiteettiä. Modernin myyttisen poliittisen diskurssin mukaisesti uuden radikaalin oikeiston diskurssissa perinteinen avainnimi on kansa (Pekonen 2000b, 34). Betzin (1994, 4) mukaan yleisesti enemmistö radikaaleista oikeistopopulistisista puolueista hylkää perustavanlaatuisesti vallitsevan sosiokulttuurisen ja sosiopoliittisen systeemin ja puolustaa yksilöllisyyttä, vapaita markkinoita ja valtion roolin vähentämistä.

Hellstenin (2001) mielestä nuorsuomalaiset ovat agendallaan edustaneet uusliberalistista ja järjestelmänvastaista uusoikeistolaista puoluetta, jonka voi sijoittaa melko lähelle perinteistä oikeistoa, eikä siinä ole havaittavissa ulkomaalaisvastaisia tai autoritaarisia painotuksia (ks. myös Kitschelt 1995). Ohjelman uusliberaalisuutta voi tulkita valtajärjestelmälle kohdistettuna haasteena, jonka kautta on mahdollista mobilisoida kannattajia melko tasaisesti kaikista yhteiskuntaryhmistä, mutta enemmistö kannattajista lukeutuu hyvin koulutettuihin keskiluokkaisiin valkokaulustyöntekijöihin.

2.3 Käsitteet ja tutkimuskysymykset

Puoluepolitiikan kentässä katsottuna nuorsuomalaisia voi ajatella eräänlaisena *vaihtoehtoisena poliittisena projektina*, joka pyrkii vallitsevien yhteiskunnallisten instituutioiden ja elämäntavan käytännölliseen kritiikkiin ja luomaan edellytyksiä vaihtoehtoisille yhteiskunnallisille käytännöille (vrt. Aho 1985, 221). Vaikka vaihtoehtoilu on useimmiten yhdistetty ensisijassa vihreyteen ja "pehmeisiin" arvoihin, niin vaihtoehtoliikkeiden tai -projektien kannattajien voi ajatella sijoittuvan sateenkaaren koko janalle. Voi ehkä ajatella, että olennaisempaa kuin lipun väri, on omiin voimiin nojautuva pyrkimys elää vallitsevasta Systemistä riippumatta sekä etsiä ja kehittää omaehtoista, tavalla tai toisella sovinnasta paremmaksi koettua vuorovaikutuksen, yhteisöllisen elämäntavan, työnteon jne. muotoa (vrt. emt.). Ahon (emt., 221-222) mukaan vaihtoehtoprojektien perustamisen taustalla voi usein nähdä tietyn käsityksen yhteiskunnallisen muutoksen mahdollisuuksista ja toteuttamisstrategioista (vrt. Castells 1997, 8-12, vrt. myös Bourdieu 1991, 127-132).

Sukupolvi ja poliittinen mobilisaatio

Nuorsuomalaisten voi ajatella toiminnallaan tähänneen vallitsevien sukupolvisuhteiden uudelleen määrittämiseen. Nuorsuomalaisten mobilisoituminen esitettiin enemmän ja vähemmän nuorten sukupolvien, pienten ikäluokkien, projektina, jonka kautta tahdottiin uudistaa suomalainen yhteiskunta 'nuorten arvojen' mukaisesti. *Sukupolven* voi käsittää usealla eri tavalla: esimerkiksi suvun tai yhteiskunnan sukupolvina, jotka ovat toisistaan erillisiä niiden rakentuessa sosiaalisina muodostumina erilaiselta pohjalta (ks. Virtanen 2001b, 20, Arber & Attias-Donfut 2000, Kertzer 1983). Sukupolvi-teorian klassikko *Karl Mannheimin*⁸ (1972) mukaan sukupolvet eivät sijoitu suvun vanhemmat—lapset -jatkumoon, vaan yhteiskunnan murroskokemusten historiaan. Sukupolvea ei voi Mannheimin mukaan pitää yleisessä mielessä konkreettina sosiaalisena ryhmänä, vaan pikemmin-

---

⁸ Ks. Mannheimista esim. Pilcher 1994, Virmasalo 1999, Alanen 2001, Kertzer 1983, Rempel 1965.

kin on kyse samantapaisista ajattelumalleista ja kokemusmaailmasta (emt., 103, vrt. Bourdieu 1986, 129-136).

Tiedonsosiologian uranuurtajiin kuuluva Mannheim⁹ (1972, 106) on esittänyt, että samaan sukupolveen kuuluvat ihmiset omat syntyneet samana historiallisena ajanjaksona ja he jakavat samoja tapahtumia, joilla on vaikutusta heidän kokemus- ja ajattelumaailmaansa sekä historiallisesti relevantteihin toimintamalleihin. Yhteisen kokemuksen kautta heille muodostuu samanlainen tietoisuus itsestä ja suhteestaan maailmaan ja tämä tietoisuus ilmenee saattaa merkitä myös samanlaista poliittista suuntautumista (ks. Alanen 2001, 102, ks. myös Kertzer 1983). Mannheim on hahmottanut sellaista dynaamista sukupolven käsitettä, jonka avulla on mahdollista ymmärtää "sosiaalisten ja intellektuaalisten liikkeiden" rakennetta sosiohistoriallisessa kontekstissa (ks. Mannheim 1972, 103, Virtanen 2001b, Virmasalo 1999, vrt. Bourdieu 1986, 129-136).

Yhteiskunnalliset murrokset, kuten lama, suuri muutto tai sota-aika, tuottavat kokemusmaailmaltaan toisistaan erottuvia sosiaalisia sukupolvia ennakoimattomasti ja epäsäännöllisin väliajoin (Virtanen 2001b, vrt. Mannheim 1972, 101, ks. myös Laine & Peltonen 2000). Mitä syvempiä yhteiskunnalliset murrokset ovat, sitä useampia erilaisia sukupolviasemia (kokemuksellisia sukupolvia, ks. Virtanen 1999, 2001b) ja sitä myöten sukupolviyksiköitä (mobilisoituneita sukupolvia, Virtanen emt.) kehkeytyy. Yhteinen kokemusmaailma muovaa monin tavoin sukupolven makuja, mieltymyksiä ja käyttäytymistä; se luo polvea yhdistävää habitusta tai elämäntapaa (Virtanen 2001b, 23, vrt. myös Bourdieu 1986, 1998, Laine & Peltonen 2000). *Aktualisoituneeksi* yhteiskunnalliseksi sukupolveksi voi sanoa sellaista, joka pyrkii ottamaan osaa kohtalonsa muotoutumiseen. Vasta tämä aktualisoituminen, tai Virtanen (1999, 2001b) termein mobilisoituminen, voi tuottaa sosiaalisia ja intellektuaalisia liikkeitä. Liikkeiden aktualisoitumista ei voi rajata pelkästään (puolue)poliittiseen mobilisoitumiseen, vaan miltei mikä tahansa asia tai ilmiö voi toimia sen lähteenä (Mannheim 1972, Virtanen 2001b). Virtaselle (2001b, 24) mobilisoituminen tarkoittaa sitä, että tavalla tai toisella tietoisesti organisoidutaan ajamaan ja edistämään hyväksi koettua tavoitetta tai elämäntapaa.

---

⁹ Virtanen (2001b, 17) huomauttaa, että Mannheimin artikkelia *The Problem of Generations* (ks. 1972 /1927) voi pitää käsiteanalyttisenä klassikkona (ks. myös Virmasalo 1999, Pilcher 1994, Alanen 2001, Kertzer 1983). Purhonen (2002, 5) kuitenkin kysyy, mikä tämä sukupolviin liittyvä *ongelma* Mannheimille oikeastaan on. Purhosen mukaan Mannheimille sukupolvien 'ongelma' liittyy siihen, että sukupolven käsitteen myötä tiedonsosiologian kysymykseen ajattelutapojen ja toimintojen muotoutumisesta jouduttaisiin vastaamaan muiden kuin puhtaasti sosiologisten tekijöiden avulla, siis kysymys olisi tältä osin ennen kaikkea biologiasta.

Elämäntapa

Vastikään edesmenneen, yhtenä vaikuttavimpana modernina sosiaali- ja kulttuuriteoreetikkona pidetyn ranskalaisen *Pierre Bourdieun*¹⁰ (1986, 129-136) mielestä sukupolvella ei ole mitään tekemistä biologisen iän kanssa. Sukupolvet jakautuvat sen mukaan, miten ihmisten toiminta määräytyllä alueella, esimerkiksi työn, koulutuksen, politiikan tai sosiaalisella kentällä, määräytyy. Yksilön (tai ryhmän) voi siis määrittää johonkin sukupolveen kuuluvaksi sen mukaan, mikä on hänen asemansa. Bourdieun mukaan yksilön (tai ryhmän) luokka-aseman määrää paitsi hänen asemansa tuotantosuhteiden järjestelmässä ja sosiaalisessa todellisuudessa, myös hänen asemansa muilla keskeisillä sosiaalisilla kentillä, kuten talouden, politiikan ja kulttuurin kentällä (esim. Bourdieu 1986, 1991, 1998, ks. myös Roos 1986, 44-48).

Yksilön luokka-asemaa määrittelee myös hänelle kertynyt historiallinen kokemus ja lapsuudenkodista 'peritty' pääoma, hänen *habituksensa*.¹¹ Habitus implikoi osaltaan sitä, miten ihmiset toimivat konkreettisesti ja symbolisesti eri kentillä vahvistaen samalla niitä ominaisuuksiaan eli sitä pääomaa, mikä tällä kentällä on kaikkein arvokkainta, tarkoituksenaan voittojen maksimointi ja pääoman kasaaminen. Elämäntapa on keskeinen väline esim. luokka-aseman muuttamisessa, sen avulla ilmaisemme itseämme muille. Elämäntapojen voi ajatella olevan enemmän tai vähemmän tietoisia strategioita, joihin perustuen tavoittelemme (yhteiskunnallisia) asemia, valtaa ja tunnustusta. (Roos 1986, 39-40).

Jokaisella *kentällä*, suhteellisen itsenäisellä toiminnan alueella — esimerkiksi koulutuksessa ja kulttuurissa, politiikassa ja julkisuudessa — on omat "pelisääntönsä", joiden perusteella tietyn pääoman arvo määräytyy. Pääomaa päälajeja ovat taloudellinen, kulttuurinen (joka sisältää esimerkiksi koulutuksellisen pääoman) ja sosiaalinen, jotka kaikki ilmentyvät symbolisella tasolla. Ominaisuudet ovat pääomaa vain suhteessa johonkin määrättyyn kenttään. Pääomat saadaan osittain perheen kautta, kasvatuksena, perintönä jne., osittain myös koulussa. Niitä hankitaan kuitenkin myös ken-

---

¹⁰ Bourdieun henkilökohtaista intellektuaalista historiaa voi pitää mielenkiintoisena. Sen on nähty olevan eräänlainen synteesi erilaisista teoreettisista suuntauksista, kuten strukturalismista ja objektivismista ja toisaalta sosiologisesta fenomenologiasta, konstruktionismista ja subjektivismista, mutta yhtäältä niin marxilaisuudesta kuin utilitarismistakin sekä klassisesta ranskalaisesta sosiologiasta (ks. esim. Mäkelä 1994, 257, Eder 1993, 63, Thompson 1991, 10-12, Kauppi 2000). Nähdäkseni Bourdieun ajattelun dialektisuus liittyy hänen esittelemäänsä *refleksiiviseen sosiologiaan*, jonka tavoitteeksi Bourdieu määrittää sosiologian teorioiden ongelmien, välineiden ja menetelmien kollektiivisen ja intellektuaalisen tiedostamattoman paljastamisen (ks. Bourdieu & Wacquant 1995, ks. myös Sabour 2002).

tällä 'kamppailussa' muiden kentällä toimivien kanssa. Kullakin kentällä vallitsevat tietyt pelisäännöt, jotka ohjaavat ryhmien tai yksilöiden välistä taistelua ja joiden tietäminen on avain tietyille kentälle pääsyyn. Säännöillä ei kuitenkaan ole mitään merkitystä kentän ulkopuolella. Tietyllä kentällä käytävässä taistelussa ne ovat mukana siten, että kentällä kohottautumaan pyrkivät koettavat toimintastrategioillaan muuttaa pelinsääntöjä itsensä ja jo omistamiensa pääomien kannalta edulliseksi — ei kuitenkaan niin radikaalisti, että koko kentän arvo romahtaa. (Bourdieu 1986, 12-14, 105-111, 1998, Bourdieu & Wacquant 1995, Mäkelä 1994, 1988 vrt. Giddens 1984, Thompson 1991).

Bourdieun mukaan agenttien toimintaa ja taistelua eri kentillä ohjaa *habitus*, joka Bourdieulle merkitsee "jotain, joka on hankittu mutta joka on muuttunut pysyvästi osaksi ruumista pysyvinä dispositioina" (Bourdieu 1977, 91, 1985, 120-121, 1998, 18-19). Habitus on sellaisen ehdollistamisen tuote, joka pyrkii uusintamaan ehdollistamisen logiikan mutta sitä muuttaen; se on eräänlainen muuntaja, jonka ansiosta me "uusinnamme" oman tuotantomme yhteiskunnalliset ehdot, mutta suhteellisen ennustamattomalla tavalla. Habitukselta puhuminen johtaa ajatukseen siitä, että yksilöllinen, subjektiivinen ja jopa persoonallinen on yhteiskunnallista, kollektiivista — habitus on sosialisoitu subjektiivisuus. (Bourdieu 1984, 467, Bourdieu & Wacquant 1995, 157, ks. myös de Cillia & Reisigl & Wodak 1999).¹²

J. P. Roos, jota voi pitää Bourdieun tunnetuimpana suomalaisena seurailijana, hahmottaa elämäntavan ulottuvuuksiksi historialliset ja nykyiset olosuhteet, toiminnallisen tason sekä tietoisuuden, subjektiviteetin (Roos 1988, 38-39, ks. myös 1988, 1989).¹³ Bourdieun tapaan Roos (1986, 37-40) käsittää elämäntavan aikaisemman elämänhistorian ja elinolojen muodostaman habituksen kautta jäsenytyneeksi, nykyisten elämäntapamuotojen ja -asenteiden (dispositioiden) muodostamaksi järjestäytyneeksi kokonaisuudeksi. Elämäntavan käsite pyrkii siten kokoamaan yhteiskunnallisissa puitteissa rakentuvia yksilöiden arkielämän toimintastrategioita ja arvoja. Elämäntapa voi olla yk-

---

¹¹ Vaikka habituksen käsite lienee sosiaalitieteissä tullut tunnetuimmaksi Bourdieun analyysien myötä, niin se on "vanha" käsite, jota ovat esimerkiksi filosofiassa käyttäneet antiikin Aristoteles, Edmund Husserl ja Friedrich Hegel sekä sosiaalitieteissä Max Weber ja Emile Durkheim.

¹² Ilmonen (1993, 245) arvostelee Bourdieuta siitä, että tämä on esineellistävää kielenkäyttöä välttellessään sortunut epäloogisuuteen. Habitus ei voi Ilmosen mielestä olla esitietoista, jota samanaikaisesti uusinnetaan tarkoituksenmukaisesti sitä itseään muuntaen. Tämänkaltaisen ristiriitaisuuden välttämiseksi onkin Ilmosen mielestä paikallaan luopua habituksen käsitteestä elämäntavan hyväksi.

¹³ Roos (1986, 40) kuvaa elämäntapa-käsitteen asettumista kolmen selitysmallin väliin: yksilöselitykset (psykologia), elinolosuhdeselitykset (sosiologia) ja kulttuuriselitykset (antropologia).

silön, perheen, sosiaalisen ryhmän, sukupuolen, sukupolven tai luokan elämäntapa. Bourdieu'hun (1984) viitaten Roos kuvaa (1988, 12-13) habitusta sekä dispositioita synnyttävänä että dispositioiden pohjalta syntyneenä tapana jäsentää ja arvottaa, hierarkisoida elämää. Habitus on toisin sanoen elämäntavan näkymätön perusta: habitus selittää elämäntapaa.

Roosin (1988, 12-13) mielestä luontevin paikka elämäntavalle on *kulttuurin* yhteydessä, ja habitusta voi pitää kulttuurin ja elämäntavan yhteisenä nimittäjänä. Elämäntapa on eräänlainen kompromissi ihmisten keskeisten elämänhistorian vaiheiden ja kulttuuristen määreiden välillä — se ilmentää kulttuuria, mutta ei kuitenkaan siten, että elämäntapoja voisi pitää erillisinä osakulttuureinaan (vrt. Mäkelä 1994). Elämäntapa on kulttuurin puitteissa mahdollinen elämän jäsentämisen tapa, jolloin samassa kulttuurissa kaikilla (tai lähes) elämäntavoilla on jokin yhteinen nimittäjä, niitä jäsentävä tekijä. Bourdieu (1984, 1986) katsoo kulttuurin ilmentävän niitä distinktiivisiä 'makuja' tai habituksia, joita ihmiset käyttävät omaa elämänstrategiaansa ja yhteiskunnallista asemaansa rakentaessaan ja toteuttaessaan.

Klaus Eder (1993, 2-4) korostaa kulttuurin lisääntyvää merkitystä siinä prosessissa, jossa luokat, ryhmät ja yksilöt muovautuvat kollektiivisiksi ja yksilöllisiksi poliittisiksi toimijoiksi. Ederille kulttuuri tarkoittaa yleisimmässä merkityksessä mitä tahansa symbolista ilmaisua, joka tekee maailmaa, yhteiskuntaa ja itseä ymmärrettäväksi ja mielekkääksi. Kulttuuri sisältää elementtejä, jotka ilmaisevat sellaisia merkityksiä ja rakenteellisia malleja, jotka organisoivat kulttuurisia malleja koherenteiksi kokonaisuuksiksi. Ederin mukaan poliittinen toiminta, osallistuminen jne. määrittyvät entistä enemmän kulttuurisesti ja kulttuurin avulla. Luokkien merkitys ei ole tässä muokkautumisprosessissa kadonnut, vaan luokat toimivat edelleen erilaisina resurssi- ja merkitysvarantoina, muokaten erilaisia elämänmuotoja (ks. myös Pekonen 1998, 28-29). Ederin (1993, 2-4) mielestä uudet yhteiskunnalliset liikkeet ovat kuitenkin ennen kaikkea kulttuurisia liikkeitä, erottautuen näin perinteisistä luokkapuolueista. (ks. myös Dalton & Kuechler & Bürklin 1990, vrt. della Porta 2001).

Tutkimuskysymykset

Tutkielmassa minua kiinnostaa *nuorsuomalaisten elämäntavan ilmisältö*, toisin sanoen nuorsuomalainen arvo- ja asennetihentymä — ja ensisijassa sen *kytkös politiikkaan* ja poliittiseen toimintaan (vrt. Saaristo 1994, 25). Tarkastelen teemahaastattelujen kautta sitä kuvaa, jonka aineisto nuorsuomalaisesta elämäntavasta ja nuorsuomalaisuudesta välittää. Selvitän elämäntapaan liittyviä kulttuurisia jäsenyyksiä, arvoja ja asenteita, mutta myös sitä määrittäviä rakenteellisia tekijöitä, ku-

ten sosioekonomista asemaa, sukupolviasemaa ja yksilön taustaa (ks. Bourdieu 1984, Eder 1993, Ahponen & Järvelä 1983). Elämäntapaan vaikuttavia tekijöitä ovat myös yhteiskunnallinen tilanne ja vallitsevat kulttuuriset arvot. Elämäntapateorian ja bourdieulaisten luokkateorian valossa kysyn, millaisia habituksen ja elämäntavan muotoja nuorsuomalaisten taustalla voi nähdä ja miten elämäntavan ydin liittyy (puolue)poliittiseen toimintaan.

Nuorsuomalainen puolue on ymmärrettävä ennen kaikkea ryhmänä 'für sich': nuorsuomalaisten kollektiivisena yhdistäjänä on puolueorganisaatio. Nuorsuomalaisuus on jäsenilleen ennen kaikkea tietoinen valinta, varsinkin kun poliittiseen puolueeseen liittymistä tai kuulumista voi tämän hetken puoluekriittisessä ilmapiirissä pitää lähes poikkeuksellisena, koskien erityisesti nuoria sukupolvia (ks. Borg 1997, Jääsaari & Martikainen 1992, Epävarmuuden aika 1995, Menestyksen eväät 1997). On myös olennaista kysyä, muodostavatko nuorsuomalaiset kollektiivisen ryhmän '*an sich*' — onko nuorsuomalainen elämäntapa rakentunut jäsenyksiltään jollain tapaa yhtenäiseksi. (vrt. Saaristo 1994, 27, Mannheim 1972, 103).

Yhteiskuntapolitiikan ja hyvinvointivaltion tulevaisuuden näkökulmasta hahmotan kysymyksen seuraavasti: selvitän niitä elementtejä ja kulttuurisia jäsenyyksiä, jotka kytkeytyvät yhden hyvinvointivaltion uudelleen muotoutumiseen liitetyn kehitystrendin, uusoikeistolaisuuden tai uusliberalismin, kannattajien elämäntapaan. Tutkielmassa kysyn, ilmentyykö niin sanottu 'poliittinen vaihtoehtoisuus' yksilöllisten elämänstrategioiden tasolla: ovatko "aatteet niin kuin vaatteet" — merkitseekö toisinajattelu toisin tekemistä (vrt. Roos 1988, 83). Sekä Bourdieun että brittiläisen Birminghamin koulukunnan edustajien lähtöoletuksena on, että elämänmuoto ei rakennu pelkästään erotte-lujen varaan, vaan se on samalla myös asioiden ja tapojen rinnastamista, *homologisuutta*.¹⁴ Homologisia kulttuurisia jäsenyyksiä ilmentää esimerkiksi se, miten jokin ryhmittymä tekee erotteluja itsensä ja 'tavallisten' suomalaisten välillä. Voi ajatella, että juuri ne asiat (esimerkiksi suhde koulutukseen, työhön, politiikkaan jne.), jotka nuorsuomalaisille ovat yhteisiä ja /tai jotka he näkevät yhdenmukaisesti tai samanmielisesti, ovat juuri sellaisia, jotka erottavat heidät 'muista' (ks. Alasuutari 1989, 104-105, Saaristo 1994, 12).

---

¹⁴ Elämänmuodon tavoittaminen homologian käsitteen avulla on kuitenkin ensisijassa analyttinen ja metodinen ratkaisu. Kuten Alasuutari (1989, 104-105) huomauttaa, homologiat eivät ole sellaisinaan valmiina "ulkoisessa todellisuudessa", kuvaamista ja nimeämistä odottamassa.

Bourdieuun teorian valossa voi kysyä, ilmentääkö nuorsuomalaisten, uuden poliittisen toimijan, rekrytoituminen puoluepolitiikan kentälle poliittisen pääoman ja tätä myöten sosiaalisen nousun tavoittelua? Ruostetsaaren (1992, 296) mukaan suomalaiseen poliittiseen eliittiin rekrytoituminen näyttäisi olevan iän, koulutuksen ja tulotason puolesta helpompaa kuin muihin eliittiryhmiin tunkeutuminen. Vastaavasti muihin eliittiryhmiin tunkeutumisen voi nähdä koulutuksesta riippumatta hankalana. Yhä suurempi osa akateemisen tutkinnon suorittaneista päätyy keskiryhmiin ja tie eliittiin avautuu entistä harvemmille. Tutkielmassa pohdin myös, ilmentääkö nuorsuomalaisuus nuoren sukupolven ja sen tietyn fraktion aktualisoitumista mannheimilaisessa mielessä ja mikä merkitys sukupolvikokemuksilla on puolueen perustamisessa, toiminnassa ja nuorsuomalaisten elämäntavassa.

Tutkielmassa selvitän lisäksi nuorsuomalaisen *puolueen politiikan ulottuvuuksia* ja niitä representaatio- ja argumentaatiotapoja, joilla nuorsuomalaisuutta konstruoidaan. Tarkastelen millaisilla argumentaatioilla ja representaatioilla nuorsuomalaisuutta ilmennetään ja kuinka sitä jäsennetään sosiohistorialliseen kontekstiin ja yhteiskunnallisiin taustadiskursseihin nähden. Taustalla on käsitys siitä, etteivät nuorsuomalaisuus ja nuorsuomalainen elämäntapa, eivätkä nuorsuomalaisen puolueen politiikan ulottuvuudet ja poliittinen sanoma perustu pelkästään 'objektiivisiin edellytyksiin', kuten hyvinvointivaltion kriisiin, lama-aikaan tai poliittisen mahdollisuusrakenteen murrokseen, *mutta* eivät myöskään *pelkästään* yksilöllisen tason subjektiviteetin ja kulttuurin muutoksiin. Pyrkimyksenäni on siten analysoida nuorsuomalaisuutta sekä subjektivistisellä tasolla että objektiivisten edellytysten tasolla — ja nimenomaan tässä järjestyksessä.

3. METODOLOGISET VALINNAT JA MENETELMÄT

3.1 Syvää tietoa vai "impressionismia"

J. P. Roos (1985, 9) on väittänyt, ettei ihmisten 'todellista elämää' voi ylipäätään tutkia ilman kvalitatiivisia menetelmiä (vrt. kuitenkin Töttö 1999). Kvalitatiivisille menetelmille tyypillisenä on pidetty tutkimusaineiston keruussa ja analyysissa käytettävää ymmärtävää tulkintaa, poiketen kvantitatiiviseen tutkimukseen liittyvästä kausaalisesta selittämisestä. Laadullisen tutkimuksen kohteeksi nähdään (yksilön) elämismaailma ja elämismaailmaksi niiden merkitysten kokonaisuus, joka muodostuu yksilön, yhteisön, sosiaalisen vuorovaikutuksen, arvotodellisuuden ja yleisesti ihmisten välisten suhteiden kohteista. Näin myös tutkija on osa sitä merkitysyhteyttä, jota hän tutkii (Varto 1996, 24-37). Laadulliseen tutkimukseen sisältyvien ymmärtämisen ja tulkinnallisuuden intentioita vasten on tosin hyvä kysyä, onko tutkijan ylipäätään mahdollista päästä "tutkittavien kulttuurin sisäpuolelle" — mikä ylipäänsä on jokapäiväistä, todellista tai aitoa? (vrt. Saaristo 1994, 22).

Laadullisessa tutkimuksessa perimmäiseksi intentioksi on nähty pikemminkin teoreettisten kuin empiiristen yleistysten tuottaminen, jolloin 'kulttuurinen edustavuus' on tärkein kohderyhmän valinnan kriteeri (Mäkelä 1990). Aineiston — ja tutkimuksen — tieteellisyyden kriteeri ei tuolloin ole sen määrä vaan laatu, jota kuvaavina tekijöinä on pidetty aineiston avulla hankittavaa subjektiivista, syvällistä ja tulkinnallista tietoa. Denzinin ja Lincolnin (1998, 3) mukaan laadullista tutkimusta ilmentävät monimetodisuus, tulkinnallisuus ja 'luonnollisuus', jotka heijastavat pyrkimystä saavuttaa 'syvä ymmärrys' tutkimuksen kohteena olevasta ilmiöstä. Poliitiikan tutkijoiden Carvelliin ja Hyväriseen (1997, 2-6) mukaan tulkinnallisen metodologian voi käsittää muistutuksena siitä, että sosiaalitieteet johdattuvat ensi sijassa kielellisten välineiden kautta ja että kieli itsessään ei ole läpinäkyvä ikkuna tosiasioihin (vrt. Potter 1996, 97-98).

Laadullinen tutkimus on usein rinnastettu kuvailevaan tai deskriptiiviseen tutkimukseen, jolloin laadullisen tutkimuksen olemusta on hahmotettu kausaalisuuteen ja tilastolliseen selittämiseen pyrkivän määrällisen tutkimuksen vastakohtaisuuksien kautta (ks. Luomanen & Räsänen 2000, vrt. Töttö 1999, Kamppinen 1999). Denzin ja Lincoln (1998, 6-7) huomauttavat laadullisia menetelmiä käyttäviä tutkijoita kohtaan vallinneista ennakoasenteista: heitä on pidetty esimerkiksi "pehmotieteilijöinä", "journalisteina" tai epätieteellisiä vinoutumia tutkimuksellisissa työvälinepakeissaan kantavina "impressionisteina". Laadullisen tutkimuksen ongelmiksi on esitetty esimerkiksi kohdejoukon määrään liittyvät rajoitteet, toistettavuuden vaikeus, analyysien aikaavievuus ja metodin

käyttöön liittyvät eksperttiysvaateet. Lisäksi kvalitatiivisiin metodeihin on kytketty samanlaisia validiteetin, reliabiliteetin sekä edustavuuden todentamisen vaikeuksia kuin ymmärtävään tutkimukseen yleisemminkin (ks. esim. Patton 1990, ks. myös Suoranta 1995).

Kulttuuritutkimus on usein rinnastettu laadulliseen lähestymistapaan. Kulttuuritutkimusta on kuvattu eräänlaisena risteysasemana, johon eri tieteenalojen edustajat ovat matkanneet eri teitä (ks. esim. Alasuutari 1995, Leskinen 1995).¹⁵ Alasuutarin (1989, 84) mukaan kulttuuritutkimuksen näkökulmassa painotetaan, että talous ei mekaanisesti määrää sosiaalista todellisuutta, eikä subjektiviteetti ole vain yhteiskunnan taloudellisen perustan ideaalinen heijastuma. Alasuutarin (1995) mielestä näkemys laadullisesta tutkimuksesta kytkeytyy kulttuuritutkimukseen ennen kaikkea siten, että laadullisten aineistojen analyysissä on aina kysymys merkityksen käsitteestä ja merkityksellisen toiminnan tutkimisesta¹⁶ (vrt. kuitenkin Kamppinen 1999). Vainikkala (1994) korostaa kulttuuritutkimuksen poliittisuutta, joka panee aina kysymään arvoulottuvuuksia, toiminnan mahdollisuuksia — puhetapoihin kätkeytyjä paljastavia pyrkimyksiä. Vainikkalan mielestä kulttuuritutkimus on omimmillaan silloin, kun se pitää tiukasti kiinni ajanomaisista paradokseista ja aporioista eikä tarjoa yksinkertaista analyysia ratkaisuihin, jotka päästäisivät sen 'valtavirtaan'.

Kvanti—kvali -antagonismeista laadulliseen lähestymiseen

Kvalitatiivisesta tutkimuksesta on saatettu ajatella, että aineistoksi riittää muutama teemahaastattelu ja analyysiksi niiden jonkinlainen kuvaus (Luomanen & Räsänen 2000, vrt. myös Töttö 1999). Tämnäkaltaista kritiikkiä on esitetty etenkin kulttuuritutkimusta kohtaan (ks. esim. Kamppinen 1999). On väitetty, että kulttuuritutkimuksessa on vallalla niin sanottu '*anything goes*'-mentaliteetti, jolloin hyväksyttävää on sellainenkin tutkimus, jossa aineisto saadaan edes jollakin tavalla jäsenneltyä (ks. esim. Kamppinen 1999, vrt. myös Kupiainen 2000). Mäkelä (1990, 53) huomauttaa kuitenkin, että laadullisessa tutkimuksessa 'aineiston kattavuudella' tarkoitetaan pikemminkin sitä, ettei tutkija perusta tulkintojaan satunnaisiin poimintoihin (vrt. Layder 1997).

¹⁵ Kulttuuritutkimuksen on katsottu vakiintuneen suomalaisen sosiologiseen kielenkäyttöön brittiläisestä Birminghamin koulukunnasta, jonka piirissä kulttuurin käsite on käännetty muun muassa kollektiiviseksi subjektiviteetiksi. Koulukunnan kehittämää teoriaa on kutsuttu myös brittiläiseksi alakulttuuriteoriaksi tai brittiläiseksi kulturalismiksi. Sen keskeisimpinä kehittäjinä voi pitää esimerkiksi Paul Willisä, Richard Hoggartia ja Stuart Hallia (ks. esim. Alasuutari 1995, 47, Hall 1999).

¹⁶ Kamppinen (1999) suorii kovin sanoin kulttuuritutkimusta ja erityisesti sen piiriin lukeutuvan naistutkimusta, postmodernin intertekstuaalisuutta ja kriittistä antropologiaa. Kamppisen mukaan "kulttuuritutkimus on perinteisesti ollut ala, jossa tutkimusmenetelmien ja näkökulmien moninaisuus on ollut hyve. Työkalujen runsauden vuoksi myös tutkimuksen onnistumisen kriteerit ja onnistumiset ovat vaihdelleet." (vrt. Denzin & Lincoln 1998, 6-7).

Rantalaihon (1999, 14) mielestä viimeisten vuosikymmenien aikana on tapahtunut ratkaiseva muutos määrällisten menetelmien itsestäänselvydestä laadullisten menetelmien itsestäänselvyteen. Jos kohta sosiaalitieteiden metodikiistat kvantitatiivisten ja kvalitatiivisten lähestymistapojen välillä näyttävät ylätasolla ratkenneen, niin akateemisen arkipäivän käytännön valinnoissa tämä julkinen näkemys ei saa vastakaikua. Rantalaiho (emt., 16) väittääkin, että laadullisten lähestymistapojen tutkimusaineistoissa nähdään hohtoa, kiehtovuutta ja omakohtaisen oivaltamisen iloa, kun taas tilastollista sosiaalitutkimusta pidetään banaalina ja siihen liittyy epämääräinen karttamisen leima. Määrällisen tutkimuksen kritiikki on Rantalaihon mukaan jäänyt kesken: jos esimerkiksi kontekstoinnin nähdään kuuluvan asiaan laadullisessa tutkimuksessa, niin tämä ei tarkoita sitä, että tilastollinen sosiaalitutkimus olisi kontekstista vapaata (vrt. Bourdieu & Wacquant 1995).

"Entiseksi hermeneutiksi" määrittäytyvän Tötön (1999, 9) mielestä laadullisen tutkimuksen perustelut rakentuvat sekä väärälle käsitykselle 'positivismin' ja kvantitatiivisen tutkimuksen yhteydestä että myös väärälle käsitykselle siitä, mitä kvantitatiivinen tutkimus ylipäänsä on. Töttö (emt., 10-12) kuvaa prosessia, joka "uhkaa räjäyttää laadullisen tutkimuksen äärettömiin" ja pitää yllä "metodologista kaksinaismoralismia". Tutkimusotteiden nähdään päivänvalossa täydentävän toinen toisiaan, mutta hämärän tullen laadullisesta tutkimuksesta löydetään vain positiivisia ja kvantitatiivisesta vain negatiivisia ominaisuuksia (vrt. Rantalaiho 1999). Niinpä on Tötön mukaan helppoa ymmärtää, miksi niin moni haluaa valita vuorovaikutteisen, syvän ja luonnollisen, harkitun ja tarkoituksenmukaisen, joustavan ja ennakkoluulottoman, uutta luovan jne. otteen. Töttö kritisoi laadullista tutkimusta 'ymmärtävään selittämiseen' liittyvän kausaalisuuden unohtamisesta, silläkin ehdoin että laadullinen tutkimus lukee mieluusti Weberin arkkivaareihinsa.¹⁷

Oli kyseessä metodisesti määrällinen tai laadullinen lähestymistapa, yhtä kaikki lienee syytä ottaa vakavasti Bourdieun (1995, 276) huomautus siitä, että "tutkimuskäytäntö, joka ei epäile itseään, ei oikeastaan tiedä, mitä tekee. Se on joko upottautunut kohteenaan olevaan objektiin tai objekti on päässyt sen herraksi" (ks. myös Kauppi 2000, Robbins 1990). Laadullisen tutkimuksen periaatteita tarkasteltaessa on syytä nostaa esille Bourdieun käsitys 'refleksiivisestä sosiologiasta' (ks. Bourdieu & Wacquant 1995). Bourdieun (emt., 255) mukaan refleksiivisen sosiologian opetusten mukaisesti

---

¹⁷ Tötön mukaan ei ole ole syytä väittää, että laadullinen tutkimus voisi korvata määrällisen vaan että se yksinkertaisesti vastaa eri kysymyksiin kuin määrällinen. Niinpä tutkimusongelma, johon haetaan vastausta, ratkaisee, onko tutkimus laadullista vai määrällistä (Töttö 1999, 65-66, vrt. Koskiaho 1990, 7-8 ja Alexander 1987, 289-290, ks. kuitenkin Virtasen, 2001a, 81-82, kritiikki).

meidän on etsittävä subjektin olemassaolon yhteiskunnallisia ehtoja tieteen konstruoimasta objektista. Tämä pakottaa meidät kieltämään klassisen objektiivisuuden absolutistiset vaatimukset, mutta heittävä meitä kuitenkin relativismin syliin. Bourdieun mielestä sosiologisessa tutkimuksessa tärkeintä on kyky käsittää tutkimus pikemminkin rationaaliseksi yritykseksi kuin jonkinlaiseksi salaperäiseksi etsinnäksi, josta puhutaan mahtipontisesti omanarvontunnon kohottamisena (vrt. Töttö 1999, Rantalaiho 1999, ks. myös Heiskala 2000). Bourdieu pitää yhteiskuntatieteellisen taidon *summumina* kykyä käsitellä hyvin vaikeita teoreettisia kysymyksiä erittäin tarkkojen ja jokapäiväisten, jollei peräti naurettavilta näyttävien empiiristen kohteiden avulla (Bourdieu & Wacquant 1995, 258-260).

Ryhtyessäni selvittämään nuorsuomalaisen elämäntavan ytimiä ja puolueen politiikan ulottuvuuksia tuntui houkuttelevalta hankkia tutkielman empiiriseksi perustaksi laadullinen aineisto, haastattelu- tai tekstiaineisto. Epäilyksiä kuitenkin nostatti laadulliseen tutkimukseen metodioppaisissa usein liitetyt epämääräisyyden ja epäsystemaattisuuden 'riskit' sekä kohdejoukon määrään liittyvät rajoitteet — miten 'luotettava' voi olla esimerkiksi pienehkön haastatteluaineiston perusteella konstruoitu kuva ja käsitys nuorsuomalaisuudesta. Toisaalta laadullisen aineiston osalta puoleensa vetivät (enältä oletettu) aineiston rikkaus, aineiston keruuseen sisältyvä kenttätyöskentely (haastattelut tms.) ja lisäksi erityinen kiinnostukseni ryhmähaastattelumenetelmään.

3.2 Tutkimusaineistot

Monimetodisuus

Denzin ja Lincoln (1998, 3-4) pitävät laadulliselle tutkimusotteelle ominaisena *monimetodisuutta*, joka heidän mielestään heijastaa pyrkimystä varmistaa 'syvän ymmärryksen' saavuttaminen tutkittavasta ilmiöstä (vrt. Geertz 1973). Denzin ja Lincoln lisäävät kuitenkin, että monimetodisuutta ei pidä käsittää "validisointivälineenä tai -strategiana", vaan ainoastaan vaihtoehtona validiteetin tavoittelemiseksi. Bourdieulle (1995, 265-266) jäykkä pitäytyminen mihin tahansa yhteen tietojenkeruumenetelmään merkitsee jonkin koulukunnan jäsenyyttä, mikä puolestaan on vastoin "alkeellisenkin sosiologian oppeja". Bourdieun mukaan sosiologian tulisi opettaa, että metodologiset pakotteet ovat usein pelkästään verhoitu tapa tehdä välttämättömyydestä hyve (on kuitenkin hyvä kysyä, johtaako tämä vastaavasti ajatukseen siitä, että monimetodisuus itsessään on hyve...). Käyttäytymään ikään kuin aktiivisesti hylättäisiin ja jätettäisiin tarkastelun ulkopuolelle se, mitä itse asiassa ei tunneta (ks. myös Rajanti 1992, vrt. Carvell & Hyvärinen 1997, 2-6). Layder (1997, 68, 114) puo-

lestaan uskoo, että monistrategisella (monimetodisella) lähestymistavalla voi lisätä tutkimuksen aikana esiin nousevien teoreettisten ideoitten ja käsitteiden vahvuutta, 'tiheyttä' ja validiteettia (vrt. Geertz 1973).

Kun aloin työskennellä tutkielmani parissa, kävi ilmi ettei 1990-luvun nuorsuomalaisesta puolueesta Lundin (1997) pro gradu -tutkielmaa lukuun ottamatta ollut juurikaan tehty empiiristä tutkimusta. Sen sijaan julkisesta keskustelusta, tieteellisistä ja aikakauslehtien artikkeleista jne. oli löydettävissä lukuisia aikalaiskommentaareja ja viittauksia. Oli yllättävää huomata, ettei julkisessa keskustelussa 'radikaaliksi' puoluepoliittiseksi toimijaksi ja kiihkeäksi hyvinvointivaltion vastustajaksi leimautunut, uusliberalistista henkeä edustavaksi nähty puolue ollut herättänyt syvempää tutkimuksellista mielenkiintoa. Ilmiön avaamattomuus lisäsi kiinnostustani, mutta samalla se näytti lisäävän tutkielmaan kohdistuvia vaatimuksia. Aiemman tutkimuksen puuttuessa vaikutti lähes välttämättömältä kerätä aineistoa "laajalla kammalla". Koettaessani saavuttaa jos ei 'syvän', niin ainakin syvemmän ymmärryksen nuorsuomalaisten elämäntavan ytimistä, arvo- ja ajatusmaailmasta ja puolueen politiikan ulottuvuuksista, monimetodinen lähestymistapa vaikutti järkeenkäyvältä strategialta (vrt. kuitenkin Kamppinen 1999)¹⁸.

Tutkimusaineiston keruuprosessi hahmottuu tutkimuskysymysten luonteen, monimetodisen lähestymistavan ja tutkimusmallin mukaisesti monitasoisten operationalisointien summana. Pidän tärkeänä analysoida tutkielmaa *varten* kerättyjen aineistojen sosiohistoriallisessa kontekstissa: on olennaista ikään kuin heijastaa aineistojen yhteiskunnallisia taustadiskursseja ja makroyhteyksiä vasten (vrt. Vuori 2001). Tutkielmaa varten kerättyjen aineistojen "ulkopuolella sijaitsevien" makroyhteyksien hahmottamiseksi ja aineistojen ja makrotason välisten linkitysten muodostamiseksi katson nuorsuomalaisuutta suhteessa makrotason yhteyksiin, kuten suomalaisen yhteiskunnan rakennemuutokseen, suomalaisten mielipiteisiin, hyvinvointivaltiomielipiteisiin, poliittisen kulttuurin ja puoluepolitiikan kentän muutoksiin (ks. esim. Bourdieu 1991, 1998, Smith 1999).

Tutkimusaineisto muodostaa varsin laajan kokonaisuuden, jonka kylläntymisaste näyttäytyi tutkimusprosessin edetessä alhaisena (vrt. Bertaux 1981). Aineisto koostuu seuraavista osista (vrt. Borg 1965, 14): 1) puolueen jäsenten *yksilölliset teemahaastattelut*, 2) yksilöhaastatteluja seuraavat *ryh-*

---

¹⁸ Kamppisen (1999) mielestä eritoten kulttuuritutkimukseen piiriin liittyvä monimetodisuus ja -tieteisyys on käytännössä tarkoittanut sitä, ettei oikeastaan osaa mitään kunnolla: ei muodostaa teoreettista tutkimusongelmaa, kerätä aineistoa, arvioida tulkintahypoteeseja tai kirjoittaa tieteellistä raporttia jostain reaali maailman ilmiöstä (vrt. kuitenkin Bourdieu 1995, 265-266).

mähaastattelut, 3) puolue toimijoiden tuottamista teksteistä, kuten puolueohjelmista, puoluelehtikirjoituksista (sekä paperi- että Internet -versioita¹⁹), tavoiteohjelmista tai -strategioista, Penttilän ym. (1994) alkupamfletista, poliittisista muistelmista (Tarkka 1999) jne., muodostuva *tekstiaineisto* ja 4) puoluetta käsittelevä aikaisempi *empiirinen tutkimus* (Lund 1997) tai puolueen jäsenkunnan koostumusta selvittävät raportit (Nuorsuomalaisen puolueen jäsenistöanalyysi 1996 ja Nuorsuomalaisen puolueen jäsenkysely 1997). Teemahaastattelut on kerätty ennen puolueen eduskuntavaalitappiota 1999, ryhmähaastattelut heti vaalien jälkeen. Tutkielman empiirisessä kehossa kuuluvat näin siis eriaikaiset äänet. Muut seuraavassa esittelemäni aineistot toimivat *sekundaariaineistoina*; käsitän ne eräänlaisina heijastusaineistoina. Aineistojen välisiä suhteita selvennän erikseen aluvussa 5.3. Seuraavassa taulukossa 1 esitän tutkimusaineiston kokonaisuudessaan.

Aineistomuoto	Sisältö
1. Yksilölliset teemahaastattelut	Kymmenen puolueen jäsenen elämäntapaa ja elämänhistoriaa selvittävää yksilöllistä haastattelua
2. Ryhmähaastattelut	Kaksi puolueen perustamista, tehtävää, merkitystä, kollektiivista identiteettiä jne. selvittävää ryhmähaastattelua
3. Puolueohjelmista, puoluelehtikirjoituksista ym. muodostuva tekstiaineisto	Esim. - <i>Ultimatum isänmaalle</i> (Penttilä ym. 1994) - <i>Kannustava hyvinvointiyhteiskunta 2005</i> (1994) - <i>Nuorsuomalaisten missio</i> (1997) - <i>Nuorsuomalaiset — tekeminen kannattaa aina</i> (1997) - <i>Kysyjän osa — mitä on olla nuorsuomalainen</i> (Tarkka 1999) -Satunnaisesti valitut puoluelehtikirjoitukset tai mielipidekirjoitukset
4. Puoluetta käsittelevät empiiriset tutkimukset / puolueen jäsenkunnan koostumusta selvittävät raportit	Lundin (1997) pro gradu -tutkielma nuorsuomalaisen puolueen jäsenkunnan koostumuksesta <i>Nuorsuomalaisen puolueen jäsenistöanalyysi</i> (1996) <i>Nuorsuomalaisen puolueen jäsenistökyseily</i> (1997)

Taulukko 1. Tutkimusaineistot.

¹⁹ Internetistä keräämääni aineistoon liittyy se tutkimusaineiston saavutettavuuden ongelma, että puolerekisteristä eroamisen myötä puolueen www-sivut poistettiin käytöstä, jolloin kaikkea käyttämääni Internet-aineistoa ei ole enää mahdollista saada käyttöön. Osa käyttämästäni Internet-aineistosta on julkaistu kuitenkin paperiversiona puolueen LI-VE! Print -tiedotus- ja jäsenlehdessä. Olisi toki ollut mahdollista jättää saavuttamattomissa olevat aineisto-osat tutkimuksen ulkopuolelle, mutta pidin kyseisten aineistokatkelmien sisältöä ja intertekstuaalista merkitystä suhteessa muihin aineistoihin tärkeänä.

Elämäntapatutkimus ja teemahaastattelut

Ranskalaisen elämäntapatutkijan Bertauxin (1981, 29-41) mukaan yksilöllisten elämäntarinoiden käyttö yhteiskuntatieteellisessä tutkimuksessa alkoi saada kunnollista jalansijaa vasta 1950- ja 60-luvuille tultaessa. 1960-luvulla ilmestyi muun muassa Oscar Lewisin (1966) meksikolaista alakulttuurin elämäntapaa käsittelevää *Sanchezin lapset*, joka sittemmin nousi erääksi elämäntapatutkimuksen klassikoksi. Mielenkiinto arkielämän ja subjektiivisten kokemusten tutkimista kohtaan kasvoi entisestään, kun huomattiin, ettei sosiologista tietoa voida saavuttaa pelkästään kvantitatiivisten menetelmien kautta ja että sosiologisen ajattelun kohteena tulee olla 'sosio-strukturaalisten suhteiden' lisäksi myös yksilölliset historialliset liikkeet. (Bertaux 1981).

Suomalaisen elämäntapatutkimuksen nousu ajoittuu 1970-luvun puolivälin tienoille ja lähinnä Suomen Akatemian vuodesta 1977 rahoittamaan Elämäntavan muutos -tutkimusprojektiin. Elämäntavan tutkimuksen teki ajankohtaiseksi suomalaisen yhteiskunnan äkillinen muuttuminen 1960-luvulla. Roosin (1986, 36-37) mukaan elämäntavan nousuun keskeiseksi käsitteeksi vaikuttivat lähinnä seuraavat tekijät: se vastasi tarpeisiin sekä yhdistää etnografiaa ja sosiologiaa että saada aikaan uusi teoria—käytäntö -liitäntä, jossa teoria olisi vähemmän etäistä kuin aiemmin. 1970-luvun lopun elämäntapatutkimus vaikutteistui vahvasti luokkateoreettisista, enimmäkseen marxilaisista, käsityksistä, joissa korostettiin palkkatyön keskeisyyttä ihmisten arkielämän jäsentäjänä (ks. Jääsaari 1989). Suomalaiset sosiologit ottivat oppia myös länsisaksalaisesta sosialisatioteoreettisesta tutkimuksesta, erityisesti Ottomeyerin käsityksistä identiteetin muotoutumisesta kapitalismissa ja hänen käyttämistään arkipäivän sfäärijaoista (ks. esim. Ahponen & Järvelä 1983, ks. myös Jääsaari 1989).

Järvelä (1994, 74) toteaa, että 70-luvun kehittyjen seurauksena elämäntapa nousi 80-luvun muotikäsitteenä. Sen tulkintavoima osoittautui kuitenkin rajalliseksi, eikä sille Järvelän mukaan muotoutunut sellaista kulttuurin muutosta kokonaisvaltaisesti tulkitsevaa analyttistä arvoa, joka elämäntavan tutkijoilta sosiaalisesti tilattiin. Elämäntapatutkimuksen kohdalla ei voi puhua yhtenäisestä teoriasta, vaan pikemminkin erilaisista näkökulmista ja muunnelmista, joita empiirisessä tutkimuksessa yhdistää tutkijoiden kiinnostus alkuperäistiedon hankintaan ihmisten arkielämästä (ks. myös Roos 1988). Järvelä (1994, 76-77) toteaa, että kun elämäntapatutkimus aluksi kohdistui Suomessa sosiaaliin ilmiöihin ja ongelmiin uudessa urbanisoituvassa palkkatyön yhteiskunnassa, niin brittiläisen Birminghamin koulukunnan ja kulttuuritutkimuksen vaikutteiden myötä uudet sosiologi-

set ongelmanasettelut valtasivat alaa ja elämäntapatutkimus alkoi painottaa sosiaalisen toimijan itsemääräytyvyyttä ja tämän yksilöllisiä valintoja elämäntavan vahvan rakennemääräytyvyyden sijasta.

Tutkielmani pääaineistoista toinen muodostuu nuorsuomalaisen puolueen jäsenten elämäntapaa ja kulttuurisia jäsenyyksiä käsittelevästä *teemahaastatteluaineistosta* (10 yksilöhaastattelua). Selvittämällä nuorsuomalaisuuden ilmiä ja sen kytköstä politiikkaan subjektiivisella tasolla pyrin saavuttamaan empiirisen perustan toimijoiden habituksen, erilaisten arkielämän dispoitiojärjestelmien, analysoimiseksi (ks. Bourdieu 1984, Bourdieu & Wacquant 1995). Yksilöhaastatteluilla olen kerännyt tietoa nuorsuomalaisen puolueen jäsenten elämäntarinoista, arkielämään liittyvistä kulttuurisista jäsenyyksistä ja arkielämää puitteistavista edellytyksistä. Haastattelujen taustalla on oletamus siitä, että nuorsuomalaisuus on ollut /on jäsenten elämässä tavalla tai toisella keskeinen elämänvaihe (vrt. Hyvärinen 1994).

Hankin haastateltavat ottamalla ensin yhteyttä puolueen toiminnanjohtajaan, joka toimitti minulle haastateltavaehdokkaiden yhteystiedot sekä myöhemmin avaininformanttini, yhdyshenkilönä, toimineen puolueen jäsenen yhteystiedot.²⁰ Saamieni yhteys- ja alustavien ennakkotietojen (sukupuoli, ikä, ammatti, asema puolueessa) perusteella valitsin iältään, sukupuoleltaan, ammatiltaan ja puoluesitoutuneisuudeltaan erilaisilta vaikuttavilta haastateltavaehdokkaista. Otin yhteyttä haastateltavaehdokkaisiin joko sähköpostitse tai puhelimitse. Haastattelupyyntöni jättivät vastaamatta kaksi puolueen johto- tai luottamustehtävissä toimivaa henkilöä. Lisäksi yksi haastateltavaehdokkaista perui haastattelutapaamisen kolmeen kertaan, minkä jälkeen luovutin.

Tarkoituksenmukaisen otannan mukaisesti suljin haastateltavien valinnasta pois sattuman ja pyrin saamaan haastateltaviksi mahdollisimman "informaatorikkaita" ja erilaisia "tapauksia" (Patton 1990, Saaristo 1994, vrt. kuitenkin Sulkunen 1990, 272-273). On ajateltu, ettei laadullisessa tutkimuksessa tutkimuksen kohderyhmän valinnan kriteeri ole sen väestöllisessä, vaan pikemminkin kulttuurisessa edustavuudessa (ks. Mäkelä 1990, 49, vrt. kuitenkin Töttö 1999, 37)²¹. Tutkielman

---

²⁰ Ennen haastatteluprosessin käynnistämistä kävin muutamia keskusteluja informanttini kanssa. Keskustelut toimivatkin eräänlaisena johdatuksena nuorsuomalaisen puolueen taustaan ja poliittiseen ohjelmaan. Yhteys informanttiin säilyi haastatteluprosessin ajan: hän mm. esitteli tutkimusideaani muille haastateltavaehdokkaille.

²¹ Tötön (1999, 37) mukaan laadullinen aineisto on kaikesta nauhoituksesta, videoinnista, dokumentoinnista ja litteroinnista huolimatta yhtä lailla välittyntä kuin määrällinen. Niinpä syvällisimmässäkin haastattelussa se mitä, miten, milloin, missä jne. on kysytty, rajaa aineistoa, ei siis vain määrällisesti, vaan aina myös laadullisesti (ks. myös Denzin & Lincoln 1998, 39).

haastateltavista muotoutui yhteensä kymmenen, viiden naisen ja viiden miehen, haastateltavan joukko. Osittain käytännön syistä ja myös siksi, että nuorsuomalaisen puolueen jäsenistö on asuinpaikan osalta painottunut pääkaupunkiseudulle (ks. Lund 1997, Nuorsuomalaisen puolueen jäsenistöanalyysi 1996), valitsin viisi haastateltavaa Jyväskylän seudulta ja toiset viisi pääkaupunkiseudulta (Helsinki, Espoo).

Käytin teemahaastatteluissa elämäntapatutkimuksen viitekehysessä rakentamaani haastattelurunkoa (ks. liite 1, ks. Roos 1986, 1988, Ahponen & Järvelä 1983, Virtanen 1994). Hyödynsin erityisesti Roosin (1989, 46) elämäntapaulottuvuuksien määrittelyjä ja Ahposen ja Järvelän (1983) elämäntapatutkimuksen kehikkoa ja hahmottelin haastatteluteemat seuraavasti: 1) taustatiedot, 2) elämänhistoria, 3) työ (/opiskelu), 4) elinolosuhteet ja kulutus, 5) perheen arkipäivä, 6) vapaa-aika ja muut ihmissuhteet ja 7) maailmankuva, ihanteet ja politiikka. Strukturoin haastatteluteemat osittain varsin yksityiskohtaisesti. Strukturointia voi perustella muuttujaluokkien rakentamisen helpottumisella aineiston analyysivaiheessa, varsinkin joidenkin yksittäisten teemojen kohdalla (esim. toimeentulo, kulutus, elämänhistoria) Yhtä lailla on kuitenkin perusteltua kysyä, "syökö" kysymysten strukturointi avointa ja vapaata puhetilaa haastattelutilanteissa — missä määrin se rajoittaa puheen rakentumisen edellytyksiä ja haastateltavan ajatusten suuntautumista. Toisaalta strukturoinnin voi nähdä järkevänä vaihtoehtona avoimelle haastattelulomakkeelle ja sen käyttöön liittyville ongelmille. Avoimeen haastatteluun liittyväksi ongelmaksi on nähty mm. tutkijan riittämätön reflektointi aineistoon nähden, jolloin reflektointi saatetaan ohittaa väitettäessä "aineiston puhuvan puolestaan" tai väheksyittäessä tutkijan roolin merkityksellisyyttä haastatteluprosessissa (Denzin & Lincoln 1998, 69).

Tallensin teemahaastattelut ääninauhuria käyttäen. Haastattelut suoritettiin haastateltavien toiveiden mukaisesti joko haastateltavan kotona (kolme haastattelua) minun kotonani (kaksi haastattelua), haastateltavan työpaikalla (kaksi haastattelua)²², yliopiston tiloissa (kaksi haastattelua) tai puolue-toimistolla Helsingissä (kaksi haastattelua). Yliopiston tiloissa tai haastateltavan työpaikalla toteutetut haastattelut tuntuivat ilmapiiriltään jäykemmiltä ja muodollisemmilta, kun taas haastateltavien tai minun kotona toteutetut haastattelut olivat ilmapiiriltään vapautuneempia. On hyvä pohtia, missä

---

²² Jouduin suorittamaan yhden haastattelun kahteen kertaan. Ensimmäinen, haastateltavan kotona toteutettu haastattelunauhoitus epäonnistui, joten teimme haastattelun myöhemmin uudestaan haastateltavan työpaikalla. Uusinta haastattelu oli tunnelmaltaan ja luonteeltaan erilainen kuin ensimmäinen haastattelu. Tunnelma oli kiireisempi ja joidenkin teemojen kohdalla vaikutti myös siltä, ettei haastateltava ollut innokas puhumaan samoista asioista kahteen kertaan — vastaukset olivatkin lyhyempiä kuin ensimmäisessä haastattelussa.

määrin esimerkiksi haastateltavan työpaikalla toteutettuun haastatteluun liittyy määrätynlainen 'roolivoittavuus'? Haastateltavan kertoessa elämästään työpaikalla, työhön liittyvässä elämänsfäärissä, saattavat työhön liittyvät asiat olla korostuneesti esillä muihin elämän osa-alueisiin verrattuna.

Haastattelujen kesto vaihteli reilusta tunnista kolmeen ja puoleen tuntiin. Haastateltavan tai minun kotona toteutetut haastattelut kestivät vapaamuotoisine juttutuokioineen pidempään kuin haastateltavan työpaikalla tai yliopiston tiloissa suoritettavat haastattelut. Jos haastatteluissa keskustellaan yksilön elämänhistoriasta monine näkökulmineen voi olettaa, että haastattelujen laajuus ja sitä myöten pituus määräytyvät haastateltavan elämänhistorian faktuaalisen pituuden ja elämäkokemusten erimääräisyyden kautta. Esimerkiksi 18-vuotiaan ja 65-vuotiaan haastateltavan elämänhistoria ja -kokemukset lienevät sekä määrällisesti että laadullisesti varsin erilaisia.

Ryhmähaastattelut ja niiden reunaehdot

Tutkittaessa kollektiivista arvo- ja asennetihentymää tai rajatulle ihmisryhmälle yhteistä kollektiivista identiteettiä, tietyille ryhmälle ominaisia ja yhteisiä arvoja ja normeja, ryhmässä tuotettua tai tuottunutta tutkimusaineistoa voi pitää luontevana tapana selvittää kollektiivisuuden ilmiäsuun ja yhteisiin kulttuurisiin jäsenyyksiin liittyvää problematiikkaa. Poliittista identiteettiä tai mitä tahansa kollektiivista identiteettiä voi määritellä joko näkyvästi tai piiloisesti. Määrittelyjä sisältävät muun muassa puoluejohdon juhlapuhetekstit, puoluevirkaileijoiden katsaukset sekä esimerkiksi järjestötilaan tai puolueen toimintaan ja ideologiaan muutosta vaativat tekstit sekä keskustelut ohjelmaudistuksista ja henkilövalinnoista, mutta myös 'epäluonnollisessa' kontekstissa kerätyt aineistot, kuten (poliittiset) haastattelut (Mickelsson 1997, 128-129, ks. myös Borg 1965).

Ryhmähaastattelu²³ voi Sulkusen (1990, 264-265) tapaan pitää oivallisena aineistonkeruumenetelmänä etenkin silloin, kun ollaan kiinnostuneita haastateltavien mielipiteistä ja (yhteisistä) kulttuurisista jäsenyyksistä. Jos ja kun haastateltavia yhdistää jonkin ryhmän — tässä tapauksessa puolueen — jäsenyys, niin ryhmän kontrolloiva vaikutus voi olla olennainen. Yhteiset kokemukset ja (ainakin oletettu) yhteinen arvoperusta tekevät käyttäytymistä julkista ja siten sitä on vaikea salailla. Mäkelän (1990, 51) mielestä on perusteltua ajatella, että ryhmähaastattelut ovat sopiva tapa tavoii-

---

²³ Sulkusen (1990) mukaan ryhmähaastattelun menetelmä on lähtöisin niin sanotun Frankfurtin koulukunnan kehityksestä.

tella 'kulttuurisesti yhteistä ja tiheätä' (Geertz 1973). On myös arveltu, että yhdessä haastateltaessa unohtaminen ja väärin ymmärtäminen on vähäisempää (Sulkunen 1990, 265).

Toisaalta ryhmässä henkilö voi kertoa joistakin asioista hyvinkin eri tavalla kuin haastattelijalle kahden kesken (Eskola & Suoranta 1998, 97, ks. myös luku 14.1). Alasuutari (1995, 130-136) pitää tutkijan ja haastateltavan rooleja ryhmäkeskustelussa sikäli ongelmallisena, että tutkija voi ajoittain jäädä kysymyksineen sivuun ryhmän jäsenten alkaessa kysellä asioita toisiltaan tai pohtia ryhmälle ominaista suhtautumistapaa. Toinen toisilleen puhuessaan ryhmän jäsenet voivat käyttää "sisäpiirin" termejä, jolloin haastattelijaa saattaa joutua ymmälleen — ymmärtämättä mistä jossakin huomautuksessa tai ryhmän jäsenten välisessä kiistelystä on kyse. Pohdittaessa Alasuutarin huomautusta etnografian näkökulmasta on kuitenkin vaikea ymmärtää sitä, kuinka tutkijan sivuun jäämisen — ryhmän jäsenten aktivoitumisen "kustannuksella" — voisi nähdä todella ongelmallisena tai tutkimusprosessin kannalta haitallisena tekijänä (ks. esim. Atkinson 1991).

Ryhmähaastattelua on usein käytetty niin sanottuna triangulaatiomenetelmänä. Sen etuina voi pitää edullisuutta, kerralla saatavaa runsasta aineistoa, joustavuutta sekä vastaajia stimuloivaa vaikutusta (Denzin & Lincoln 1998, 55). Denzin ja Lincoln (emt.) pitävät ryhmähaastatteluun liittyvinä ongelmina "ryhmäajattelun" syntymiseen liittyvää vaaraa ja haastattelijaan kohdistuvia suuria vaatimuksia (ks. myös Potter 1996, 216-217). On lisäksi ajateltu, että ryhmäkeskusteluja voidaan vierastaa siksi, että arvellaan ihmisten arastelevan omista asioistaan puhumista muiden kuullen. Tällöin puhe saattaa jäädä pinnalliseksi myöntelyksi, jossa ryhmän sisäisiä ristiriitoja peitellään, kun pyritään esittämään ryhmästä yhtenäinen julkisivu (Alasuutari 1995, 133). Vaikka ryhmähaastattelujen 'korpuksen järkevyyt' -kriteerin voi nähdä täyttyvän vasta silloin, kun ryhmän jäsenet ovat suhteellisen tiiviissä vuorovaikutuksessa keskenään ja kun he elävät suunnilleen samanlaisissa oloissa muutenkin (ks. Alasuutari 1990, 272-273), niin tutkielmassa 'korpuksen järkevyyt' ilmenee pyrkimyksenä kerätä keskenään erilaista "ainesta" osaksi aineistoa.

Tutkielman kahdesta ryhmähaastattelusta ensimmäinen järjestettiin *Jyväskylässä*, toinen *Helsingissä*. Kahta haastateltavaa lukuun ottamatta ryhmähaastatteluihin osallistuivat samat haastateltavat kuin teemahaastatteluihin.²⁴ Näin kumpaankin ryhmään osallistui viisi haastateltavaa, joista lähes

---

²⁴ Kaksi teemahaastatteluihin osallistunutta jäsentä perui osallistumisensa tai jätti saapumatta myöhempään ryhmähaastatteluun. Heidän tilalleen ryhtyivät spontaanisti kaksi puoluetöimiston työntekijää, jotka sattuiivat haastatteluhetkellä olemaan paikalla. "Spontaanit haastateltavat" olivat molemmat naisia, iältään kahdenkymmenen ja kolmenkymmenen vuoden välimaastossa (oma arvio).

kaikkien kanssa olin jo kertaalleen keskustellut yksilöllisten teemahaastattelujen yhteydessä. Ryhmahaastattelut toteutettiin huhtikuussa 1999, muutamia kuukausia teemahaastattelujen jälkeen.²⁵ Toinen haastatteluista järjestettiin haastateltavien toivomuksesta puoluetoimistolla, toinen yliopiston tiloissa (vrt. Sulkunen 1990). Jyväskylän haastateltavat poikkesivat ikänsä, elämänvaiheensa, sukupuolensa sekä puoluesitoutumisensa puolesta huomattavasti toisistaan. Helsingin haastatteluun osallistui viisi eri-ikäistä naista, jotka Jyväskylän ryhmän tapaan poikkesivat iän ja elämänvaiheen osalta toisistaan. Toisin kuin Jyväskylän ryhmässä, Helsingin ryhmäläiset tunsivat kaikki toisensa ennalta. Yhtä haastateltavaa lukuun ottamatta kaikki osallistujat olivat lisäksi kuuluneet puolueeseen heti tai lähes alusta lähtien (ks. *liite 3*, ks. myös kuvio 2: Aineistokartta, luku 6.3).

Toinen ryhmahaastatteluista kesti puolitoista tuntia, toinen kaksi tuntia. Tallensin haastattelut sekä videoimalla että ääninauhurilla. Haastateltavien puheiden selventämiseksi, puhujien identifioinnin varmistamiseksi ja haastatteluista muodostamani kokonaiskäsityksen kirkastamiseksi pidin videointia tarpeellisena tallentamistapana ääninauhoituksen lisäksi (ks. esim. Pötsönen & Välimaa 1998). Käytin haastatteluissa etukäteen hahmottelemaani ryhmahaastattelurunkoa, joka muodostui kolmesta temasta: 1) puolueen synty ja vaiheet, 2) puolueen yhteiskunnallinen tehtävä, rooli ja "ihannenuorsuomalaisuus" ja 3) puolueeseen liittymismotiivit ja elämäntapaan liittyvä merkitys (ks. *liite 2*). Pyrin tavoittamaan sen ryhmässä muodostetun kollektiivisen puheen tason, jonka kautta on mahdollista tarkastella ryhmässä tuotettuja nuorsuomalaisen politiikan ulottuvuuksia (Palonen 1993, Mickelsson 1997).

Ryhmahaastatteluissa haastattelijan roolini muotoutui melko passiiviseksi. Ajatuksenani oli pitäytyä joitakin tarkentavia kysymyksiä lukuun ottamatta lähinnä ennalta valmistamissani kysymyksissä (vrt. etnografinen lähestymistapa, ks. esim. Atkinson 1991). On arveltu, että ryhmahaastattelutilanteen ongelmat voivat usein liittyä dominoivien yksilöiden kontrollointiin (ks. Denzin & Lincoln 1998, 55, Suoranta & Eskola 1998, 98). Vastaava 'ongelma' nousi esiin toisessa ryhmahaastattelussa, jossa haastattelu ryhmä koostui taustoiltaan ja puoluesitoutuneisuudeltaan erilaisemmista osallistujista kuin toinen ryhmä. Haastattelutilaa dominoi, toisin sanoen puheenvuoroja käytti tiheimmin, ryhmän jäsenistä pisimpään puolueeseen kuulunut ja puolueen toiminnassa eniten sisällä oleva

---

²⁵ Teemahaastatteluja seuranneita ryhmahaastatteluja voi katsoa myös ns. kollektiivisen muistelun näkökulmasta (ks. esim. Haug 1988). Kollektiivisen muistelun ajatuksia soveltaen yksilöllisiä teemahaastatteluja voi ajatella eräänlaisina ryhmahaastatteluihin stimuloivina akteina, jotka virittävät haastateltavien muistia ja haastatteluvalmiutta siten, että puolueesta ja omasta poliittisesta sitoutumista puhuminen on ryhmahaastattelutilanteessa luontevampaa ja jäsenyteen pää.

jäsen. Muut ryhmän jäsenet näyttivät kuitenkin antavan hyväksyntänsä kyseisen jäsenen "hallitsee" ja joissain kohdissa jopa tarkistivat tietojensa paikkansapitävyyttä häneltä. Dominoivien yksilöiden kontrollointiin liittyvät ongelmat voikin mielestäni nähdä ensisijassa tutkijan (itse)luomana ongelmana, ei niinkään tutkimusaineistoa vinouttavana epäkohtana. (ks. liite 3).

Ryhmähaastattelujen keskeisenä reunaehtona voi ajatella teemahaastattelujen tapaan "epäluonnollista" kontekstia: aineiston syntymistä ensisijaisesti tutkijan toiminnan ja aikaan saamisen kautta (ks. esim. Juhila & Suoninen 1999, 237, myös Wetherell & Potter 1992, 98-99). Erityisenä reunaehtona voi lisäksi pitää haastatteluja edeltäneitä yksilöllisiä teemahaastatteluja ja niiden mahdollista virikkeellistä vaikutusta. Ryhmähaastatteluja ehdollistavat samoin ne ennakkoluonnehdinnat, joita haastattelijana esitin yksilöllisten teemahaastattelujen yhteydessä. Tutkimuspäiväkirjaan olen kirjannut selventäneeni haastateltaville haastatteluja seuraavin sanakääntein: (Haastatteluisa)... "käsitellään nuorsuomalaisuuden ideologisia perustoja ja merkitystä omassa henkilökohtaisessa elämässä". On mahdollista ajatella, että näin ennakolta tulikin rakentaneeksi ryhmähaastatteluille tiettyä, rajattua representaatiotilaa — tilaa, jossa haastateltavien odotettaisiin ensisijaisesti "esiintyvän" (nuorsuomalaisen) poliittisen valinnan tehneinä subjekteina ja joissa kenties odotettaisiin haastateltavilta kyseistä valintaa legitimoivia ja perustelevia argumentointeja (vrt. Jokinen 1993, Phillips 1996).

Yhtenä olennaisena ryhmähaastatteluihin liittyvänä tilannekontekstina ja reunaehtona on pidettävä puolueen 'poliittista häviäjyyttä': ryhmähaastatteluja edeltänyttä vaalitappiota (maaliskuu 1999) ja sen myötä virinneitä keskusteluja puolueen lakkauttamisesta ja puoluekierrosta vetäytymisestä. Muutama viikko ryhmähaastattelujen jälkeen puolue erosi riitaisten jälkipuintien seurauksena puoluekierrosta (ks. Tuohinen 1999). Voi ajatella puolueen — ja on syytä olettaa, että myös puoluejäsenten poliittisen identiteetin — olleen haastatteluhetkellä eräänlaisessa käymistilassa. Tällöin on ymmärrettävää, että haastattelutunnelmissa ja haastateltavien mielipiteissä sekä kommentoissa saattavat heijastua revansistiset, puolustautuvat tai selittelyihin tukeutuvat puheet. Toisaalta tuore poliittinen häviäjyys voi lisätä haastattelijan houkutusta tilanteen "hyväksikäyttöön": tappion ja menetyksen aiheuttaman alttiin tilan väärinkäyttöön. On siis tuotava esille mahdollisuus, että *haastateltavat olisivat saattaneet esittää asiansa toisin*, jos haastatteluajankohta olisi ollut toinen, esimerkiksi vaalitappiota edeltävä.²⁶ Toisaalta on muistettava, että haastatteluihin osallistuminen on luon-

---

²⁶ Haastattelutilanteen erityinen konteksti saattoi raamittaa *haastattelijan roolirepertuaaria* tai haastateltavien odotuksia haastattelijan asennoitumisesta. Haastateltavat saattoivat kokea minut haastattelijana esimerkiksi vaikkapa uhkana, vaalitappiota hyväksi käyttävänä sensaatiohakuksena "paparazzina", kriitikkona tai terapeuttisena kuuntelijana. Alasuu-

nollisesti vapaaehtoista, ja ehkäpä ne, jotka eivät kokeneet olevansa valmiita haastateltaviksi, to-della jäivät saapumatta paikalle.

3.3 Eettinen positio ja anonymiteetti

Tutkijan oikeudet?

Yksilön elämäntapaa ja elämänhistoriaa käsittelevään tutkimukseen liittyvänä eettisenä kysymykse-nä on välttämätöntä kysyä: mikä oikeus tutkijalla on "tunkeutua" ihmisten intiimin elämän alueelle — millä perustein tutkija voi havitella kysymyksillään tietä ihmisten yksityiseen elämään ja arki-elämän sipulin kuorten alle jääviin arkaluontoisiin aiheisiin (vrt. Aro 1996, 30).²⁷ Kun tutkimuk-sen kohteena on ihmisten arkielämä todellisine elämäntapahtumineen, tutkijan on tunnistettava anonymiteetin vaarantumiseen liittyvät potentiaaliset riskit ja koetettava jollain tapaa ratkaista anonymiteettiin liittyviä ongelmia. Oman haasteensa asettaa se, että samalla tutkimuksen ongel-manasettelu ja aineiston tulkinta- ja esitystapa tulisi säilyttää vääristymättömänä tai vinoutumatto-mana. Tutkielman aineistositaateissa en ole käyttänyt tai olen muuttanut toisenlaisiksi viittaukset tai maininnat, joiden olen arvellut vaarantavan haastateltavan anonymiteetin. Muutoksista riippumatta tavoitteenani on ollut säilyttää sitaattien samansisältöisyys.

Elämäntapatutkimuksen eräänlaisena ideaalina on pidetty "onnellisuusmuurin" murtamista (ks. Kortteinen 1982, ks. myös Roos 1988, 1989). Kyseinen vaatimus — sen lisäksi että sitä voidaan pitää tutkimuseettisesti arveluttavana, tulisihan haastatteluissa ensisijassa "pelata" haastateltavan ehdoilla eikä ainoastaan haastattelijan intentioiden määrittämänä — tulisi mielestäni suunnata toi-sin. Haastateltavan tarinan tai puheen voisi nähdä eräänlaisena *performanssina*, sellaisena kuin haastateltava haluaa sen esittää (ks. Rahkonen 1999, vrt. Bourdieu 1991). Tällöin haastateltavan

---

tarin (1995, 136) mielestä yksilöhaastateltavat näyttävät usein soveltavan vapaamuotoiseen haastattelutilanteeseen jon-kinlaista sovellettua "terapiatilanteen" kehystä, kun taas ryhmäkeskustelu tuottaa tässä suhteessa aivan erilaista tutki-musaineistoa. Alasuutarin oletusta vastoin on tuotava esille ryhmähaastatteluista toisen jälkitunnelmat, joissa eräs haastateltavista totesi: "Tiedätsä tää oli meille vähän niin kuin terapiaa" (RH2).

²⁷ Kulttuuriantropologi Laura Aro (1996, 30) kysyy, voidaanko 'toista', 'toisen' ajatusmaailmaa ja intentioita ylipäänsä tutkia. Kysymys liittyy Aron mukaan kulttuurirelativismiin, jonka mukaan 'toista' on tutkittava sen omista näkökulmista ja lähtökohdista käsin. Aro toteaa, että vaikka relativismin puolustajat myöntävät sen, että kulttuureista tehty abstrakti-ot ja konstruktiot ovat tutkijan tekemiä, tämä ei tarkoita sitä, etteikö 'toista' voisi tutkia. Erityisen huomionarvoista Aron tutkimuksessa on se, että se on reflektiivinen tutkimus yli 20 vuoden takaisesta aineistosta. Kiinnostavalla tavalla Aro rakentaa tutkimukseensa kertomuksen tutkijasta, joka tilittää tutkimusprosessiin liittyviä tuntejaan ja yrittää ymmärtää aiempia menettelytapojaan ja tulkintojaan.

tarinan totuudella tarkoitettaisiin haastateltavan subjektiivista todellisuutta: sitä, minkä hän kokee ja näkee todeksi omasta subjektiivisesta näkökulmastaan ja lähtökohdistaan käsin (ks. Huotelin 1996).

Politiikka ja 'poliittiset valinnat'

Tutkijan eettistä positiota pohdittaessa on syytä tutkiskella kysymystä siitä, millaiseen rooliin tutkija — tiedostetusti tai tahtomattaan — kulkeutuu ottaessaan tutkimusaiheekseen vahvan *'arvoideologisen'* latauksen sisältävän poliittisen aiheen (vrt. Heiskala 2000, 211)²⁸. Kuinka siis pysytellään arvokannanotoista vapaana ja tuottaa samalla jatkuvaa ja kypsää reflektiota sekä kentästä, jota tutkii että kentästä, jolla tutkii? (vrt. Bourdieu 1988, 1998). Poliitiikan tutkija Palosen (1988, 18) mielestä tutkimuksen voi nähdä tutkijan ja tutkimuskohteen välisenä yhteenottona, johon tutkija varautuu etukäteen repertuaaria ja operaatioita koskevalla *'policylla'* (menettelytapa) mutta siten, että hän alistaa tämän spesifisen kohteensa ja kysymyksenasettelunsa esiin nostamille näkökohdille. Palosen mukaan on pidettävä mielessä, ettei kohde sinänsä pakota tutkijaa mihinkään, eivätkä myöskään intellektuaaliset operaatiot koostu säännöstöistä, vaan kysymykseen tulevista strategioista ja taktiikoista valintatilanteen käsittelemiseksi. Poliitiikkaa koskevan tutkimuksen perusehtona voi pitää sitä, että eritellään tutkittavan poliittiseen ilmiöön liittyviä puhetapoja ja käsityksiä, eikä esimerkiksi oteta kantaa erilaisten poliittisten suuntausten tai ajattelutapojen välillä.²⁹

Kuten brittiläiset diskurssianalyttikot Wetherell ja Potter (1992, 102-103) huomauttavat, on ymmärrettävää, että meidän oman kulttuurimme jäsenenä voi olla hankala ymmärtää omaa etnografista esiyymmärrystämme, joka sekä ohjaa tutkimusaineiston luentatapaa että tapaa kiinnittää huomiota ja nostaa esille aineistossa ilmeneviä, tärkeinä pitämiämme asioita. Neutraaleimmaltakin vaikuttavissa kuvauksissa käyttämämme sanat ainakin jossain määrin arvottavat tai normittavat puheen tai kirjoituksen kohteita (vrt. myös Palonen 1997). Diskurssianalyttikot Jokinen, Juhila ja Suoninen

---

²⁸ Matti Heikkilä (2001) kirjoittaa osuvasti yhteiskuntapolitiikkaan liittyvistä tutkimuseettisistä jännitteistä. Köyhyystutkijana kunnostautunut Heikkilä toteaa, että jo pelkästään tutkimusaiheen valinta ja määrittely on poliittinen ratkaisu. Sosiaalipolitiikka yhteiskunnallisena käytäntönä on täyteen ladattu ristiriitaisia odotuksia ja paineita. Tutkimuksen arjessa olemme alati tekemisissä ristiriitojen kanssa, jotka koskevat enemmistön vs. vähemmistön etuja, hyväosaisten vs. huono-osaisten etuja, köyhien vs. rikkaiden etuja.

²⁹ Tässä yhteydessä on tärkeää tuoda esille taustani tai pikemminkin *"ei-taustani"* nuorsuomalaisissa. Tutkimusaiheen valintaan ei kohdallani liity siten henkilökohtaisia intressejä, että olisin itse kuulunut puolueeseen tai suunnitellut liittyväni siihen (vrt. Saaristo 1994). Tutkimusaiheen valintaa motivoi kohdallani nuorsuomalaisen puolueen (ainakin oletettu) *'radikaalius'* suomalaisessa puoluepolitiikassa sekä puolueen esittämät, ajan yhteiskuntapolitiittiseen keskusteluun liittyvät skenaarit hyvinvointivaltion uudelleen järjestämiseksi.

(1993, 20-24) pitävät eräänä kielen käytön tutkimukseen liittyvänä peruskysymyksenä sitä, missä määrin tutkija tulee huomaamattaan uusintaneeksi olemassa olevaa käsitteistöä, vanhoja kategorioita ja dikotomioita. Tutkija itsekin on sen kulttuurin jäsen ja sen sosiaalisen todellisuuden sisällä, jota tutkii. Tutkijan ei siis pitäisi teeskennellä työskentelevänsä 'etnografisessa tabula rasassa' — etnografinen ymmärryksemme ohjaa eittämättä tapaamme kiinnittää huomiota ja nostaa esille aineistossa ilmeneviä, tärkeitä pidettyjä asioita (ks. myös Atkinson 1991, Suoninen 1999, 25). Kysyn, mikä voisi oikeuttaa tutkijan, ihmisenä ihmisten joukossa, asettautumaan eräänlaiseksi "yli-ihmiseksi" — uneksimaan etnografisesta objektiivisuudesta tai neutraalisuudesta? Sekä Jokisen (1996) että Lallukan (2000, 170) huomautukset siitä, että "kaikkihan ovat riippuvaisia jostakin /jostakusta, jos ei muusta niin 'riippumattomuudesta'", on siis otettava vakavasti (vrt. Wacquant & Bourdieu 1995, Mannheim 1976).

4. TUTKIMUSOTE

4.1 Sosiaalisen konstruktionismin periaatteet

Yhteiskuntatieteilijöitä on koko menneen vuosisadan puhuttanut metodis-ontologinen dilemma, jota ovat ilmentäneet vastakkainasettelut, eripuraisuudet ja demarkaatio-ongelmat esimerkiksi niin sanotun metodologisen individualismin (Weber) vs. metodologisen holismin (Durkheim), integraatio (Elias) vs. konfliktiteorian (Marx), toiminta (Garfinkel) vs. rakenneteorian (Parsons) tai (sosiaalisen) konstruktionismin (Berger & Luckmann) vs. strukturalismin (Saussure) välillä (ks. esim. Heiskala 2000, Alexander et al 1987). Kyseiset kiistat, paikoin jopa "tiedesodaksi" yltyneet mittelyt, kiteytyvät kaikkiaan ehkä parhaiten erilaisten teoreettisten suuntausten erilaisissa ymmärryksissä rakenteen ja toimijan ja niiden välisten suhteiden osalta.³⁰ Individualististen ja kollektiivisten tai mikro- ja makrososiologisten teorioiden edustajien välillä on vallinnut pitkäikäinen konflikti (ks. esim. Alexander 1987, 289, Smith 1999, 226, Delanty 1997). Kiistelyyn liittyneet, sosiaalisen konstruktionismin näkökulmasta tiedemaailmaa kritisoineet Latour ja Woolgar (1987) ovat esimerkiksi runsaasti huomiota herättäneessä kirjassaan huomauttaneet, ettei sosiaalinen maailma voi sijaita toisaalla ja tieteellinen maailma toisaalla — 'tieteen valtakuntaakin' voi pitää monien sosiaaliseen maailmaan liittyvien operaatioiden lopputuloksena (ks. myös Potter 1996, 18-19, Delanty 1997, 125, ks. kritiikki Bourdieu 1998, 80).

Niin sanotun sosiaalisen konstruktionismin tärkeimpinä kehittäjinä pidettyjen Peter L. Bergerin ja Thomas Luckmannin (1995 /1966, 29-32) hahmottamassa 'tiedonsosiologiassa' jokapäiväinen elämä ymmärretään ihmisten tulkitsemana todellisuutena ja subjektiivisesti merkityksellisenä, yhteinäisenä maailmana (ks. myös Heiskala 2000, Aittola & Raiskila 1995).³¹ Näin arkielämässä käytetty kieli toimii järjestelmänä, joka välittää yksilön tarvitsemat objektiivoumat ja järjestää ne sa-

---

³⁰ Suomessakin on käyty "tiedesotaa", jota on voinut seurata esimerkiksi Tieteellisten Seurain Valtuuskunnan monitieteellisessä "Tieteessä tapahtuu" -julkaisussa. Kiistelyissä on etsitty positivistisen ja konstruktionistisen tiedekulttuurin rajamaastoon sijoittuvaa "kolmatta kulttuuria" (ks. esim. Kupiainen 2000, Michelsson 2000). On kuitenkin syytä ottaa huomioon se kritiikki, joita on esitetty tällaisten dikotomisointien hedelmällisyydestä — tai pikemminkin hedelmättömyydestä (ks. esim. Rantalaiho 1999). On myös hyvä kysyä, missä määrin "tiedesotaa" käyvien, vastakkaisia tieteellisiä perinteitä edustavien kriitikoiden eripuraisuudet muotoutuvat (molemmipuolisten) tahallisten väärinymmärtämisten ja kärjistysten varassa.

³¹ Delantyn (1997, 113) mukaan konstruktivismi (tai konstruktionismi) liittyy esimerkiksi Kantin filosofiseen idealismiin. Modernissa sosiaalitieteessä sen keskeisinä edustajina voi Delantyn mielestä pitää Weberiä ja Mannheimia. Mannheimin mukaan 'tieto' tuottuu aina erityisissä sosiaalisissa ja historiallisissa olosuhteissa, jotka heijastavat tiettyjen ryhmien intressejä ja kulttuuria.

moin kuin jokapäiväisen elämän mielekkääksi kokonaisuudeksi. Jokapäiväisen elämän todellisuus näyttäytyy Bergerille ja Luckmannille intersubjektiivisena maailmana, joka jaetaan toisten yksilöiden kanssa. Kieli tekee yksilön subjektiivisuudesta todellisemman sekä kanssatoimijoille että yksilölle itselleen. Kielen mukautumiskyky antaa yksilölle mahdollisuuden objektivoida elämään liittyviä kokemuksia: se pystyy tekemään läsnäoleviksi joukon asioita ja esineitä, jotka eivät ole fyysisesti, ajallisesti ja sosiaalisesti havaittavissa "tässä ja nyt". Kieli kykenee luomaan arkikokemuksen näkökulmasta abstrakteja symboleja ja "palauttamaan ne mieliin" eli esittämään ne jokapäiväisen elämän objektiivisesti todellisina elementteinä. (Berger & Luckmann 1995, ks. myös Potter 1996, Burr 1995, vrt. Fairclough 1992). Konstruktionistisesta painotuksestaan huolimatta Berger ja Luckmann (1995, 61, 64) kuitenkin huomauttavat, että "viime kädessä sen erityisen muodon, johon ihmisyyttä valetaan", määräävät sosiokulttuuriset muodostelmat lukuisine ilmenemismuotoineen. Näin 'ihmisorganismi' kehittyy aina ennalta järjestäytyneessä yhteiskuntarakenteessa. Tämän perusteella voisi väittää, että joidenkin diskurssianalyttikkojen piirissä bergeriläis-luckmannilainen sosiaalinen konstruktionismi on joko ymmärretty väärin tai tullut "ylitulkituksi" (ks. myös Thompson 1991).

Bergeriä ja Luckmannia on pidetty *fenomenologisesti* suuntautuneen tiedonsosiologian tärkeimpinä edustajina (ks. esim. Aittola & Raiskila 1995, Heiskala 2000, ks. myös Heritage 1995), joiden vaikutuksesta on kehittynyt niin kielen, kulttuurin kuin sukupuolijärjestelmän sosiaalista rakentumista tarkasteleva konstruktionistinen tutkimusote. Aittolan ja Raiskilan (1995, 215-216) mukaan Bergerin ja Luckmannin ajatuksia voi — tosin tietyin varauksin — pitää vastareaktionäköisenä rakennefunktionalistiselle (Parsons) tarkastelutavalle, jossa yhteiskunnan rakenteellisia tekijöitä pidetään ensisijaisina yksilötoimijana nähden. Aittola ja Raiskila huomauttavat osuvasti, että Berger ja Luckmann eivät kuitenkaan käsitä yksilöä *pelkkänä* sosiaalisten rakenteiden tuotteena, vaan yksilön ja yhteiskunnan suhde ymmärretään *dialektisena*. Näin yksilö nähdään sekä sosiaalisen maailman tuottajana että samaisen maailman tuotteena (ks. Berger & Luckmann 1995, 101, vrt. Heiskala 2000, 102, vrt. myös Bourdieu 1991, Bourdieu & Wacquant 1995).

Brittiläinen sosiaalipsykologi Jonathan Potter (1996, 97-98) määrittelee konstruktionismin eri perinteitä, kuten Austinin puheaktiteoriaa, etnometodologiaa ja keskusteluanalyysia, käsittelevässä teoksessaan sosiaalisen konstruktionismin pääperiaatteen peili -metaforan (*'the mirror metaphor'*) ja konstruktiopiha -metaforan (*'the construction yard metaphor'*) avulla. Peili -metaforan kautta kielen, kielellisten kuvausten, representaatioiden, selontekojen jne., ajatellaan heijastavan sitä, kuinka asiat ovat 'todellisuudessa'. Niinpä kielen kautta konstruoidut kuvaukset ovat passiivisia: ne ainoas-

taan *heijastavat* maailmaa, eivät siis itsessään luo sitä, eivätkä rakenna sosiaalista todellisuutta (vrt. Carvell & Hyvärinen 1997, 2-6, vrt. Palonen 1993, 1997, 22-23). Konstruktiopiha -metaforan kautta puolestaan kielellisten kuvausten, selontekojen jne. nähdään rakentavan maailmaa tai ainakin erilaisia versioita sosiaalisesta todellisuudesta. Erilaiset kielelliset kuvaukset, representaatio ja selonteot ymmärretään siis itsessään sosiaalisesti konstruoituneina. Näin maailmaa ei voi pitää esimerkiksi biologisten tekijöiden valmiiksi kategorisoimana, mikä meidän ihmisten täytyy vain hyväksyä, vaan se on konstituoitunut tavalla tai toisella siten kuin ihmiset puhuvat, kirjoittavat tai väittelevät siitä (ks. myös Wetherell & Potter 1992).

Epäilykset

Tutkielman pääpaino on kiistatta mikro (toiminnan) -tasossa, mutta yhtäällä koetan rakentaa yhteyksiä mikro- ja makrotasojen välille. Tutkielmassa puhun 'mikro—makro -linkityksistä' — ja nimenomaan tässä järjestyksessä (vrt. kuitenkin Vuori 2001). En kiistä toimijan tai subjektin perspektiiviä ja kokemuksia, subjektiiviseen elämismaailmaan keskittyvää lähestymistapaa enkä myöskään sitä, etteikö tutkimusotteeni nojaa tiettyihin sosiaalisen konstruktionismin ja toiminnan teorian lähtökohtiin. Päinvastoin, tutkimuskysymysten ja tutkimusaineistojen luonteen mukaisesti hyödynnän tutkielmassani sosiaalisen konstruktionismin oletuksia siinä ajatuksessa, että "ihmisillä ei ole pääsyä todellisuuteen muutoin kuin tulkintojen, konstruktioiden, kautta ja näillä tulkintoilla on vaikutuksia yhteiskunnallisiin prosesseihin" (Heiskala 2000, 5, ks. myös Burr 1995). Tullee kuitenkin mieleen kysyä, korostaako Heiskala liiaksi konstruktionistista asennetta suhteessa ihmisen kykyyn saada tietoa 'maailmasta'.

Tutkimusymmärryksessä edellinen tarkoittaa nuorsuomalaisuuden (ja tutkimusaineistojen) ja 'sen ulkopuolisten' tosiasioiden välistä dialogia, mikä ei suinkaan johda aineistolähtöisyyden syrjäin heittämiseen, toisin kuin jotkut diskurssianalytikot näyttävät oletavan (ks. esim. Jokinen, Juhila & Suoninen 1993, 49, Jokinen, Juhila & Suoninen 1999, 18). Lähden siitä oletuksesta, että tämä katsantotapa johdattaa näkökulman "moniäänistymiseen", kokonaiskatsannon rikastumiseen, ja ehkä tietyin varauksin myös reliabiliteetin lisääntymiseen (vrt. Layder 1997, 68, Bourdieu 1995, 265-266). Aineistolähtöisyyden vastakohtana ei voi mielestäni pitää "ulkopuolisiin selittäviin teorioihin takertumista" (Jokinen, Juhila & Suoninen 1999, 18), vaan rakenteen ja toiminnan teorioiden synteesillä on mahdollista hahmotella moniäänisyyden vakavasti ottavaa lähestymistapaa.³² Tärkeä on

myös Vuoren (2001, 98) huomautus, että "tutkimus on aina rekontekstualisointia, oman tutkimuskohteen tuomista uuteen yhteyteen". Vuoren (2001) tapaan en pyri ymmärtämään nuorsuomalaisuutta (ja tutkimusaineistoja) vain siinä kontekstissa, jota tutkimusaineistot ilmentävät, vaan kuljetan ilmiötä muihin tutkimuksellisiin ympäristöihin, kuten osaksi keskustelua suomalaisesta puoluepolitiikasta ja poliittisesta kulttuurista, hyvinvointivaltiosta, sukupolvisuhteista ja kulttuurisista merkityksistä.

On nimittäin vaikea käsittää, kuinka esimerkiksi yhteiskunnallisessa (vrt. kuitenkin Palonen 1993b, 25) puoluepoliittisessa ja historiallisessa ulottuvuudessa ymmärrettävää tutkimuskohdetta voisi analysoida kiinnittymällä huterasti — tai olemalla kiinnittymättä — sosiohistorialliseen ja kontekstuaaliseen maisemointiin.³³ Kurunmäki (2001, 143) huomauttaa toisaalta, että yksisuuntainen rakenteista lähtevä selittämistapa tulisi hylätä. Näin inhimilliset toimijat on otettava vakavasti, eikä heitä pidä nähdä *pelkästään* taloudellisten tai sosiaalisten syiden heijastumina tai diskurssien vankeina. Nuorsuomalaisten elämäntavan ytimien ja puolueen politiikan ulottuvuuksien tarkastelemiseksi on kuitenkin laajennettava katsetta sellaisten äärikonstruktionismin periaatteisiin nojaavien sosiolingvististen lähestymistapojen, kuten radikaalin diskurssianalyysin, jyrkän aineistolähtöisyyden ulkopuolelle (ks. Vuori 2001, 95). Luen ja tulkitsen tutkimusaineistoja osana laajempia yhteyksiä, silmäten aineiston ohella myös sitä mahdollisesti kontekstoivia sosiohistoriallisia ja yhteiskunnallisia konteksteja ja 'tosiasioita'. Virtanen (2001a, 82, ks. myös 2001b) pukee oman metodologisen ohjenuoransa sanoiksi: "Todellisuus on yhtä aikaa ja sisäkkäin sekä *rakenteita* että *prosesseja* mutta ne on kyettävä erottamaan toisistaan, jotta niiden välisiä suhteita ja niiden muuntumista on mahdollista lähestyä" (vrt. Wacquant & Bourdieu 1995, 157-158).

4.2 Synteesin tavoittelu: 'mikro—makro -linkittäminen'

Teoreettiset lähtökohdat

Risto Heiskala (2000) on pyrkinyt osoittamaan, että keskenään kilpailevien lähestymistapojen — kuten toiminnan vs. rakenteen teorian ja konstruktionismin vs. strukturalismin — välille on mah-

³² Viime vuodet suomalaisen sosiaalitiiteen kentällä ovat poikineet useampia teoreettis-metodologista synteesiä tavoittelevia lähestymisyrittäjiä (esim. Heiskala 2000, Vuori 2001).

³³ Brittiläiset diskurssianalyttikot Burman ja Parker (1993, 11-12) huomauttavat kuitenkin diskurssien 'kontekstointiin' liittyvästä jännitteestä, jossa ongelmaksi voi nousta kysymys, "kuinka kauas 'tekstin taakse' tutkijan pitää mennä muodostaakseen tulkinnan siitä, mitä on tapahtumassa".

dollista rakentaa hedelmällinen keskusteluyhteys. Vaihtoehtoreittinä Heiskala esittelee (2000) eri perinteiden rationaalisen rekonstruktion (vrt. Münch & Smelser 1987, Alexander et al 1987). Heiskalalle (2000, 13) rationaalinen rekonstruktio tarkoittaa lähestymistapaa, joka tutkii tai käyttää rinnan useampia teoreettisia perinteitä kyetäkseen rakentamaan niistä synteesin, johon sisältyy useamman kuin yhden perinteen vahvuuksia. Nykyteoreetikoista kyseisen strategian noudattelihoiksi Heiskala nimeää Jürgen Habermasin, Pierre Bourdieun ja Anthony Giddensin sekä eräin varauksin Jeffrey Alexanderin. Sosiologian klassikkoteoreetikoista voisi kyseisen strategian soveltajana pitää — mutta tietyin varauksin — Karl Mannheimia (vrt. Virmasalo 1999). Heiskala (2000) esittelee kehittelemänsä 'maltillisen konstruktionismin', jossa oletetaan, että vaikka kaikki ihmisten tuntema todellisuus on tulkittua todellisuutta ja vaikka yhteiskuntien kulttuurisen muuntelun kirjo on suuri, tälle muuntelulle on monissa suhteissa löydettävissä ihmislajin biologiseen olemukseen ja luonnonympäristön rakenteeseen liittyvät rajat. Yhteiskunta koostuu kokonaisuudessaan merkityksen artikuloitumisen prosessista. Tämä semioosin prosessi on jatkuvassa liikkeessä ja sisältää eritasoisesti artikuloituneita merkkejä. Heiskala pyrkii tavan käsitettä välittäjänä käyttäen ylittämään toimintateorioiden ja rakenneteorioiden ristiriidan (Heiskala 2000, 198-199, ks. Heiskala kommentaari Raiski 2001).

Ajattelen Pierre Bourdieun edustavan omintakeista teoreettista lähestymistapaa, Heiskalan nimittämänä eri tutkimusperinteitä yhdistelevää rationaalista rekonstruktioita.³⁴ Bourdieun tutkimusideaalissa (esim. politiikan) kentän dynamiikan ymmärtäminen edellyttää rakenteen synkronista analyysia ja samanaikaisesti dynamiikan ymmärtäminen edellyttää historiallista analyysia (Bourdieu & Wacquant 1995, 116-117). Bourdieun (1991) mukaan (yksittäistä) poliittista diskurssia on tarkasteltava kahdelta kannalta: on analysoitava sekä erityistapausta, tutkimuskohdetta että diskurssijärjestystä, tutkimuskohdetta historiallisessa ja sosiaalisessa kontekstissaan. Bourdieu (1991, ks. myös 1998, 19) on pyrkinyt osoittamaan, että kieli itsessään on sosiohistoriallinen ilmiö ja että 'kielellinen vaihto' on arkipäiväistä käytännön toimintaa (vrt. Summa 1989). Lingvistiset teoriat ja niiden sovellukset, kuten esimerkiksi sosiaaliseen konstruktionismiin pohjautuva 'radikaali' diskurssianalyysi, ignoroivat Bourdieun mielestä kielen sosiohistoriallista ja käytännöllistä luonnetta (vrt. Palonen 1997, 21).

---

³⁴ Vaikka Bourdieuta voi pitää sekä toiminnan että rakenteen teoriaa ajatteluunsa sisällyttäneenä dialektikkona tai "syntetisoijana", monessa yhteydessä on ajateltu Bourdieun ajattelun painottuvan objektivistiseen tai rakenteelliseen tasoon (ks. esim. Thompson 1991, Fowler 1997). Bourdieun paikantamiseen liittyvistä vaikeuksista sekä Bourdieun ajatteluun liittyvistä katkoksista, ristiriidoista, jännitteistä tai ratkaisemattomista kysymyksistä ks. esim. Robbins 1990, Eder 1993, Mäkelä 1994, Kauppi 2000, vrt. kuitenkin Delanty 1997, 114-115.

Bourdieu (1998, 12) on varoittanut lukemasta "substantialistisesti" analyysseja, jotka ovat rakenteellisia *tai* pikemminkin suhteita. Substantialistinen, Bourdieun sanoin naiivin realistinen, luenta tarkastelee jokaista käytäntöä tai kulutusta (esimerkiksi kielenkäyttöä) itsessään ja itseään varten, erillään maailmasta, jossa käytännöt ovat korvattavissa toisilla. Bourdieun mielestä substantialistinen lähestymistapa johtaa siihen, että ihmiset eivät tunnista muita realiteetteja kuin ne, jotka ovat saatavilla arkipäivän kokemuksista, yksilöistä ja ryhmistä suoran intuition kautta. Bourdieu esittelee *relationalistisen* lähestymistavan, jonka voi käsittää todellisuuden identifioimisena paitsi substanssien myös suhteiden osalta. Tällöin sosiologian tehtäväksi asettuu suhteiden, esimerkiksi tietyllä kentällä toimivien kielenkäyttäjien (kuten poliitikkojen) välisten (voima)suhteiden ja asemien, analyysi — relatiivisten positoiden ja positoiden välisten relaatioiden analyysi (ks. Thompson 1991, 28-29, Bourdieu 1991, 1998, vrt. Mannheim 1972, 131). Bourdieu pyrkii rakentamaan objektifikaation ja ruumiillistuman välille dialektisen yhteyden (esim. Bourdieu 1977, 3-4, 90-91).

Bourdieuin oppilas Loïc J. D. Wacquant (ks. Bourdieu & Wacquant 1995, 26-30) pitää Bourdieuin työssä ansiokkaana hänen määrätietoista yritystään olla ottamatta kantaa sellaisiin syvälle juurtuneisiin, yhteiskuntatiedettä jakaviin vastakkainasetteluihin, kuten antagonismeihin mikrorationaalisuuden ja makrofunkcionalismin välillä, subjektivistisen ja objektivistisen tiedon välillä tai teorian erottamiseen empiirisestä tutkimuksesta. Bourdieu kieltäytyy erottamasta objektia ja subjektia, intentiota ja syytä, aineellisuutta ja symbolista representaatiota ja pyrkii näin 'ei-kartesiolaisella' sosiaalisen ontologiallaan kohti 'geneettistä strukturalismia'. Bourdieu siis pyrkii muuttamaan näennäisesti vastakkaisten paradigmojen "maailman hypoteesit" osiksi analyysimuotoa, joka on tarkoitettu vangitsemaan sosiaalisen maailman väistämätön kaksoistodellisuus (emt. 23-24, ks. myös Bourdieu 1988a, 1988b, xiv, 1998, 23, Thompson 1991, 11).³⁵

Ederin (1993, 59) mielestä Bourdieu edustaa kuitenkin esimerkiksi kollektiivisen toiminnan teoriailtaan pikemminkin makrotason (objektivoivia) teorioita kuin mikro- ja makrotasoa syntetisoivaa suuntausta. Ederin (emt., 144) mielestä Bourdieuin teoria luokka-asemien uusintu(/a)misesta ja sub-

---

³⁵ Bourdieuin ajatusten rinnalla Jeffrey C. Alexanderin ja Bernhard Giesenin (ks. 1987) väittämä siitä, että konkreettisten mikro—makro -dikotomisointien, kuten yksilö vs. yhteiskunta, toiminta vs. järjestys, sijasta mikro—makro -erottelu tulisi käsittää analyyttisenä erotteluna, on kiinnostava. Sosiologian klassikoiden, kuten Weberin, Durkheimin ja Marxin teorioiden perustalta Alexander ja Giesen päätyvät siihen, että uudenlaista, mikro- ja makrotason yhdistämiseen perustuvaa analyyttistä mallia voidaan tavoitella kolmivaiheisen prosessin kautta: kollektiivisen järjestyksen hahmottamisen, moniulotteisen toiminnan ymmärtämisen ja eritasoihin empiirisiin järjestelmiin liittyvien analyyttisten suhteiden ('relations') ymmärryksen kautta (vrt. Bourdieu 1977, 1991, Bourdieu & Wacquant 1995).

jektiiivisistä dispositioista on epäonnistunut, koska se ei selitä niiden dynaamisuutta ja (itse)muuntuvuutta. Delanty (1997, 114-115) sen sijaan kuvaa Bourdieun lähestymistapaa konstruktivistisena lähestymisenä, joka koostuu sekä objektiivisesta että subjektiivisesta ulottuvuudesta. 'Objektiivinen' viittaa rakenteelliseen järjestykseen, jossa yhteiskunnan voi käsittää sosiaalisten toimijoiden tai sosiaalitieteilijöiden havainnoista riippumattomana objektiivisena todellisuutena. 'Subjektiivisuus' (tai konstruktivistisuus) merkitsee sen sijaan sitä, että sosiaaliset toimijat tai sosiaalitieteilijät itsessään rakentavat sosiaalista todellisuutta merkityksiä tuottamalla. Bourdieun kehittämä 'käytännön teoria' (*theory of practice*) on myös siinä mielessä transformatiivinen, että siinä painotetaan uusien subjektiviteettien luomis- ja muuntamisvoimaa suhteessa objektiivituneisiin sosiaaliin rakenteisiin. Tämän 'konstruktivistisen strukturalismin' mukaan sosiaalitieteiden tavoite on lisätä sosiaalisten agenttien konstruktivistista voimaa (ks. Delanty 1997, 115, Bourdieu 1990).

Pyrkinessäni ymmärtämään ja analysoimaan nuorsuomalaisen elämäntavan ytimiä, nuorsuomalaista politiikkaa sekä nuorsuomalaisuuteen liittyviä argumentaatio- ja representaatiotapoja, pidän olennaisena kiinnittää huomiota puolueen syntymisen ja olemassaolon reunaehtoihin, *sosiohistorialliseen kontekstiin ja yhteiskunnallisiin taustadiskursseihin* (vrt. Bourdieu 1977, 1991, Bourdieu & Wacquant 1995, ks. myös Mannheim 1972, 1992, 15, 51-55, Mickelsson 1997). Kun nuorsuomalainen puolue käsitetään Bourdieun tapaan osaksi suomalaisen puoluepolitiikan *kenttää*, on sen jäsenen elämäntapaa ja politiikan ulottuvuuksia analysoitava suhteessa koko kenttään ja sosiohistorialliseen kontekstiin (ks. Bourdieu 1977, 1988, vrt. Mannheim 1972). Kentän analyysissä on Bourdieun mukaan kolme välttämätöntä ja sisäisesti toisiinsa liittyvää vaihetta. On ensinnäkin analysoitava kentän asema *vis-a-vis* (vastakkaisen) vallan kenttään. Lisäksi on kartoitettava niiden toimijoiden tai instituutioiden (puoluepolitiikka) hallussa olevien asemien välisten suhteiden objektiivinen rakenne, jotka kilpailevat kullakin kentällä spesifin arvovallan legitiimistä muodosta. Viimeiseksi tulee analysoida toimijoiden habitusta (puolueen jäsenet) eli niitä erilaisia dispositiojärjestelmiä, joita toimijat ovat omaksuneet sisäistämällä tietyt sosiaaliset ja taloudelliset ehdot. Asemien kenttää ei voi metodologisesti erottaa asenteiden kentästä (*prises de position*), eli toimijoiden käytäntöjen ilmaisujen strukturoituneesta systeemistä. Objektiivisten asemien avaruutta ja asenneavaruutta on siis analysoitava yhdessä (Bourdieu 1995, 132-133, vrt. Smith 1999).

Nuorsuomalaisen politiikan mitä ilmeisin liikkumispinta, esiintymiskonteksti, on (puolue)politiikan kenttä, joka Weberin tapaan voidaan ymmärtää tavoittelemisena tai muutospyrkimyksenä, jota il-

mennetään vallan kautta (ks. Weber 1977, 8-11, Palonen 1997, 60).³⁶ Poliittikkaan ja poliittiseen toimintaan sisältyvät sosiaaliset käytännöt ja erityisesti kielenkäyttötavat ovat sidoksissa syy- ja seuraussuhteisiin, joita emme normaalioloissa juuri huomaa. Fairclough (1997, 75, 1992, 50-51, 203-204) huomauttaa, että kielenkäytön ja vallankäytön välinen sidoksia voi jäädä hämäräksi, vaikka lähemmin tarkasteltuna kieli on vallankäytölle elintärkeä, jopa keskeisin vallankäytön väline (vrt. Bourdieu 1991, Wacquant & Bourdieu 1995, Bourdieu 1998). Poliittisen puheen ollessa tutkimuskohteena kielenkäytön ja vallankäytön välinen yhteys tai suhde nousee keskiöön. Tällöin on erityisen tärkeää tuoda esille ja pohtia diskurssien, puhetapojen ja kielen käyttöön kytkeytyviä laajempia seurauksia. Voi siis olettaa, että merkityksillä on välittömään käyttöyhteyteen liittyvän ulottuvuuden lisäksi laajempia yhteiskunnallisia vaikutuksia (vrt. Wetherell & Potter 1992, Jokinen, Juhila & Suoninen 1993).

Marxin myöhempiin ajatuksiin viitaten Dorothy E. Smith (1999) esittää käsityksen 'sosiaalista' (toimintaa, käytänteitä) organisoivista 'hallitsevista suhteista' (*'ruling relations'*). Hallitsevat suhteet ovat eräänlaisia jatkuvia yksilöiden toiminnan rinnalla operoivia ja niitä järjestäviä tekijöitä. Näin hallitsevat suhteet voi käsittää niinä sosiaalisen tietoisuuden historiallisesti kehittyneinä muotoina, jotka eivät nouse pelkästään yksilöiden elinolosuhteista. Smith korostaa, että hallitsevat suhteet ovat sekä tekstivälitteisiä että tekstipohjaisia kommunikaation, tiedon, tietämyksen, regulaation, kontrollin jne. systeemejä. (Smith 1999, 76-79). Smithin mukaan tulisi välttää käsitteellistyksiä, jotka nostavat ilmiöön ikään kuin ajasta ja paikasta ulos; jotka hahmottavat ilmiöitä eräänlaisina diskursiivisina muodostumina, ajattomuuteen vakiintuneessa sosiologisessa diskurssissa. Hallitsevat, institutionaaliset /institutionalisoituneet, suhteet määrittävät ilmiötä ajassa ja paikassa, sosiohistoriallisesti (Smith 1999, 227, vrt. Bourdieu 1991, 127, Bourdieu & Wacquant 1995, vrt. myös Vuori 2001).³⁷

Mikro—makro -sovelluksen ehdot

Tutkielmassa pyrin rakentamaan keskusteluyhteyden tutkielmaa *varten* keräämäni (mikrotason) aineiston ja sen "ulkopuolella" sijaitsevan 'objektiivisen maailman' välille. Aikomuksenani on siis katsoa tutkimusaineistoja osana yhteiskunnallisia ja sosiohistoriallisia konteksteja — sellaisia in-

---

³⁶ Palonen huomauttaa, että Weberille 'valta' ei ole ominaisuus, vaan se on politiikan väline, joka koostuu muutospyrkimysten kamppailusta muodostuvista mahdollisuuksista tai tilaisuuksista (vrt. Bourdieu 1988a, Bourdieu 1991, Fairclough 1997, 237-241).

stitutionaalisia, rakenteellisia ja valtajärjestelmiä, kuten suomalainen hyvinvointivaltio, puoluepoliittinen järjestelmä ja poliittinen kulttuuri sekä kulttuuriset rakenteet. Nuorsuomalaisen elämäntavan ja puolueen politiikan ulottuvuuksien tarkastelussa otan vakavasti Bourdieun (1998, 11) huomautuksen siitä, että 'sosiaalisen todellisuuden logiikan voi tuntea ainoastaan syventymällä historiallisesti sijoitetun ja päivätyn empiirisen todellisuuden erityisyyteen'.

Koetan konstruoida mikro- ja makrotasojen välille jos en suoranaista synteesiä niin ainakin keskusteluyhteyden, eräänlaisia '*mikro—makro -linkityksiä*' (vrt. Smith 1999, Heiskala 2000, ks. myös Alapuro 2001, vrt. Törrönen 2000, 246-248).³⁸ Toisaalta pyrittäessä syntetisoimaan (usein) toisilleen vastakkaisiksi nähtyjä ontologisia tai epistemologisia olettamuksia, jommankumman mukainen näkökulma saattaa "hegemonisoitua" toisen kustannuksella. Silloin on syytä kysyä, voiko ylipäätään puhua synteesityrinnöstä.³⁹ Summan (1989, 18) mukaan näyttää siltä, että tutkijan täytyy yksinkertaisesti valita analyysin "suunta", joka voi edetä joko rakenteesta merkityksiin tai intentioista merkitysten kautta rakenteeseen. Summan mielestä retoriikka, joka käsittää kielen käytön sosiaalisena prosessina, näyttää kuitenkin tarjoavan lähestymistavan, joka ottaa huomioon sekä kielen autonomisuuden tunnustamisesta että toiminnan näkökulman hyväksymisestä aiheutuvat vaatimukset (emt., 19).

Tutkielmassa kiinnityn tiettyssä mielessä politiikan tutkimuksen uuteen aaltoon tai vaihtoehtoiseen lähestymistapaan siten kuin esimerkiksi Carver ja Hyvärinen (1997) tai Palonen (1988, 1993a-b, 1997b) ovat määritelleet (vrt. Berndtson 1993, 79). Poliitiikan tutkimuksen vaihtoehtoinen, lingvistinen, käänne, pitää Hännisen ja Palosen (1990, 7) sanoin sisällään konventionaalisen — behavioraalisen — politiikan tutkimuksen kritiikin ja dekonstruktion. Vuori (2001, 79-80) puolestaan huomauttaa, että on perusteltua puhua yhteiskuntatieteiden tekstuaalisesta, retorisesta tai lingvistisestä käännteestä, mikä ei Vuoren mukaan ole vain kääntymistä kielentutkimuksen suuntaan. Se on osa perustavanlaatuaista murrosta, joka tuottaa uudenlaisen ymmärryksen siitä, mitä ovat subjekti, toiminta, sosiaalinen ja yhteiskunnallinen.

---

³⁷ Smith (1999, 79) kuitenkin huomauttaa, että vaikka hallitsevat suhteet voidaan käsittää valtajärjestelmäksi /-järjestelmiksi, on harhaanjohtavaa redusoida ne dominaatio- tai hegemoniasuhteiksi tai nähdä ne monoliittisina tai manipuloituina (vrt. Althusser 1984).

³⁸ Vrt. myös kriittinen realismi (esim. Delanty 1997, 129-131).

³⁹ Esimerkiksi Bourdieuta on monessa yhteydessä kritisoitu 'objektivistisen' korostamisesta 'subjektivistisen' kustannuksella (vrt. kuitenkin Delanty 1997).

Elämäntapatutkimuksen ja politiikan tutkimuksen yhdistäminen viitoittaa tutkielmaa eri suuntaan kuin mitä toisaalta elämäntavan tutkimuksessa ja yhtäältä politiikan tutkimuksessa yleensä. Analysoidessani nuorsuomalaisten elämäntavan ydintä ja puolueen politiikan ulottuvuuksia tulen askeltaneeksi sosiologisen tutkimuksen, politiikan tutkimuksen ja yhteiskuntapolitiikan välimaastossa. Laine ja Peltonen (2000, 318) ovat huomauttaneet, että poliittisen järjestelmän toimintaan keskittyvä tutkimus sivuuttaa helposti poliittisen toiminnan tyylin ja poliittisten osallistujien yhteiseen kokemushistoriaan liittyvien piirteiden tarkastelun. Tietyn poliittisen yhteisön sekä edelleen poliittisen elämän ymmärtämiseksi näitä piirteitä voi kuitenkin pitää vähintään yhtä olennaisina kuin esimerkiksi kunnallispoliittisen vaalitematiikan tarkastelu. Suomalaisten elämäkertoja sukupolven ja politiikan aspekteista tarkastelleen Johanna Jääsaaren (ks. 1989, 3) tapaan voisi väittää, että haasteellista tutkielman toteutuksesta tekee sen *eklektinen ote*.

4.3 Retoriikan ja argumentaation aspektit

Uusi retoriikka

Suhteessa politiikkaan retoriikan voi käsittää sekä tutkimusmetodinä että aspektina tutkimuskohteesta (ks. esim. Palonen 1997, Palonen & Summa 1996, van Eemeren et al 1987). Retoriikka sellaisenaan sisältää jo tietyn perspektiivin politiikkaan; poliittisuus on jotakin, mikä on aina läsnä, kun puhutaan retoriikasta — ei voi puhua mistään yhtenäisestä, retoriikka-nimisestä "metodista" (ks. Palonen 1997, 3, 75, Vuori 2001b). Palonen (1997, 24) kiteyttää retoriikan 'perspektiiviksi, joka tarkastelee kieltä *vita activa* (toiminnallisesta) -perspektiivistä' (ks. myös van Eemeren et al 1987, 209-215). Jokisen (1999, 38) mukaan retoriikka, diskurssianalyysi, keskusteluanalyysi, semiotiikka ja etnografia jakavat sosiaalisen konstruktionismin mukaisen kiinnostuksen sen tutkimiseen, kuinka sosiaalinen todellisuus rakentuu kielenkäytössä ja muussa toiminnassa. Summan (1995, 70) mielestä retoriikan näkökulma kielen käytön ilmiöihin poikkeaa kuitenkin diskurssianalyysistä ja semiotiikasta sikäli, että siinä ollaan kiinnostuneita ihmisten tavoista ja mahdollisuuksista käyttää kieltä aikaansaadakseen uskottavuutta (ks. myös van Eemeren et al 1987, 213).⁴⁰

---

⁴⁰ Summan (1995, 70) mukaan 'retorinen käänne' on ilmaus siitä, että tieteen ja filosofian auktoriteetit ovat suhteellistumassa, ja että näilläkin alueilla käytetään yleisöön vetoavaa argumentointia (vrt. Vuori 2001, van Eemeren et al 1987, 209). Kurunmäki (2001, 143) puolestaan huomauttaa, että myös käsitehistoriaa voi pitää yhdessä uuden retoriikan kanssa osoituksena lingvistisen käänneen aikaansaamista tutkimusorientaatioiden muutoksista. Kurunmäki korostaa, että käsitehistoria on pikemminkin näkökulma politiikan tutkimukseen kuin selkeästi rajattavissa oleva metodi (vrt. Palonen 1993b).

Palosen ja Summan (1996) mukaan retoriikkaa voi luokitella sen mukaan, mihin kielenkäytön tasoon huomio suunnataan. On mahdollista erottaa puheiden tai esitysten retoriikka, toiseksi argumentoinnin retoriikka ja kolmanneksi trooppien tai kielikuvien retoriikka. *Argumentoinnin retoriikka* suunnataan huomio esityksen niihin puoliin, joilla pyritään muuttamaan tai vahvistamaan yleisön käsityksiä asioista. Argumentointia tarvitaan ja käytetään nimenomaan siellä, missä on kysymys epävarmoista asioista tai arvoihin liittyvistä kysymyksistä. Niin sanotun *uuden retoriikan* tärkein kehittäjä, belgialainen Chaïm Perelman (1996, 11-12) korostaa, että uudessa retoriikassa tutkitaan kaikenlaisille yleisöille tarkoitettuja esityksiä. Uuden retoriikan argumentaatioteoria kattaa kaikki vakuuttamiseen tai suostutteluun tähtäävät esitykset yleisöistä ja käsitellyistä asioista riippumatta (esim. puolueen esitykset omasta politiikasta). Perelman (emt., 8-9) käsittää uuden retoriikan eräänlaisena dialektisena päättelynä: se ei koostu pätevistä ja kiistattomista päätelmistä, vaan siinä esitetään argumentteja, jotka voivat olla enemmän tai vähemmän vahvoja ja vakuuttavia, mutta eivät koskaan puhtaan muodollisia (ks. myös Perelman & Olbrechts-Tyteca 1971, van Eemeren et al 1987, 212).⁴¹

Summa (1996, 65) toteaa Perelmaniin viitaten, että siinä missä retoriikka on modernissa kielen käytössä totuttu yhdistämään puheen tai kirjoituksen ulkoiseen muotoon, jota pidetään tällöin sisällön vastakohtana, Perelmanin näkökulma kyseenalaistaa tämä vastakkaisuuden (vrt. Bourdieu 1991). Muoto ja sisältö eivät tällöin ole kaksi eri asiaa, vaan toisiinsa kietoutuneita päättelyn ja vakuuttamisen elementtejä. Sellaiset kielen käytön ulkoisiksi muodoiksi käsitetyt elementit kuten kielikuvat, asioiden esittämisjärjestys tai korostukset osoittautuvat argumenttien sisällöllisiksi osatekijöiksi. Summan (1995, 76) mielestä pelkkään muodolliseen logiikkaan pohjaaminen on riittämätön väline päätelmien 'järjellisyys' arvioimiselle. Argumentointia tarvitaan ja käytetään nimenomaan siellä, missä on kysymys epävarmoista asioista tai arvoihin liittyvistä kysymyksistä, kuten poliittisista kamppailuista ja voimasuhteiden määrittämisestä.

Kakkuri-Knuutilan (1998a, 241) mukaan uusi retoriikka on pikemminkin kuvailevaa kuin normatiivista. Sen painopiste on ensinnäkin tekstin analyysissä, eikä sen tuottamisessa. Toiseksi siihen liittyvä empiirinen, yhteisöllinen asennoituminen tekee mahdolliseksi sen, että argumenttien tai retoristen tehokeinojen hyvyys vaihtelee yhteisön omaksumien kommunikaatiosääntöjen mukaan, jolloin niille ei voida antaa rationaalisia kriteerejä. Kakkuri-Knuutilan (emt.) mukaan tulisi kuitenkin

---

⁴¹ Van Eemerenin ym. (1987, 209) mukaan Perelmanin uuden retoriikan lähtökohtana on fenomenologinen teoria, joka Perelmanille merkitsee myös reaktiota 'positivistisen empirismin' ja 'rationalistisen idealismin' epäonnistumisiin.

kin välttää usein uuden retoriikan monien tutkijoiden omaksumaa käsitystä deduktiivisen ja retori-
sen päättelyn vastakkainasettelusta. On lisäksi sanottu, että retoriikka on varsin käytetty — jopa
kulunut — väline politiikan ja politiikan toimintatapojen tutkimisessa. Lappalainen ym. (1999, 13)
esimerkiksi toteavat, että retoriikan sijaan esimerkiksi tyylin käsitteellä voisi olla annettavaa politi-
kan ja erityisesti 'uusien' poliittisten toimintatapojen tutkimisessa.⁴²

Argumentaation lähtökohdat ja tekniikat

Uudessa retoriikassa argumentointi on aina *osoitteellista puhetta* jollekin, ei argumenttien esittä-
mistä sinänsä. Se on siten aktiivinen prosessi puhujan /puhujien (tai kirjoittajan) ja yleisön välillä.
Argumentaation lähtökohdat ja kulku määrittyvät kohteena olevan yleisön /yleisöjen kautta, eikä se
koskaan tapahdu tyhjiössä. Argumentaatio edellyttää aina tiettyä kohtaamista ja yhteisymmärrystä,
jota yhteiskunnalliset ja poliittiset laitokset voivat joko edistää tai estää (Summa 1995, van Eemeren
et al 1987, 211-213, Perelman 1996, 16-18, vrt. Bourdieu 1991). Puhujan tehtävä on suostutella
yleisönsä kiinnostumaan sanotusta, luottamaan siihen ja toimimaan puhujan toivomalla tavalla
(Vuori 2001, 100). Yleisö ei välttämättä koostu pelkästään niistä, joiden puoleen puhuja välittö-
mästi kääntyy. Perelman erottaa kaksi yleisökäsitysten perustyyppiä: erityisyleisön ja universaali-
yleisön.

Universaaliyleisö ulottuu "kaikkien normaalien, arvostelukykyisten aikuisten muodostamaan koko-
naisuuteen". Vakuuttavan esityksen premissit ja argumentit ovat yleistettävissä eli periaatteessa
koko universaaliyleisön hyväksyttävissä. (Perelman 1996, 21-25, van Eemeren et al 1987, 220).
Universaaliyleisö on (hieman harhaanjohtavasta nimestään huolimatta) eräänlainen kulttuuri-, aika-
ja paikkasidonnainen standardi. Se on yleispätevyyteen tähtäävässä argumentoinnissa ilmenevä
kulttuurin arvoperusta; universaaliyleisöön vetoaminen on Perelmanille hyvän argumentoinnin kri-
teeri, jonka mukaan on mahdollista arvioida päätelmien järjellisyttä (Summa 1995, 1996, 68).⁴³

---

⁴² Lappalainen ym. (1999, 13) olettavat, että tyyllillä on nimenomaan uusien poliittisten toimintamuotojen (esim. kan-
salaisaktivismi) synnyssä ja muotoutumisessa keskeinen ja jopa itsenäinen merkitys, 'halu toimia toisella tyyllillä'. Kyse
on tällöin selkeästä erottautumisesta, tietynlaisesta tavasta profiloitua, 'tyylitietoisesta politiikasta'. Lappalainen mielestä
diskurssianalyysin, retoriikan ja identiteetin politiikan harjoittajat eivät ole nähneet politiikan tyyllillä omaa itsenäistä
merkitystään.

⁴³ Universaaliyleisö on Summan (1995, 78) mukaan eniten kritisoitu piirre Perelmanin teoriassa. Perelmanin yritys
määritellä universaaliyleisön käsitteen avulla yleispätevä argumentin mittapuu on helppo tulkita Summan mukaan poli-
tiikan tutkimukselle vieraaksi idealismiksi. Lisäksi Perelmanin argumentaatioteorian kiinnostavuutta yhteiskuntatieteel-
lisen tutkimuksen kannalta voi vähentää se, että kyseinen teoria perustuu oletukseen yhteistoiminnallisuudesta, jolloin
vallan ja ideologian käsitteitä näyttäisi olevan vaikea yhdistää Perelmanin retoriikkanäkemykseen (ks. Summa 1996, 72,
vrt. Bourdieu 1986, 105-106, 1991, Bourdieu & Wacquant 1995, 125-135).

Erityisyleisön tai asiantuntijayleisön oletetaan tunnustavan tietyt vallitsevat väitteet ja menetelmät, jolloin tästä ei ole tarpeen erikseen eksplisiittisesti varmistua (Perelman 1996, 23-24, ks. myös Summa 1995, 77, van Eemeren et al 1987, 222-223). Erityisyleisön koostumus tiedetään ennalta ja sen erityisiin odotuksiin tai intresseihin on näin mahdollista vedota. Perelmanin (1996, 25) mukaan erityisyleisöille suunnatuissa esityksissä tähdätään suostutteluun, kun taas vakuuttamista käytetään universaaliyleisöön vedottaessa.

Puhujan (tai kirjoittajan) on valittava argumentaationsa lähtökohdat yleisön hyväksymien väitteiden joukosta. Puhujan on mahdollista valita päättelynsä lähtökohdiksi joko todellisuutta koskevia lähtökohtia, kuten tosiseikat, totuudet ja otaksumat tai toisaalta suotavuutta koskevia lähtökohtia, kuten arvot, hierarkiat ja päättelysäännöt. (Summa 1996, 67, Perelman 1996, 28-32, van Eemeren et al 1987, 221-225). Universaaliyleisölle valitaan yleensä todellisuutta koskevat lähtökohdat, kun taas suotavuutta koskevat lähtökohdat suunnataan erityisyleisölle. Yleisön ja argumentoijan väliset esisopimukset ilmenevät siinä, millaisia perusteita arvostuksia koskeville väitteille esitetään. Perelman kuvaa lokuksen käsitteellä sellaisia argumentin varsinaisesta sisällöstä riippumattomia arviointiperusteita tai esisopimuksia, jotka yleisö entuudestaan tunnistaa ja hyväksyy. *Kvantitatiivinen lokus* tarkoittaa sitä, että jonkin asian tärkeys tai sen paremmuus johonkin toiseen nähden tavalla tai toisella perustellaan viittaamalla suurempaan määrään tai kokoon (demokratia, maalaisjärki, yleinen mielipide). *Kvalitatiivinen lokus* taas merkitsee asioiden tai ilmiöiden ainutkertaisuuteen vetoamista perusteluna niiden arvolle tai oikeutukselle. (ks. Perelman 1996, 28-32, van Eemeren et al 1987, 224-225, Kuusisto 1996).

Perelman (1996) jakaa argumentaation pääteknikat *sidosmuotoisiin (assosiatiivisiin)* tekniikoihin, mitkä mahdollistavat premissejä koskevan hyväksynnän siirtämisen koskemaan myös johtopäätöksiä ja *erottelumuotoisiin (dissosiatiivisiin)* tekniikoihin, joissa pyritään saattamaan erilleen tekijöitä, jotka kieli tai vakiintunut perinne sitoo yhteen (ks. myös Perelman & Olbrechts-Tyteca 1971, van Eemeren et al 1987, 227-245). Dissosiaatiossa tehdään todellisuuden osatekijöitä koskevia erotte-luja ja siten jäsennetään tietoa tai vanhoja käsitteitä uudella tavalla (van Eemeren et al 1987, 243-244). Dissosiatiivinen argumentaatiotekniikka tekee mahdolliseksi lisätä tai vähentää tarkasteltavien asioiden painoarvoa erottamalla niistä puolia, joita suhteutetaan toisiinsa ja muihin ilmiöihin tarkoituksenmukaisella tavalla (Perelman 1996, 61, Summa 1995). Perelman (1996, 150) käyttää dissosiatiivisesta vastakkainasettelusta näennäinen /todellinen nimitystä ”filosofinen pari”, jollaisen avulla käsitteellinen dissosiaatio etenee. Kun asioita käsitellään argumentaatioissa tällaisen filosofi-

sen parin avulla, on mahdollista tuottaa arvotransformaatio. (Summa 1995, 83-84, van Eemeren et al 1987, 244).

Sidosmuotoiset, assosiatiiiviset tekniikat voi jakaa kolmeen eri tyyppiin: kvasiloogisiin argumentteihin, todellisuuden rakenteeseen perustuviin argumentteihin sekä todellisuuden rakennetta luoviin argumentteihin. Assosiatiiivinen argumentaatiotekniikka kytkee toisiinsa ennen erillisiä ilmiöitä tai käsitteitä, jolloin niistä muodostuu toistensa osatekijöitä tai toistensa arviointiperusteita. Argumentointi etenee tavallisimmin siten, että osoitetaan perusteltavan asian tai ilmiön olevan jonkinlaisessa riippuvuussuhteessa johonkin jo aikaisemmin hyväksytyyn faktaan tai arvostelmaan. Esimerkiksi todellisuuden rakenteeseen perustuvat argumentit lähtevät liikkeelle todellisuuden eri osien välisistä suhteista. Usko tällaisten objektiivisten rakenteiden olemassaoloon voi koskea monenlaisia seikkoja, kuten syysuhteita tai ilmiöiden taakse jääviä "todellisia" olemuksia: tärkeää on niiden olemassaoloa koskeva vankkumaton yksimielisyys, johon puhuja voi perustaa argumentaationsa. Todellisuuden rakennetta luovissa argumenteissa sen sijaan jostakin annetusta tilanteesta tehdään ennakkotapaus, malli tai yleinen sääntö, johon päättely sitten voidaan nojata. (Perelman 1996, Perelman & Olbrechts-Tyteca 1971, van Eemeren et al 1987, 229-243, Summa 1995, 1996).

5. AINEISTOJEN LUENTA

5.1 Teemahaastattelupuheiden ilmissältö

Elämäkerrallisuus

Teemahaastatteluin keräämäni elämäntapa-aineistoa saattaisi tutkimusteemojen puitteissa lukea elämäkerrallisena tai elämäntarinallisena aineistona. Tällöin tulisi myös ottaa kantaa siihen, ovatko haastateltavien puheet "totta" (ks. Huotelin 1996, Rahkonen 1999). Denzin (1989) on huomauttanut, ettei haastattelumenetelmällä saatuja elämäntarinoita voi tutkimustilanteen vuoksi pitää autenttisina sanan varsinaisessa merkityksessä. On jopa kysytty, voiko sellaista kuin 'tosi elämäntarina' ylipäättään olla olemassa (Rahkonen 1999).⁴⁴ Rahkonen (1999, 97-98) mukaan elämäntarinoita tulisi lukea "kertomuksena itsestä", ei äärirealistisia tai ääriobjektiivisia elämäntotuuksia ilmentävinä esityksinä (vrt. Hyvärinen 1994). Sekä realistisesta että narratiivisesta luentatavasta irtautuessaan Rahkonen tarkoittaa sitä, että elämäkerta pitäisi ymmärtää tarinana 'itsestä', representaationa itsestä — ja siten siis sellaisenaan totena (vrt. Bertaux 1981, Roos 1989).⁴⁵ Denzinin (1989, 17) mukaan elämäkerrat ovat myös sopimuksellisia ilmaisuja elämäkokemuksista. Ne konventiot, jotka rakentavat elämäkertoja — kuinka elämästä kerrotaan ja kirjoitetaan — liittyvät usein moniin problemaattisiin nähtäviin ja itsestään selvinä otettuihin oletuksiin. Tällaisia konventioita ovat muun muassa 'toisten' olemassaolo, sukupuolen ja yhteiskuntaluokan vaikutus, perhetausta, alkulähtökohdat, "objektiiviset elämänmerkitsijät", todellisen elämän todelliset henkilöt ja käännekohtakokemukset.

Elämäntavan ilmissältö

Teemahaastatteluaineiston luennassa sanoudun kuitenkin irti elämäkerrallisesta lähestymistavasta. On ensiksikin otettava huomioon, että 'perinteisten' kriteereiden valossa katsottuna aineisto ei täytä

---

⁴⁴ Bourdieu (1998, 68-76) on puhunut 'elämäkerrallisesta harhasta'. Bourdieu huomauttaa, että olipa (haastateltavan) kertomus elämäkerrallinen tai omaelämäkerrallinen, kuten haastateltavan joka "paljastaa salaisuutensa" tutkijalle, se tarjoaa tapahtumia, joilla on taipumus tai pyrkimys organisoidua ymmärrettävien suhteiden mukaisesti järjestyneiksi jaksoiksi. Elämää ei kuitenkaan Bourdieun mukaan voida ymmärtää tällaisena ykseytenä, kiinteänä ja suuntautuneena kokonaisuutena (vrt. kuitenkin Sulkunen 1990, 270).

⁴⁵ Vrt. performatiivisuuden ajatus, jota ovat käsitelleet esimerkiksi kielifilosofi J. L. Austin ja tämän ajatuksia seurailut Judith Butler. Olennaista performatiivisuuden ajatuksessa on, että ihmisten ei nähdä olevan esimerkiksi tiettyä sukupuolta siksi, että heillä on syntyessään määrätynlainen ruumis vaan siksi, että kulttuurissa vallitsevat tietyt sääntöjärjestelmät, jotka ovat toistettavissa. Tiettyjen sanojen sanominen ja tekemisen tarkoittaminen eivät sinänsä saa tekoa tehdyksi, vaan vasta kulttuurissa toistuvasti esiintyvänä "merkkinä" puheteko toimii eli suorittaa (*performs*). (ks. Pulkkinen 2000, 52, ks. myös Vuori 2001, 88-90).

elämäkerta-aineistoille usein esitettyjä vaatimuksia (ks. esim. Roos 1989, Huotelin 1996, Denzin 1989). Olen toteuttanut aineiston keruun puolistrukturoidun haastattelulomakkeen avulla, jolloin haastateltujen elämäkerrallista puheen rakentumista puitteistavat minun (tutkijan intresseistä käsin) määrittelemäni elämänmuodon ja elämäntavan ulottuvuudet. Lisäksi kun esimerkiksi elämästään omasta halustaan *kirjoittavalla* ihmisellä voi ajatella olevan suuri motivaatio omasta elämästään ilmaisemiseen (ks. esim. Roos 1987, 31, Huotelin 1996), niin haastattelutilanteessa tilanne saattaa olla toinen.

Luentatapaa ja analyysia suuntaa lisäksi teemahaastatteluaineiston massiivisuus: aineistosta kertyi ääninauhoilta purettua, tiheään kirjoitettua tekstiä yli 200 sivua. Tekstiksi purettujen haastattelujen pituudet vaihtelivat huomattavasti, 13 sivusta jopa 30 sivuun. Aineiston luentaa rajaa pääpainon keskittyminen tutkielmassa ryhmähaastatteluaineistoon. Tämän vuoksi keskityn teemahaastattelujen luennassa *aineiston ilmisälttöön*. Analysoin aineistosta vain tietyt, tarkoin rajaamani teemat — toisin sanoen ne teemat, joita pidän politiikka—elämäntapa -kytköksen valossa keskeisimpänä. Teemahaastatteluaineiston käsittelyn helpottamiseksi ja analyysiprosessin eksplikoitavuuden parantamiseksi pidän välttämättömänä katsoa aineistoa myös 'suodattavan' tulkintakehikon läpi. Suodatinparaatin käyttö tarkoittaa teemahaastatteluaineiston heijastamista vasten nuorsuomalaisen puolueen julkisuudessa (puolueohjelmassa, tavoiteohjelmissa, puoluelehtikirjoituksissa ym.) esittämiä poliittisia arvo- tai asennelausumia tai kannanottoja.⁴⁶

Tulkintatapa

Teemahaastatteluaineiston esitystavassa noudattelen haastattelujen teema-alueita (ks. liite 2) ja pyrin esittämään niitä ilmentäviä temaattisia ongelmanasetteluja ja merkitysten esiin nostamista haastateltavien arkikokemusten tasolta. Tutkimusaineistoa temakohtaisesti jäsennettäessä ja analysoitaessa on toki otettava huomioon se, että usein kvalitatiivisen aineiston analyysin on nähty jäävän tematisoinnin nimissä tapahtuneeksi sitaattikokoelmaksi, jossa temaattisten löytöjen kytkeminen teoreettisiin oletuksiin jää huteraksi (ks. Eskola & Suoranta 1998). Roosin (1981, 297, ks. myös Alasuutari 1995, 83-84) mielestä tematisoinnin ohella on välttämätöntä analysoida kvalitatiivista aineistoa myös tyypittelyn keinoin. Yksilöiden elämäntapaa tarkasteltaessa on Alasuutarin (1995,

---

⁴⁶ Suodatinparaatin "siivilöitä" saattaisi kritisoida siitä, etteivät ne välttämättä edusta puolueen kannanottojen tai poliittisen ohjelman ydintä tai 'yleisintä'. Ei voi kuitenkaan ajatella aksiomaattisesti, että puolueohjelmat sinällään kertoisivat tai niiden pitäisi kertoa puolueen politiikasta sitä tärkeintä (ks. Aarnio & Palonen 1995, 4-6, vrt. Smith 1999, 79-80, Bourdieu 1991).

83-84) mielestä luontevaa mieltää tällaisen typologian eri tyypit toisistaan eroavina elämäntapa-tyypeinä, jotka tekevät samalla ymmärrettäviksi, miksi ihmiset toimivat tutkimuksen kohteena olevan asian suhteen eri tavoilla. Erilaisten tyyppien edustajat eroavat usein toisistaan perinteisten sosiologisten taustamuuttujien, kuten yhteiskuntaluokan, iän, sukupuolen tai asuinpaikan suhteen. (ks. myös Eneroth 1984, Roos 1981, Allardt 1981).

Typologiaa on usein pidetty mielekkäänä laadullisen aineiston havainnollistamisen ja teoreettisen käsittämisen välineenä (ks. esim. Allardt 1981, Roos 1981, Eneroth 1984, Roos 1987). Typologisoinnissa aineisto hajotetaan eri teemoihin ja tarkastellaan sitä, miten eri teemat esiintyvät joidenkin taustamuuttujien, kuten sukupuolen, sukupolven, ammatin tms. mukaan. Typologian muuttujat voi nähdä eräänlaisena "jälkeisrationalisointina" (Roos 1987, 45, 1981, 298). On kuitenkin huomattava myös typologisointiin liittyvät heikkoudet. Itsestään selvää on, että tulos ei koskaan ole yksiselitteinen (on ehkä syytä kysyä, voiko näin ylipäänsä ollakaan) ja toisaalta tyypittely saattaa "vangita" aineistoa ja siten harhauttaa lukijaa (Roos 1987, 63).

Lähestyn nuorsuomalaisten elämäntavan ydintä tai ytimiä Bourdieun dominaatio- ja distinktioteorian näkökulmasta (ks. esim. Bourdieu 1984, 1986, 1995, 1998). Tutkielmassani analysoin teemahaastatteluaineistoa valikoivasti, käsitellen lähinnä sellaisia politiikka—elämäntapa -kytkökseen liittyviä teemoja, kuten *sukupolvi(asema), politiikka ja ihanteet, lapsuuden kodin perintö, koulutus kulttuurisen pääoman muotona, työ ja vapaa-aika*. Teemahaastattelujen käsittämisen ja luennan voi katsoa liittyvän Alasuutarin (1995, 80-81) kuvaamaan 'faktanäkökulmaan'. Teemahaastatteluaineiston analyysiin liittyvä keskeinen raja on elämäntavan sisällöllisten pääkohtien selvittäminen deskriptiivisessä mielessä. Tämän voi ajatella olevan perusteltua senkin vuoksi, ettei tutkimusaiheesta ole olemassa juurikaan aiempaa tutkimusta. *Teemahaastatteluaineiston analyysin avulla rakennan siis deskriptiivisen esityksen, jonka tarkoituksena on orientoida lukijaa tutkielman pääosaa, ryhmähaastattelutekstien analyysiä, kohti* (vrt. Summa 1989, 13).

5.2 Ryhmähaastattelut tekstinä

Teksti ja diskurssi

Mäkelän (1990, 47) mukaan (tutkimus)aineistoja voi käsitellä autonomisina kulttuurituotteina, teksteinä tai puhuntana siitä riippumatta, onko teksti syntynyt tutkijan aloitteesta tai hänestä riippumatta (vrt. Sulkunen 1992, Alasuutari 1995). Vuori (2001, 81) puolestaan huomauttaa, niin teksti on

tekninen, ei tulkinnallinen käsite — se on kielellinen, puhuttu tai kirjoitettu tuote. Käytän termiä teksti puhuessani sekä aineistoni ryhmähaastatteluista että puoluelehtikirjoituksista, puolueohjelmista ym. muodostuvasta tekstiaineistosta. Sulkusen (1990, 265-266) mukaan kulttuuri- tai sosiosemioottinen teksti -käsitys perustuu siihen olettamukseen, että ryhmissä tuotettu puhe artikuloi niissä (pienoiskulttuureissa) vallitsevia kulttuurisia jäsennyksiä, joita ryhmät edustavat (ks. myös Sulkunen & Törrönen 1997).⁴⁷

Ymmärrän siis ryhmähaastatteluissa tuotetun puheen tekstinä ja siten yhtenäisenä kulttuurituotteena. Tarkoitukseni on etsiä sellaisia merkitysrakenteita, joiden avulla ryhmien jäsenet jäsentävät sosiaalista todellisuuttaan, keskinäisiä suhteitaan ja nuorsuomalaista identiteettiä. Puolueen, kuten minkä tahansa kollektiivisubjektin, voi ajatella merkitysten rakenteistumana (Mickelsson 1997, 129). Koska tutkielmassa ei ole kyse niinkään kommunikaation tutkimisesta — ei näin, etteikö kommunikaation tarkastelun tulisi olla osa varsinkin ryhmähaastatteluaineiston analyysia — voi olettaa, että ryhmähaastattelussa esiin tulevan puheen lähde on kollektiivisubjektivi (Sulkunen 1990, 268, Phillips 1996, de Cillia & Reisigl & Wodak 1997). On myös otettava huomioon, että ryhmässä puhuminen (ja tekstin tuottaminen /tuottuminen) tapahtuu aina vuorovaikutuksessa muihin haastateltavaan ja haastattelijaan. Haastateltava(t) puhuu muulle ryhmälle ja muun ryhmän kanssa. Puheen rytmittyminen ja aihevalinnat määrittyvät siis suhteessa muihin samassa tilanteessa oleviin henkilöihin.

Antti Eskola (1998, 15) ymmärtää *diskurssin*⁴⁸ — jota on nimitetty esimerkiksi merkityssystemiksi, repertuaariksi tai puheavaruudeksi (esim. Alasuutari 1996, Suoninen 1992, Jokinen, Juhila & Suoninen 1999, Vuori 2001) — 'sisäisesti johdonmukaiseksi puheeksi tai tekstiksi, jonka kohteella on objektiivinen olemisen muoto, mutta jonka merkitystä omaavana kohteena tuottaa tai rakentaa juuri tuo puhe'. Yhdyn käsitykseen siitä, että kielenkäyttö eli jokainen teksti rakentaa aina yhtäaikaisesti sosiaalisia identiteettejä, tässä tapauksessa nuorsuomalaisuutta, sosiaalisia suhteita sekä

⁴⁷ Kulttuurisemioottinen tai sosiosemioottinen haastattelupuheen luentatapa lähestyy sosiaaliseen konstruktionismiin kiinnittyvää diskurssianalyttista lähestymistapaa (ks. Sulkunen & Törrönen 1997). Diskurssianalyysissä ei tarkastella kielenkäyttäjää informantteina, joiden heidän ajateltaisiin yksinkertaisesti paljastavan tutkijoille tai kanssatoimijoilleen, millaisia esimerkiksi heidän asenteensa, elämäntilanteensa ja edustamansa kulttuuri on. Kiinnostus kohdistuu sen sijaan sen pohtimiseen, miten toimijat tekevät ymmärrettäväksi asioita kielenkäytöllään (ks. myös Sulkunen 1997, 14-15, Wetherell & Potter 1992, vrt. Carver & Hyvärinen 1997).

⁴⁸ Kielentutkijoille diskurssi on ollut lähinnä tekninen termi, jolla viitataan esimerkiksi kieleen ilmiönä, joka ulottuu lause- ja virketason ulkopuolellekin. Toisaalta diskurssi on ymmärretty "Isoksi D:ksi", joka liittyy yksittäiset lausumat ja tekstit laajoihin historiallisiin prosesseihin ja ajattelujärjestelmien muutoksiin. Jossakin kahden edellisen välissä ovat tutkijoiden konstruoimat "keskisuuret diskurssit", joita he tarkastelevat suhteessa johonkin tiettyyn aineistoon. (Vuori 2001, 82-83).

tieto- ja uskomusjärjestelmiä. Tällöin diskurssikäytäntö on ikään kuin välittäjänä tekstuaalisen ja sosiaalisen /kulttuurisen välillä: sosiokulttuuriset käytännöt muovaavat tekstejä muuttamalla 'diskurssikäytännön' luonnetta (Fairclough 1995, 76, 81).⁴⁹

Summan (1989, 71) mukaan diskursiivisen muodostuman olemassaolosta voi puhua silloin, kun joidenkin lausumatyyppien, temaattisten valintojen tai käsitteiden esiintymisessä havaitaan jokin järjestelmällisyyden piirre. Diskurssi voidaan siis määritellä sellaiseksi joukoksi lausumia, jotka noudattavat tiettyä muotoutumisen järjestelmää. Diskurssimuodostelma ilmenee myös siinä, mitä ei sanota. Diskursiivista muodostumaa tarkasteltaessa kiinnitetään myös huomiota siihen, miten on muodostunut se kollektiivinen tietoisuus, joka säilyttää koherenssin tietystä käsitteistössä ja mikä tämän koherenssin ajoittain murtaa. Summa (emt., 73) huomauttaa, että *diskurssin käsitteen käyttö ei ole teoria eikä metodi*, vaan se on pikemminkin orientaatio, joka johdattaa huomion siihen, että keskustelun kohteena olevat ilmiöt eivät välttämättä jollain luonnollisella tavalla ole kuvattavissa juuri niiden käsitteiden ja kategorioiden valossa, joiden kautta ne kyseisessä diskurssissa ilmenevät (vrt. Vuori 2001). Tämä johdattaa huomion siihen, miten tietynlaiset ilmiöiden käsitteellistämisen ja kategorisoinnin tavat kytkeytyvät sellaisiin käytäntöihin, kuten instituutioihin, organisatorisiin järjestelyihin ja auktoriteettiasemiin.

Sosiaalisen todellisuuden diskursiivisuuden rinnalla pidän tärkeänä ottaa huomioon yhteiskunnalliset taustadiskurssit ja sosiohistoriallinen konteksti: ne objektiivisina pidettävien tosiasioiden ja rakenteiden aspektit, joiden tilaan puolueen politiikka kollektiivisubjektivistisen tilan ja sosiaalisesti rakentuvien todellisuuksien rinnalla voi ajatella sijoittuvan (ks. Bourdieu 1991). Aineistosta muodostuva "tekstiruumis" ei näin ole itsenäinen merkitysjärjestelmä, joka voitaisiin ottaa analyysin kohteeksi annettuna, itsestään selvänä kokonaisuutena, vaan se on riippuvainen siihen ja sen tuottamiseen eri tavoin kytkeytyvistä taustadiskursseista (Summa 1989, 14). Diskurssit opitaan ja osataan usein niin hyvin, että niitä ei arjessa tunnusteta opituiksi ja osatuiksi, vaan yksinkertaiseksi totuudeksi tai normaaliksi asioiden tilaksi (Vuori 2001, 81-85). Käytän diskurssin käsitettä silloin, kun puhun tekstien kautta tulkittavissa olevista kiteytyneistä ajattelu- ja toimintatavoista.

---

⁴⁹ Fairclough (1995, 31) erottaa diskurssin merkityksiksi 1) kielitieteissä vallitsevan käsityksen diskurssista sosiaalisena toimintana ja vuorovaikutuksena (vrt. esim. Burman & Parker 1993, Wetherell & Potter 1992) ja 2) jälkistrukturalistisessa yhteiskuntateoriassa, erityisesti Foucault'n tuotannossa, vallitsevan käsityksen diskurssista todellisuuden sosiaalisenä konstruktiona, tiedon muotona.

Ryhmähaastattelutekstiä analysoidessani etsin tiettyjä diskursiivisia merkityssysteemejä, joilla nuorsuomalaisuutta esitetään ja ilmennetään. Nimitän niitä argumentaatio- ja representaatiotavoiksi. Painotan diskurssien analyysissä enemmän sisältöä ja kontekstuaalisuutta kuin sitä, minkä muotoina ne aktualisoituvat erilaisissa sosiaalisissa käytännöissä. Diskurssianalyttikkojen "sisältöhegemonian" vastustuksesta poiketen (esim. Juhila & Suoninen 1999, 239) pidän olennaisena määritellä tutkimusaineiston temaattisen repertuaarin — etsiä aineistosta niitä yleisiä kysymyksiä, jotka näyttävät erilaisissa yhteyksissä toistuvan yhä uudestaan ja uudestaan sekä toisaalta niitä kysymyksiä, joiden esiintyminen aineistossa näyttää olevan tavalla tai toisella poikkeuksellista. Etsin siis sekä ryhmähaastattelutekstistä että puolueohjelmista, puoluelehtikirjoituksista ym. koostuvasta tekstiaineistosta niitä sisältöjä ja argumentaatio- tai representaatiotapoja, jotka rakentavat nuorsuomalaisten politiikan ulottuvuuksia puolueen politiikalle ominaisiksi tai tyypillisiksi.

Poliittisen luenta ja politiikan ulottuvuudet

Ryhmähaastattelutekstin analyysissä on ensiksi kysyttävä, miten 'politiikkaa' voi lukea (Palonen 1988, 1993a-b, 1997). Palosen (1993b, 12) mukaan 'politiikka' ei viittaa mihinkään tiettyyn tekstilajiin, joka asian luontonsa puolesta erottuisi muista, vaan pikemminkin politiikka esiintyy teksteissä aina sekoittuneena muihin ilmiöihin. Tutkielmassa katson ryhmähaastattelutekstiä ja nuorsuomalaisen puolueen politiikkaa *vita activa* -näkökulmasta — toimintaan ja toiminnan konfliktuaaliseen ja kontingenttiin olemukseen perustuvana ilmentymänä (Perelman 1996, Palonen 1997, 25). Samalla kiinnityn politiikan 'epäsovinnaiseen' näkemykseen: käsitän sen *aspektiluontoisena ilmiönä*, en rajattuna aihepiirinä tai sektorina (Palonen 1988, 19, 1997, 1993a-b, vrt. Beck 1997, 98-103). Tämän mukaisesti ei ole syytä kysyä, onko jokin ilmiö politiikkaa /poliittinen vai ei, vaan on kysyttävä, missä sen (mahdollinen) poliittinen aspekti /poliittisuus tulee näkyviin. Millä tahansa ilmiöllä on /voi olla poliittinen aspektinsa, ja vastaavasti millään ilmiöllä ei ole välttämättä poliittista aspektia (Palonen 1988, 19, ks. kuitenkin Palosen kritiikki Itkonen 1999, 114-119). Katson kuinka puolueen politiikkaa ilmentävä poliittinen puhe, nuorsuomalaisuutta rakentavat diskursiiviset representaatiot, näyttäytyvät paitsi sinällään, mutta myös yhteiskunnallisten taustadiskurssien, osana sosiohistoriallista kontekstia ja osana erilaisia toiminnallisia ja objektiivisia kenttiä (Bourdieu 1977, 1991, vrt. Smith 1999).

Ymmärrettäessä ryhmähaastattelut kulttuurisesti yhtenäisenä tekstinä, on syytä pohtia tutkielman erityisessä haastattelukontekstissa tuotetun puheen (tekstin) suhdetta muihin, esimerkiksi 'virallisimmissä' konteksteissa tuotettuun poliittiseen puheeseen tai (puolue)ohjelmalliseen puheeseen. Voi

ajatella, ettei (minkään) puolueen politiikka suinkaan muodostu irrallisten kannanottojen summasta, vaan lähemmästä analysoinnista koskien sekä kannanottojen suhteita toisiinsa että sitä, mihin ja miten yleensä otetaan kantaa (ks. Aarnio & Palonen 1995, 5, vrt. Smith 1999, 79-80; Bourdieu 1991). Palonen (ks. 1988, 20) havainnollistaa toiminnan ja tekstin suhteita vertaamalla politiikkaa näytelmään. Tulkitsijalla on käytössään näytelmäteksti, ohjaussuunnitelma sekä arvosteluja ja muita kertomuksia esityksistä — mutta 'varsinainen' politiikka on sittenkin itse esityksessä.

Palonen (1997, 22-23) varoittaa retorista luentaa harrastavia funktionalisoivan puhetavan tottumuksesta ajatella (*puolue*)ohjelmia vain sanoina, jotka ovat alistettuja teoille, 'todelliselle politiikalle'. Näin ajateltuna ohjelmat olisivat vain esimerkiksi legitimointia, joka koettaa peittää raakaa reaali-politiikkaa (ks. myös Perelman 1996, 61, 143-150). Palosen ajatusta vasten on hyvä pohtia, kuinka puolueohjelmallisen tason luentaa puitteistavat rajaukset liittyvät muunlaisessa kontekstissa tuotettuun poliittiseen puheeseen tai tekstiin. Mielestäni voisi jopa ajatella, että poliittiset haastattelut — tai muut 'epävirallisemmat' tai vapaamuotoisemmalla areenalla muotoutuneet puheet — ovat poliittista kollektiivisubjektiviteettia tai arvo- ja asennetihentymiä tarkasteltaessa 'todellisempia' tarkastelupintoja kuin esimerkiksi juuri puolueohjelmat ovat.

Poliittisessa luennassa politiikan voi ymmärtää toiminnallisena käsitteenä, erilaisia ulottuvuuksia ('maailmaan orientoitumisen' suuntia) sisältävänä perspektiivinä. Näiden ulottuvuuksien sisällön voi ajatella aina valinnalliseksi, potentiaalisesti kiistanalaiseksi tai aktuaalisesti kiistetyksi. Ulottuvuuksien jäsenitys havainnollistaa niitä toiminnan ehtoja koskevia sitoumuksia, joiden suhteen politiikka voi tiettyyn rajaan asti yleisesti, konkreettinen tilanne sulkeistaen, tarkastella. Tulkinnessa politiikan ulottuvuudet nähdään analyttisesti toisistaan riippumattomiksi; kunkin ulottuvuuden tarkastelun lähtökohtana on poliittisuuden näyttäytymisen muotojen ja tyyppien käsittely. (Palonen 1993b, 1997, vrt. Bourdieu 1991, vrt. kuitenkin Mickelsson 1997). Palosen (1993b, 156) mukaan politikointi liittyy *tilan* käyttöön, joka edellyttää suhteellisen jäsentynyttä *subjektia*; politisointi finalistisena operaationa vaatii *aikaa*, samalla kun se tulkinnallisena operaationa rakentuu *kielen* välityksellä. Palosen (1993b, 96) mukaan ei ole olemassa mitään erityistä politiikan aikaa, tilaa ja kieltä, vaan ainoastaan politiikalle spesifejä suhteita ajan, tilan ja kielen pluraalisuuteen ja sen käsittelyyn.

Yhtenä politiikan ulottuvuuksista voi pitää sen '*kieltä*', joka Paloselle (1997, 2-3, 34) tarkoittaa ennen kaikkea kytköstä uuden retoriikan periaatteisiin (ks. myös Palonen 1993b, Palonen & Summa 1996, van Eemeren et al 1987). Kieltä ei tule ymmärtää toiminnan vankilana, vaan pikemminkin

politiikoinnin resurssina (vrt. Bourdieu 1991, Kelomäki 2001).⁵⁰ Nojatessani käsitykseen uudesta retoriikasta ja retorisestä argumentaatiosta, nostan ryhmähaastattelutekstistä ja puoluelehtikirjoituksista, puolueohjelmista ym. muodostuvan tekstiaineiston tulkinnalliseksi aspektiksi (politiikan) kielen ja ne kielenkäyttöön liittyvät argumentaatio- ja representaatiotavat tai diskurssit, joilla nuorsuomalaisuutta ja nuorsuomalaisen puolueen politiikkaa konstruoidaan.⁵¹ Retoriikan tutkimukseen sitoutuen erittelen, miten kielellisten valintojen ja käytäntöjen kautta synnytetään todellisuutta, rajataan ratkaisuvaihtoehtoja ja luodaan sitoutumista tiettyihin ajatusmalleihin (ks. Summa 1996). Kielessä ja puhumisessa on myös kyse vallasta: kielenkäyttö luo ryhmäidentiteettiä ja siksi taistelu kielellisestä vallasta on tärkeä väline kamppailussa ideologisesta ja poliittisesta vallasta (ks. Bourdieu 1991, 37-41, Mäkelä 1994, 248-249, Fairclough 1992).

Palosen (1997, 26) mukaan siinä missä Weber puhuu politiikan etiikasta, voidaan puhua politiikan omasta spesifistä retoriikasta. Paloselle politiikan erityisretoriikka tarkoittaa 'tiettyä asymmetriaa dissosiaation retoriikan hyväksi'. Palonen selventää määrittelyään siten, että politiikassa esitettyjen argumentin hylkääminen on hyväksymistä tärkeämpää (dissosiaatio) ja argumenttien esittämisessä provokaatio on tärkeämpää kuin käännäyttämisen (vrt. kuitenkin Perelman 1996, Summa 1995, Summa 1996). Toisin sanoen argumenttien eksplikoinnissa se, mistä sanoudutaan irti, on tärkeämpää kuin se, mitä niistä hyväksytään. Palonen (1997, 26) katsoo tämän politiikan erityisretoriikan johtavan siihen, että retorisisessa luennassa tulisi suunnata strateginen huomio implisiittisiin negatiivifiguureihin.

Yhdeksi politiikan ulottuvuudeksi voi ajatella politiikan '*ajan*' (ks. Palonen 1993b, Mickelsson 1997). Tutkielmassa ymmärrän ajan viittaavan käsityksiin historiallisista (tai tulevaisuuteen liittyvistä) yhteyksistä tai myyteistä ja aika-perspektiiviin kytkeytyvistä käsityksistä nuorsuomalaisten *tehtävistä, tavoitteista ja saavutuksista* sekä tulevaisuudesta. Mickelssonin (1997, 132) mielestä puolueen politiikan aikakäsityksiä ilmentävät asiakysymysten ajallinen ulottuvuus, joka sisältää sekä puolueen tavoitteet että kertomukset puolueen saavutuksista. Kurunmäki (2001, 143) puolestaan huomauttaa, että esimerkiksi "ajan vaatimusten" nimissä toteutunut äänioikeusreformi on nähtävä retorisenä tilanteena, joka edellyttää tutkijan empiiristä analyysiä, eikä pelkästään näiden "ajan

---

⁵⁰ Pekonen (1991, 47) kuitenkin huomauttaa, että jos politiikka mielletään kamppailuksi symbolisesta vallasta (esim. Bourdieu 1991, vrt. Weber 1977) eikä vallaksi, niin politiikkaa sopii paremmin kuvaamaan metaforinen ilmaus 'politiikka puheena' kuin ilmaus 'politiikka kielenä'.

vaatimusten" paljastamista. Poliitiikan tutkimuksen käsitehistoriallista suuntausta edustavaan Quentin Skinneriin viitaten Kurunmäki (2001, 143) puhuu "reaalihistoriallisesta" näkökulmasta (ks. esim. Tully 1988). Tämä edellyttää tutkijalta asennetta, jota voi kutsua käsitehistorialliseksi, sillä tutkijan on pyrittävä ymmärtämään historiallisen tekstin syntyajankohdan kysymyksenasettelua ja käsitteistöä. Tutkijan tulee siis ymmärtää tutkittavien tekstien oman ajankohdan kieltä, Skinnerin termein sellaisia 'lingvistisiä konventioita' kuin yhteisiä sanastoja, käsitteellisiä erotteluja ja oletuksia (vrt. myös Palonen 1993b, 1997).

Poliitiikan ulottuvuutena voi pitää myös '*tilaa*' (ks. Palonen 1993b, 1997, Mickelsson 1997, vrt. Törrönen 2000). Voi ajatella, että puhe politiikan tilasta ei tarkoita mitään erityistä tilatyyppeä, vaan politiikalle spesifin tilasuhteen kokemuksen reflektointia. Tilan kontingenssi ilmenee esimerkiksi siten, että toimijoille tilat ovat rajallisia, eikä niitä välttämättä ole koskaan tarpeeksi (Palonen 1993b). Palosen (1993b, 157) mukaan tilan ymmärtäminen (poliittiseksi) pelitilaksi merkitsee vaatimusta opetella pelaamaan ahtaissa tiloissa, konstruoida uusia tiloja ja ymmärtää, että avarissakin tiloissa pelattavuuden rajat tulevat jossakin vastaan. (Palonen 1993b, 157-158).

Käsitän tilan siinä mielessä Mickelssonin tapaan, että ymmärrän (puolueen) politiikan tilaa konstruoivan arvojen ja asenteiden, väestö- tai kohderyhmän, puolueyhteisön, maantieteellisen ulottuvuuden ja politiikan teon paikan (Mickelsson 1997, 132). Arvot ja asenteet kuvastavat puolueen 'paradigmaa' sekä siihen kytkeytyvää tilallista positioitumista (ks. myös Palonen 1997, 158, vrt. Törrönen 2000). Kohderyhmä ilmentää, minkä väestöryhmän asioita puolue ajaa (Mickelsson 1997, 132). Kohderyhmään liittyvän tila-ulottuvuuden voi käsittääkseni laajassa mielessä ymmärtää *tavoiteltuna* kohderyhmänä ja ilmentyvän esimerkiksi niinä retoriseen argumentaatioon perustuvina yleisösuhteen konstruointien tapoina, joilla puolueen sanomaa kohdistetaan joko yleisemmälle tai toisaalta erityisemmälle yleisölle (ks. Perelman 1996, 16-25). Poliitiikan tila-ulottuvuuteen liittyvät käsitykset puolueyhteisöstä tai -organisaatiosta ilmentävät siinä toteutettua työnjakoa ja valtasuhteita. Puolueen politiikan tilakäsityksiä kuvastavat myös tekstissä representoidut politiikan teon paikat. Niiden kautta ilmoitetaan ja kuvaillaan ne paikat, joissa politiikkaa tehdään, samoin kuin tehdään politiikan maantieteellisiä ulottuvuuksia määrittelemällä. Maantieteellinen ulottuvuus ilmoittaa vastaavasti sen maantieteellisen alueen, jolle politiikkaa suunnataan (tai jolta sitä rajataan). (Mickelsson 1997, 132-133, ks. myös Palonen 1993b).

---

⁵¹ Palosen (1997, 77) mielestä Perelmanin suhtautuminen politiikkaan on ristiriitaista. Perelman myöntää ajatteluun ja argumentointiin sisältyvän poliittisen ulottuvuuden, mutta juridisen kielen tradition mukaisesti Perelman pyrkii rajoittamaan poliittisuutta sisältäpäin (ks. myös Summa 1995, 1996).

Palosen (1993b, 1997, 242) mukaan yksi politiikan ulottuvuuksista on '*subjektius*'. Paloselle politiikan subjektius liittyy esimerkiksi henkilöitymiseen — siihen, ketkä halutaan sisällyttää puolueen sisäpuolelle tai liitetään puolueelle tyypillisiin ominaisuuksiin (= inkluusio ja samastumiset) mutta toisaalta myös sen, ketkä suljetaan puolueen toiminnan ulkopuolelle (= ekskluusio ja hylkääminen) (vrt. Perelman 1996, vrt. myös Törrönen 2000). Ymmärrän subjektituden tai subjektiviteetin ilmentävän sitä paradigmaattista poliittista toimijaa, joka kamppailee politiikan kentällä muita toimijoita vastaan tai heidän kanssaan. Palonen (1993b, 214) huomauttaa, että ei ole syytä olettaa subjektia valmiina tai 'annettuna' subjektina, jonka tahto pysyy muuttumattomana, vaan toiminnan hyväksyminen ja hylkääminen sisältää myös 'itsensä valitsemisen'. Tutkielmassa lähden liikkeelle siitä taustaoletuksesta, että jotta *puolue* voisi oikeuttaa olemassaolonsa, on sen identifioitava muista erottautumalla ja *erottautuminen* on kiinni olemassaolevassa tai tietyissä taustadiskursseissa (Mickelsson 1997, vrt. Bourdieu 1977, 1988, 1991, 1995, vrt. myös Mannheim 1992).

Tärkeimmäksi kysymykseksi puolueen politiikan ulottuvuuksia analysoidessani nostan "*miksi ja mikä on puolueemme*" -kysymyksen (vrt. Mickelsson 1997, 131). Tarkoituksena ei ole niinkään määritellä politiikkaa, vaan tematisoida sen eri aspekteja, kieltä, aikaa, tilaa ja subjektia (Palonen 1997, 5). Tematisoinneissa en kuitenkaan pyri irtautumaan 'totuuden' tai 'tosiasioiden' käsitteistä (vrt. Itkonen 1999, 114). Analyysissä pyrin kiinnittämään huomiota yhteiskunnallisiin taustadiskursseihin ja makroyhteyksiin sekä niiden (ainakin) *potentiaaliin* 'funktionaaliin' aspekteihin (vrt. kuitenkin Palonen 1993b). Näin tehdessäni en halua kumota politiikan kontingenttituden ulottuvuutta, enkä myöskään kahlita politiikan tulkintaa 'sovinnaiseen', sektorirajattuun aspektiin (vrt. Palonen 1993a-b, 1997). Jos puhutaan bourdieulaiseen tapaan (esim. poliittisesta) habituksesta eräänlaisena muuntajana, jonka ansiosta me uusinnamme oman tuotantomme yhteiskunnallisia ehtoja, kuitenkin suhteellisen ennustamattomalla tavalla, habituksen voi nähdä historian tuotteena, joka varmistaa menneisyyden läsnäolon nykyisyydessä ja tuottaa sosiohistoriallisesti rakentuneiden toimintamallien kautta lisää historiaa (Bourdieu 1984, 467, Bourdieu & Wacquant 1995, 157, vrt. de Cillia & Reisigl & Wodak 1999, 153).

Retoriikka, argumentaatio ja tekstin tutkimus

Perelmanin argumentaatioteoriaan viitaten Palonen (1997, 25) nostaa (puolue)ohjelmien retorisen analyysin keskeisimmäksi ideaksi "noteerata se välimaasto, mikä jää kahden ajattelutyylin, kvasideduktiivisen periaatteista johtamisen ja kvasi-induktiivisen kantojen ottamisen välille". Tutkimuk-

sen perspektiivinä retoriikasta tulee Palosen mielestä formaalinen luennan instrumentti, joka etsii tekstistä poliittisuutta yleensä, eikä tue tai vastusta tiettyä politiikkaa.⁵² Perelmanin (1996, 47) mukaan argumentatiivisena (tekstiin tai puheeseen sisältyvää) 'kuviota' voi pitää silloin, kun siihen turvautuminen tuottaa uuden näkökulman, josta käsin kyseisen kuvion käyttö näyttää normaalilta.

Retoriikan tutkimisen tarkoituksena on eritellä, miten kielellisten valintojen ja käytäntöjen kautta synnytetään todellisuutta, rajataan ratkaisuvaihtoehtoja ja luodaan sitoutumista tiettyihin ajatusmalleihin. Retoristen keinojen käyttöä voidaan tarkastella myös funktionaalisenä toimintana siinä mielessä, että sillä saadaan aikaan tiettyjä vaikutuksia eli seurauksia (Jokinen 1993, 191). Retorisen analyysin kautta voi esimerkiksi selvittää, kuinka tekoja tai asioiden kategorisointeja pyritään oikeuttamaan tai miten ne saadaan näyttämään kyseenalaistamattomilta itsestäänselvyyksiltä (Jokinen 1999, 46-47). Kielenkäytön tarkastelun avulla on mahdollista myös tulkita niitä kulttuurisia resursseja, joihin toimijat kulloinkin tukeutuvat; niitä tapoja, joilla toimijat rakentavat instituutiota ja rooliasemia (ks. Jokinen & Juhila & Suoninen 1999, 238).

Tutkielmassani tarkastelen lähinnä sitä, miten nuorsuomalaisen puolueen jäsenet vakuuttavat eri keinoilla kuulijoita — haastattelijaa, toisia haastateltavia ja muita, ei konkreettisesti, mutta potentiaalisesti läsnäolevia kuulijoita — uskomaan siihen, että heidän sanomansa perustuu poliittiselle asiantuntemukselle ja 'aidolle nuorsuomalaisuudelle'. Analyysissä pyrin kartoittamaan aineistoihin liittyvää temaattista repertoaria, toisin sanoen sekä niitä 'yleisiä' että toisaalta jollakin tapaa poikkeuksellisia kysymyksiä, joiden yhteydessä politiikka ja sen eri ulottuvuudet nousevat esiin tekstistä ja sitä millaisiin tekstiyhteyksiin nämä kohdat liittyvät (ks. Palonen 1988, 29). Analyysiin olen poiminut myös argumentaatiokuvioiden puolesta mielestäni kiinnostavia kohtia.⁵³ Eräissä mielessä analysoitavien kohtien valinnan ja siihen liittyvän tulkinnallisuuden voi ymmärtää *eksegeettiseksi* menetelmäksi. Palonen (1988, 29) pitää eksegeesin ideana kiinnostavien merkitysten erilleen ottamista muusta tekstistä ja tekstikokonaisuuden tulkintaa siihen kätkeytyvien merkitysten 'uloskir-

---

⁵² Tämänkaltaisen käsittämistävän myötä tullaan kuitenkin samalla piilomääritelleeksi politiikan tutkimus ikään kuin 'poliittisesti puhtaaksi'. Tämän toteutuminen ei käsittäkseni kuitenkaan — kunnianhimoisista intentioista huolimatta — ole lainkaan itsestään selvää.

⁵³ Analyysin aluksi laadin kummastakin ryhmähaastattelusta *referaatit*, joissa teksti tiivistyi pituudeltaan noin yhteen neljäsosaan alkuperäisestä (n. 12 sivua /haastattelu). Referaateissa pyrin huomioimaan lyhyetkin repliikit ja autenttiset vuorovaikutuskontekstit, puheenvuorojen vaihtelevuuden ja kronologisen järjestyksen, sekä rekonstruoimaan keskeisimmät asiasisällöt ja puheen tapoja ilmentävät retoriset ilmaisut. Referaatteja lukiessani luin samalla rinnalla alkupeittäisiä tekstejä, "puhtaita aineistoja", joista tarvittaessa tarkistin ilmaisun alkuperäisen muodon ja pyrin varmistamaan tulkintani 'autenttisuutta'.

joittamisena'. On myös otettava huomioon, että tutkimusaineisto(t) on tutkijan jäsenyys, joka liittyy samalla tutkimuksen kysymyksenasetteluun (vrt. Vuori 2001, 66-69).

Analyysiprosessi

Ryhmähaastatteluaineistosta muodostui väljäkköjen litterointikonventioiden kehikossa ääninauhalta purettua tekstiä yhteensä noin sata sivua (ks. sosiaalitieteisiin soveltuvista litterointikonventioista esim. Eskola 1998, 15). Rekonstruoin kunkin haastateltavan ja oman puheeni niin tarkasti kuin oli mahdollista ja merkitsin ylös päällekkäin puhumisen alkamis- ja loppumiskohdat, haastateltavien naurahtelun tai naurun sekä myös puheeseen sisältyneet äännähdykset (esimerkiksi "mmm") ja puheessa ilmenevät voimistukset tai painotukset ja pidemmät tauot. Ryhmähaastattelujen tekstiksi purkamista vaikeutti haastateltavien paikoin runsas päällepuhuminen sekä haastateltavien äänten tunnistaminen ylipäättään. Niinpä haastattelujen taltioiminen kahdella menetelmällä osoittautui hyödylliseksi.⁵⁴

On huomionarvoinen kysymys, pitäisikö aineiston kuvauksen tasolla kiinnittää huomiota (ja jos, kuinka paljon) toteamusten esiintymistiheyksiin vai siihen, että ne ylipäänsä esiintyvät. Sulkusen (1990, 274-275) mielestä erityisesti ryhmähaastattelupuheita analysoitaessa olisi viisasta keskittyä 'ylipäänsä esiintymisiin' frekvenssien sijasta. Tutkielmassani olen päätenyt ensisijassa tarkkaamaan 'ylipäänsä esiintymisiä', vaikka myös frekvenssien määrittäminen on jossain määrin ollut mahdollista. Aineistoanalyysin alkuvaiheessa suoritin sanafrekvenssien laskentaa, jota käytin itse analyysissä osittain hyödyksi. Määrittelin etsimäni sanat sekä retoriikka- että diskurssianalyttisistä ja puoluetutkimuksista paikantamieni "johtolankojen" avulla (vrt. Ginzburg 1996). Word - tekstinkäsittelyohjelman avulla laskin joidenkin sanojen tai sanamuotojen esiintymistä ryhmähaastatteluissa (vrt. Mickelsson 1997). Sanafrekvenssilaskennan jälkeen tutkailin frekvenssien ja kontekstuaalisia variansseja verraten ryhmähaastatteluja toisiinsa.

---

⁵⁴ Aluksi purin haastattelut ääninauhalta tekstiksi niin tarkasti kuin oli mahdollista. Tämän jälkeen katsoin haastattelut videolta ja samalla korjasin ääninauhalta purettuun tekstiin jääneet virheet. Katsoin molemmat haastatteluvideot läpi kolmeen kertaan. Haastattelujen videointi olisi mahdollistanut myös non-verbaalisen viestinnän analyysin, mutta tutkielmani aikarajoitteiden puitteissa en pitänyt tätä sivujuonetta mielekkäänä, enkä edes tutkimuskysymysten kannalta relevanttina strategiana.

5.3 Aineistojen välinen suhde

Intertekstuaalisuus

Kaikella politiikalla, kuten nuorsuomalaisen puolueen politiikalla, voi ajatella olevan tekstuaaliset referenssinsä (Palonen 1988, 20). Nämä referenssit liittyvät esimerkiksi vallitseviin sosiohistoriallisiin tai yhteiskunnallisiin taustadiskursseihin, joiden tunnistaminen ja täsmentäminen on perusedellytys politiikan ilmiön, kuten minkä tahansa muun ilmiön, analyysille (vrt. Mickelsson 1997, Bourdieu 1991, vrt. myös Vuori 2001). Tiettyinä aikakautena vallitsevaan yhteiskunnalliseen taustadiskurssiin on "sisäänkirjoitettuna" yhteiskunnan kulloinkin taloudellinen ja organisatorinen rakenne, jonka sisäiset taustadiskurssit ilmentävät juuri niitä kulloinkin vallitsevia totuuksia, realiteetteja ja arvolähtökohtia, joiden puitteissa olosuhteista ja niiden muuttamisesta keskustellaan (ks. Alasuutari 1996, 245). Palonen ja Hänninen (1990, 8-9) muistuttavat kuitenkin, ettei ole olemassa tekstuaalisia referenssejä, jotka voitaisiin ottaa ilman tulkintaa valmiiksi annettuina. Kun poliittisesta ilmiöstä esitetään tulkintoja tai uudelleentulkintoja, tulisi eksplikoida sekä tulkittavat tekstit, kontekstit ja käsitteet että niiden keskinäiset suhteet ja merkitykset.

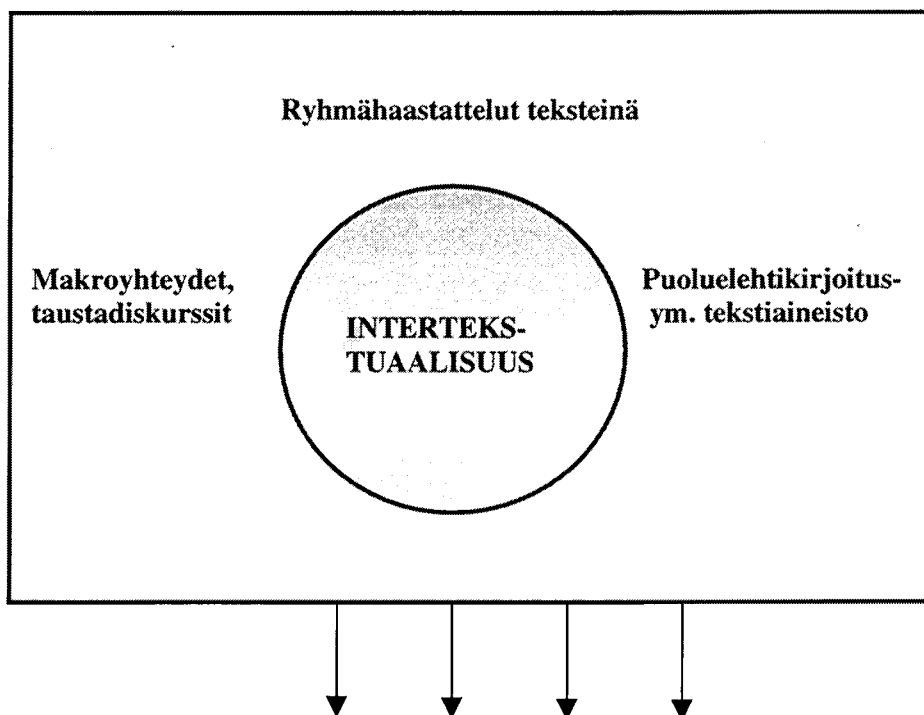
Hänninen ja Palonen (1990, 8-9) hylkäävät käsityksen tekstin yhtenäisyydestä, kaikille tiettyyn poliittiseen diskurssiin osallistujille yhteisen universaalien metakielen olemassaolosta. Tekstit pitäisi pikemminkin itsessään ymmärtää poliittisina 'liikkeinä'. Hänninen ja Palonen kritisoivat konventionaalisen politiikan tutkimuksen instrumentaalista, reduktiivista ja "hätäistä" poliittista luentaa ja viittaavat sellaiseen luentatapaan, jossa etsitään erilaisten tekstien, kontekstien ja käsitteiden välisiä sisäisiä yhteyksiä. Kontekstia ei tuolloin tule nähdä 'ekstra-tekstuaalisena' esimerkkinä, vaan tekstin laajentamisena sen 'ei-näkyvissä' oleviin ulottuvuuksiin. Smithille (1999, 79-80) tekstin käsitteessä yhdistyy sekä teksti materiaalina että lukijan intertekstuaalisessa tai tulkinnallisessa prosessissa tuottamana ja tuottavana tekstinä. Tekstit ovat sosiaalisissa tilanteissa, kuten esimerkiksi haastattelutilanteissa, tuotettujen /tuottuneiden diskurssien ja hallitsevien suhteiden välittäjiä ja perustoja, jotka sääntelevät ja ko-opperoivat lukemisen tai kirjoittamisen paikallisten puitteiden takana.

Brittiläinen, kriittinen lingvisti Norman Fairclough (1997, 140) puolestaan tulkitsee kaikki tekstit eksplisiittisten merkitysten (eli siitä mitä tuli sanotuksi) ja implisiittisten merkitysten (eli alkuoletuksista, toisin sanoen siitä, mikä annetaan ymmärtää sanomatta suoraan) yhdistelmiksi. Alkuoletukset kiinnittävät uuden vanhaan, tuntemattoman tunnettuun, kiistanalaisen tervejärkiseen. Tekstin alkuoletukset ovat osa sen *intertekstuaalisuutta*. Tämä tarkoittaa sitä, että on muita tekstejä (ole-

massaolevia tai kuvitteellisia), jotka ovat tekstile ja sen lukijoille yhteisellä tavalla tuttuja. Alkuelokset antavat representoiduille tosiseikoille vakuuttavuutta. Faircloughin (emt., 142) mukaan 'ideologian' (vrt. nuorsuomalainen politiikka) analyysissa erityisen tärkeää on se, mikä jää sanomatta, alkueloitus, koska ideologiat eivät yleensä ole tekstissä eksplisiittisesti vaan ne upotetaan tekstin implisiittiseen merkitykseen. (vrt. Perelman 1996, 28-33, Palonen 1993b, 13, vrt. myös Virtanen 2001a, 83, 87).

Intertekstuaalisuuden käsite on lähtöisin lähinnä Mihail Bahtinin ja Julia Kristevan töistä. Bahtin ymmärtää intertekstuaalisuuden käsitteellistyvän kielen dialogisuuden kautta: puhuja orientoituu paitsi konkreettiseen kuulijaan, aina myös itseensä keskustelukumppanina. (Vuori 2001, 90-93, vrt. Perelman 1996). Faircloughin (1992, 102-103) mukaan intertekstuaalisuuden teoria perustuu ajatukseen siitä, että tekstit ovat monella tapaa kytköksissä toisiinsa: ne vaikutteistuvat ja viittaavat muihin teksteihin (vrt. poliittiset haastattelut ja niiden suhde puolueohjelmien 'auktoriteettiin' tai puolueen julkisiin kannanottoihin jne.). Myös tekstin lukijat ovat osallisia intertekstuaalisuudessa. Intertekstuaalisuus merkitsee siis tekstien tarkastelemista kommunikatiivisesta perspektiivistä: ei pelkästään kommunikaationa tekijän ja yleisön välillä, vaan kommunikaationa muiden yhteisten ja menneiden tekstien ja niiden muodostamien konventioiden kanssa. (ks. Vuori 2001, 91). Intertekstuaalisuus kytkee eri tekstejä yhteen, vaikka ne eroavatkin kontekstiltään. (Vuori 2001, 93-94, Fairclough 1992, 130-133). Tutkijan on valittava, mitkä kontekstit ovat hänen analyysilleen oleellisia ja pohdittava tekstiä suhteessa diskursseihin (Vuori 2001, 93-95).

Koetan tutkielmassa hyödyntää intertekstuaalisuuden ajatusta niissä puitteissa kuin massiivisen aineiston osalta on mahdollista. Korostan kuitenkin, että tutkielman osia II ja III tulee ensisijassa lukea omina itsenäisinä kokonaisuuksinaan, joihin sovellan toisistaan poikkeavia tutkimuksellisia viitekehyksiä (faktanäkökulma vs. poliittisen luenta). Tutkimusaineistot ja -ote saattaisivat mahdollistaa syvemmän pureutumisen intertekstuaalisuuteen, esimerkiksi *jatkotutkimuksen* yhteyteen tematisoituna. Jatkotutkimuksen yhteydessä olisi mahdollista analysoida kattavammin myös teema-haastatteluaineistoa. Tutkielman osassa III pyrin hyödyntämään intertekstuaalisuuden ajatusta tavalla, jonka esitän alla olevassa kuviossa 1. Tutkielman kokonaisuuden kannalta on otettava huomioon, että keskittän analyysin ryhmähaastatteluteksteihin. Teema-haastatteluaineistoa ja puoluelehtikirjoituksista, puolueohjelmista ym. muodostuvaa tekstiaineistoa käytän varsin valikoivin ottein. Näin ollen asetan tutkimusaineistoille erilaisia kysymyksiä.

PUOLUEEN POLITIIKAN ULOTTUVUUDET

Kuvio 1. Aineistojen välinen suhde.

Aineistojen esitystapa

Haastatteluaineiston esitystapaa rakennettaessa on tärkeä antaa arvoa sille, että haastateltavien antamat merkitykset, ongelman asettelut jne. nousevat esiin omin sanoin kuvattuna. Tutkielmassa esittämäni *teemahaastattelupuheiden* sitaatit ovat pääosin sanatarkkoja lainauksia alkuperäiseltä haastattelunauhasta tekstiksi puretusta materiaalista (ks. anonymiteetistä luku 3.3). Olen identifioinut kunkin sitaatin alkuperäislähteen (haastateltavan) koodilla, jossa ensimmäinen kirjain viittaa sukupuoleen (N = nainen, M = mies) ja numero-osa on yhtä kuin haastateltavan ikä vuosissa. Haastattelijan olen identifioinut kirjaintunnisteella (Hja). Aineisto-otteissa esiintyvät tekstin **tummennukset** ilmentävät haastateltavan tai haastattelijan korostaen tai painokkaasti esittämiä lausumia. Haastateltavan tai haastattelijan puheeseen sisältyvät tauot tai katkokset esitän merkkitunnisteella (...).

Ryhmähaastattelujen tulkinnan kannalta sellaiset indikaattorit, kuten sukupuoli ja ikä eivät ole olennaisia, joten olen merkinnyt ryhmähaastattelut kirjainkoodein (RH) ja toteuttamisaikajärjestyksen mukaan numeroin (RH1 ja RH2). Alkuperäislähteen olen identifioinut koodilla, jossa kirjainosa

viittaa haastateltavan (Hva) rooliin haastattelussa ja numero-osa vastaavasti haastateltaville antamiini numerotunnisteisiin (esim. Hva 1, ks. myös liite 3). Itseni olen merkinnyt teemahaastattelujen tapaan kirjaintunnisteella (Hja). Ryhmähaastattelujen aineisto-otteissa tekstin **tummennukset** ilmentävät haastateltavan tai haastattelijan painokkaasti tai voimistuneella äänenpainolla esittämiä lausumia. KAPITAALIKIRJAIMET kuvaavat puolestaan puheessa esiintyviä hidastuksia. Haastateltavien tai haastattelijan puheeseen sisältyvät lyhyemmät tauot tai katkokset esitän pilkulla (,). Pidemmät tauot sen sijaan olen kirjoittanut tekstiin näkyviksi ("tauko"). Merkkitunniste (...) ilmaisee aineisto-otteessa siteeramatonta teksti-osaa. Pälletkällisen puhumisen kohtia kuvaan merkkitunnisteilla (]) ja ([). Jos alkuperäislähdettä (haastateltavaa, haastattelijaa) ei ole runsaan päälletkällisen puheen, naurun ym. vuoksi ollut mahdollista identifioida, olen kirjoittanut sen tekstiin näkyväksi ("päälletkällistä puhetta, epäselvää").

II OSA: TEEMAHAASTATTELUPUHEET JA POLITIIKKA JA ELÄMÄNTAPA

6. LUOKKATEORIA JA ELÄMÄNTAPA

6.1 Bourdieun dominaatio- ja distinktioteoria

Dominaatio

Bourdieuun mukaan kamppailua sosiaalisen maailman kentillä, kuten talouden, koulutuksen, tieteen ja politiikan kentillä, käydään siten, että agentit (yksilöt, ryhmät, instituutiot) pyrkivät keräämään sitä pääomaa, mikä kullakin kentällä on arvokkainta, ja sitä kautta kohottamaan tai vahvistamaan asemaansa tietyllä kentällä tai erottautumaan kentän muista toimijoista (esim. Bourdieu 1986, 1988a-b, Bourdieu & Wacquant 1995). Rakenne — ne jännitykset, vastakohtaisuudet ja voimasuhteet, jotka muodostavat määrätyn kentän rakenteen tai sosiaalisen kentän kokonaisuudessaan tietynä aikana — muodostaa Bourdieuun mukaan niiden strategioiden perustan, joiden tarkoituksena on säilyttää tai muokata rakennetta.⁵⁵ Kaikkien kollektiivisten tai yksilöllisten strategioiden, kuten esimerkiksi opiskelijaliikkeen, lähtökohtana ovat Bourdieuun mielestä ne ristiriidat, jotka ovat ominaisia sosiaalisen rakenteen uusintamisen takaamiseen pyrkiville mekanismeille (ks. kuitenkin Eder 1993, 59). Strategioiden avulla 'karsinnan' uhrin — hallitsevan yksilöiden, ryhmien ja instituutioiden symbolisen väkivallan kohteet — pyrkivät muuttamaan rakenteita, joita karsintamekanismit (kuten koululaitos, yliopisto, puoluepolitiikka), toisin sanoen rakenteiden uusintamismekanismit, pyrkivät säilyttämään (Bourdieu 1988a, 50-51).

Yksilöiden ja ryhmien toiminta, kentillä käytävä kamppailu, edellyttää tietynasteista "pelin sääntöjen" omaksumista; sääntöjen, jotka määrittyvät käytävän kamppailun tuloksena. Kentällä käytettävien ja kamppailun kohteena olevien pääoman lajeja ovat taloudellinen, sosiaalinen ja kulttuurinen ja vielä symbolinen, jota ilmennetään kyseisten pääomien kautta ja jonka voi käsittää eräänlaisena pääomia yhteen sitovana yllälajina (Bourdieu & Wacquant 1995, 126, 148, Bourdieu 1988a, 44-45, ks. myös Mäkelä 1994). Taloudellinen pääoma tarkoittaa rahaa ja vastaavaa taloudellista varalli-

---

⁵⁵ Eder (1993) kritisoi Bourdieuun teoriaa. Ederin (emt., 63) mielestä Bourdieuun työ edustaa pikemminkin yritystä työn-tyä Marxin ja Weberin luokka-analyysien "taakse" kuin statuksen ja luokan analyysia sinällään. Eder (emt., 65) väittää, että Bourdieuun teoretisoinnit "kulttuurisesti kerroksellisesta" luokkakäsitteestä mahdollistavat tälle perinteisen 'materiaalisen' luokkakäsitteen korvaamisen 'konstruktivistisella' luokkakäsitteellä.

suutta, kun taas symbolinen pääoma muodostuu ensisijaisesti sosiaalisista suhdeverkostoista (sosiaalinen pääoma) ja kulttuurisista kompetensseista (kulttuurinen pääoma). Periaatteessa jokaisella kentällä on sille ominaisista toimintaresursseista muodostuvia erityisiä pääoman lajeja. (ks. Heiskala 2000, 180, ks. kuitenkin Bourdieun käsitteistöön liittyvistä ongelmakohdista Heiskala emt., 183-186).

Pääomia agentit saavat niin koulutuksensa, sosiaalisten taustojensa, kokemustensa ja kulttuuristen vaikutusten kuin eri kentillä toimimisen eli kamppailun kautta. Näitä pääomia agentit siis pyrkivät kasaamaan käydessään jatkuvaa taistelua tietyillä kentillä (Bourdieu 1984, 1986, ks. myös 1988b, 98-99). Jokaisella kentällä on sen sisällöstä johtuen erilainen logiikka ja objektiivinen rakenne, jonka puitteissa yksilöiden, ryhmien tai instituutioiden miehittämä sosiaalinen järjestelmä toimii ja jonka luonne määrittelee tilanteen kentän toimijoille. Näin kenttä on tiettyihin pääomiin kiinnittyneiden asemien välillä oleva objektiivisten ja historiallisten suhteiden kokonaisuus (Mäkelä 1994, 256-257, vrt. myös Mannheim 1972, 128-136). Jokainen kenttä tuottaa ja nimeää määrätyn intressin muodon. Tämä perusinvestointi, joka muodostaa samalla jokaisen kentän edellyttämän pääsymaksun, ja siis pelin arvon ja panosten tunnustaminen, on yhteinen kaikille osanottajille, jotka ovat näin sitoutuneet tiettyyn yksimielisyyteen niilläkin alueilla, jossa he ovat eri mieltä.⁵⁶

Distinktio

Bourdieun *distinktioteoria* perustuu kolmeen erityiseen lähtökohtaan: habitukseen, pääoman eri muotoihin ja sosiaalisten 'kenttien' olemassa oloon (ks. Bourdieu 1984, 1986, Bourdieu & Wacquant 1995, ks. myös Liljander 1999, Mäkelä 1994, Thompson 1991, Eder 1993, 63-80). Habitus perustuu kaikkiin niihin dispositioita luoviin tilanteisiin, joita läpikäydään elämän aikana (elämähistoria, yhteiskunnalliset, sosiohistorialliset ja kulttuuriset olosuhteet), mutta sitä on mahdollista muuntaa tai muuttaa pääomia kasaamalla. Habitus muodostuu tiettyjen pääomien yhdistelmästä ja on (uutta) pääomaa luova väline. Habituksen avulla — sitä muokkaamalla ja muuntamalla — yksilö, ryhmä tai instituutio voi lisätä pääomaansa tai tehdä vaihtokauppoja pääoman eri muodoilla (Bourdieu & Wacquant 1995, 163-173, Rahkonen 1999, 104, Roos 1988, 71).

---

⁵⁶ Bourdieuta on kritisoitu taloudellisten periaatteiden ja ekonomististen käsitteiden siirtämisestä yhteiskunnallisten ilmiöiden analyysiin. Bourdieu on itse vastannut kritiikkiin korostamalla, ettei hänen tarkoituksensa ole soveltaa taloudellisia käsitteitä yhteiskunnallisiin ilmiöihin vaan pyrkiä kehittämään todellista 'kokonaisyhteiskunnallista taloustiedettä' (ks. Roos 1993, 196, vrt. Eder 1993).

Bourdieu (1977, 78-79) mukaan habitus on yksilölle tai ryhmälle universaali opittuun, kulttuuriin ja elämänhistoriaan liittyvä välittäjä, joka on yksilön toimintatapojen ja ajatusmallien taustalla, olematta kuitenkaan eksplisiittisesti tai tunnustetusti läsnä, vaan pikemminkin tiedostamattomana. Bourdieun teoriaa voi pitää tietyiltä osin ambivalenttina, jopa paradoksaalisena (vrt. kuitenkin Bourdieu 1988a, 46). Siinä yhteiskunnan omien rakenteiden, objektiivisten olosuhteiden mukaisesti strukturoidun habituksen jokainen ominaisuus, kuten ääntämistapa, vaatekappale, ruumiillinen olemisen tapa eli *hexis*, oppiarvo, asunto jne., näyttäytyy suhteessa muihin ominaisuuksiin, siis hierarkkisessa sijainnissaan distinktiivisenä. Bourdieu (emt., 48, ks. myös Bourdieu & Wacquant 1995) varoittaa näkemästä habituksen ja kentän välisen suhteen muutosta habituksen muutoksena — vaikka habitus samaan aikaan muuttuu sosiaalisen ehdollistamisen, historian, myötä lakkaamatta.⁵⁷ Näin habitus voi toteutua vain suhteessa määrättyyn kenttään, ja sama habitus voi johtaa hyvin erilaisiin käytäntöihin ja valintoihin kentän tilanteesta riippuen. Bourdieun ajattelussa on paikannettavissa vahvoja jälkiä niin Marxin, Weberin kuin Durkheiminkin teorioista (ks. myös Robbins 1991, 171-179, Fowler 1997, 5, 29, 49, Eder 1993).

Bourdieuin distinktioteoria tarjoaa yhden lähestymistavan kulttuuristen erojen tarkasteluun (Mäkelä 1994, 244, Heiskala 2000, 178, vrt. Eder 1993, 63-65). Bourdieun mukaan eri yksilöiden tai ryhmien elämäntapoja yhdistää samankaltainen habitus, joka ohjaa toimintaa kentillä ja josta pääomia kenttien taisteluihin ammennetaan (vrt. Lockwood 1995, 6). Taistelut asioiden ja sosiaalisen maailman merkityksistä ovat osa luokkien välistä taistelua. Bourdieu näkee yhteiskunnan jakautuvan kolmeen pääluokkaan: hallitsevaan luokkaan, jolla on 'maun legitimitetti', siis oikeus määrittää legitimitit ja 'oikeat' asiat; 'hyvän kulttuuritahdon' omaavaan (uuteen) keskiluokkaan, joka pyrkii elämäntavallaan erottautumaan alemmasta luokasta ja samalla kohottamaan sosiaalista asemaansa; ja rahvaaseen, alimpaan luokkaan, jolla ei oikeastaan ole mitään määritysvaltaa ja jonka kohtalona on 'välttämättömyyden valinta'. (Bourdieu 1986, Roos 1986, Mäkelä 1994, 251).⁵⁸

Erot luokkakohtaisten makujen välillä näkyvät muun muassa suhteessa kuvataiteeseen, musiikkiin, vaatetukseen, urheiluun, ruokaan tai politiikkaan (ks. esim. Mäkelä 1994, 252). Hallitsevalla luo-

---

⁵⁷ Ilmonen (1993, 245) arvostelee Bourdieuta siitä, että tämä on esineellistävää kielenkäyttöä välttellessään sortunut epäloogisuuteen. Habitus ei voi Ilmosen mielestä olla esitietoista, jota samanaikaisesti uusinnetaan tarkoituksenmukaisesti sitä itseään muuntaen. Tällaisen ristiriitaisuuden välttämiseksi onkin Ilmosen mielestä paikallaan luopua habituksen käsitteestä elämäntavan hyväksi. (vrt. kuitenkin Bourdieu 1988a, 46).

⁵⁸ On hyvä ottaa vakavasti Bourdieun (1988, 49) huomautus siitä, että yhteiskuntaluokat tulee käsittää "paperiluokkina": teoreettisina luokkina, jotka on konstruoitu selittämistä varten. Ne eivät ole todellisia ryhmiä, jotka olisivat olemassa sellaisenaan todellisuudessa — ne ainoastaan kokoavat yhteen yhteisiä dispositionaalisia ominaisuuksia.

kalle riittää toiminta omien dispositioidensa mukaan, jotka ovat heidän asemansa mukaisia ja saavat siksi luonnollisesti aikaan ne käytännöt, jotka vastaavat parhaiten tilanteen vaatimuksia (Bourdieu 1988a, 43, 1986). Roosin (emt., 70) mukaan kulttuurinen keskiluokka pyrkii käytettävissään olevin keinoin omaksumaan hallitsevan tyylin yhteiskunnassa — tai vastustamaan sitä sellaisilla tavoilla, jotka välittömästi heijastavat tätä makua (ks. myös Rahkonen 1999, 103-104). Bourdieulle (ks. Roos 1988, 72, Rahkonen 1999, 105) maku on siis yksi vallan ja luokkasuhteiden uusintamisen ja ylläpitämisen keskeinen taistelukenttiä. Maku on salaisen vallankäytön kenttä; se on itsestään selvyys, 'luonnollinen ero', joka on irrottautunut sosiaalisesta. Arkielämä on kamppailua siitä, kuka päättää 'hyvästä', legitimitistä ja universaalista mausta. Kamppailu on kulttuurinen peli, jota kukaan ei voi välttää, eikä astua sen ulkopuolelle. Bourdieun mukaan yhteiskunnallisten toimijoiden tapaa tulla tietoisiksi yhteiskunnallisesta olemisestaan luonnehtii symbolinen väkivalta, jolla on taipumusta johtaa alistetut ryhmät tunnistamaan yhteiskunnallinen asemansa väärin sekä tehdä niiden kokemusten kommunikointi joko mahdottomaksi tai vaikeaksi (Heiskala 2000, 178).

6.2 Suomalainen yhteiskunta ja luokkateoria

Luokkarakenteen muutos

Modernien yhteiskuntien luokkarakenteen on nähty muuttuneen nopeasti. Luokkateoriassa tätä muutosta on kuvattu pääasiassa *keskiluokkaistumisen* käsitteellä (ks. esim. Blom ym. 1999, 22, Alasuutari 1995, 61, ks. myös Eder 1993, Lash & Urry 1987, Järvelä 1991). Blomin ym. mukaan yleistäen voi sanoa, että luokkateoriaa on hallinnut ajatus sellaisesta yhteiskunnallisesta muutoksesta, jossa siirrytään talonpoikaisesta yhteiskunnasta teollisuusyhteiskunnan hallitseman yhteiskunnan kautta keskiluokkaiseen palveluyhteiskuntaan. Blom ym. arvelevat, että siirtymät luokkateoriassa kuitenkin itse asiassa olleet suurempia kuin muutokset itse yhteiskuntien rakenteessa.⁵⁹ Brittiläinen David Lockwood (1995, 2-3) kysyy, mitä "uutta" modernien yhteiskuntien kehitykseen liitetystä keskiluokkaistumisesta oikeastaan on. Lockwoodin mukaan "uutta" keskiluokkaa — tai toisin nimitettynä palveluluokkaa (*'service class'*) — on määritetty tekemällä erottelua heidän ja muiden alempien valkokaulustyöntekijöiden tai työväenluokkaisten työntekijöiden välillä. Tämän

---

⁵⁹ Toivonen (1988) ryhmittelee luokkateorioita siten, että ne toisaalta jakaa joko marxilaisiin tai weberiläisiin ja yhtäältä objektiivisiin tai subjektiivisiin. Toivonen toteaa (emt., 22), että luokka- ja kerrostumarakenteen kuvauksen tulisi perustua sekä objektiivisiin että subjektiivisiin tekijöihin, joiden paino kussakin tapauksessa voi vaihdella analyysin tarkoituksesta riippuen.

sijasta tulisi pohtia sen sisäisiä erontekoja tai erotteluja koskien esimerkiksi sosiaalista identiteettiä ja intressejä.

Suomessa kerrostuma- ja toimialarakenteen muutoksen nopein jakso oli 1960-luvulla ja 70-luvun alkupuolella (Toivonen 1988). Tekniikan kehityksen ja automaation myötä perinteisen ruumiillista työtä tekevä työväestö on kuitenkin määrällisesti kutistunut. Henkisen työn tekemisen kriteereillä määritellystä keskiluokasta on tullut suurin, sisäisesti hajanainen luokka. Keskiluokan ja entistä enemmän tietotekniikkaa käyttävän työväenluokan välistä eroa on hankala määritellä. Tässä yhteiskunnallisessa tilanteessa luokkaerojen perinteiset merkit, kuten erot elämäntyyliessä ja taiteellisessa maussa, näyttävät Alasuutarin (1995, 61) mukaan yhä enemmän nimenomaan arbitraarisina merkkeinä, joilla voi halutessaan leikitellä tai joita vaihtamalla voi vaikuttaa statukseensa. (ks. myös Järvelä 1994). Ederin (1993, 146) mukaan 'pikkuporvarillinen uusi keskiluokka' on "pakotettu" individualisaatioon: tarpeiden joustavuus (*'you can only show that you are different from the others through your taste'*) määrittää sen toimintatilaa sosiaalisten statusten systeemissä (vrt. Beck 1995, 1997).

Suomalaisessa luokkaprojektissa (1984, 282) osoitettiin, että keskiluokka on rekrytoitunut monelta suunnalta. Suomessa vallinneen ohuen palkkatyöläisluokkaisuuden perinteen vuoksi keskiluokan on todettu esimerkiksi pohjoismaisessa vertailussa kasvaneen varsin myöhään (ks. esim. Ales-talo 1986). Julkisen sektorin kasvu ja yritysten manageriaalisten asemien lisääntyminen ovat toimineet pitkälti sosiaalisen kohoamisen väylinä (Blom ym. 1999). 1960- ja 70-luvun nopean teollistumisen, urbanisoitumisen ja yhteiskunnallisen rakennemuutoksen seurauksena kulutustaso ja asu-mistaso kohosivat etenkin kahden palkansaajan perheissä. Keskiluokan ja työväenluokan väliset elintasoerot ja elämäntyylierot kaventuivat, lasten koulutusmahdollisuudet lisääntyivät ja yhtäläis-tyivät. Väestön siirtyessä maalta kaupunkiin ja maataloudesta palkkatyöhön, syntyi palkkatyön yhteiskunta. Palkkatyö on kansalaiselle paitsi toimeentulon lähde myös yhteiskunnallinen sopimus-suhde, joka organisoii arkielämää, elämäntapaa, monella tavoin. (Järvelä 1994, 80-83, ks. myös Jär-velä & Ahponen 1983).

Järvelän (1994, 83, 85) mukaan 1990-luvulla palkansaajan elämäntavan, jota edustaa myös pääosa uudesta keskiluokasta, keskeiseksi haasteeksi nousi erilaisten markkinamekanismien hallinta ja yksilöivä hyväksikäyttö. Järvelän (1991, 93) mielestä uuden keskiluokan toimijaprofiilia ei voi kuitenkaan varauksetta hyväksyä edustamaan koko suomalaista palkansaajakeskiluokkaa, koska vanha keskiluokka (nimenomaan palkansaajakeskiluokan osana) on vähintään yhtä suuri vaikuttaja tulkit-

taessa esimerkiksi koulutustarpeen muodostumista usean vuosikymmenen perspektiivissä. Alestalon (1986) mukaan samaan aikaan kun ylempi keskiluokka, koulutusvalifikaatioiltaan vahva "asiantuntijatiedon reservaatti", on Suomessa laajentunut, se on liikkunut yhä kauemmaksi yläluokasta ja muokannut omaa profiiliaan. Silti se on Alestalon mukaan monin tavoin läheisessä yhteydessä yläluokkaan. Alemman keskiluokan positio ja profiili on sen sijaan muotoutunut varsin epäselväksi, samalla lailla kuin niin sanotun pikkuporvariston. Suomalaisen pikkuporvariston taloudellinen asema heijastaa Alestalon (emt., 140) mukaan hyvin heterogeenista luokkarakennetta ja eräänlaista 'välittäjäasemaa' luokkarakenteessa.

Suomalaisen keskiluokkaistumiskeskustelun kannalta kiinnostavaa on se, mitä esimerkiksi Elinkeinovaltuuskunnan EVA:n asenneraporteista voi lukea suomalaisten luokkasamastumisista (ks. kuitenkin EVA:n selvitysten kritiikki esim. Saari 1998). Vuosien 1984—1998 välisenä aikana itsensä keskiluokkaan määrittelevien suomalaisten osuus on kasvanut 11 prosentilla, kun työväenluokkaan itsensä määrittelevien osuus on vähentynyt kahdeksalla prosentilla (Erivauhtiset suomalaiset 1999, 38). Toisaalta merkille pantavaa on myös se, että yhä useampi suomalaisista ei katso kuuluvansa mihinkään yhteiskuntaluokkaan. Ilmosen (1993, 246-247) mukaan on selvää, että yhteiskuntaluokan ja elämäntavan tiivis yhteys on yhteiskuntamurrosten myötä rapistunut. Kohonnut tulotaso on osaltaan taannut sen, että yhä useampi yhteiskunnan jäsen luokkaan katsomatta on saattanut aidosti valita oman elämäntapansa, joka on johtanut elämäntapojen kirjon nopeaan lisääntymiseen (vrt. Eder 1993). Useassa yhteydessä suomalaisen kulttuurin on kuitenkin todettu olevan luonteeltaan yhtenäistä, elämäntapaerojen pieniä ja luokkasidonnaisten elämäntapaerojen vähäisiä (ks. esim. Mäkelä 1994, Liljander 1999, 121).

Vähätalo (1997, 165-181) esittää kiinnostavan näkökulman suomalaisen yhteiskunnan tulevaisuudesta hahmotellessaan visiota "kolmen kerroksen yhteiskunnasta". Vähätalon mukaan uuden luokka- tai kerrostumarakenteen ytimessä ovat "euromenestyjät", "sinnittelevä kansa" ja "putoava alaluokka". Yläkerrostuman muodostavat *euromenestyjät* hyötyvät eurooppalaisesta yhdentymiskehityksestä ja kykenevät hyödyntämään tehomarkkinatalouden koodeja ja merkityksiä sekä tietoyhteiskunnan mahdollisuuksia. Ryhmän ytimen muodostavat ikä- ja koulutustaustaltaan noin 25—35 -vuotiaat korkeakoulutuksen tai ammatillisen koulutuksen saaneet, Eurooppa-suuntautuneet ja usein pääkaupunkiseudulle hakeutuvat nuoret aikuiset.

Määrällisessä enemmistössä oleva *sinnittelevä kansa* ajalehtii työn ja työttömyyden vaihtelussa, erilaisten marginaalisten tai joustavien työtehtävien ja toisaalta julkisten tukitöiden ja työvoima-

koulutusjärjestelmien asettautuessa keskeisiksi työareenoiksi. Heillä on vaikeuksia sopeutua eurooppalaiseen yhdentymisprosessiin ja refleksiiviseen yhteiskuntaan. Hierarkian alimmat, *putoava alaluokka* pakotetaan puolestaan elämään työmarkkinoiden ja virallisen palkkatyön ulkopuolella ja se syrjäytyy usein sosiaalisista verkoista. Hajanaisista ryhmistä koostuvaan alaluokkaan kasautuu runsaasti päällekkäisiä sosiaalisia ongelmia: se on eräänlaista ryysyläisjoukkoa, jota löytyy esimerkiksi Pelastusarmeijan leipäjonoista. Uusliberalistisen ideologian omaksuneet euromenestyjien mielestä köyhät ovat osansa ansainneet, siinä missä menestyjät ovat kulutuksensa ansainneet. Euromenestyjien ikävaihe tuottaa pysyvää sosiaalista pohjaa uusliberalistisille ja uskonservatiivisille pyrkimyksille hyvinvointivaltion purkamiseksi (Vähätalo 1997, 167-171, 179).

Onko luokalla väliä?

Suomalaisessa elämäntapatutkimuksessa on usein operoitu Bourdieun habituksella ja luokkateorialla (ks. esim. Roos 1987, 1988, 1989, Rahkonen 1999, Virtanen 1994). Elämäntapaan nojautuvat käyttäytymisen kuvaukset ja selitykset perustuvat siihen, että tiettyihin ihmisryhmiin kuuluvilla henkilöillä on taipumuksia eli habituksia toimia tietyllä tavalla. Bourdieulaisen teorian avulla on Suomessa koetettu analysoida juuri uuden keskiluokan elämäntapaa (ks. esim. Roos 1987, 1988, Rahkonen 1999, Virtanen 1994). Voi ajatella, että kun ollaan tekemisissä uuden keskiluokan kanssa, bourdieulaisesta pääoman käsitteestä tulee kiinnostava kysymys. Roos (1988, 70) on jopa väittänyt, että ilman Bourdieun dominaatio- ja distinktioteoriaa keskustelua paljon puhutusta uudesta keskiluokasta voi pitää tarkoituksettomana (vrt. kuitenkin Eder 1993).

Roosille (1988, 70) uusi keskiluokka⁶⁰ tarkoittaa 'uutta ryhmää ihmisiä, uutta sosiaalisesti (vaikeasti rajaantuvaa) kerrostumaa ja toisaalta modernia kulttuurista asennetta, tyyliä, joka hallitsee ajan-kohtaista diskurssia: kulutuksen maailmaa, tiedotusvälineitä ja urbaania miljöötä'. Uuteen keskiluokkaan on nähty liittyvän vaihtelevista lähtökohdista käsin luotu uusi habitus: sen täytyy lähteä liikkeelle pääomilla, jotka eivät sovellu erityisen hyvin tarkoitukseen taikka asemasta, jossa lähes kaikki peritty pääoma puuttuu. Tällöin se on hankittava itse, lähinnä koulutuksen, mutta myös epäsuorasti suhteiden avulla, esimerkiksi politiikassa tai elinkeinoelämässä (Roos 1988, 71). Uusi keskiluokka koostuu ihmisistä, jotka ovat ensinnäkin uusia keskiluokassa. He ovat saaneet pätevyytten-

---

⁶⁰ Roosin (1988, 69) mukaan käsitehistoriallisesti uusi keskiluokka ei ole mikään uutuus vaan jo 1800-luvun Ranskassa käytettiin käsitettä 'uusi keskiluokka', samoin kuten 1900-luvun alun Saksassa. Uusi keskiluokka -käsitteen tilalle on esitetty useita vaihtoehtoisia käsitteitä, esimerkiksi 'cadre', 'uusi pikkuporvaristo' tai 'kerrostuma' (ks. myös Rahkonen 1999, 102, Butler & Savage 1995).

sä oppiarvon kautta ja toimivat ammateissa, jotka ovat yhteiskunnallisesti uusia tai muutoksen alaisia. (vrt. Alestalo 1986, 81-106).

Uuden keskiluokan ambivalentti habitus näkyy Roosin mukaan muun muassa siten, että he haluavat yhdistellä hankalasti toisiinsa liitettäviä asioita, esimerkiksi kaupunkia ja maaseutumaista elämää, ajallista itsenäisyyttä ja ankaraa työhön paneutumista, urakeskeisyyttä ja suuntautumista tärkeämpiin asioihin elämässä — esim. lapsiin ja harrasteisiin —, pehmeitä asenteita ja kovaa kulutusta jne. (Roos 1988, 109, ks. myös Rahkonen 1999, 107-108). Rahkonen (1999, 107-108) pitää uuden keskiluokan ideologiana *'get what you want now'* -ideologiaa ja jakaa uuden keskiluokan representuaalisen diskurssin kahteen fraasiin: *'ei—eikä'* ja *'sekä—että'* (vrt. Beck 1995, 1997). Ensimmäinen tarkoittaa kieltäytymistä luokitelluksi tulemisesta (Roos 1988, 75). Toinen taas pitää sisällään uuden keskiluokan harjoittamaan positiivista diskurssia: tämä koskee erityisesti vastakohtaparia turvallisuus—seikkailu.⁶¹ Ederin (1993, 165) mukaan keskiluokan (poliittista, kulttuurista jne.) radikalismia voi selittää sekä sen pyrkimyksellä erottautua alemmista luokista että epäonnistuneella yrityksellä tulla osaksi hallitsevaa luokkaa.

Lund (1997) luonnehtii nuorsuomalaista profiilia seuraavasti: nuorsuomalaiset ovat erittäin korkeasti koulutettuja, pääasiassa toimihenkilöitä ja yrittäjiä ja suurin osa heistä asuu pääkaupunkiseudulla. Voisi kysyä, onko (puolue)politiikkaan mobilisoitumisessa saattaa nuorsuomalaisten kohdalla kyse uudenaikaiseen pääomakamppailuun mukaan pyrkimisestä, elämäntavan muuntamiseen liittyvästä ratkaisuyrityksestä tai sosiaaliseen rakenteeseen liittyväksi koetusta ristiriidasta. Voi ajatella, että esimerkiksi korkean koulutuksellisen (kulttuurisen) ja sosiaalisen pääoman avulla on paremmin mahdollista koettaa muuntaa jo olemassa olevaa pääomaa poliittiseksi pääomaksi. Voi myös kysyä, ilmentääkö nuorsuomalaisten "radikalismi" halua erottautua alemmista sosiaalisista luokista ja tulla osaksi 'hallitsevien' luokkaa?

On kuitenkin kysyttävä "onko luokalla sittenkään väliä"? Ederin mukaan 'uusi luokkapolitiikka' perustuu luokkapolitiikan diskursiiviselle kriisille, jonka myötä kollektiivinen toiminta ei enää löydä legitimitettiin perustaa tiettyjen, perinteisten luokkapositioiden mukaisesti. Ederin (emt., 5) mielestä sosiaalisia liikkeitä koskevan teoreettisen keskustelun ei tulisi automaattisesti johtaa luok-

---

⁶¹ Roosin ja Rahkonen uusi keskiluokka -tutkimuksissa on ainakin joissain kohdin ollut ongelmallista se, että he käyttämällä aineiston valintakriteereillä määrittävät 'uuden keskiluokan' enemmän ja vähemmän jo 'valmiiksi' konstruktioiksi, vaikka tutkimustulosten esittelyn yhteydessä samat kriteerit esitetään ikään kuin aineistosta esiin nousseina teemoina (ks. esim. Roos & Rahkonen 1985).

ka-analyysiin. Sen sijaan tulisi pohtia sitä erityistä kontekstia, joka organisoii kollektiivista toimintaa — nimittäin 'sosiaalisen kommunikaation systeemiä'. Eder rakentaa kolmitasoisin mallin 'luokan' ja 'toiminnan' analyysiin. Malli koostuu luokasta sosiaalisena rakenteena, kulttuurisesta rakenteesta arvoineen, identiteetteineen ja tietoineen sekä kollektiivisesta toiminnasta mieltymysrakenteineen ja normatiivisine orientaatioineen. Ederin mielestä kollektiivinen toiminta on eräässä mielessä "upotettu" kulttuuriseen rakenteeseen; näin ajateltuna kollektiivinen toiminta ei kuitenkaan suoraan johda luokka-asemaan määrittämiseen. Ederin (emt., 175) mielestä 'luokkaa' ei tule käsittää sosiaalisena faktana, vaan pikemminkin sosiaalisena konstruktiona.⁶²

On lisäksi pohdittava Bourdieun teorian soveltamisen mahdollisuuksia ja esteitä. On selvää, ettei Bourdieun analyysijä ranskalaisen yhteiskunnan luokkasidonnaisuuksista ja makujen hierarkiasta voi pitää suoraan verrannollisina analysoitaessa kulttuurisia eroja tai samankaltaisuuksia suomalaisessa yhteiskunnassa (ks. Mäkelä 1994, Liljander 1999, Alapuro 1988). On siis hyvä kysyä, missä määrin Bourdieun analyysijä ranskalaisen yhteiskunnan valtasuhteita ylläpitävistä makueroista, niihin liittyvistä merkitysrakenteista ja niiden ilmenemisestä hienostuneen eliitin ja alempien yhteiskuntaluokkien käyttäytymisessä, voi pitää relevantteina tutkittaessa suomalaisen yhteiskuntaan kytkeytyvää ilmiötä (ks. esim. Alapuro 1988, Liljander 1999, 121).

Wacquantin (ks. Bourdieu & Wacquant 1995) mukaan Bourdieun teoria on saavuttanut päämääränsä, mikäli se toimii työvälineenä, jota lukijat voivat käyttää omien konkreettisten analyysiensä tekemiseen. Tämä tarkoittaa sitä, että lukijoiden tulisi rohjeta "käyttää ja muokata sitä ja panna se valittamaan ja protestoimaan". Bourdieu (1988a, 42) itse sen sijaan vastaa esimerkiksi *La Distinction* -teoksesta (Bourdieu 1984) esitettyyn kritiikkiin korostaen sitä, että hänen analyysinsä tulisi nähdä käyttöyhteytensä sisäpuolisina käsitteellistyksinä eikä niistä ulkopuolisina. Bourdieulle hänen analyysiensä perimmäinen tarkoitus on pyrkimys ylittää ja hävittää ylittämättöminä nähtyjä pidettyjä vastakohtaisuuksia, kuten finalismia vs. mekaniismia, tietoista vs. alitajuista, rationaalista ja strategista laskelmointia vs. alistumista mekaanisille ehdoille (ks. myös Mäkelä 1994, 257). Tutkielmassa käytän Bourdieun teoriaa lähinnä Wacquantin esittämässä mielessä: *se toimii keskeisenä ilmiön lähestymistä ja analyysia helpottavana välineenä*, mutta toisaalta muokkaan sitä käyttööni melko rohkein ottein.

---

⁶² Ederin konstruktionistispainotteinen tapa ymmärtää 'luokka', 'rakenne' ja 'kulttuuri' johtaa pois keskusteluista jälkiteollisista luokkarakenteista (Esping-Andersen 1992) ja suuntautuu kohti keskusteluja sosiaalisten asemien 'merkitysten' muuttumisesta (Ederin 1993, 15 mukaan).

6.3 Haastateltavien luonnehdinta

Tutkielman haastateltavista muodostuu yhteensä kymmenen, viiden naisen ja viiden miehen, henkilön joukko. Haastateltavat poikkeavat toisistaan niin ikänsä kuin elämäntilanteidensa ja -vaiheidensa osalta. Eri elämänvaiheet yksilön elämässä voi nähdä tiettyinä elämän säännönmukaisuuksina, joista tulee olla tietoinen (Roos 1987, 51). Elämänvaiheella on ratkaiseva merkitys — rajoitteineen tai mahdollisuuksineen — yksilön elämäntavassa. Esimerkiksi varhaisaikuisuudessa elämäntavan muotoutumista saattavat rajoittaa sellaiset elämäntilanteelliset tekijät, kuten opiskelu ja sen mukainen taloudellinen tilanne tai asuinpaikan määräytyminen opiskelukaupungin mukaan. Opiskeluvaiheen jälkeen voi ajatella työhön ja perheeseen liittyvien määritysten ja tehtävien olevan vahvimmillaan. Keski-iässä perheeseen liittyvien tehtävien voi nähdä ainakin jollain lailla muuttuneen, kun taas eläkeikään siirryttäessä työhön ja perheeseen liittyvät määritykset ja tehtävät saattavat jälleen muotoutua radikaalisti uudelleen.

Tutkielman haastateltavien ikä vaihtelee huomattavasti, 18 vuodesta 65 vuoteen. Iän puolesta haastateltavien voi ajatella edustavan koko "elämänkaaren kirjoa": sukupolven mukaan he sijoittuvat varsin erilaisiin asemiin (ks. kuvio 2 seuraavalla sivulla). Haastateltavista neljä on opiskelijoita⁶³ (kolme yliopistossa, yksi lukiossa opiskeleva), kaksi eläkeläisiä ja kaksi työskentelee yksityisellä sektorilla. Haastatteluhetkellä kaksi haastateltavista toimii joko kotiäitinä tai viettää 'sapattivapaata' työelämästä. Lukuun ottamatta joukon nuorinta, 18-vuotiasta lukiolaista, kaikki ovat akateemisesti koulutettuja tai parhaillaan hankkimassa korkeakoulutusta. Haastateltavista viisi asuu pääkaupunkiseudulla (Helsinki, Espoo) ja toiset viisi Jyväskylässä tai Jyväskylän lähiseudulla.

Nuorsuomalaiseen puolueeseen kuulumisajan ja 'puolueaseman' osalta haastateltavien keskuudessa ilmenee huomattavan erilaisia variaatioita. Haastateltaviin kuuluu sekä nuorsuomalaisissa ja puolueessa alusta lähtien mukana olleita jäseniä että alle puoli vuotta puolueeseen kuuluneita. Kolme haastateltavaa on kuulunut nuorsuomalaisiin perustamisesta, vuosista 1994—1995 (tai jopa perustamista edeltävistä vaiheista) lähtien, kun taas neljä on ollut jäsenenä noin kaksi—kolme vuotta. Kolme on sen sijaan kuulunut puolueeseen hieman yli vuoden tai jopa alle puoli vuotta. Kaikki pääkaupunkiseudulla asuvat ovat olleet jäseniä vähintään kaksi vuotta, useimmat lähemmäs neljä—viisi vuotta. Seitsemän haastateltavaa, joiden puoluejäsenyyden pituus vaihtelevat muutamasta

⁶³ Tutkimustulosten kannalta on otettava huomioon, että haastateltavista neljä on opiskeluvaiheessa. Tämän voi enemmän ja vähemmän ajatella vaikuttavan elämäntavan, sen objektiivisten edellytysten ja subjektiivisten ajattelutapojen ja -mallien, muotoutumiseen.

i vuotta. Seitsemän haastateltavaa, joiden puoluejäsenyyden pituus vaihtelevat muutamasta kuukaudesta "alkuperäisjäsenyyteen", joko toimii tai on toiminut tavalla tai toisella puolueen luottamustehtävissä, kuten eduskuntavaaliehdokkaina (1995, 1999), puoluehallituksessa tai muissa puolueen toimintaryhmissä tai kunnallispolitiikassa.

Aineistokartta

Seuraavassa esitän kuvion 2, jonka avulla olen sijoittanut haastateltavat sellaisten muuttujien, kuten sukupolvi- ja puolueaseman, iän ja sukupuolen, mukaan aineistokartalle. Sukupolviaseman hahmottamisessa olen käyttänyt lähinnä Roosin (1989), Jääsaaren (1989) ja Soikkasen ja Vareksen (1998) hahmottamia jaotteluja suomalaisista sukupolvista. Vaikka alla oleva typologisointi on ensisijassa esitystavallinen ilmaisu, sitä voi pitää myös yhtenä tutkimustuloksellisena ilmaisuna

Sukupolvi	Rivi- /kannatusjäsen	Toimii /on toiminut puolueen ydin- tai luottamustehtävissä
S. 1971 – 1980 EU- /lamasukupolvi	Mies 22 v. Mies 24 v.	Mies 18 v.
S. 1961 – 1970 Citysukupolvi		Nainen 29 v. Nainen 31 v.
S. 1951 – 1960 Lähiöiden sukupolvi		Nainen 39 v.
S. 1941 – 1950 Suuren murroksen Sukupolvi	Nainen 52 v.	Mies 55 v.
S. 1925 – 1940 Jälleenrakennuksen ja nousun sukupolvi		Nainen 64 v. Mies 65 v.

Kuvio 2. Aineistokartta: haastateltavat nuorsuomalaisen puolueen jäsenet (ks. Roos 1989, Jääsaari 1989, Soikkanen & Vares 1998).

7. SUKUPOLVI, POLITIikka JA 'PERITTY PÄÄOMA'

7.1 Sukupolvi ja avainkokemukset

Niin sanotun sukupolviyhypoteesin mukaan jokaisella "poliittisella sukupolvella" — toisin sanoen jokaisella ikäryhmällä jolla on samat poliittiset kokemukset — on oma tyypillinen poliittinen käyttäytyminen käyttäytymiskaavansa (Jansson 1993, 101). Esimerkiksi Inglehart (1977, 1990) on painottanut iän ja sukupolven merkitystä poliittisten kannanottojen ja mielipiteiden muotoutumisessa. Inglehartin (1977) arvokumousteorian mukaan vallitsevat arvot muuttuvat sukupolvittain (vrt. Roos 1989, Jääsaari 1989). Sukupolvet, joiden lapsuutta ja nuoruutta leimasivat aineellinen puute ja fyysisen koskemattomuuden menettämisen uhka, korostavat materialistisia arvoja. Sen sijaan sukupolvet, jotka ovat viettäneet nuoruutensa korkean moraalisen hyvinvoinnin ja fyysisen turvallisuuden oloissa, ovat alkaneet korostaa jälkimaterialistisia arvoja (Ervasti 1999, 247).

Viime vuosikymmeninä varsinkin nuorten aikuisten on arveltu irtautuneen politiikasta ja niistä mekanismeista, jotka ovat yleensä sitoneet yksilöt politiikkaan, ennen muuta puolueista ja puoluekantaa määränneestä luokkasamastumisesta. Aidon kollektiivisuuden yksilön käyttäytymisen perustana ja käyttövoimana on nähty menettäneen merkitystään: yksilöiden suhde ympäröivään yhteiskuntaan on paitsi yksilöllistynyt, myös yksityistynyt ja epäyhteiskunnallistunut (Jääsaari & Martikainen 1991, 9-13). Borgin (1997, 61) tutkimuksen mukaan suomalaisiin puolueisiin kuuluu enää noin joka kymmenes äänioikeutettu, joista esimerkiksi 1970-luvulla tai sitä myöhemmin syntyneiden on vain muutama prosentti (ks. taulukko alla). Uusien jäsenten puutteen ja heidän keskimääräisen liittymisikänsä kohoamisen vuoksi jäsenten keski-ikä on useissa puolueissa noussut merkittävästi. Suurimmista eduskuntapuolueista jäsenistöltään suhteellisesti nuorimpia ovat Vihreä liitto ja Suomen keskusta, joiden jäsenten keski-ikä on lähellä koko aikuisväestön 47 vuoden keskitasoa, vihreiden jopa hieman alle tämän (43 vuotta). (Borg 1997, 61, ks. myös Ruostetsaari 1992).

Seuraavassa taulukossa 2 esitän suomalaisten puolueiden jäsenten osuudet äänioikeutetusta väestöstä ikäkohortin mukaan. Taulukosta käy ilmi, että 1990-luvulle tultaessa nuorimpien sukupolvien osuus puolueiden jäseninä on laskenut, samaan aikaan kun 1940-luvulla syntyneiden suurten ikäluokkien osuus on hieman kasvanut.

Puoluejäsenten osuus äänioikeutetusta väestöstä ikäkohortin mukaan (%)	1970-luku	1980-luku	1990-luku
1920-luvulla tai aik. syntyneet	19	20	16
1930-luvulla syntyneet	20	20	19
1940-luvulla syntyneet	14	15	16
1950-luvulla syntyneet	11	11	12
1960- ja 70 -luvuilla syntyneet	11	8	6

Taulukko 2. Puoluejäsenten prosentuaalinen osuus äänioikeutetusta väestöstä 1970-, 1980- ja 1990-luvuilla ikäkohortin mukaan (ks. Borg 1997).⁶⁴

Sukupolvitytologia

Roos (1989, ks. myös 1986) on jakanut suomalaiset sukupolvet 1) jälleen rakennuksen ja nousun sukupolveen (vuosien 1925—40 välillä syntyneet), 2) suuren murroksen sukupolveen (vuosien 1940—55 välillä syntyneet), 3) lähiöiden sukupolveen (vuosien 1955—65 välillä syntyneet) ja 4) rocksukupolveen (vuoden 1965 jälkeen syntyneet) (ks. myös Jääsaari 1986, 1989). Roosin ja Soikkasen ja Vareksen (1998) sukupolvimäärittelyjä soveltaen nimeän 1930-luvulla syntyneet haastateltavien kuuluvan jälleenrakennuksen ja nousun sukupolveen (kaksi haastateltavaa), 1940-luvulla syntyneet suuren murroksen sukupolveen (kaksi haastateltavaa) ja 1950-luvun lopulla tai heti 60-luvun alussa syntyneet lähiöiden sukupolveen (yksi haastateltava). 1960-luvun jälkipuoliskolla syntyneiden haastateltavien näen kuuluvan city sukupolveen (kaksi haastateltavaa) ja 1970-luvulla tai heti 1980-luvun alussa syntyneiden EU- ja lamasukupolveen (kolme haastateltavaa) (ks. myös luku 6.3). Purhonen (2002, 5) huomauttaa kuitenkin, että identifioitaessa erilaisia sukupolvia ollaan aina tekemisissä määrittelyvaltaa koskevan taistelun kanssa: näkökulman mukaan sukupolvien (ja niiden avainkokemusten) identifiointi liittyy aina siihen, minkä määrittelijä katsoo keskeisimmäksi piirteeksi kyseisessä yhteiskunnassa tai kulttuurissa.

⁶⁴ Tulokset perustuvat vuosina 1973—1994 lähes vuosittain kerättyihin puolue-, ajankohtais- ja vaalitutkimusaineistoihin (Borg 1996).

Roosin sukupolvitytologia on nähdäkseni hieman ongelmallinen. Esittäessään suomalaiset sukupolvet yhteiskunnallisesta luokka-asetuksesta käsin määritettyinä Roos näyttää pitävän teoreettisia, Bourdieun "paperiluokiksi" nimeämiä, luokkia reaalina luokkina, jotka ovat olemassa sellaisinaan todellisuudessa (ks. Bourdieu 1988a, 49, 1998, 21). Lisäksi siinä huomioidaan vain vähäisessä määrin kysymys *vanhasta* keskiluokasta ja *uudesta* keskiluokasta ja niiden välisistä eroista tai yhtäläisyyksistä. On myös valitettavaa, että Roosin sukupolvianalyysiin on tullut yli vuosikymmenen mittainen katkos, 1980-luvun lopusta ja 90-luvun loppuun. Niinpä typologia tulee ongelmalliseksi, kun sitä katsotaan vasten tämän hetken sekä sukupolvi- että uusi keskiluokka -keskustelua. Roos sijoitti 1980-luvun lopulla uuden keskiluokan ytimeen suuren murroksen sukupolven, elämänarvoiltaan ja -muodoiltaan ambivalentit suuret ikäluokat (ks. Roos 1986, 1987, 1989). On paikallaan kysyä, pysähtykö uuteen keskiluokkaan rekrytoituminen suuriin ikäluokkiin ja missä määrin nyt 2000-luvun alussa on aihetta puhua uudesta keskiluokasta — vai olisiko syytä unohtaa uusi keskiluokka -keskustelut ja ryhtyä puhumaan esimerkiksi informaatioyhteiskunnan kehityksen ytimeen sijoittuvista 'tietotyöläisistä', korkean taloudellisen aseman hankkineista "modernisaatiovoittajista"? (ks. esim. Blom ym. 1999, 95-101).

Sukupolvi ja avainkokemus

Mannheimin (1972 /1927) mukaan siinä missä luokka-asetus määrittellään taloudellisten ja sosiaalisten tekijöiden perusteella, niin *sukupolviasema* määrittyy tiettyjen (yhteisten) kokemusten ja ajattelutapojen muotoutumisen prosessina. Mannheim tulkitsee sosiaalisten, intellektuaalisten, kulttuuristen tai poliittisten liikkeiden rakennetta ja kehitystä sukupolvi-käsitteen avulla. Näin sukupolvi-käsitteen merkitys korostuu silloin, kun pyritään ymmärtämään nopeutuvaa sosiaalista muutosta ja halutaan selvittää sosiaalisen dynamiikan alkuperää tai sosiaalisia prosesseja.⁶⁵ Purhosen (2002, 5) mukaan Mannheim oli kiinnostunut ennen kaikkea 'ajan hengestä' ('*Zeitgeist*'). Mannheimin ajattelun taustalla vaikutti näin kaiken aikaa pyrkimys ajan hengen ymmärtämiseksi., joka Mannheimin tapauksessa tarkoitti nopeasti kehittyvän moderniteetin dynamiikkaa. (ks. Mannheim 1972, 130-131).

Luokka-asetuksella Mannheim viittaa tiettyjen yksilöiden omaaman, 'objektiivisten faktojen' määrittämiseen taloudelliseen ja valtarakenteelliseen positioon, joka saa aikaan paineita ja toisaalta luo

---

⁶⁵ Bourdieu lähestyy Mannheimin teoriaa esittäessään sekä luokkien että sukupolvien perustuvan siihen, että niihin kuuluvilla ihmisillä on samanlainen asema sosiaalisessa kokonaisuudessa.

mahdollisuuksia toimia tietyllä tavalla (Mannheim 1972, 104-105). Luokka-asema, kuten sukupolvi-
 viasemakin, määrittyy tietyssä mielessä hyvinkin objektiivisesti, eikä se ole riippuvainen siitä, tie-
 dostaako yksilö asemansa vai ei. (ks. Purhonen 2002, Virmasalo 1999, 35). Käsittääkseni Mann-
 heim ja Bourdieu tulevat joissakin käsityksissään yllättävän lähelle toisiaan. Yhteys on nähtävissä
 myös Mannheimin sukupolvi-käsitteen ja Bourdieun habitus-käsitteen osalta. Mannheimille suku-
 polvi — kuten Bourdieulle habitus ja kenttä — määrittyy osana ('objektiivista') historiallista, yh-
 teiskunnallista (ja intellektuaalista) prosessia (Mannheim 1972, 1991, ks. myös Alanen 2001).

Virtanen (1999) uudelleen nimeää Mannheimin yhteiskunnallisen sukupolven jakautumistasot ja
 nimeää sukupolven kolme tasoa: *biologinen* (eli samanikäisten) sukupolvi, *kokemuksellinen* suku-
 polvi (Mannheimilla sukupolvi-asema) ja *mobilisoitunut* sukupolvi (Mannheimilla sukupolviyksik-
 kö) vaihtelevine fraktioineen (ks. myös Virtanen 2001b, ks. kuitenkin Virtasen kritiikki Toivonen
 1999, Purhonen 2002). Erityisen kytköksen tietyn ikäpolveen keskuuteen rakentaa jokin merkittävä
 yhteisenä koettu ja eletty avainkokemus. Se luo yhteenkuuluvuuden tunteen ja "kasvattaa" koke-
 muksellisen sukupolven (Virtanen 2001b, 1999a, Mannheim 1972). Uusi sukupolvi pohjaa ajattelu-
 ja toimintatapansa osin olemassa olevaan kulttuurisen perintöön, mutta tärkeämpää sille on yh-
 teneväinen "tuore kosketus" (*fresh contact*): uudenlainen tapa ymmärtää sekä sukupolvien välisiä
 suhteita että sosiaalista todellisuutta — yhteiskunnan kokonaisuutta, kulttuuria ja niiden muutosta
 — kokonaisuudessaan. Yhteinen sukupolvi-asema syntyy samankaltaisten kokemusten ja elämänta-
 pahtumien kautta muodostuvasta yhtenäisestä tietoisuudesta, eikä välttämättä edellytä samaan bio-
 logiseen kohorttiin kuulumista.⁶⁶(Mannheim 1972, 107-112, Virmasalo 1999).

Suomalaisten poliittisten sukupolvien dynamiikkaa tutkineen Virtasen (1999a, 81-85) mukaan yh-
 teinen avainkokemus on välttämätön, mutta ei riittävä ehto sukupolven mobilisoitumiselle. Suku-
 polvi mobilisoituu vain, jos avainkokemuksesta nousee sukupolven yhteinen tehtävä. Yhteinen
 tehtävä saattaa syntyä esimerkiksi sukupolven sisältä nousevista yhteiskunnallisista liikkeistä, joissa
 sukupolvi yhdistyy, mutta samalla myös jäsentyy erillisiksi antagonistisiksi fraktioiksi (ks. kuiten-
 kin Virtasen kritiikki Purhonen 2002). Mobilisoitunut sukupolvi saa liikevoimansa oman tai toisen
 sukupolven fraktioiden välisestä vastakkainasettelusta. Sukupolvien sisäiset jaot ovatkin yhtä tär-
 keitä kuin sukupolvien väliset erot (ks. Virtanen 1999, 81-85, myös Laine & Peltonen 2000, 306-
 307). Virtasen (emt., 25) mielestä eräs Mannheimin suurimmista oivalluksista onkin se, että suku-

---

⁶⁶ Mannheim (emt., 115) kuitenkin huomauttaa, että alttius tai mahdollisuus kyseenalaistamiseen ja 'uuteen sukupol-
 veen' osallistumiseen herää samalla kun henkilökohtaiset elämäkokemukset alkavat: noin 17 vuoden iässä tai hieman
 sitä aiemmin tai myöhemmin.

polven aktualisoituminen (mobilisoituminen) yhtä aikaa sekä erottaa että yhdistää: sukupolvien sisäiset jaot ovat vähintään yhtä tärkeitä kuin sukupolvien väliset erot.

Nuorsuomalaisten Penttilä (1994, 53-54) kumppaneineen väitti puolueen perustamista edeltäneessä *Ultimatum Isänmaalle* -pamfletissa suurten ikäluokkien "ryöstäneen Suomen viiteen kertaan".⁶⁷ Penttilälle ja kumppaneille sukupolvikysymys näyttäytyi poliittisena vedenjakajana: ensinnäkin vihreiden ja ympäristöaktivistien esiin nostamana vaatimuksena tulevien polvien oikeudesta nauttia elinkelpoisesta ympäristöstä ja toiseksi kysymyksenä sukupolvien välisestä oikeudenmukaisesta tulonjaosta; siitä, ettei 'pienien ikäluokkien aktiivielämä kuluisi edellisen polven elättämiseen ja sen kasaamien velkojen maksuun' (vrt. Forma 1998, 19, vrt. myös Sukupolvien välinen tulonjako 1994). Penttilä ym. (1994, 47-48) määrittelivät omaa ikäluokkaansa edeltäneeseen sukupolveen kuuluviksi 1940-luvulla syntyneet suuret ikäluokat, joille "pohjoismainen hyvinvointivaltio on ollut lähes uskonto" (ks. myös Hamilo 1998c). Pieniä ikäluokkia edustivat myöhemmin syntyneet pienet ikäluokat, joita luonnehdittiin "ensimmäisiksi hyvinvoinnin keskellä kasvaneiksi, ensimmäisiksi selvästi kaupunkilaisiksi, ensimmäisiksi jo nuorena kansainvälisyyttä maistaneiksi ja ensimmäisiksi suhteellisen vapaassa tiedotusilmastossa kasvaneeksi ikäjoukoksi" — eräänlaisen "tuoreen kosketuksen" omaavaksi nuorten suomalaisten ryhmittymäksi (vrt. Mannheim 1972, 108)

Lundin (1997, 43) mukaan nuorsuomalaisen puolueen jäsenten ikä vaihtelee 19 ja 69 vuoden välillä. Lundin (1997) kyselyyn⁶⁸ vastanneista puoluejäsenistä enemmistö (65 prosenttia) oli luettavissa pieniin ikäluokkiin kuuluviksi (alle 39-vuotiaita), kun 20 prosenttia vastanneista oli 40—49 -vuotiaita, 11 prosenttia 50—59 -vuotiaita ja neljä prosenttia 60—69 -vuotiaita. Lundin mukaan puolueen ydinryhmän muodostavat pääkaupunkiseudulla asuvat alle 40-vuotiaat (vrt. myös Nuorsuomalaisen puolueen jäsenistöanalyysi 1996). Taloustutkimuksen 1996 suorittamassa kannatustutkimuksessa arvioitiin puolueen kannattajista 78 prosenttia olevan alle 39-vuotiaita (Lundin emt., mukaan).

Mannheimin teorian valossa kiinnostava kysymys on, mitkä tapahtumat, kokemukset tai olosuhteet saattavat yhdistää — tai erottaa — eri sukupolviin kuuluvia nuorsuomalaisia niin, että puolueeseen

---

⁶⁷ Ryöstöä ilmensivät Penttilän ym. (1994, 53-54) mukaan halvat asuntolainat (arava), joiden "korot maksoivat so-tasukupolven tallettajat"; valtion lainan kasvattaminen; "muhkeiksi" säädetyt eläkkeet, jotka "jäivät pienten ikäluokkien maksettavaksi"; pankkituki ja reaalikorot, joiden "maksajapuolella ovat nuoret opinto- ja asunovelkaiset".

⁶⁸ Kyselyyn vastasi 44 prosenttia puolueen jäsenistä.

liittymisestä ja poliittiseen toimintaan mobilisoitumisesta on muodostunut henkilökohtaiseen elämän kannalta keskeinen valinta. Kiinnostavaa on siis se, mikä mahdollisesti yhdistää eri-ikäisiä, eri sukupolviin kuuluvia nuorsuomalaisia siten, että nuorsuomalaisiin liittyminen on koettu sukupolvi-
 viasemasta riippumatta mielekkäänä. Kysymyksen voi asettaa toisinpäin: mikä *nuorsuomalaisuudessa* on sellaista, joka vetoaa kannattajakuntaan sukupolvi-
 viasemasta riippumatta? (ks. myös osa III).

Sukupolvi-
 viasemasta riippumatta usealla haastateltavalla nuorsuomalaisiin liittyminen näyttää olevan yhteydessä johonkin elämänvaiheelliseen tai -tilanteelliseen murrokseen tai *siirtymävaiheeseen*. Nuorimpaan, EU- ja lamasukupolveen kuuluvat haastateltavilla puolueeseen liittymisen kannalta suotuista siirtymävaihe on ollut esimerkiksi korkeaopiskelujen aloittamisen, yhteiskunnallisiin asioihin herääminen tai ylioppilaspolitiikkaan aktivoituminen. Keskisukupolviin eli lähiöiden ja city-
 sukupolviin kuuluvilla haastateltavilla vastaavanlaisiksi henkilökohtaiseen elämään liittyväksi murrokseksi on koettu esimerkiksi omien lasten syntymä ja sitä myöten herääminen "yhteiskunnan todellisuuteen" tai sosiaalisten kontaktien kaipuu kotiin jäätäessä. Vanhempiin sukupolviin, jälleenkennuksen ja nousun sekä suuren murrokseen sukupolviin, kuuluvien haastateltavien osalta sen sijaan puolueeseen liittymisen kannalta otollinen siirtymävaihe on ollut aktiivisesta työelämästä vetäytyminen, pitkäaikaisen työpaikan vaihtuminen tai eläkkeelle siirtyminen.

"Et täällä mä olin hyvin hissukseen ja enkä oo halunnukaan, kun meillä oli niin kovaa, oravanpyörää se elämä niin. Mä en niinku halunnukaan olla esillä.(...) Niin niin...mä riemastuin hirveesti, kun tää nuorsuomalaiset perustettiin ja toi Risto Pentti...J:kö se on... Niin totta...Risto Penttilä oli musta niin ihastuttava tyyppi, kun mä olin aina kattonu sen komm...kommentaattorin hommia tuolla telkkarissa ja...niin must se oli niin fiksu, että mä...niinku useimmat varmaan oli siis aivan myytyjä tälle puolueelle...et mulle tapahtu ihan se sama."

(N 52)

Edellisessä aineisto-otteessa suuren murrokseen sukupolveen kuuluva haastateltava kuvaa elämäntilannettaan ennen puolueeseen liittymistä. Hänelle sekä "oravanpyörästä" irrottautuminen ja "hissukseen oleminen", mutta myös nuorsuomalaisten puheenjohtajan Penttilä vakuuttava esiintyminen ovat toimineet eräänlaisina puolueeseen liittymisen motivoivina tekijöinä. Näyttääkin siltä, että etenkin vanhempien sukupolvien osalta puolueeseen liittymisen taustalla on yhteinen kokemus siitä, että henkilökohtaisessa elämässä on ollut "puolueen kokoinen aukko" — jonkun aiemmin elämään kiinteästi liittyneen ilmiön tai asian lakkaaminen tai loppuminen, jonka myötä avautuvaa tilaa puoluejäsenyys asettuu täyttämään.

Sukupuolviaseamasta ja lapsuudenkodin lähtötaustoista riippumatta useille haastateltavilla yhteneväinen kokemus liittyy myös lapsuuden- tai nuoruudenaikaisiin kokemuksiin, toisin sanoen 'perittyyn pääomaan' (ks. Bourdieu 1984, 1986). Nuorsuomalaista aatemaailmaa vastaavien arvojen, kuten "suvaitsevaisuuden", "liberaaliuden", "yksilönvastuun", "vapauden" ja ahkeran työnteon mallin korostetaan välittyneen jo lapsuudenkodin ilmapiirissä. Lapsuudenkodista perittyjen arvojen nähdään tarjonnan hyvän arvopohjan omaa elämää varten. Esimerkiksi citysukupolveen kuuluvalla, yksinhuoltajaperheessä varttuneelle haastateltavalle lapsuudenkodin todellisuus on opettanut sekä vastuuta, oma-aloitteisuutta ja liberaaliutta että niin sanottuja elämän 'realiteetteja', kuten sen, että "työllä Suomessa ei voi rikastua". Sukupuolviaseamasta riippumatta useat haastateltavat korostavat lapsuudenkodin varsin vapaata ja 'lapsimyönteistä' kasvatusa. Tämän nähdään osaltaan liittyvän myös nuorsuomalaisiin arvoihin. Lapsuudenkodissa vaalituiksi arvoiksi esitetään esimerkiksi lasten mielipiteen kunnioittaminen, itsenäinen ja vastuullinen toimijuus, vapaa kasvatus tai kuten EU- ja lamasukupolveen kuuluva haastateltava kuvaa "summerhilliläinen" kasvatustapa.

Erittäin keskeinen, puolueeseen liittymistä motivoiut yhteinen kokemus on kuitenkin kaikkien haastateltavien osalta on tavalla tai toisella ilmentyvä *pettymys hallitsevien puolueiden tai parlamentaariseen politiikkaan* sekä suomalaisiin yhteiskunnallisiin arvoihin kokonaisuudessaan tai "holhoavaan", "liiaksi tasaavaan" "tai "kahlitsevaan" hyvinvointivaltioon. Tähän liittyy nuorsuomalaisten omaksuma 'tuore kosketus': valtaa pitävien politikoinnin ja vallitsevien yhteiskunnallisten arvojen tai systeemien nähdään rajoittavan nuorsuomalaisten arvojen ja asenteiden — kuten liberaaliuden, suvaitsevaisuuden, yksilönvapauden, yksilöllisyyden ja yksilön aktiivisuuden — toteuttamista. Sukupuolviaseamasta riippuen pettymys liittyy perinteisten puolueiden kyvyttömyyteen tai "samanlaisuuteen", "sosiaaliturvajärjestelmän ongelmiin", "Lipposen hallituksen leikkauksiin" tai "kolmen suuren", SDP:n, keskustan ja kokoomuksen, tarjoamiin "massamahdollisuuksiin" sekä "kommunistiseen sosiaaliturvajärjestelmään". Seuraavassa aineisto-otteessa suuren murroksen sukupolveen kuuluva haastateltava kuvaa "nuorsuomalaisuuteen liittyvää peruskysymystä", jota hän pitää yhteiskunnallisesti huolestuttavana kysymyksenä.

(...) "meillä on sitten se peruskysymys, joka tullaan tähän nuorsuomalaisuuteenkin tietyllä lailla että meillä on semmonen, semmonen tuota...sosiaalinen turvaverkko ja...tulonsiirtojärjestelmä, että sen, sen tuota...se ei oo pelkästään hyvä, ja sitten se se niinkun johtaa siihen, että ne jotka ovat töissä, niin ne tappaa itensä töillä ja toiset...jotka...ainakin nuorempina kenties vielä haluaisivat töitä tehdä, niin ne ei, niille ei riitä. Ja niille maksetaan kotiin sitten kaikkia ja tä...tästä ei niinkun, tästä ei pääse...pääse tuota mihinkään, että...että tuota onhan se yhteiskunta helvetin kommunistinen tai sosialistinen tosiasiansa, jossa niinkun yli puolen...ja siis...keskimäärin yli puolet menee yhteiseen pottiin."

(M 55)

Voi ajatella, että usean haastateltavan kohdalla keskeisin nuorsuomalaisuuteen liittyvä kysymys sivuaa kysymystä yhteiskunnallisesta oikeudenmukaisuudesta ja sen uudelleen määrittelyn tarpeesta (vrt. Koskiahon, Nurmi & Virtanen 1999, 9). Seuraavassa aineisto-otteessa EU- ja lamasukupolveen kuuluva, pienviljelijäperheestä lähtöisin oleva haastateltava kuvaa puolueeseen liittymisensä taustoja. Yliopisto-opiskelujen aloittaminen ja sen myötä yhteiskunnallisiin asioihin "herääminen" ovat terävöittäneet haastateltavan mielipidettä "Lipposen hallituksen kurituksista" ja vallitsevista epäoikeudenmukaisuuksista kaupunkilaisten ja maaseutulaisten välillä.

"(...) Ahon ja Lipposen hallitus niin...no enemmän Lipposen hallitus...mun mielestä niin...oli päätöksillään niin kurittanu maaseutua että..se et sen takia niin...koska nuorsuomalaiset pyrkivät oikeudenmukaisempaan yhteiskuntaan yleisesti ottaen. Tosin...ei niinkään maaseudun takia, mutta sen sen takia niin, on niin tullu itselläni osittain kiinnostus politiikkaan."
(M 24)

Vanhempiin sukupolviin, jälleenrakennuksen ja nousun sekä suuren murroksen sukupolviin kuuluvat neljä haastateltavaa ovat työuriensa kautta olleet tavalla tai toisella lähellä puoluepoliittista järjestelmää tai poliitikkoja, siis tietyllä tavoin kosketuksissa siihen systeemiin, jota he ovat asettuneet kritisoimaan. Kosketuspinta puoluepoliittiseen järjestelmään tai poliitikoihin on muodostunut työhön liittyvien tehtävien tai velvoitteiden myötä tai toisaalta aikaisemman aktiivisen kunnallispolitiikoinnin kautta. Näiden vaiheiden myötä haastateltavien yhtenäiseksi kokemukseksi on muodostunut pettymys vanhojen puolueiden toimintatapoihin, kokemus 'perinteisen' politiikan ryvettyneisyydestä ja vanhojen puolueiden "kelottuneisuudesta" tai "napinpainajapuolueoiminnasta". Puoluepolitiikan "lustoutuneisuus", perinteisten puolueiden samankaltaisuus tai poliitikkojen kyvyttömyys on siis omakohtaisen kokemuksen, 'läheltä näkemisen', kautta perusteltavissa (vrt. Jokinen 1999b, 134).

Kaksi jälleenrakennuksen ja nousun sukupolveen kuuluvaa, haastatteluhetkellä puolueen luottamus- tai ydintehtävissä toimivaa haastateltavaa on toiminut korkeassa virassa kotimaisen (valtion)hallintobyrokratian huipulla; työelämän realiteettien kautta on avautunut perspektiivi etabloituneiden puolueiden kelottuneisuuteen ja poliitikkojen kyvyttömyyteen. Korkea virka-asema on merkinnyt haastateltaville eräänlaista puoluepoliittista jääviyttä: puolueeseen liittyminen ei ole ollut käytännössä eikä "periaatteenkaan" vuoksi mahdollista — kunnes eläkkeelle siirtyminen on mahdollistanut jääviyaseman poistumisen. Seuraavassa aineisto-otteessa jälleenrakennuksen ja nousun sukupolveen kuuluva, ylemmän keskiluokkaisesta perheestä lähtöisin oleva nainen kuvaa työelämän kokemuksiinsa ja sitä myöten tapahtunutta heräämistä "vanhojen puolueiden kelottuneisuuteen".

"Ja sitten...semmosesta...ööö niin läheltä ministeriön virkamies ja hallitukselle asioita esittelevä näkee tämän poliittisen sähläämisen ja...ja ja sitten, jollakin merkillisellä tavalla, jota ei oikein osaa kuvata, niin tulee myöskin tämä...Mä mä hirveen varhain tajusin tämän... näiden vanhojen puolueiden kelottuneisuuden. Ja sen, et ei ollu olemassa oikeestaan mitään, mitä ei ois jo tavalla tai toisella saavutettu. Tai mikä ei olis ollu niinku vanhasta kiinni pitämistä, jos näin sanotaan."

(N 64)

Suuren murroksen sukupolven kuuluva haastateltava on toiminut vuosikymmeniä kotimaisessa liike-elämässä, saavuttanut vahvan uranousun aina hallintobyrokratian huipulle ja ollut tätä myöten ollut tekemisissä puoluepoliitikkojen kanssa. Opiskeluvaiheessa haastateltava on osallistunut aktiivisesti yliopiston osakuntatoimintaan ja tullut sitä kautta pyydytyksi mukaan SMP:n organisoimistyöhön — tästä haastateltava on kuitenkin kieltäytynyt. Pitkän työuran keskeytyminen, työstä erotetuksi tuleminen ja uuden uran käynnistelyvaihe ovat vaikuttaneet nuorsuomalaisiin liittymiseen. Haastateltavalle nuorsuomalaiset ilmentävät perinteisten puolueiden toimintamalleista erottautumista: suurempaa mahdollisuutta yksilöllisyyteen ja "sanomisen vapauteen". Toinen suuren murroksen sukupolven kuuluvista haastateltavista on sen sijaan toiminut aiemmin aktiivisesti liberaalisen kansanpuolueen mandaatilla kunnallispolitiikassa. Liberaalien toiminnan ja kannatuksen kiihtyminen, muutto uudelle paikkakunnalle ja uudenlaiseen elämänvaiheeseen siirtyminen ovat motivoineet häntä liittymään nuorsuomalaisiin.

Voi ajatella, että vanhempiin sukupolviin, jälleenrakennuksen ja nousun sekä suuren murroksen sukupolven kuuluvien haastateltavien avainkokemus on päässyt työuran jälkeen tai jonkin henkilökohtaisen elämän murroksen takia "elämään" vasta myöhäisemmässä elämänvaiheessa. Tyytymättömyys suomalaiseen puoluepolitiikkaan tai yhteiskuntaan ja sen vallitseviin arvoihin ei ehkä ole päässyt kunnolla kanavoitumaan — tai sitä on pyritty "tukahduttamaan" — ennen nuorsuomalaisiin liittymistä. Mannheim (1972, 116-117) korostaa 'välittäjä sukupolven' (*'intermediary generation'*) merkitystä sukupolvisuhteiden uudelleen muokkautumisessa ja uuden sukupolven aktualisoitumisessa. Mannheimin mukaan sukupolvitransformaatio polvesta toiseen tapahtuu interaktiivisen prosessin kautta: siihen tarvitaan välttämättä toimintaa ja sopimuksia niin sanotun 'välittäjä sukupolven' kanssa. Mannheimin (1972,123) mukaan on myös oleellista, että uusi sukupolvi muovaantuu ja kehittyy ensin vanhempiin sukupolviin kuuluvien, omasta sukupolvestaan eristäytyneiden, ihmisten, edelläkävijöiden (*'forerunners'*) piirissä levittäytyen sitten nuorten keskuuteen.

7.2 Liittymisen motiivit ja ihanteet

Seuraavassa taulukossa 3 esitän suomalaisten puoluejäseneksi liittymisen motiiveja yleisellä tasolla puoluejäsenyyden ja prosentuaalisen luvun mukaan (ks. Borg 1997). Taulukosta käy esimerkiksi ilmi se, että vasemmistoliiton jäsenille 'aatteelliset syyt' ovat painaneet eniten puolueeseen liittymisessä. RKP:hen liittyneillä aatteellisen motiivin merkitys on ollut muihin puolueisiin verrattuna vähäisin, kun vastaavasti 'kodin merkitys' on ollut suurin. Vihreisiin ja jossain määrin myös SKL:oon (kristillisdemokraatit) liittyneillä 'kodin merkitys' on ollut vähäisin. Vihreän liikkeen toiminta Suomessa käynnistyi 1970- ja 80-lukujen taitteessa ja puolueeksi organisoiduttiin 80-luvun loppupuolella. SKL sen sijaan perustettiin muihin puolueisiin nähden myöhään, 70-luvulla. 'Yleinen poliittinen' kiinnostus puolueeseen liittymisen motiivina korostuu SDP:n, vihreiden ja vasemmistoliiton jäsenten osalta ja on vastaavasti heikoin RKP:n jäsenistön keskuudessa. 'Halu vaikuttaa poliittiseen päätöksentekoon' on sen sijaan ollut tärkein vihreän liiton jäsenille.

Motiivi	SDP	KESK	KOK	VAS	RKP	VIHR	SKL
<i>Aatteelliset syyt</i>	85	77	87	92	65	89	89
<i>Kodin perintö</i>	53	74	55	58	70	8	43
<i>Yleinen poliitt. kiinnostus</i>	84	71	77	88	45	82	60
<i>Mahdollinen henk.koht. hyöty</i>	10	13	14	5	8	6	5
<i>Halu vaikuttaa Poliitt. päätöksiin</i>	69	60	59	76	51	85	63
<i>Tukiryhmätoim.</i>	32	30	28	38	17	17	48
<i>Tiedonsaanti poliitt. kysym.</i>	69	55	58	76	46	60	61
<i>Pyydettiin jäseneksi</i>	49	47	48	43	35	26	61
(n)	(364)	(358)	(344)	(342)	(119)	(242)	(152)

Taulukko 3. Puoluejäseneksi liittymisen motiivit. Oman liittymisen kannalta syytä tärkeänä pitäneiden osuus puolueittain (%) (Borg 1997, 57).⁶⁹

"Elämänsuhdanteellinen" valinta

Sukupuolvasemasta riippumatta puolueeseen liittyminen näyttää useille haastateltaville olleen henkilökohtaisen elämänsuhdanteen kannalta tavalla tai toisella sopiva ratkaisu. Osalle se on merkinnyt 'tarpeellista', elämäntilanteessa "balanssia" aikaan saanutta valintaa. Jälleenrakennuksen ja nousun, suuren murroksen, lähiöiden ja citysukupolveen kuuluvien haastateltavien puolueeseen liittyminen taustalla ovat olleet osalta esimerkiksi sellaiset henkilökohtaiseen elämään liittyvät muutokset, kuten omien lasten syntymä, sosiaalisten kontaktien ja yhteisöllisen osallistumisen kaipuu, työelämästä poisjättäytyminen tai eläkkeelle siirtyminen.

Puolueeseen liittyminen sosiaalinen merkitys ja sosiaaliset suhteet painottuvat niiden jälleenrakennuksen ja nousun, lähiöiden ja citysukupolveen kuuluvien haastateltavien kohdalla, jotka ovat kuuluneet nuorsuomalaisiin alusta lähtien tai jopa ennen puolueen perustamista ja /tai jotka ovat toimineet ainakin jossain vaiheessa puolueen ydin- tai luottamustehtävissä. Puolueeseen alusta lähtien kuuluneille haastateltaville osallisuus nuorsuomalaisten ryhmässä näyttää tarkoittavan kuulumista ylipäätään nuorsuomalaisten kollektiiviseen ryhmään, ei siis nimenomaan *puolueeseen* kuulumista — toisin kuin niiden haastateltavien osalta, jotka ovat liittyneet nimenomaan nuorsuomalaisten *puolueeseen*. Nämä puolueen ydinryhmään kuuluvat haastateltavat ovat kaikki naisia, ja he korostavat nuorsuomalaisiin kuulumisen sosiaalista merkitystä ja yhteisöllistä osallisuutta. Puolueyhteisön merkitys on sosiaalisten suhteiden, ystävyys-suhteiden ja "hengenheimolaisten" vuoksi suuri.

Hva: "Niin, niin ja sanotaan että, että tässä nyt kuitenkin nuorsuomalaisuudessa edelleenkin tänäkin päivänä tärkeintä kyllä....mulle on ne ihmiset, ketä siinä on mukana. Ja sitä kautta sitten löytyy yhteisiä ajatuksia, yhteisiä arvoja ja yhteisiä asioita..."
(N 31)

Kiinnostavaa on, ettei kukaan mieshaastateltavista tuo esille puolueeseen kuulumisen sosiaalista aspektia. Sukupuolvasemasta riippumatta miespuoliset haastateltavat sen sijaan korostavat puolueeseen liittymistä "järkevän", rationaalisen tai "oikeita asioita" painottavan puolueohjelman vuoksi, siis lähinnä asiakysymysten pohjalta. Kolme vanhempiin ja keskipolveen kuuluvaa, puolueen ydin- tai luottamustehtävissä toimivaa haastateltavaa pitää tärkeänä puolueeseen liittymistä motivoineena tekijänä keskusteluja puheenjohtaja Penttilän kanssa; he ovat myös tulleet pyydettyksi mukaan nuor-

---

⁶⁹ Borg on raportoimassaan osuudessaan yhdistänyt vastausvaihtoehdot "erittäin tärkeä" ja "melko tärkeä". Muut vaihtoehdot olivat "ei kovin tärkeä", "ei lainkaan tärkeä" ja "vaikea sanoa" (Borg 1997, 57).

suomalaisiin (vrt. taulukko 3). Penttilän vakuuttava käyttäytyminen, esimerkiksi puheet täystyöllisyydestä tai julkiset esiintymiset televisiossa ovat vahvistaneet myös muutaman puolueessa rivijäsenenä mukana olleen haastateltavan käsityksiä nuorsuomalaisten 'erilaisuudesta'.

'Aatteelliset' syyt

Sukupolvi-asemasta tai puolue-asemasta riippumatta kaikki haastateltavat pitävät yhtenä tärkeimpänä puolueeseen liittymistä motivoineena tekijänä sitä, että nuorsuomalaisten kannattamat arvot ilmentävät monilta osin omia henkilökohtaisia elämänarvoja. Näin puolueeseen liittymismotiivi määritetään siis 'aatteellisista syistä' juontuvana. Muista haastateltavista poiketen puolueeseen alusta lähtien kuuluneet, jälleenrakennuksen ja nousun, lähiöiden ja citysukupolviin kuuluvat painottavat sitä, miten nuorsuomalaisuus ja nuorsuomalaiset arvot ilmentävät kaikkiaan omaa, henkilökohtaista elämäntapaa — sitä, kuinka asioita arkielämässä arvotetaan ja omaa elämää toteutetaan. Voisi jopa puhua 'politiikan elämäntapaparadigmasta', ajatuksesta oman elämän luonnetta ja suuntaa koskevista valinnoista kaiken politiikan mallitilanteina (vrt. Palonen 1997, 17, 29).

Nuorsuomalaisuuteen ja omaan elämään liittyviksi arvoiksi määritellään 'yksilöllisyys', 'liberaalius', 'yksilönvastuu', 'vapaus', 'asiantuntevuus', 'aktiivisuus', 'kriittisyys' ja 'sanomisen vapaus'. Näillä määreillä representoituna nuorsuomalaisuuden esitetään vastaavan oman elämän arvo- ja asennepohjaa, habitusta. Jäsenyyden nuorsuomalaisessa puolueessa nähdään luovan mahdollisuuden vaikuttaa koettuihin yhteiskunnallisiin epäkohtiin, joiksi mielletään esimerkiksi "holhousmentaliteetti", "kommunistinen järjestelmä", "poliitikkojen asiantuntemattomuus", "yrittäjyyden kannustamattomuus" tai "perustulojärjestelmän kehittäminen". Kolme EU- ja lamasukupolven ja jälleenrakennuksen ja nousun sukupolven kuuluvaa haastateltavaa painottaa myös sitä, että puolueeseen liittyminen on myös edesauttanut (yhteiskunnallisista) "asioista ajan tasalla olemista": näin puolueeseen kuulumiseen liittyy myös tietynlainen hyötyrationaalisuus.

Kiinnostavaa on se, että kaksi puolueen rivijäsenenä toimivaa, suuren murroksen ja EU- ja lamasukupolven kuuluvaa haastateltavaa perustelee liittymistään varsin 'perinteisen' selityksen kautta: heidän mielestään puolueeseen tai jonkinlaiseen 'vaikuttajaryhmään' kuulumisen on (kansalais-) "velvollisuus". He pitävät siis yksilön velvollisuutena osallistua jollakin lailla omaa (lähi)yhteisöä tai henkilökohtaista elämää koskeviin vaikuttamis- ja päätöksentekoprosesseihin. Voi ajatella, että näin 'politiikka' ja sen sisältö mielletään varsin perinteisesti: 'politiikka' ja politiikkaan osallistuminen ymmärretään "yhteisten asioiden hoitona" tai "yhteiskunnan kehittämisenä" (ks.

Berndtson 1993, 25, ks. myös Jääsaari & Martikainen 1991, 68, vrt. Pekonen 1998, 89). Seuraavassa aineisto-otteessa EU- ja lamasukupolveen kuuluva haastateltavaa kuvaa puolueeseen liittymisen taustoja velvollisuus-määrityksen kautta:

"...et pitää niinkun olla... niinku aktiivinen periaattees siin yhteisössä mis kuuluu ja vähän niinku tietää mis mennään ja olla niinku, omata niinku vähän jotain mielipidettä edes. Et niinkun avata suunsa ja valittaa, et pitää vähän jollakin tavalla niinkun...olla jotain, jotain mieltä ja tietää, mist puhuu. En kyllä väitä, et mä ite tietäisin tosta asiasta niinku mitenkään, mitenkään erityisen paljon mut ainakin sen, et on niinku...joku näkökulma ja joku pointti ja niinku, johon sit vedota. Niin niin mitä mä siis aina oon, siis ajatus ollu takana, niin se on varmaan se tärkein syy..."

(M 22)

Erottuminen?

Sukupolvi- ja puolueasemasta riippumatta kaikkien haastateltavien mielestä eräs tärkeimmistä syistä juuri nuorsuomalaisiin liittymisessä on ollut kokemus siitä, että nuorsuomalaisuus ilmentää jotain "uutta" tai "erilaista" kuin muut (etabloituneet) puolueet. Nuorsuomalaiset nähdään "massapuolueille", "kolmelle suurelle" tai "perinteisille puolueille" positiivisessa mielessä vastakkaisena. Nuorsuomalaisissa puoleensa on houkuttanut olettamus tai kokemus "yksilöpuolueaisuudesta": se, että puolueyhteisön 'näkyväksi' jäseneksi päästäkseen ei tarvitse esimerkiksi *"pyöriä pienenä nappulana riittävän monta vuotta ja sitten sä pääset jyräämään muiden nappuloiden yli seuraaville portaille"*. Seuraavassa suuren murroksen sukupolveen kuuluva haastateltava perustelee puolueeseen liittymistään. Haastateltava pitää omalta kohdaltaan mahdollisena myös muihin 'perinteisiin' puolueisiin, kuten kokoomukseen tai keskustaan liittymistä, mutta nuorsuomalaisten "yksilöpuolueaisuus" on vaikuttanut valintaan.

"(...) ja se, mikskä mä oon nuorsuomalaisissa, on juur se, että...että tuota...se ei oo se puoluekoneisto sillä lailla niinkön...dominoiva. Näis muissahan ei oo mitään oiko...mitään tietä onneen muuta ko olla siellä pikku...kymmeniä vuosia ja edetä siinä...puolueitoimistojen valta on minun nähäkseni ja puoluejohdon valta, aika, aika jyräävä sitten että se ei..."

(M 55)

Suurten yleispuolueiden, kuten SDP:n, kokoomuksen ja keskustan, jäsenperustan on arveltu on samanlaistuneen viime vuosikymmeninä: puolueet vetävät puoleensa jäseniä yhteiskuntaluokasta tai ammattiperustasta riippumatta. Mickelssonin (1997, 151) mukaan 1990-luvulla esimerkiksi sosiaalidemokraatit halusivat olla ensisijaisesti "kansalaisten puolue", "tavallisten ihmisten puolue" tai yleisemmin "palkansaajien puolue", mutta silti toimihenkilöiden kannatuspotentiaalia korostettiin erikseen. Vanhaan tapaan kokoomus puolestaan korosti olevansa kansalaisten yleispuolue, mutta

halusi kuitenkin uusia kannattajia etenkin akateemisesta väestä, niin sanotusta "uudesta keskiluokasta" ja nuorista kaupunkilaisista. 90-luvulla korostuneen markkinaretoriikan myötä kokoomuslaiset painottivat puolueen yrittäjäsuhteita, mutta samalla myös kokoomuksen itsemäärittelyissä vaikutti vahva yleispuoluehenki: sosiaalidemokraattien tapaan haluttiin olla palkansaajien puolue (Mickelsson 1997, 151).

Nuorsuomalaisessa puolueessa erottautumista voi ajatella esimerkiksi siitä näkökulmasta, että "ei-yleispuolueemaiseen" puolueeseen kuulumalla on mahdollista erottautua sekä etabloituneista että suurpuolueista, mutta myös yleispuolueiden tavoittelemasta 'kaikesta kansasta'. Seuraavassa aiheisto-otteessa jälleenrakennuksen ja nousun sukupolveen kuuluva haastateltava perustelee puoluejäseneksi liittymistään. Haastateltava peilaa nuorsuomalaisten politiikkaa liberaaleja ja kokoomusta vasten, mutta tulee siihen johtopäätökseen, että "muista puuttuu yksilöllisyys". Samalla haastateltava profiloituu nuorsuomalaiset "hyvin aktiivisiksi, ajatteleviksi ja älyköiksi" ja esittää nuorsuomalaisten tarjoavan sellaisen (puoluepoliittisen) "vaihtoehdon, jota ei aikaisemmin ole ollut".

"Yksilöllisyys puuttuu...muista. Mut tässä on. Mun mielestä nuorsuomalaisilla on ja sitten...täs on tietyst sellaset henkilöt, jotka määhän nyt tunnen. Ja tiedän hei...hyvin tämmösiks aktiiviksi ja...ajatteleviksi, hyviksi...hyviksi... älyköiksi, voi sanoa...siinä mielessä, että se kannattaa. Ja sitten...mikä täs on nuorsuomalaisissa se, että kun liberaalit aatteet tuossa on kadonneet...ja keskusta tavallaan...on...koittaa hakea tätä kaupunkilais...ööö...myöskin osaa tässä kaupunkilaiselämässä ja muuten, niin...täs on semmonen aukko. Se täytyy jollain tavalla täyttää. Kokoomus on...on suurpääoman...kuitenkin...puolustaja...ja niinku sanotaan...kartanonherra...ja tuota...puuttuu semmonen oikeistolaisesti ajatteleva puolue, mikä...mihin vois tavalliset palkansaajajohdot...ja rinnasteiset...jotka eivät halua...sosialismiin mennä ja eivät kannata sen aatteita, et kyl minusta se...se...se...sopii...minuun ajatteluuni hyvin, tämä, tämä nuorsuomalaisuus ja...tai LÄHINNÄ voi sanoa, että se on...mutta sellasta...vaihtoehtoahan ei aikaisemmin ollu, nythän se vasta lähtee..."

(M 65)

Haastateltavista vain yksi, suuren murroksen sukupolveen kuuluva haastateltava on kuulunut johonkin muuhun puolueeseen ennen nuorsuomalaisiin liittymistään (vrt. Lund 1997).⁷⁰ Osa vanhempiin sukupolviin kuuluvista haastateltavista kertoo kuitenkin aiemmin tullessaan pyydetyksi mukaan puolue toimintaan — esimerkiksi kokoomukseen, keskustaan tai SMP:hen. Suuren murroksen sukupolveen kuuluva haastateltava on toiminut aiemmin aktiivisesti kunnallispolitiikassa liberaalisen kansanpuolueen mandaatilla. Hänelle nuorsuomalaiset ovat näyttäneet "uudempana" ja "vahvempana" vaihtoehtona kuihtuneille liberaaleille, samoin kuin yhdelle jälleenrakennuksen ja nousun

⁷⁰ Lundin (1997, 44) suorittamassa jäsenkyselyssä 77 prosenttia vastanneista ilmoitti, ettei kuulunut aiemmin mihinkään puolueeseen, 16 prosenttia ilmoitti kuuluneensa kokoomukseen, 2 prosenttia sosiaalidemokraatteihin ja samoin vihreisiin sekä 0,5 prosenttia keskustaan ja liberaaliseen kansanpuolueeseen.

sukupolveen kuuluvalla haastateltavalla. Puolueeseen alusta lähtien kuuluneet tai luottamustehtävissä toimivat, jälleenrakennuksen ja nousun, lähiöiden ja citysukupolveen kuuluvaa neljä haastateltavaa korostaa sen sijaan sitä, etteivät olisi ennen nuorsuomalaisia voineet edes ajatella liittyvänsä jonkin poliittisen puolueen jäseneksi. Heille nuorsuomalaisuus näyttäytyy (puolue)poliittisesti ai-noana vaihtoehtona, mitä citysukupolveen kuuluva haastateltava seuraavassa aineisto-otteessa kuvaava:

*"Et siis se puolue...kun **politiikka ja puolue** ja niinkun sitten taas tämmönen **poliittinen ura**, niin ne ei oo mitään ambitioita mulle (...) niin kyllä mulle on useita kertoja tullu joku sano-maan että...että kyllähän sun kannattas mennä johonkin isompaan puolueeseen, kyllähän sä pääsisit eteenpäin niissäkin. Mut se on just se juttu et mä en **haluu**. Eikä tulis mieleenikään (naurua)."*

(N 31)

Usea puolueeseen lyhyemmän aikaa kuuluneista haastateltavista on sen sijaan harkinnut ennen nuorsuomalaisiin liittymistä myös johonkin muuhun, 'arvomaailmaltaan' vastaavaan puolueeseen. Etenkin nuorimpaan, EU- ja lamasukupolveen kuuluvat kolme haastateltavat ovat ennen liittymistään harkinneet esimerkiksi keskustaan, RKP:hen tai kokoomukseen liittymistä. Nuorsuomalaisten 'nuoruus' tai 'nuorekkuus', 'uutuus' ja 'erilaisuus' ovat kuitenkin vetäneet heitä puoleensa, ja valinta on tehty nuorsuomalaisten eduksi. Seuraavalla sivulla olevassa kuviossa 5 esitän haastateltavien puolueeseen liittymismotiivit sukupolviaseman ja puolueaseman mukaan. Kuviosta käy ilmi, että puolueeseen liittymisen motiiveissa on sekä sukupolvi- että puolueasemasta riippumatta yhteisiä elementtejä: kaikkia yhdistää kokemus nuorsuomalaisten erilaisuudesta tai uutuudesta (puolue)politiikan kentällä sekä se, että 'aatteelliset syyt', puolueen kannattamat arvot, vastaavat omia henkilökohtaisia elämänarvoja.

Sukupolviasema	Puolueeseen liittymisen motiivi	Asema puolueessa
S. 1971 – 1980 EU- /lamasukupolvi	Yksilön velvollisuus vaikuttaa yhteisön asioihin; lapsuudenkodin 'liberalistinen' malli; puolueeseen liittyminen sopi "elämänsuhdanteeseen"; nuorsuomalaiset erottuvat muista puolueista; puolueen kannattamat asiakysymykset Puolueen kannattavat arvot omia elämänarvoja; nuorsuomalaiset erottuvat muista puolueista	Rivijäsen Luottamustehtävissä
S. 1961 – 1970 Citysukupolvi	Puolueen kannattamat arvot vastaavat omia elämänarvoja; liittymällä "ei menetä mitään" Puolueen kannattamat arvot vastaavat omia elämänarvoja; puolueeseen liittyminen sopi "elämänsuhdanteeseen"	Luottamustehtävissä
S. 1951 – 1960 Lähiöiden sukupolvi	Puolueen kannattamat arvot vastaavat omia elämänarvoja; sosiaalinen merkitys; Penttilän "esimerkki"	Luottamustehtävissä
S. 1941 – 1950 Suuren murroksen Sukupolvi	Puolueen kannattamat arvot vastaavat omia elämänarvoja; nuorsuomalaiset erottautuvat muista puolueista; Penttilän "esimerkki"; liberaalin perinteen jatke Puolueen kannattamat arvot vastaavat omia elämänarvoja; puolueeseen liittyminen sopi "elämänsuhdanteeseen"	Rivijäsen Luottamustehtävissä
S. 1925 – 1940 Jälleenrakennuksen ja nousun sukupolvi	Puolueen kannattamat arvot vastaavat omia elämänarvoja; puolueeseen liittyminen sopi "elämänsuhdanteeseen"; nuorsuomalaiset erottautuvat muista puolueista; liberaalin perinteen jatke	Luottamustehtävissä

Kuvio 3. Puolueeseen liittymisen motiivit

Ihanteet

Roosin (1989, 64) mukaan suomalaisissa elämäkerroissa on selvästi nähtävissä se, kuinka yksi elämän avainkysymyksiä on elämän kokeminen joko sellaiseksi, jossa tapahtumat ovat seuranneet toisiaan ilman, että kertojalla olisi ollut niihin otetta tai sitten sellaiseksi, joka kokonaisuudessaan on ollut kertojan vaikutusvallassa, jossa ei ole oikeastaan tapahtunut mitään odottamatonta. Roos liittää

tämän osaksi kysymystä ihmisen kyvystä *elämänsä hallintaan*. Roosin (1988, 1989) mielestä elämänhallinta on ihmiselämän keskeisin kysymys ja hallinta tai sen puuttuminen leimaa koko elämää. Ulkoinen elämänhallinta on kysymyksessä silloin, kun ihminen on pystynyt suurin piirtein ohjaamaan elämänsä kulkua, ilman että sen vaiheisiin ovat vaikuttaneet kovin monet hänestä riippumattomat tekijät. Elämän sisäisen hallinnan käsite on ongelmallisempi. Roosille se merkitsee ihmisen sopeutumiskykyä, kykyä "katsoa asioita parhain päin, riippumatta siitä, mitä elämässä tapahtuu", tarkoittamatta kuitenkaan alistumista, antautumista tai "ajopuuna kulkeutumista".

Nuorsuomalaisten poliittisissa ohjelmissa esiintyy useasta lausuma "*jokainen on oman onnensa seppä*" - (ks. esim. Penttilä ym. 1994, Nuorsuomalaiset — tekeminen kannattaa aina 1997, Tahtoa ja rohkeutta 1999). Kyseisen arvolausuman voi ymmärtää siten, että jokaisella on oikeus — tai velvollisuus — vastata vain itsestään ja omasta hyvinvoinnistaan. Tämä johtanee jonkinasteiseen hyvinvointivaltion turvajärjestelmien karsimiseen ja siihen, että "nopeat ja kyvykkäät" menestyvät ja talouskasvun hedelmät jakautuvat epätasaisesti (vrt. Mannermaa 1994, 213-216, Young 1967, 37). Toisaalta lausuman voi ymmärtää siten, että yksilön elämänhallinnan ja elämässä menestymisen mahdollisuudet nähdään rationaalisesti hallittavina ja lähes rajattomina, yksilöä ei pitäisi pidätellä minkään, vaan (valinnan ja toiminnan) mahdollisuuksien tulisi olla avoimia joka suuntaan (ks. kuitenkin puolueohjelmista yleisesti, Aarnio & Palonen 1995). Nuorsuomalaisten *Nuorsuomalaiset — tekeminen kannattaa aina* (1997) oikeudenmukaisen yhteiskunnan määritetään perustuvan yksilön vapauden ja valintojen kunnioittamiseen sekä vastuun ottamiseen omasta elämästä: "nuorsuomalaisten juuret ovat valistuksen vapausaatteessa ja liberalismissa". 'Nuorsuomalaisia aktiiveja' ja aatteen kannattajia profiloitiin muun muassa seuraavin määrein: suvaitsevaisuus, uudistuksellisuus, yksilön kunnioittaminen, ahkeruuden ja älyn kunnioittaminen sekä rohkeus ajatella itse ja toimia omien arvojensa mukaisesti.

Sukupolvi- ja puolueasemasta riippumatta haastateltavien mielestä eräs keskeisin nuorsuomalaisia yhdistävä tekijä on *aktiivisuus*: nuorsuomalaisten aktiivinen toiminta paitsi poliittisesti /yhteiskunnallisesti, mutta myös etenkin samaan aikaan useilla elämän osa-alueilla, kuten työelämässä, kouluttautumisessa, harrastuksissa. Varsinkin puolueeseen alusta lähtien kuuluneet tai sen luottamustehtävissä toimivat haastateltavat painottavat, että 'nuorsuomalaisten aktiivisuus' ilmenee siten, että se ulottuu kaikille elämänalueille, kuten työelämään, politiikkaan, perheeseen jne. — eikä esimerkiksi vain (puolue)politiikkaan, kuten 'perinteisillä' poliitikoilla yleensä. Näin samalla tuodaan esille myös se puoli, ettei puolueeseen kuulumisen merkitse "koko elämää", vaan se limittyy

yhdeksi "siivutetuksi" osa-alueeksi elämän kokonaisuudessa. Seuraavassa aineisto-otteessa suuren murroksen sukupolveen kuuluva haastateltava kuvaa 'nuorsuomalaisia yhdistäviä' tekijöitä:

"En mä tiää, mä aina aattelen kyllä, että ne on hirveen aktiivisia ihmisiä. Ja...kaikin puolin aktiivisia. Ne ei ne ei tyydy siihen, että niitä niinkun määräillään ja hyysätään (naurahdus). Mun mielestä ihmisiä pitäis aktivoida, kaikkia, jotka ei oo aktiivisia. Et must tuntuu, että nuorsuomalaiset on kaikki semmosia, jotka ajattelee omilla aivoillaan ja haluais...niille on ristiriitaista tää...näähä kaikennäköset...hyysäämiset verotuksella ja sosiaaliturva-asiat ja sun muut että...semmosia aktiivisia..."

(N 52)

Haastateltavat pitävät muina tärkeinä nuorsuomalaisia yhdistävinä tekijöinä yksilöllisyyttä ja yksilönvastuuta, kriittisyyttä (muista puolueita kohtaan), yritteliäisyyttä, liberaaliutta, suvaitsevaisuutta, mutta myös nuoruutta tai nuorekkuutta, kouluttautuneisuutta tai omassa henkilökohtaisessa elämässä kohdattuja vaikeuksia, "turpaan saamista" — ja siitä juontunutta poliittista aktivoitumista.

Haastateltavat liittävät nuorsuomalaisuuteen myös kriittisyyden, perinteisten toimintamallien ja arvojen kyseenalaistamisen: kyvyn ajatella "itsenäisesti" ja älyllisesti ja haastaa 'vallitsevat totuudet' (vrt. Nuorsuomalaiset — tekeminen kannattaa aina 1997). Sukupolvi- ja puolueasemasta riippumatta haastateltavien määritykset nuorsuomalaisia yhdistävistä tekijöistä ovat varsin samansuuntaiset. 'Nuoruutta' tai 'nuorekkuutta' pitävät tärkeänä tekijänä vanhimpaan, jälleenrakennuksen ja nousun sukupolveen kuuluvat sekä nuorimpaan, EU- ja lamasukupolveen kuuluvat haastateltavat. Sekä nuorimpaan sukupolveen että suuren murroksen sukupolveen kuuluvien haastateltavien osalta nousee esille myös kouluttautuneisuus (akateemisuus) tai ammatti (yrittäjäyys) jäseniä yhdistävänä tekijänä.

Sukupolvi- ja puolueasemasta riippumatta lähes kaikki haastateltavat uskovat yksilökohtaisessa elämässä menestymisen perustuvan *ensisijassa* omaan aktiivisuuteen ja tahtoon, yritteliäisyyteen tai yksilölliseen kunnianhimoon — siihen, että uskoo mahdollisuuksiinsa vaikuttaa elämänsä kulkuun ja on valmis tekemään sen eteen työtä tai ottamaan riskejä. Tämän suhteen nousee joskin esille jonkinlaisia eroja sukupolviasemittain. Ihminen representoidaan enemmän ja vähemmän "oman onnensa seppänä", mutta samalla korostetaan ihmiselämään liittyvien taustatekijöiden tai sattumanvaraisen 'työntö- tai vetotekijöiden' vaikutusta. Seuraavassa aineisto-otteessa citysukupolveen kuuluva haastateltava kuvaa näkemyksiään siitä, mihin 'elämässä menestyminen perustuu':

Hja: "Mihin elämässä menestyminen siun mielestä perustuu?"

Hva: "Mmm...kyllä se perustuu, kyl se perustuu suurimmaksi osaksi...tuota mun mielestä omaan tahtoonsa. Siis tahtoon ja sit siihen et...tietenkin että resursseihin siis että totta kai, et vaikka kuinka paljon olis tahtoo ja mitään resursseja ei esimerkiksi, siis resurssejahan mun

mielestä on oma pääkin ja siis se, että mitä tietoa sä sinne hankit...niin tota, niin sit se on aika hankalaa, mut onnellakin voi olla osuus asiaan. Ja sit usein onkin mut tota...mut tota suurimmaksi osaksi sit vaikka ois syntynyt kuinka onnellisten tähtien alla, niin voi hukata ne mahdollisuudet. Jos ei oo sitä tahtoa...tai niinku näkemystä että. Mut siis menestymistäkin voi olla erilaista, jollekin se menestyminen ei oo sitä mainetta ja kunniaa että...joku voi nähdä että on menestynyt varsin hyvin elämässään, jos on saavuttanut jonkun henkisen rauhan ja tämmöstä".

(N 29)

Ehkä voimakkaimmin "ihminen on oman onnensa seppä" -tyyppistä ajatusta painottavat nuorimpaan, EU- ja lamasukupolveen kuuluvat haastateltavat. Heille elämässä menestyminen näyttää jäsentyvän paljolti yksilökohtaisesti, eräänlaisen yksilöllisen velvoitteen tasolla siten, että "pitää yrittää", "pitää tehdä" tai "pitää ottaa riskejä". Seuraavassa aineisto-otteessa nuorimpaan sukupolveen kuuluva haastateltava kuvaa tulevaisuuden näkymiään. Varsin jyrkkään sävyyn hän toteaa, että "jos muilla menee huonosti, se on ikävämpi homma, mutta mä en ota siitä vastuuta millään tavoin".

Hja: "Niin et siulla on niinku tämmönen usko tulevaisuuteen, luottamus tulevaisuuteen?"

Hva: "No kyl...kyl mä niinku omalla kohdalla, en mä muista tiedä. Eikä mua itse asiassa kiinnosta, miten muilla...siis ihan suoraan sanoen, ei kiinnosta et jos...niinku...en mä niinku muiden puolesta kauheen paljon niinku...jos jollain muulla menee huonosti, niin se on ikävämpi homma mut ei se ei se, mä en niinku ota vastuuta siitä...millään tavoin."

(M 18)

Monet, varsinkin vanhempiin sukupolviin kuuluvat haastateltavat tuovat esille sen, että henkilökohtaisessa elämässä menestyminen ei merkitse 'materiaalista menestymistä', vaan pikemminkin "sisäistä menestymistä". Materiaalisten tekijöiden vähäistä merkitystä näyttävät kuitenkin korostavan etenkin ne vanhempiin sukupolviin kuuluvat, jotka ovat — nuorimmasta sukupolvesta poiketen — saavuttaneet vakiintuneemmat elämänolosuhteet ja materiaalisella tasolla vähintään tyydyttävät puitteet. Vanhimpaan, jälleenrakennuksen ja nousun sukupolveen kuuluvien — ja sota-ajan kokenneiden — haastateltavien käsitykset elämässä menestymisen perustoista poikkeavat selvästi muihin sukupolviin kuuluviin haastateltaviin nähden. Ensinnäkin he painottavat muita voimakkaammin välttämättömyyttä tehdä ero "sisäisen menestymisen" ja muun menestymisen välille. Heille elämässä menestymisen ulottuvuuksina näyttäytyvät sellaiset asiat, kuten "henkinen kasvu", "luopumisen taito" tai "hyvyyden lisääminen hyvyyden ja pahuuden välisessä taistelussa". Puolueen ydintehtävissä toimivan, jälleenrakennuksen ja nousun sukupolveen kuuluvan haastateltavan mielestä omassa elämässä menestyminen tarkoittaa sitä, että on otettava sen mukaisesti vastuuta yhteiskunnallisista asioista ja 'hyvyyden lisäämisestä'.

Sukupolviasemasta riippumatta useimmat haastateltavat pitävät elämänsä tärkeimpänä asiana perhettä tai ihmissuhteita ylipäätään. Vanhempiin, jälleenrakennuksen ja nousun, suuren murroksen, lähiöiden ja citysukupolveen kuuluvat haastateltavat ovat yhtä lukuun ottamatta kaikki lapsiperheellisiä ja korostavat perheen merkitystä elämän tärkeimpänä sisältönä. Nuorempiin, lähiöiden, citysukupolveen ja EU- ja lamasukupolveen kuuluvat haastateltavat pitävät yhtenä elämän tärkeimmistä asioista myös työtä ja sen sisällökyttä ja mielekkyyttä tai mahdollisuutta 'jatkuvaan oppimiseen'. Myös terveys on usean haastateltavan mielestä elämän tärkeimpiä asioita, samoin kuin "kokonaishyvinvointi" elämässä ja elämän tasapainoisuus.

7.3 Lapsuuden kodin perintö

Lähtötausta ja sukupolvittainen liikkuvuus

Sukupolvittaisessa liikkuvuudessa on kyse siitä, että pääasiallisen huoltajan luokka-asema on toinen kuin haastateltavan työikäisen naisen tai miehen (ks. Blom ym. 1999, Alestalo 1986). Blomin ym. (1999, 36-38) mukaan sukupolvittaisen sosiaalisen liikkuvuuden analyysissä Suomi on mielenkiintoinen tapaus eurooppalaisten yhteiskuntien joukossa. Suomessa sosiaalinen liikkuvuus oli pitkään vähäistä, kunnes 60-luvun suuren muuton myötä meillä yhdistyi sekä sukupolvittainen liikkuvuus että uraliikkuvuus. Viljelijöiden lapsista tuli teollisuustyöntekijöitä ja palveluammattilaisia, mutta monet viljelijätkin joutuivat jättämään vanhan elinkeinonsa ja siirtyivät palkkatyöhön. Alestalon (1986) mukaan Suomea voi luonnehtia maaksi, jossa on hyvät mahdollisuudet sukupolvittaisiin liikkumismahdollisuuksien ja sosiaaliseen nousuun.

Roosin (1988, 81-82) mukaan suomalaisen uuden keskiluokan tyypillisin kehityslinja on sen ryhmän vahvistuminen, joiden sosiaalinen asema on huomattavasti kohonnut joko verrattuna vanhempien asemaan tai mahdollisesti myös verrattuna omaan alkuperäiseen lähtökohtaan tai ensimmäiseen päätökseen saatettuun koulutustasoon. Toisena Roosin kuvaamana uuden keskiluokan typologian perustana on se ryhmittymä niitä ihmisiä, joiden asema on muuttunut verraten vähän: mahdollisesti vanhasta keskiluokasta uuteen tai keskisuuresta maanviljelijästä verraten vaatimattomaan virkaan byrokratiassa, mikä on tyypillinen tilanne pitkälle urbanisoituneessa yhteiskunnassa, jossa on vakiintunut keskiluokka. Kolmantena uuden keskiluokan typologian perustana on ryhmittymä niitä ihmisiä, jotka ovat kokeneet sosiaalisen putoamisen kiistattomasta yläluokkaisesta asemasta jokseenkin vaikeasti määriteltävään luokka-asemaan.

Neljä jälleenrakennuksen ja nousun, suuren murroksen, lähiöiden ja EU- ja lamasukupolveen kuuluvaa haastateltavaa näyttää koulutuksellisen-kulttuurisen pääoman hankintastrategioiden ja sosioekonomisen aseman osalta seuranneen lapsuudenkodin ylemmän keskiluokkaista mallia. Lähes kaikkien kohdalla lapsuudenkodin perheen isä (tai äiti) on korkeasti kouluttautunut ja perheen materiaalinen toimeentulo on ollut varsin hyvä tai vähintään kohtalainen. Ylemmän keskiluokkaisista perheistä lähtöisin olevien haastateltavien vanhemmat ovat työskennelleet esimerkiksi juristina, ekonomina, pappina tai opettajana (vrt. Alestalo 1986). Joissakin perheissä on ollut mahdollista käyttää esimerkiksi kotitöissä kodin ulkopuolista apua, vaikka perheen äiti olisi toiminut kotiäitinä. Seuraavassa aineisto-otteessa lähiöiden sukupolveen kuuluva, ylemmän keskiluokkaisesta perheestä lähtöisin oleva haastateltava kuvaa lapsuuden kotinsa materiaalisia olosuhteita.

"No materiaaliset olosuhteet ei...no siis rahasta meillä ei ollu varmasti koskaan pulaa mutta...ei ei tuota...matkustettiin hyvin paljon että ei varmaan muuhun...(...) Mutta tota...kierreltiin hyvin paljon niinku sen ajan kriteereiden mukaan maailmaa eli Eurooppaa (naurahdus)...ja tota aika paljon niinkun...nähtiin mun ikäsiksi lapsiks mutta tota...mä luulen et sellanen...johtava ajatus ehkä oli aina niinkun uuden ja mielenkiintosen etsiminen."
(N 39)

EU- ja lamasukupolveen kuuluva, ylemmän keskiluokkaisesta perheestä lähtöisin oleva haastateltava toteaa esimerkiksi, että (lapsuudenkodissa) oli "kaikkea mitä tarvittiin, oli mopot ja pelit ja vehkeet ja mikroautot". Toisaalta vanhempien kouluttautuneisuus ei ole välttämättä taannut materiaalisesti korkeaa toimeentulon tasoa. Suuren murroksen sukupolveen kuuluvan, yksinhuoltajaperheestä tulevan haastateltavan lapsuudenkodissa perheen äiti koetti esimerkiksi "lisätä perheen omavaraisuutta" valmistamalla perheen kaikki vaatteet itse.

Kohtalaisen sosiaalisen nousun ja sukupolvittaisen liikkuvuuden voi ajatella toteutuneen kolmen suuren murroksen sukupolveen, citysukupolveen ja EU- ja lamasukupolveen kuuluvan haastateltavan kohdalla. Heidän vanhemmillaan jommallakummalla on joko opistoasteen koulutus tai he ovat työskennelleet esimerkiksi poliisina, pienkauppiaana tai keskisuuren maatilalan viljelijänä. Haastateltavien vanhemmilla ei ole akateemista koulutusta, eikä suvussa ole välttämättä muutoinkaan ollut akateemisen koulutuksen suorittaneita. Kolmen haastateltavan lapsuudenkodin materiaalista toimeentuloa voi haastateltavien kuvausten perusteella pitää myös varsin hyvänä tai vähintään 'riittävä': tarpeelliset hankinnat on voitu tehdä ja perheillä on ollut omistuksessaan esimerkiksi omistusasunto, kesämökki jne. — tai perheen maatilalla on käytetty apuna esimerkiksi ulkopuolista työvoimaa.

Sen sijaan kolmen, jälleenrakennuksen ja nousun, citysukupolveen ja EU- ja lamasukupolveen kuuluvan haastateltavan kohdalla voi ajatella toteutuneen varsin suuren sosiaalisen nousun ja sukupolvittaisen liikkuvuuden lapsuudenkodin lähtökohtiin verrattuna. Nämä haastateltavat ovat lähtöisin joko alemman keskiluokkaisesta perheestä, työläisperheestä tai pienviljelijäperheestä. Heidän vanhemmillaan on ollut hyvin vähäisessä määrin tai ei lainkaan koulutusta, ei esimerkiksi välttämättä minkäänlaista ammatillista koulutusta. Näiden haastateltavien vanhemmat ovat työskennelleet esimerkiksi toimistotyöntekijänä ja varasto- tai tehdastyöläisinä.

Jälleenrakennuksen ja nousun ja citysukupolveen kuuluvat kaksi haastateltavaa tuovat esille, että lapsuudenkodissa koettiin ainakin jossain määrin materiaalista puutetta tai niukkuutta. Jälleenrakennuksen ja nousun sukupolveen kuuluvan haastateltavan lapsuuden työläiskodissa perheen lapset ovat esimerkiksi työskennelleet muutaman perheen yhteisomistuksessa olleessa osuuskaupassa. Seuraavassa aineisto-otteessa citysukupolveen kuuluva, yksinhuoltajaperheestä lähtöisin oleva haastateltava kuvaa lapsuuden kotinsa materiaalisia olosuhteita. Haastateltavan mukaan työ on merkinnyt hänen äidilleen "kaikkea", koska "vain työtä tekemällä" perhe on selviytynyt arjesta. Haastateltava kuitenkin korostaa, että materiaalisesta niukkuudesta huolimatta perheen periaatteisiin on kuulunut myös se, että niukkuudesta huolimatta "jotain täytyy voida tehdä", mutta ei kuitenkaan "mitään tolkutonta".

(...) "Mut aina se on niinku menny niillä rajoilla. Et aina on niinku sitä laskettu ja mulla niinku... on sellasia muistikuvia, et äiti istuu niinku joku lauantai-ilta saunan jälkeen keittiön tai keittiön pöydän ääressä ja niinku ottaa yhen saunaoluen ja huokailee. (...) Et niinku... sithän se menee siihen, että jos sä joudut tommosessa sit kuitenkin hankkii jotain tiettyjä asioita, niin sit sä hankit niitä osamaksulla ja näin... mutta tota... mut niinku sitten... sit ne kasaantuu johonkin. Mut et sillai, ei siis mitään semmosta tolkutonta et sitten... niinku... Mun äidillä on aika pitkälle ollu sellanenkin suhtautumistapa että... että tota, okei että jotain täytyy voida tehdä vaikkei siihen nyt periaatteessa hirveesti varaa olisikaan."

(N 29)

Verrattaessa haastateltavien nykyistä sosioekonomista asemaa lapsuudenperheen lähtökohtiin neljää haastateltavaa lukuun ottamatta muiden kohdalla voi puhua sosiaalisesta noususta ja sukupolvittaisesta liikkuvuudesta. Sosiaalisen nousun mahdollistajina ovat toimineet erilaiset kouluttautumisasi- strategiat sekä jossain määrin myös puolison kouluttautuneisuus tai sosioekonominen asema (vrt. Roos 1988, 76). Sukupolviasemasta riippumatta useimmat haastateltavien voi katsoa 'perityltä pääomaltaan', lapsuudenkodin lähtökohdiltaan, edustavan vanhan tai uuden keskiluokkaisia ryhmittymiä. Usean haastateltavan suvussa on myös joko suoraan vanhempien kautta tai aikaisemmissa pol- vissa harjoitettu myös yksityis- tai pienyrittäjyyttä, esimerkiksi kauppiaana toimimisen tai maan-

viljelemisen osalta. Viiden haastateltavan omat vanhemmat tai lähisuku ovat ainakin jossain määrin harjoittaneet yksityisyrittäjyyttä. Citysukupolveen kuuluva, viljelijäperheestä lähtöisin haastateltava kuvaa lapsuuden kodin arvoja "yrittäjähenkisiksi" ja rinnastaa lapsuuden kotinsa maanviljelystilan "pk-yritykseen". Jos ei suoranainen yrittäjyys niin *yritteliäisyys* on — arvo tai arjen toimintastrategia — jota haastateltavat kauttaaltaan korostavat.

Sosiaaliseen luokkaan sitoutuminen

Haastateltavien käsitykset lapsuudenkodin sitoutumisesta tiettyyn sosiaaliseen luokkaan vaihtelevat huomattavasti. Neljä, jälleenrakennuksen ja nousun, suuren murroksen, lähiöiden ja citysukupolveen kuuluvaa haastateltavaa kieltää lapsuudenkodin kiinnittymisen mihinkään tiettyyn sosiaaliseen luokkaan (vrt. esim. Erivauhtiset suomalaiset 1999, 38). Määrittämisen vaikeuteen (tai määrittämishaluttomuuteen) näyttävät vaikuttavan sukupolvi-asemasta riippuen esimerkiksi joko lapsuudenkodin sosiohistoriallinen ajanjakso (kuten toinen maailmansota, jonka aikana "ei todellakaan edustettu mitään luokkaa") tai vanhempien suuri sosiaalinen nousu verrattuna heidän omiin lähtötaustoihinsa. Vaikka esimerkiksi materiaallinen toimeentulo on näissä perheissä ollut hyvin turvattu ja vanhempien koulutustaso varsin korkea, lapsuudenkodin määrittämistä tiettyyn sosiaaliseen luokkaan pidetään mahdottomana (vrt. Rahkonen 1999, 107-108).

Hja: "No jos jälkeinpäin ajatellaan, niin olisko siinä lapsuudenkodin ilmapiirissä ollut johonkin semmoseen tiettyyn sosiaaliseen luokkaan sitoutumista?"

Hva 4: "Ei todella. Ei todella,"

Hja: "Vanhemmat tuli ehkä aika lailla vastakkaisista olosuhteista?"

Hva 4: "Ei. Ei. Ei mitään. Että...ööö...noin jälkeinpäin ajatellen (naurahdus), jos nyt ihan tällasta perhekeskustelua ajattelee, joskus sit kun mä olen ollu jo aikuinen ja mul on ollu lapsiinkin, niin jotakin asiaa me puhuttiin, niin meidän äiti sano, että mistä sust on tommonen kommunisti tullu. Ja ja...mää vastasin hänelle, että sää mun tämmöseks olet kasvattanu. Ja mä tarkotin tällä tätä...tätä pieniosaisten auttamist...joka oli meidän äidissä hyvin syvällä...ja oli meidän isässä, ei ei siit ois pappia tullu muuten. Mutta...mut et mä olin ehkä, mulla oli taipumusta, tämmöseen jyrkkäsanasuuteen enemmän...et hän koki sen näin et..."

(N 64)

Edellisessä aineisto-otteessa jälleenrakennuksen ja nousun sukupolveen kuuluva, ylemmän keskiluokkaisesta perheestä lähtöisin oleva haastateltava kieltää lapsuuden kotinsa sitoutuneen minkäänlaiseen 'sosiaaliseen luokkaan'. Toisaalta haastateltava tuo esille tapahtuman, jossa haastateltavan äiti on kysynyt haastateltavalta "kuinka susta on tommonen kommunisti tullut". Haastateltava esittää "kommunismien" ilmentyvän esimerkiksi pieniosaisten auttamisena, mikä haastateltavan mielestä ei kuitenkaan liity minkäänlaiseen 'luokkaprojektiin'. Toinen jälleenrakennuksen ja nousun suku-

polveen kuuluva haastateltava on sen sijaan lähtöisin työläisperheestä, jossa etenkin isä on ollut henkeen ja vereen "SKDL:n miehiä". Vanhempien puoluesitoutuneisuus on aiheuttanut erimielisyyksiä vanhempien ja haastateltavan välillä, mutta haastateltavan mukaan tietty "arvopohja", kuten avoimuus ja yhteiset yhteiskunnalliset keskustelut, ovat yhdistäneet perheenjäseniä 'aatteiden' erilaisuudesta huolimatta.

Muut haastateltavat kuvaavat lapsuudenkodin sosiaaliseen luokkaan sitoutumista lähtötaustojen, mutta myös sukupolviaseman mukaan vaihdellen. Esimerkiksi kahden nuorempiin sukupolviin, citysukupolveen ja EU- ja lamasukupolveen kuuluvan haastateltavan mielestä lapsuuden koti lähtötausta on ilmentänyt tyypillistä keskiluokkaisuutta. Seuraavassa aineisto-otteessa citysukupolveen kuuluva, usean sukupolven keskisuuresta viljelijäperheestä lähtöisin oleva haastateltava kuvaa lapsuudenkodin sosiaalista luokkasitoutumista. Haastateltavaa pitää lapsuudenkodin sosiaalista asemaa "hyvän toimeentulon", "yrittäjähenkisyyden", "kovan työnteon" myötä varsin keskiluokkaisena — ei siis millään lailla viljelijäperinteen kautta hahmottuvana sosiaalisena 'sijoittumisena' (vrt. esim. Alestalo 1986).

"No varmasti, keski keskiluokkaista nyt...nyt, vois ajatella. Hyvin toimeentulevaa keskiluokkaista...mutta ei...siis sillä lailla koko ajan hirveesti töitä tehden. Et semmosta voi sanoo, et kyllä yrittäjä...niin semmosta."/"/"Semmosta yrittäjähenkistä...et kyl mä oon kokenu, et maatiila on yritys, et sitä kautta tullu niinku...ne arvot myös."

(N 31)

Kolme haastateltavaa erottaa joko jyrkästi tai ainakin jossain määrin lapsuudenkodin 'keskiluokkaisuudesta'. Esimerkiksi EU- ja lamasukupolveen kuuluva ja pienviljelijäperheestä lähtöisin oleva haastateltava toteaa, ettei lapsuuden koti monessa sukupolvessa harjoitetun maanviljelyksen myötä voi millään muotoa ilmentää keskiluokkaisuutta. Seuraavassa aineisto-otteessa citysukupolveen kuuluva haastateltava määrittää lapsuuden kotinsa "todellisen tason" alemmaksi keskiluokaksi tai "vieläkin alemmaksi". Haastateltavan mielestä lapsuudenkodin ilmapiirissä, "psykkisellä tasolla", on kuitenkin korostunut kokemus siitä, että 'todellisuudessa' "ollaan vähän parempia". Haastateltava korostaa, ettei "missään tapauksessa ole kokenut tulevansa duunariperheestä, pyrkien ehkä näin tekemään selvää erontekoa 'duunariuden' ja oman lähtötaustan välille (vrt. Roos 1988, 75).

"No kyl mä niinkun ihan siis sillai, se on jotenkin sellanen, et siinä joku semmonen, et varmaan se todellinen taso on joku alempi keskiluokka, siis sillai...tai voi olla vieläkin alempi. Mut sit jotenkin se psyykinen taso...tai sellanen niin...niin se henkisesti musta tuntuu, et ikään kuin sitä ois oltu jotenkin olevinaan vähän parempia. Siis sillä lailla että...et taloudellisesti ei ois pitäny olla mut jotenkin kuitenkin sitten, mitä haluttiin siltä elämältä. Et ehkä se oli semmosta ikuista ristiriitaa, et ois koko ajan halunnut sen olevan jotain muuta. Mut ei niinku,

*missään tapauksessa mä en oo kokenu, siis vaikka reaalisesti vois sanoo että niinku duunarin kakara, ja semmonen niinku duunariperhe, mut mä en oo kokenu olevani kuitenkaan semmo-
sessa perheessä".*

(N 29)

(Puolue)poliittinen sitoutuminen

Haastateltavien lapsuudenkodin lähtötaustojen osalta kiinnostavaa on se, että poliittinen suuntautuminen tai sitoutuminen (tai suuntautumattomuus) näyttää hajoavan eri suuntiin. Kaksi jälleenrakennuksen ja nousun ja suuren murroksen sukupolviin kuuluvaa haastateltavaa eivät miellä lapsuudenkodissa ilmennetyt tai kannatetut minkäänlaista (puolue)poliittista suuntausta tai sitoutumista. Pikemminkin he korostavat lapsuudenkodin (puoluepoliittista) sitoutumattomuutta ja 'vapaita' arvo-
lähtökohtia. Lisäksi monet haastateltavista korostavat, että lapsuudenkodin poliittinen suuntautuminen on ollut lähinnä äänestämisen muodossa ilmenevää, ei puolue toimintaan osallistumista tai puoluejäsenyyttä. Vanhempiensa kannattamiksi puolueiksi useimmat haastateltavat nimeävät kokoomuksen, mutta myös liberaalisen kansanpuolueen ja keskustan. Seuraavassa aineisto-otteessa citysukupolveen kuuluva haastateltava kuvaa lapsuuden kotinsa poliittista suuntautumista.

Hja: "No onks siun vanhemmillä ollu mitään tämmöstä puolue.....taustaa tai?"

Hva: "No ei oikeestaan, et mä en ikinä niinku kuullu, siis sillä tavalla. Että mä...tiedän et mun äiti on...mulla on semmonen muistikuva jääny, et mun äiti on joskus äänestäny....liberaaleja sillon kun ne on ollu...siis jotenkin mulla on semmonen hämärä muistikuva, et jossain vaaleissa, kun mä oon kysyny... et jotenkin...hirveen nuori tai pieni oon ollu, mul on semmonen hämärä muistikuva et niinku kysyny, et mitä sä äiti äänestit. Niin sit se oli et liberaaleja ja sitten mulla...se on jotenki jäänyt mulle mieleen, kun se ei sillon sanonu mulle mitään, mikä se on ihan. Ja sitten mun äidin vanhemmat on aika pitkälle kokoomuslaisia... ja tota...on mehän meilhän suvussa siltä puolelta yks kokoomuksen kansanedustajakin ollu (naurahdus)."

(N 29)

Neljän haastateltavan lapsuudenkodissa poliittinen sitoutuminen on ilmentynyt vanhempien (/vanhemman) enemmän ja vähemmän aktiivisena osallistumisena puoluepolitiikkaan, lähinnä kunnallispoliittisella tasolla. Jälleenrakennuksen ja nousun sukupolveen kuuluvan haastateltavan molemmat vanhemmat ovat olleet vahvasti vasemmistolaisesti suuntautuneita ja perheen isä on toiminut aktiivisesti "SKDL:n miehenä". Citysukupolveen kuuluvan, keskisuuresta viljelijäperheestä lähtöisin olevan haastateltavan isä on sen sijaan toiminut kokoomuksen mandaatilla kunnallispolitiikassa. Seuraavassa aineisto-otteessa kyseinen haastateltava kuvaa perheen arvo-
lähtökohtia erottaen kuitenkin siitä 'perinteisinä' pidetyt kokoomuslaiset arvot. Sen sijaan hän korostaa sitä, että jos nuorsuomalaiset olisivat olleet olemassa isän puoluepoliittikointivaiheessa, "hän ois ollu mukana nuorsuomalaisissa".

"No sanotaan että...että että ei...no sinänsä en kyllä sanois, että se ois semmonen...konservatiivinen koti uskonto isänmaa linja, vaan et tosiaan et jos olis ollu nuorsuomalaiset silloin kun hän oli aktiivinen, niin sanosin, että hän ois ollu mukana nuorsuomalaisissa (naurahdus). Et sinänsä ne arvot on ollu hyvin lähellä kyllä, et tämmöstä yksilön kunnioittamista ja uskomista ihmiseen ja ihmisen autonomiaan ja...näin."

(N 31)

EU- ja lamasukupolveen kuuluvan, ylemmän keskiluokkaisesta perheestä lähtöisin olevan haastateltavan isä on toiminut aiemmin aktiivisesti RKP:ssä. Ennen nuorsuomalaisiin liittymistä RKP:hen tai liberaaliseen kansanpuolueeseen liittyminen on ollut myös haastateltavalle varteenotettava vaihtoehto. Nuorsuomalaisiin hän on päätenyt kuitenkin siksi, että kyseisillä puolueilla ei ole hänen mielestään ollut nimenomaan nuorille tarkoitettua toimintaa. Toisen EU- ja lamasukupolveen kuuluvan ja pienviljelijäperheestä lähtöisin olevan haastateltavan isä on keskustan jäsen. Seuraavassa aineisto-otteessa haastateltava painottaa sitä, ettei isä ole "korostanut poliittisuutta" millään lailla. Toisaalta myös tämä haastateltava tuo esille sen, että ennen nuorsuomalaisiin liittymistä keskustaan liittyminen oli varteenotettava vaihtoehto. Nuorsuomalaisissa haastateltavan mukaan veti puoleensa kuitenkin enemmän puolueen "uutuus", puheenjohtaja Penttilän vakuuttava käyttäytyminen sekä asiakysymyksenä nuorsuomalaisten "oikeudenmukaisuuteen tähtäävä" perustulovaatimus.

(..)"et ei se niinku...et mun isä ei oo mitenkään...korostanu poliittisuutta, että ei se oo. Siitä ei oo puhunu paljon mitään.(...) Mut lähinnä se niinku siit siitä tulee, että...vakka se nyt ei nuorsuomalaisuuteen liity, niin tää poliittisuus että...Ahon ja Lipposen hallitus niin...no enemmän Lipposen hallitus...mun mielestä niin...oli päätöksillään niin kurittanu maaseutua että...se et sen takia niin...koska nuorsuomalaiset pyrkivät oikeudenmukaisempaan yhteiskuntaan yleisesti ottaen. Tosin..ei niinkään maaseudun takia mutta sen sen takia niin...on niin tullu itselläni osittain kiinnostus politiikkaan".

(M 24)

Lähes kaikkia haastateltavat arvelevat lapsuudenkodin henkisen ilmapiirin vaikuttaneen jossain määrin omaan henkilökohtaiseen elämäntapaan ja tätä myöten myös juuri nuorsuomalaisiin liittymiseen — ei siis niinkään poliittiseen puolueeseen yleensä. Etenkin ylemmän keskiluokkaisista ja taloudellisesti hyvin toimeentulevista perheistä lähtöisin olevat haastateltavat painottavat lapsuudenkodissa ilmentyneitä 'nuorsuomalaisvivahteisia' arvoja, kuten vapaamielisyyttä, liberaalisuutta, oman vastuuta ja aktiivisuutta, yksilöllisyyttä tai avoimuutta. Seuraavassa kuviossa 4 esitän yhteenvedon haastateltavien lapsuudenkodin (puolue)poliittisesta sitoutuneisuudesta sukupolviasemaan nähden.

Sukupolviasema	Lapsuudenkodin (puolue)poliittinen sitoutuneisuus
S. 1971–1980 EU- /larnasukupolvi	Kohtalaisen aktiivinen, RKP Vähäinen, ei tarkempaa tietoa Jonkin verran, keskusta
S. 1961–1970 Citysukupolvi	Vähäinen, joko liberaalit tai kokoomus Kohtalaisen aktiivinen, kokoomus
S. 1951–1960 Lähiöiden sukupolvi	Vähäinen, "kriittinen ja kyseenalaistava", keskusta
S. 1941–1950 Suuren murroksen Sukupolvi	Vähäinen, kokoomus, "porvarisukua" Ei tietoa
S. 1925–1940 Jälleenrakennuksen ja nousun sukupolvi	Ei poliittista sitoutumista Vahva, SKDL

Kuvio 4. Lapsuudenkodin poliittinen sitoutuneisuus ja sukupolviasema

8. KOULUTUS, TYÖ JA VAPAA-AIKA

8.1 Koulutusinvestoinnit

Järvelä (1991, 17) määrittää koulutuksen aatteiden ja luokkien taistelukentäksi, jossa on sekä rakennettu että puolustettu privilegioita pyrittäessä parantamaan koulutuksella elämänmahdollisuuksia. Jos kohta koulutus on ollut välittömästi yhteiskunnallista tuotantoa ja vallitsevia instituutioita palvelevaa, niin yhtäläillä se on ollut kansalaisten sivistystä ylläpitävää, sitä luovaa ja kohottavaa toimintaa. Suomalainen koulutuslaitos on ollut kansainvälisesti katsoen erityisen avoin sosiaalisen muutoksen ja liikkuvuuden väylä tällä vuosisadalla (ks. myös Blom ym. 1999, Alestalo 1986). Tähän ovat vaikuttaneet eräät historialliset samanaikaisuudet, kuten kansanopetuksen ja kansakunnan muodostumisen yhteenliittyminen sekä elinkeinorakennemuutokset, jotka ovat avanneet väljiä liikkuvuusväyliä siirtyä maataloudesta teollisuuteen ja sittemmin ennen muuta palveluiden ja hallinto-tehtävien "valkokauluspaikoille" (Järvelä 1991, 18).

Koulutuksen voi nähdä osana suomalaisen yhteiskunnan suuria muutoksia, joissa esimerkiksi sota-aika, rakennemuutos ja hyvinvointivaltio ovat muodostaneet sen pääasiallisen yhteisen ja jaetun kokemuksen, joka eri koulutussukupolvilla on tänään. Kauppila (1996, 49) ymmärtää tietyn sukupolviaseman myös koulutusmotivaatioksi, joka on passiivinen tila sisältäen vain mahdollisuuksia, jotka voivat realisoitua, tulla tukahdutetuiksi, sulautua sosiaalisiin voimiin tai ilmestyä uudenlaisen konstruktiona (vrt. Mannheim 1972). Kauppila (1996) jakaa suomalaiset koulutussukupolvet kolmeen kokemukselliseen koulutussukupolveen: 1) sodan ja niukan kulutuksen sukupolvi (ennen vuotta 1935 syntyneet), 2) rakennemuutoksen ja kasvavien koulutusmahdollisuuksien sukupolvi (1936—1955 syntyneet) ja 3) hyvinvoinnin ja monien koulutusvalintojen sukupolvi (1956 tai sen jälkeen syntyneet) (vrt. Roos 1989).

Järvelän (1991, 20) mielestä näyttää selvältä, etteivät sosiaalisesti alemmissä lähtöasemissa olevat, koulutuksen kautta uusiin asemiin kiilautuvat henkilöt ole välttämättä vain oman onnensa taidokkaita seppiä, vaan he ovat myös suurten historiallisten muutosprosessien, katkosten ja sattumien tuotteita. Voi ajatella, että koulutus on legitiimi ja yleisesti hyväksytty päämäärärationaalisen toiminnan muoto sosiaalisen liikkuvuuden saavuttamiseksi. Liikkuvuuden strategian sosiaalisesti sisällöksi voidaan ymmärtää uuden statuksen tavoittelu. (Järvelä 1991, 89-90, Bourdieu 1986, 70). Uusista yhteiskunnallisista jaoista koulutuksen voi katsoa liittyvän perinteisiin stratifikatiohierarkioihin (ks. Ervasti 1999, 248). Näkemyksissä, joissa koulutusta on pidetty uusina poliittisia

jakoja aiheuttavana tekijänä, koulutus on kuitenkin nähty pikemminkin eri väestöryhmien kulttuuri-pääomana kuin taloudellisia intressejä heijastavana tekijänä (ks. Bourdieu 1984, 1986, 1988b).

Koulutuksen on arveltu lisäävän radikaalia suhtautumista uusiin poliittisiin kysymyksiin (ks. Brand 1990, 26, Eder 1993). Koulutusjärjestelmän laajentumisen myötä pitkälle koulutettujen ihmisten määrä on kasvanut, samalla kun koulutusta vastaavien työpaikkojen määrän kasvu on jäänyt kyseisestä kehityksestä jälkeen. Pitkälle koulutetuista ihmisistä on siis työmarkkinoilla ollut ylitarjontaa, ja työttömyysongelma on koskettanut myös keskiluokkia. (Ervasti 1999, 248). Korkea koulutus ei enää automaattisesti takaa korkeaa taloudellista tai sosiaalista asemaa. Lisäksi 1990-luvun julkisen sektorin leikkausten (ja työpaikkojen vähentymisen) myötä sosiaalisen nousun mahdollisuudet ovat varsinkin 1960-luvun rakennemuutoksen — ja suurten ikäluokkien — aikaan nähden radikaalisti kaventuneet (Blom 1999). Tämä voi synnyttää poliittisesti radikaaleja reaktioita (ks. Kriesi et al 1995).

Koulutus kulttuurisena pääomana

Bourdieun (esim. 1984, 1986, 1988b) koulutusta, kuten esimerkiksi korkeakoulututkintoja (tai niiden määrää), voi pitää keskeisenä kulttuurisen pääoman hankintamuotona ja pääomien muuntamiseen tähtäävänä elämäntavallisen strategiana. Lundin (1997, 45) kyselyn mukaan nuorsuomalaisten jäsenistä noin puolella korkeakoulututkinto ja joka neljännellä opistoasteen tutkinto. Lundin mukaan korkeimmin koulutettujen osuus korostuu pääkaupunkiseudulla asuvien kohdalla, kun taas muualla asuvien osalta painottuu opistotason koulutus. Puolueen ydinjäsenet ovat korkeimmin koulutautuneita. Nuorsuomalaisen puolueen jäsenistöanalyysin (1996) mukaan suurella osalla jäsenistöstä on akateeminen koulutus, useimmilla taloustieteellinen tai tekninen.

Lukuun ottamatta nuorinta, EU- ja lamasukupolven kuuluvaa haastateltavaa, kaikki haastateltavat ovat sukupolviasemasta riippumatta hankkineet tai parhaillaan hankkimassa korkeakoulututkintoa. Koulutusinvestointien määrän kannalta kiinnostavaa on myös se, että puolet haastateltavista on lisäksi hankkinut koulutusta — joko ammatillisen, opisto- tai korkeakouluasteen — joltain toiselta alalta kuin millä päätoimisesti ovat työskennelleet tai mitä nyt opiskelevat. Neljä haastateltavista on hankkinut (tai on parhaillaan hankkimassa) "kovempien" alojen, joko teknisen, taloudellisen tai sotilasalan, korkeakoulutuksen. Lisäksi kaksi muuta haastateltavaa on kiinnostunut taloustieteellisestä alasta. Kolmella vanhempiin sukupolviin kuuluvista haastateltavista on lakialan korkeakoulu-

tutkinto. Haastateltavista kolme on puolestaan suuntautunut "pehmeämmin" ja on suorittanut tai suorittamassa joko kasvatus-, psykologian- tai yhteiskunnallisen alan korkeakoulutusta.

Sukupuolvasemasta ja lapsuuden kodin lähtötaustoista riippumatta kaikki haastateltavat ovat suorittaneet tai ovat suorittamassa oppikoulun tai lukion ja ainakin yhden korkeakoulututkinnon. Etenkin 1950- ja 60-lukujen, mutta myös vielä 70-luvunkin suomalaisessa yhteiskunnassa mahdollisuus oppikoulun ja ylioppilastutkinnon suorittamiseen ei kuitenkaan ollut itsestään selvyys: vanhempien varallisuus, asuinpaikka ja silloinen koulutusjärjestelmä vaikuttivat paljolti koulutusmahdollisuuksiin (ks. esim. Komiteanmietintö 1966: A 12). Esimerkiksi vanhimpaan sukupolveen kuuluvan, työläiskodista lähtöisin olevan haastateltavan vanhemmat ovat elämisen niukkuudesta huolimatta koettaneet osallistua lastensa opiskelun kustantamiseen. Näin myös haastateltavan opiskelumotiivaatiota ja omaa yritteliäisyyttä on lisännyt tieto siitä, että "jos et lue, niin sinut otetaan pois koulusta", mikä käy ilmi seuraavassa olevasta aineisto-otteesta. Myöhemmin haastateltava on koulutuksensa ja vahvan uranousun myötä kohonnut kotimaisen hallintobyrokratian huippuvirkaan.

Hja: "Miten kotona ylipäätään suhtauduttiin siihen koulunkäyntiin niinkun?"

Hva: "No vanhempien...suostumus vaati, vaadittiin, koska mä olin alaikäinen....mä olin kahdeksantoistavuotias kun mä menin sinne....kadettikouluun sitten ja...he ja...he tietysti hyväksyvät sen, ei he....kun...haluaa lähtee niin...ehkä he...tunt....jonkinnäköstä ylpeyttäkin tunsivat sitten itekin, et on päässy niin vaikeeseen."

Hja: " Oliko he aiemmin silleen oppikouluaikana ja näin niinkun kann..kannustanu tai millä tavalla?"

Hva: "Joo, jos et nyt lue niin sinut otetaan koulusta pois...heti (naurua).Että...kun minä (naurua) rimaa hipoen menin joskus....niinko sanotaan, luokalta toiselle, mut selvisin aina...niistä siellä..."

(M 65)

Koulutuksen muodossa ilmenevän kulttuurisen pääoman osalta haastateltavia yhdistää korkeakouluttautuminen, runsas kulttuurinen pääoma korkeakouluopintojen (ja /tai -tutkintojen) muodossa, vaikka koulutusalan suhteen hankintastrategiat vaihtelevatkin (vrt. Bourdieu 1983, 1986, 1988b). Voisi olla perusteltua väittää, että nuorsuomalaisessa elämäntavassa koulutus ja kouluttautuminen ovat tärkeitä kulttuurisen pääoman hankkimismuotoja ja yhteiskunnallista asemaa vahvistavia arjen toimintastrategioita (vrt. Roos 1992, 479, Huotelin 1996, 66). Kahta haastateltavaa lukuun ottamatta (korkea)koulutuksellisen pääoman hankkiminen on sukupuolvasemasta ja lapsuudenkodin lähtökohdista riippumatta merkinnyt enemmän ja vähemmän eräänlaista itsestään selvää elämäntähtäystä, kuten itseä ja tulevaisuutta varten tehtyä rationaalista valintaa. Seuraavassa aineisto-otteessa lähiöiden sukupolveen kuuluva, ylemmän keskiluokkaisesta perheestä lähtöisin oleva haastateltava kuvaa koulutusvalintojensa perusteita. Haastateltavan mukaan hänen isänsä on omalla

mallillaan motivoinut haastateltavan kouluttautumista: isällä on kahden eri alan korkeakoulututkinnot, joiden myötä haastateltavan lapsuuden kotiin taustoihin on liittynyt vahva sosiaalinen nousu.

"(...) Mä olin tota...no en mä tiä olikse isän malli, niinhän se yleensä on et...et et mulla oli mielessä niinku oikis tai kauppiis...ja tota...Mä en tiedä siis, mistä mä sen ajatuksen sain, kyl mä luulen, et se on varmaan jossain määrin pakkosyöttöä mutta osittain tietysti johtuu siitä, että mulla ei ollu minkäänlaisia lahjakkuuksia mihinkään suuntaan (naurua). Ettei ollu ettei ollu niinku matemaattisesti lahjakas, niin et ois voinu ajatella esimerkiks polia tai tai lääkistä tai jotain...Niin niin tota...ehkä lääki ois ollu sit sellanen, joka ois saattanu kiinnostaa. Mutta niinkun näistä kahdesta sitten kun piti valita..."

(N 39)

Muista poiketen citysukupolveen ja EU- ja lamasukupolveen kuuluvat, pienviljelijäperheestä ja alemman keskiluokkaisesta perheestä lähtöisin olevat haastateltavat pitävät kuitenkin valintaansa korkeakouluttautumisesta enemmän ja vähemmän muuna kuin itsestään selvyytensä. Pienviljelijäperheestä lähtöisin olevan haastateltavan mielestä yhtä todennäköinen vaihtoehto olisi ollut myös ammatillisen asteen koulutus. Tämä on haastateltavan mielestä luontevaa siksi, että lapsuudenkodin perhe on monen sukupolven viljelijäperhe ja haastateltava on sukunsa ensimmäinen akateemisesti kouluttautunut. Haastateltavan mielestä "akateemisen uran" valitseminen on ilmentänyt henkilökohtaista kunnianhimoa ja tavoitteellisuutta.

Myös citysukupolveen kuuluva, alemman keskiluokkaisesta perheestä lähtöisin oleva haastateltava pitää akateemista koulutusvalintaansa vähemmän itsestään selvänä, mutta siihen on vaikuttanut ihanteellinen kuva yliopistosta, "sivistysyliopistosta" — joka tosin yliopisto-opiskelun myötä on muuttunut toisensuuntaiseksi. Muista poiketen nuorimpaan sukupolveen kuuluva, uuden keskiluokkaisesta perheestä lähtöisin oleva haastateltava pitää akateemisen koulutuksen hankkimista yliopilaaksi kirjoittamisen jälkeen kuitenkin lähinnä "muodollisena" valintana "koska Suomessa ilmeisesti työelämässä arvostetaan tämmöstä pakkoakateemisuutta".

"Mä en tiedä, pitäis varmaan hankkia joku muodollinen koulutus tähän nyten. Semmonen muodollinen akateeminen koulutus, jost voi sanoo, et on niinku akateeminen. Koska Suomessa ilmeisesti työelämässä arvostetaan tämmöstä pakkoakateemis....akateemista suuntautumis-ta..."

(M 18)

Kauppila (1996) on kuvannut sodan ja niukan kulutuksen sukupolven koulutusta koskevaa asennoitumista luonnehtivaa 'koulutus ihanteena' -näkemystä. Se tarkoittaa niukkojen koulutusmahdollisuuksien, sodan sekä rinnakkaiskoulujärjestelmän vaikutuksessa muotoutunutta "elämänkampailua", jossa koulutus on keskeinen kamppailuareena. Rakennemuutoksen ja kasvavien koulutusmah-

dollisuuksien sukupolville koulutus merkitsee ennen kaikkea välinettä työelämään, ammatillista etenemistä ja uranousua. Hyvinvointivaltion, monien kulutusvalintojen ja yhtenäiskoulujärjestelmän, mutta toisaalta laman ja työttömyyden ilmapiirissä kasvaneelle kolmannelle sukupolvelle koulutus sen sijaan merkitsee ennen kaikkea hyödykettä tai itsestänselvyyttä, jota suuremman merkityksen saavat oman minän ongelmat tai harrastukset elämänsisältönä.

Haastateltavien koulutukseen liittyviä arvotuksia katsottaessa näyttää siltä, että sukupolviasteesta riippumatta koulutuksen merkitys koetaan sekä välineellisesti arvokkaana että itsestänselvyytenä ja hyödykkeenä. Kahdella suuren murroksen tai jälleenrakennuksen ja nousun sukupolveen kuuluvilla naishaastateltavilla (korkea)kouluttautuminen on viivästynyt tai keskeytynyt esimerkiksi lasten syntymän vuoksi. Koulutus on myöhemmin suoritettu loppuun, elämänvaiheesta ja /tai sen kiireisyydestä huolimatta. Seuraavassa aineisto-otteesta suuren murroksen sukupolveen kuuluva, kauppiasäidin ja poliisi-isän perheestä lähtöisin oleva haastateltava kuvaa koulutusvalintansa perusteita. Haastateltavalle tärkeää on ollut, että valittu koulutusala "ei sulje mitään pois", vaan se avaa hyvät mahdollisuudet hyödyntää hankittua koulutusta toimialasta riippumatta (vrt. Bourdieu 1986, 1988).

Hja: "No mitä arvelette, mitkä tekijät vaikutti tähän teidän opiskelupaikan ja sitten ammatinvalintaan myöhemmin?"

*Hva: "No oikeestaan se oli semmonen...poissulkeva juttu että...mää en...ajattelin jo välillä, että mä oisin jääny armeijaankin mutta sitten mä en, en jäänyt...ja sitten, kun se kesä meni siellä sitten vähän niissä, niissä touhuissa, niin sitten....halusin valita semmosen...ööö semmosen tuota....opiskelualan, jossa ois mahollisimman niinkön... joka ei sulkis pois. Mutta toinen vaihtoehto oli kauppaakorkeekoulu...ja sitten tää oikeustieteellinen, silloinen lainopillinen."
(M 55)*

Ammatti ja työskentelysektori

Yhteiskuntaluokista puhuttaessa on tärkeää kysyä, millä perusteilla ihmiset voidaan mielekkäästi jakaa toisistaan eroaviin ryhmiin (Berndtson 1993, 116). E. O. Wrightin (1997) luokkarakennetypologian mukaisesti Blom ym. (1999) määrittelevät suomalaisen modernin luokkayhteiskunnan rakenteen siten, että runsas puolet ammatissa toimivista kuuluu työväenluokkaan (kaikki työläiset), lähes kolmannes lukeutuu erilaisiin keskiluokkaisiin ryhmiin (johtajat ja asiantuntijat, työnjohto) ja viidennes toimii yrittäjinä. Hienojakoisemmin tarkasteltuna luokkarakenteen voi nähdä koostuvan ammattitaidottomista työläisistä, ammattitaitoisista työläisistä, työnjohtajista, johtajista ja asiantuntijoista (korkeakoulututkinnon suorittaneet), pikkuporvaristosta (maanviljelijät ja muut perheyrittä-

jät) ja yrittäjistä (emt., ks. myös Alestalo 1986).⁷¹ Alestalon (1986, 97-106) mukaan ylempään keskiluokkaan kuuluvat muun muassa sellaiset ammattikunnat, kuten opettajat, lääkärit, lakimiehet, armeijan virkamiehet, insinöörit, akateemiset tutkijat ja erilaiset konsultit.

Erääksi uudeksi poliittiseksi jaoksi on mainittu työskentelysektori. Ervasti (1999, 248) viittaa muun muassa Gilljamiin ja Holmberiin (1990) todetessaan, että on jonkin verran näyttöä työskentelysektorin vaikutuksesta ja vaikutuksen lisääntymisestä puoluekantaan nähden (ks. myös Brand 1990). Ervastin mukaan voi olettaa, että koska julkisen sektorin työntekijät työskentelevät useimmiten ei-materiaalisen uusintamisen alueella, he ovat arvokanteeltaan jälkimaterialistisempia kuin yksityisen sektorin työntekijät (vrt. Inglehart 1977). Julkisen sektorin palveluksessa työskentelyyn ei liity yleensä samankaltaista voitonmaksimoinnin ja muiden kapitalististen arvojen omaksumista kuin yksityisellä sektorilla, varsinkin ammattihierarkioiden yläpäässä (Ervasti 1999, 248).

Lundin (1997, 52) mukaan nuorsuomalaisista yli puolet työskentelee yksityisellä sektorilla, kun valtion tai kunnan palveluksessa työskentelee noin viidennes jäsenistä. Yrittäjäjäsenistön osuus painottuu etenkin pääkaupunkiseudulla asuvien jäsenten osalla. Lundin (1997, 50) mukaan jäsenten sosioekonominen asema painottuu yrittäjiin (puolet) ja toimihenkilöihin, joista joka kolmas (33 prosenttia) edustaa ylempiä toimihenkilöitä ja seitsemän prosenttia alempia toimihenkilöitä. Opiskelijoiden osuus on yli kymmenen prosenttia puoluejäsenistöstä. (ks. myös Nuorsuomalaisen puolueen jäsenistöanalyysi 1996).

'Vakiintunutta' ammattia ja työskentelysektoria on oikeastaan mahdollista tarkastella vain niiden haastateltavien kohdalla, jotka ovat jo päättäneet opiskelunsa ja suuntautuneet työelämään (kuusi haastateltavaa). Kolme jälleenrakennuksen ja nousun, suuren murroksen ja lähiöiden sukupolviin kuuluvaa haastateltavaa toimii tai on toiminut juristina joko yksityisellä sektorilla tai julkisen sektorin palveluksessa. City-sukupolveen kuuluva haastateltava on koulutukseltaan diplomi-insinööri ja työskentelee tällä hetkellä yksityisellä sektorilla, työskennellytään aikaisemmin julkisen sektorin palveluksessa asiantuntija- ja koulutustehtävissä. Jälleenrakennuksen ja nousun sukupolveen kuuluva haastateltava on sen sijaan toiminut kotimaisen hallintobyrokratian huipulla puolustusvoimien palveluksessa. Toinen suuren murroksen sukupolveen kuuluvista haastateltavista on työskennellyt koko työuransa ajan julkisella sektorilla opetustehtävissä.

---

⁷¹ Suomea voi pitää leimallisesti palkkatyöläisyhteiskuntana, mutta uutena ilmiönä luokkasuhteissa on otettava huomioon suurtyöttömyys. Wrightin teoriaa on arvosteltu mm. sen ylihistoriallisuudesta, puutteellisesta julkisen sektorin työntekijöiden luokka-analyysistä ja siitä, että teoria koskee vain ammatissa toimivaa väestöä (Blom ym. 1999, 28-31).

Blomin ym. (1999, 23) ja Alestalon (1986) määrittelyjen mukaan kyseiset haastateltavat edustavat koulutuksensa ja /tai ammattinsa puolesta ylemmän korkeakoulutuksen hankkinutta tai hankkimaan tähtäävää, johtaja- tai asiantuntijatehtävissä työskentelevää ylempää keskiluokkaa, jota voi nimittää eräänlaiseksi "asiantuntijatehtävien reservaatiksi" (Alestalo 1986, 97-106). Työskentelysektori näyttää olevan haastateltavien kohdalla myös jossain määrin sukupolvikysymys: kolme jälleenkennuksen ja nousun sukupolveen ja suuren murroksen sukupolveen kuuluvista haastateltavista on työskennellyt joko valtion tai kunnan palveluksessa, kun taas nuorempien haastateltavien kohdalla siirtyminen yksityiselle sektorille on tapahtunut varsin nopeasti. Osittain saattaa olla kyse tietynlaisesta 'strategisesta' valinnasta: jos ensiksi hankitaan työkokemusta ja ammatillista näkemystä, voi tämän jälkeen on helpompaa koettaa 'muuntaa' hankittua pääomaa vaikkapa taloudelliseksi (ks. Bourdieu 1984, 114-115, 303).

Muu kulttuurinen pääoma

Bourdieu on pyrkinyt osoittamaan, että kulttuurisiin makuihin liittyvät eronteot ja hierarkiat voivat muodostua merkittäviksi luokka- ja valtasuhteiden ylläpitäjiksi. Kulttuuriseen pääomaan voi katsoa liittyvän niin musiikkiin, kirjallisuuteen, elokuvaan, teatteriin, taiteeseen tai ruokaan liittyvät 'maut' ja niiden ilmentymät. Ranskalaisia kulttuurimakuja tutkineella Bourdieulla elokuva- ja musiikkimaku ovat tärkeitä kulttuurisia erotteluvälineitä. (ks. Bourdieu 1984, 1986, 1998). Kulttuurin kulutukseen liittyviä hierarkkisia merkitysjärjestelmiä tuotetaan koko ajan uudelleen, paitsi kulttuurin kuluttajat omassa arjessaan, myös kulttuurituotteissa ja julkisuudessa. Kuten Bourdieu (ks. 1984, 1986) on osoittanut, kulttuurin kulutukseen liittyvät merkitykset ja hierarkkisuudet on käsitettävä osana koko kulttuuriksi tai taiteeksi käsitettyä kenttää. Bourdieun (1988a, 42) mukaan kaikki kulttuurin tuottajat sijoittuvat tiettyyn tuotannon tilaan ('*escape*') ja että heidän tuotteensa riippuvat aina jossain määrin heidän asemastaan tässä tilassa.

Bourdieulaisen kulttuuripääoman korrelaatio yleiseen koulutustasoon on Blomin ym. (1999, 197) mukaan korkea (ks. myös Heiskala 2000, 178). Kulttuuriaktiivisuus on vauraiden (erityisesti perheen tulojen perusteella varakkaiden), johtavassa tai puoliautonomisessa luokka-asemassa olevien asia. Kulttuurinharrastajat samastuvat keskiluokkaan. Kyse on myös asiasta, jossa korkealla sosiaalisella lähtöasemalla on positiivinen merkitys. Roosin (1988, 78) mukaan suomalaisen uuden keskiluokan maku ei ole selvästikään yhtä sofistikoitunut kuin esimerkiksi vastaavan ryhmän Ranskassa. Kirjallisuusmaun voi ajatella olevan suomalaisessa tapauksessa erityisesti uuden keskiluokan

sisällä informatiivisempi kuin musiikki- tai maalaustaidemaun. Vaikka suomalaisen uuden keski-
luokan edustajien parista ei näytä Roosin (emt.) ja Rahkosen (1999) mukaan löytyvän yhtä voimak-
kaita korkeakulttuuria koskevia erottelutendenssejä kuin vastaavasta ryhmästä Ranskassa, niin silti
on he ovat todenneet, että ryhmästä, jonka tausta useimmissa tapauksissa on verraten työväenluok-
kainen, löytyy vahva ja selkeä kiinnostus "korkeampaa" kulttuuria kohtaan (halutaan käydä useam-
min teatterissa, käytiin usein taidenäyttelyissä jne.). Tämän osoittanee sitä, että on tapahtunut dra-
maattisia muutoksia verrattuna näiden haastateltujen alkuperäiseen kulttuuriseen habitukseen. Nämä
muutokset viittaavat myös siihen, että suurimmat investoinnit on tehty kulttuurisen pääoman osalla.
(Roos 1988, 80).

Huolimatta kulttuurisen pääoman (muiden kuin koulutusmuotoisen), sen hankintastrategioiden ja eri
'makujen' keskeisyydestä ihmisten elämäntapaa kokonaisuudessaan analysoitaessa, en käsittele niitä
tässä yhteydessä kuin yhden yksityiskohdan osalta. Raportoin tästä elämäntapaan liittyvästä tee-
masta toisessa yhteydessä: aineiston massiivisuuden vuoksi on välttämätöntä tehdä kyseinen kult-
tuurisen pääoman analyysia koskeva rajaus. Kulttuurisen pääoman kannalta kiinnostava seikka on
kuitenkin se, että kolme jälleenrakennuksen ja nousun sekä suuren murroksen sukupolviin kuuluvaa
haastateltavaa on kulttuurisesti 'meritoitunut' kirjoittamalla ja julkaisemalla oman kirjan tai jopa
useampia, jotka ovat liittyneet esimerkiksi haastateltavien työhön tai ammattialaan. Toinen jälleen-
rakennuksen ja nousun sukupolveen kuuluva haastateltava on lisäksi aktiivisen työuransa jälkeen
työskennellyt toimittajana ja kolumnistina. Kirjan kirjoittamista ja julkaisemista ei liene kulttuuri-
sen pääoman hankintastrategioista "helpoin", joten kulttuurisen pääoman vahvistamisen ja pääoman
vaihdettavuuden mahdollisuuden voi nähdä tämän strategian kautta toteutettuna suurempana. Tämä
voi mahdollistaa kulttuurisen pääoman vaihdon toisenlaiseen pääomaan, esimerkiksi sosiaaliseen
pääomaan ("maine", "meriitti") tai taloudelliseen pääomaan ("kysynnän kasvaminen maineen myö-
ttä").

8. 2 Työ ja toimeentulo

Työn merkitys

Suomea on pidetty perinteisesti vahvan työkulttuurin maana: työ on ollut suomalaisille keskeinen
elämänarvo ja työssä on haluttu suoriutua hyvin (ks. esim. Kortteinen 1992, Kasvio 1994). Kuten
Kortteinen (1992) korostaa, suomalaisessa yhteiskunnassa koulutusta ja työtä on pidetty varsin ar-
vostettavina asioina ja suomalaisten keskuudessa on vallinnut vahva 'pärjäämisen eetos' (ks. myös

Kortteinen 1982, vrt. Weber 1980). Kasvio (1994, 119) pitää suomalaisen työkuulttuurin muutoksen osoittimena persoonalliseen itsensä toteutukseen liittyvien seikkojen, kuten "oikeudenmukaisen kohtelun", "mielenkiintoisen työn", "kykyjä vastaavan työn" sekä "työn itsenäisyyden" merkityksen korostamisen lisääntymistä, siinä missä materialistisemmat seikat, kuten "työn jatkuvuuden ja "hyvien olosuhteiden" painotus on suhteellisesti vähentynyt (Kasvio 1994, 119).

Palkkaa vastaan tehtävä työ on yksi tärkeimmistä kiinteän institutionaalisen muodon saaneista nyky-yhteiskunnan toiminnoista, joiden välityksellä ihmiset voivat pyrkiä toteuttamaan tärkeänä pitämäänsä asioita. Yhteiskunnallinen modernisaatiokehityksen ohessa on rakentunut 'normijärjestys', jonka mukaan ansiotyössä käyminen koetaan miltei itsestään selvästi normaaliin aikuisuuteen kuuluvaksi asiaksi, työ ja ammatti ovat kohonneet keskeisimmiksi aineellisen toimeentulon turvaamisen keinoiksi, ja työuralla eteneminen toimii keskeisenä kansalaisen statuksen määrittäjänä. (ks. Kasvio 1994, 111). Työelämän muutokset ovat puhuttaneet 1960- ja 70-luvuilta lähtien, kun on ryhdytty keskustelemaan esimerkiksi työelämän vaatimusten ja odotusten kasvusta, työn merkityksen muuttumisesta myös keskeiseksi itsensä toteuttamisen areenaksi ulottuen myös puheisiin nuorten kasvavasta työstä vieraantumisen ja työkeskeisten elämänarvojen kriisistä (emt. 113-116).

Järvelän (1991, 333) mukaan palkansaajatoimija ei ole enää hyvinvointivaltion "porvari", joka saattoi valita kaikkien hyvien mahdollisuuksien joukosta. Toimijan näkyvyysalueella palkkatyön yhteiskunta on sulkeutunut pelikentäksi, jossa (siinä määrin kuin liikkuvuuden rakenne-ehdot ja toimijan liikkuvuusresurssit antavat myöten) voi vain saavuttaa valmiiksi määrättyjä asemia. Sosiaalisesti tämä asetelma tuottaa enemmän orgaanista kilpailua ja vähemmän toiminnallista solidaarisuutta. *Tahtovan* toimijan kannalta yhteiskunnan "objektiivisella" luokkarakenteella ei ole merkitystä. Jos olisi, rakenteet koettaisiin ylivoimaisina, ja niihin tulisi vain sopeutua. Monet tosiasiaissa tekevät sopeutumisen praktisen valinnan, kun he astuvat asiakkaina koulutusinstituution piiriin ja myös myöhemmässä toiminnassaan palkkatyön markkinoille. *Liikkuva* toimija työn ja koulutuksen markkinoilla on "todellinen asiakas", hän hahmottaa luokat luokituksina — "diskursiivisesti". Luokitus on hyvinvointivaltioissa paitsi institutionaalisesti määritetty myös kumottavissa luokitus-kamppailun kautta. Liikkuva toimija kieltää luokkansa, mutta tavoittelee (uutta) statusta.

Nuorsuomalaiset vaativat työelämää koskevissa kannanotoissaan työmarkkinoiden vapauttamista, työelämän joustavoittamista, työmarkkinajärjestelmään liittyvän yleissitovuuden poistamista, (pien)yrittäjyyden kannustamista, kansalaisille perustuloa sekä veroalennuksia koskien erityisesti tulo-erotusta (ks. Kannustava hyvinvointiyhteiskunta 2005 1994, Nuorsuomalaiset — tekeminen kan-

nattaa aina 1997). "Moraalisesti ainoana hyväksyttävänä tavoitteena" nuorsuomalaiset ilmoittivat pitävänsä täystyöllisyyttä (ks. esim. Nuorsuomalaisten missio 1997, Nuorsuomalaiset — tekeminen kannattaa aina 1997, Penttilä ym. 1994, 120, vrt. Julkunen 2001, 166-167, Weber 1980).

Nuorsuomalaisten *Nuorsuomalaiset — tekeminen kannattaa aina* -strategiaohjelmassa vaadittiin "työn tekemistä jälleen kilpailukykyiseksi ja kannattavaksi" (ks. Nuorsuomalaiset — tekeminen kannattaa aina 1997, myös *Tekeminen kannattaa aina — nuorsuomalainen työreformi* 1998). "*Tekeminen kannattaa aina*" -arvolausuman voi tulkita heijastavan sekä protestanttisen työvelvollisuusetiikan että meritokraattisen yhteiskuntamoraalin periaatteita (ks. myös Penttilä 1998, Vuorinen 1998c, vrt. Ahlman 1990, Young 1967). Nuorsuomalaisten oikeudenmukaisuuskäsitystä kuvataan seuraavasti: "Nuorsuomalaisille oikeudenmukaisuus tarkoittaa sitä, että ahkeruus palkitaan, tekeminen kannattaa aina" (Nuorsuomalaiset — tekeminen kannattaa aina 1997). Tämän voisi tulkita siten, että 'oikea' oikeudenmukaisuusperiaate perustuu yksilön ahkeruuteen ja ansioihin (vrt. Ahlman 1992, 47-63). Julkusen (2001, 173) mukaan 1990-luvun puolivälissä niin sanottu kannustavuusajattelu oli kuitenkin jo yleisesti ilmestynyt poliittiselle asialistalle. Lipposen ensimmäisen hallituksen tavoiteajattelu pukeutui Julkusen mukaan sellaisiin totuuksiin kuin 'työ on parasta sosiaaliturvaa' ja 'työnteon pitää aina kannattaa'.

Lukuun ottamatta yhtä kaikki haastateltavat korostavat painokkaasti "sisällökkään" tai "haasteellisen" työn merkitystä elämän kokonaisuudessa ja työn merkitystä ensisijaisesti itsensä toteuttamisen välineenä (vrt. Saaristo 1994). Sukupolviasemasta riippumatta lähes kaikille haastateltaville työn merkitys jäsentyy ensisijassa "mielekkäänä tekemisenä", "itsensä toteuttamisena", "haasteellisuutena", "ongelmanratkaisuna", "sosiaalisena yhteisönä", "vastuun oppimisena" tai "henkisenä kasvuna" — sen taloudellista ja toimeentuloon liittyvää merkitystä pidetään siis varsin vähäisenä. Tietyssä mielessä tällaista asennoitumista työhön voitaisiin nimittää 'moderniksi' — sillä ehdoin jos 'modernisuus' ymmärretään Roosin tapaan valinnan vapautena, autonomisuutena ja mahdollisuutena valita elämäntyyliä sellaisista kriteereistä käsin kuin itsensä toteuttaminen tai vaihteleva aikarakenne. Seuraavassa aineisto-otteessa citysukupolveen kuuluva haastateltava kuvaa asennoitumistaan työhön:

*"No sanotaan että tämä on...on semmosta jatkuvaa ongelmanratkaisua, mikä on niinku aina mielenkiinnostosta...että ei oo olemassa valmiita konsepteja, valmiita ratkasuja....eee...tämmönen konsultointi nyt on, on sellasta, että aina kun uuden asiakkaan kanssa lähdetään pohtimaan jotain...**pähkinää**, niin lähdetään ikään kuin puhtaalta pöydältä ja...ja ja sitten ne ratkasut on siihen löydettävä. Ja ja ja...se mikä tuossa mainitsin, itselle on tärkeä tehdä töitä ihmisten kanssa ja tässä...se nimenomaan on, ihmiset on se työkalu ja instrumentti...mitä suurimmassa*

määrin. Ja ja ja...se on sitten tietysti, se on sekä se työn sisältö et sitten on myös se niinku vaatavuus ja raskaus...."

(N 31)

Saariston (1994, 41) mukaan "ekoeläjien" elämäntavan kokonaisuuden kannalta mielenkiintoinen on se ristiriita, jonka mukaan ekot ovat valmiita tekemään jaon 'työminään' ja 'todelliseen minään' (vrt. Perelman 1996, 150). (Nuorsuomalaiset) haastateltavat eivät näytä tämänkaltaista erottelua tekevän, vaan 'työminän' esitetään kertovan yhtä lailla 'todellisesta minästä', toisin sanoen aktiivisesta, yritteliästä, ahkerasta, riippumattomasta ja haasteita pelkäämättömästä minästä — minkä useat katsovat ilmentävän myös nuorsuomalaisia arvoja. Vaikka tämä johtaisi elämän "oravanpyöräistymiseen", eivät useammat haluaisi luopua haasteellisesta ja sisällökkästä työstä osana elämää, jos vaikka tämä olisikin mahdollista. Kiinnostavaa on myös se, että nuorempiin sukupolviin, citysukupolveen ja EU- ja lamasukupolveen kuuluvat kaksi haastateltavaa painottavat myös sitä, että elämäntavan kokonaisuudessa työn, perheen ja vapaa-ajan limittäminen on mielekästä: niiden ei elämän (eri) osa-alueina tarvitsekaan erottua toisistaan.

Muista poiketen kaksi citysukupolveen ja EU- ja lamasukupolveen kuuluvaa haastateltavaa pitää työn merkitystä kuitenkin ensisijassa taloudellisen toimeentulon ja turvallisuuden takaajana. Citysukupolveen kuuluva, alemman keskiluokkaisesta perheestä lähtöisin haastateltava korostaa, että hänelle uranousun tavoittelemisen ja itsetunnon määrittelemisen ei ole työnteosta riippuvainen — joka tapauksessa hän tulisi kehrittelemään sen sijaan itselleen "jotain projektia".

Hva: "No mun mielestä se ei mulle ainakaan oo..et mun itsetunto olis siitä kiinni. Siis jos mulla olis rahaa, siis niin tota...ja et sanotaan, niinku et mä voittasin jostain 25 miljoonaa ja osaisin sijoittaa sen niinku neuvojen avulla tyylikkäästi, elää niillä koroilla ja sijoituksilla...mun itsetuntoa ei niinku yhtään haittais, jos mä joutusin sanomaan, että mä en ole töissä. Siis sillä tavalla että...en mä...mä tiän, et kuitenkin kehittäisin itelleni jotain projektia, todennäköisesti mä olisin jossain tämmösessä poliittisessa toiminnassa tai jossain mukana kuitenkin. Että siis mä en usko, että mä niinku kotiin jäisin olemaan. Mut et siinä tapauksessa se vaan oikeestaan vapauttas mua, koska ei tarviis enää ajatella sitä, että tuleeko jostain rahaa vaan mä voisin niinku tehdä vapaasti näitä asioita ja syösyä ja tehdä näitä vaan".

(N 29)

Kiinnostavaa haastateltavien työelämää koskevissa valinnoissa on kuitenkin se, että kaksi heistä on tehnyt työelämän suhteen varsin radikaalin ratkaisun. Perheen hyvä taloudellinen toimeentulo, puolison hyvät tulot tai taloudelliset säästöt ovat mahdollistaneet kahdelle suuren murroksen ja lähiöiden sukupolveen kuuluvalla haastateltavalla kotiäidiksi ryhtymisen tai "itsensä toteuttamisen", työelämästä vetäytyen. Seuraavassa aineisto-otteessa lähiöiden sukupolveen kuuluva haastateltava kuvaa kotiäidiksi siirtymisen prosessiaan. Ennen kotiäitiyttä haastateltava on työskennellyt kymme-

nisen vuotta työelämän "oravanpyörässä", josta kotiäidiksi siirtyminen on ollut "suuri henkinen kynnyks". Toisaalta uskallusta kotiäidiksi siirtymiseen on lisännyt aktiivinen toiminta nuorsuomalaisissa sekä haastateltavan aloittamat toisen alan korkeakouluopinnot. Haastateltavan kotiäidiksi siirtymistä on osaltaan motivoinut se, ettei hän ole "halunnut luopua nuorsuomalaisuudesta".

"Et kuitenkin niinkun...se että mä jäin kotiin, niin sehän on ollu, oli mulle hirveen suuri henkinen kynnyks, joka siis...koska siis siis sehän soti kaikkia niitä mun mun...viistoista vuotta vaalimia valtavia työ, ura, blääblääblää-arvoja vastaan mutta tota...Et mä kyl kamppailin sen päätöksen kanssa ihan oikeesti puoltoista vuotta...varmaan ainakin ja... Se mikä sen...sai sitten tekemään, oli sit...mä ajattelin (naurahdus)...et kohta ne on niin isoja noi lapset, että sitten ne enää tarvii sellasta tehdä, että miksei lähtis kokeilemaan. Et pääseehän sitä työelämään takasin ...jos pääsee näin vanhana (naurua). Niin, niin tosiaan niin...se kai se oli.. Et kyllä meillä oli niinkun....mä en halunnu luopuu tästä nuorsuomalaisuudesta, musta se oli niin..."

(N 39)

Radikaalin ratkaisun tehneiden kahden haastateltavan osalta kiinnostavaa on se, että ratkaisun 'järkevyyttä' ja 'mielekkyyttä' pidemmän päälle näytetään epäiltävän. Voi ehkä ajatella, että valinta työelämästä vetäytymisestä on merkinnyt sittenkin "vähemmän todellista" tai pysyvää vaihtoehtoa. Seuraavassa aineisto-otteessa työelämän "oravanpyörästä" sapattivapaalle siirtynyt suuren murroksen sukupolveen kuuluva haastateltava kuvaa työelämästä vetäytymisensä prosessia. Hän pitää toisaalta tärkeänä sekä 'itsensä toteuttamisen vapautta' ja kiireettömyyttä, mutta yhtäältä epäilee kuitenkin sitä, onko tämä sittenkään pitemmän päälle tyydyttävä ratkaisu.

"(...) Meillä oli niin hirvee oravanpyörä siellä, siis meillä oli aivan mieletön....tahti päällä, sekä miehellä että mulla. Niin sit jotenkin me oltiin nelikymppisiä ja kaivattiin, et nyt täs pitäis jotenkin rauhottua ja...ja...(..) ja päätettiin, et me muutetaan elämäntyyli, et me tullaan maalle. Et niin...niin lähetään vaan, mää sanon itteni irti"(...) "Ja me päätettiin, että no...tässä on niin vanha, että kyllä me eletään muutenkin, et mää rupeen nyt vaan olemaan. Ja nyt mää sitten vaan oon. Mut en tiä, onks tää nyt kivaa (naurua)."

(N 52)

Roos (1988, 92-93) väittää, että punnitseminen kahden vaihtoehdon välillä on erityisen tyypillistä uudelle keskiluokalle, erityisesti Roosin nimeämään *ambivalenttiin* kategoriaan kuuluville. Roos (emt.) sanoo, että kyse on ihmisistä, joille luonteenomainen piirre on se, että he ovat enemmän tai vähemmän tyytymättömiä nykyiseen tilanteeseensa, vaikkakin se objektiivisesti katsoen näyttää hyvältä. Heillä on hyvä työpaikka, korkeat tulot, mahdollisuudet uralla etenemiseen, odotuksia — mutta samanaikaisesti he haluaisivat kokeilla jotakin muuta, uskaltaa tehdä jotain uutta. Suuri ongelma voi olla valinta nykyisen uran ja jonkin sellaisen välillä, mitä "todella haluaisi tehdä" ja joka esimerkiksi vaatisi kokonaan uuden koulutuksen, tai naisilla valinta kotiin jäämisen tai urakiinnit-

tymisen välillä. Roos arvelee, että harvempi tämän uuden keskiluokan ambivalentin habituksen omaavan ryhmittymän jäsenistä kuitenkaan tosiasiallisesti toteuttaa elämässään ristiriitaisuuden kokemisesta juontavaa elämänsuunnan muutosta.

Yksi traditionaalisesti uuteen keskiluokkaan liitetty ominaisuus, joka ei kuitenkaan mainittavasti erota sitä keskiluokasta yleensä, on sen urasuuntautuneisuus, ylenemisen tarve (ks. Roos 1988, 73, Rahkonen 1999, 107). Roos kuitenkin toteaa, että ilmeisesti osa uudesta keskiluokasta on erityisen kiinnostunut urastaan, kun taas toiset eivät ole. Uuden keskiluokan representaatiomalli vaatii Roosin (emt.) mukaan sitä, että karrerismia ei julisteta avoimesti vaikka sen olemassa oloa ei voidakaan kieltää. Catherine Bidou (1984, Rahkonen 1999, 108 mukaan) mukaan uutta keskiluokkaa luonnehtii myös ristiriitainen vapauden ja autonomian diskurssi — diskurssi, missä yksilö pitää itseään toisaalta 'pienyrittäjänä', "ilman pomoja", toisaalta osana integraalisena osana hierarkiaa, missä työntekijä taistelee 'hyväksikäyttöä' tai 'riistoa' vastaan.

Ihmisten uraliikkuvuutta tarkastellessa huomio kiinnittyy työuran aikaisiin ammatteihin, ammatiasemien tai luokka-asemien muutoksiin (Blom ym. 1999, 35). Myöhäisen rakennemuutoksen vuoksi sosiaalisen liikkuvuuden on nähty olleen Suomessa poikkeuksellisen suuri. Julkisen sektorin kasvu ja yritysten manageriaalisten asemien lisääntyminen ovat pitkään toimineet sosiaalisen koitoamisen väylinä. Haastateltavien osalta uraliikkuvuutta on mahdollista tarkastella oikeastaan vain niiden haastateltavien kohdalla, jotka ovat siirtyneet jo pysyvästi työelämään ja päättäneet päätoimisen opiskelun (kuusi haastateltavaa). Näiden vanhimpaan ja keskisukupolviin kuuluvien haastateltavien kohdalla on myös otettava huomioon se, että he edustavat niitä ikäluokkia, joiden siirtyessä työelämään sosiaalisen nousun ja urakehityksen mahdollistavat väylät ovat olleet avoimempia kuin esimerkiksi 1990-luvulla tai sitä myöhemmin työelämään siirtyvien nuorempien sukupolvien kohdalla (vrt. Blom ym. 1999).

Näyttää siltä, että jälleenrakennuksen ja nousun, suuren murroksen, lähiöiden tai citysukupolviin kuuluvien haastateltavien uraliikkuvuuteen ei liity juuri lainkaan "tukkeutumisia" tai uraliikkuvuuden pysähtyneisyyttä, vaan pikemminkin päinvastoin. Näistä vanhempiin ja keskisukupolviin kuuluvista haastateltavista itse kunkin voi katsoa rakentaneen varsin nousujohteisen uran, joka on johdannut esimerkiksi kotimaisen hallintobyrokratian huipulle joko julkisella sektorilla tai yksityisellä sektorilla. Jälleenrakennuksen ja nousun sekä suuren murrokseen sukupolviin haastateltavat liittyvät työuraansa myös eräänlaisen "pioneerityön" tekemisen, mikä liittyy omalla ammattialalla "pioneerina" toimimiseen. Pioneerityötä ilmentää haastateltavien mielestä esimerkiksi oman ammattialan

kehittäminen kansallisessa kontekstissa, korkeaan virkaan nousu varsin nuorena iässä tai oman ammatin valinnan 'poikkeuksellisuus' ajan sosiohistoriallisessa kontekstissa (esimerkiksi naisena 'miehisenä' pidetyille alalle).

Toimeentulo

Elämäntilanteesta tai sukupolviasemasta sekä tulotasosta riippumatta useimmat haastateltavat pitävät taloudellista toimeentuloaan tyydyttävänä. Vanhempien, suuren murroksen, jälleerakennuksen ja nousun ja lähiöiden sukupolven haastateltavien perheessä kuukausittaiset ansiotulot ovat haastateltavien mielestä varsin tyydyttäviä, riippumatta esimerkiksi siitä, ovatko molemmat puoliset aktiivisesti työelämässä vai eivät. Vain kaksi haastateltavista, pienviljelijäperheestä lähtöisin oleva, EU- ja lamasukupolveen ja jälleerakennuksen ja nousun sukupolveen kuuluvat haastateltavat painottavat perheen tai oman rahankäyttönsä suunnitelmallisuutta. Useammat vanhempien sukupolvien haastateltavat toteavat kuitenkin, ettei tällä hetkellä tarvetta erityiseen suunnitelmallisuuteen ole; perheen tulotaso on vakiintunut ja tärkeimmät hankinnat, kuten asunnon /asuntojen, auton jne. hankkimiset on jo tehty ja veloistakin mahdollisesti selvitty.

Tarkimmin tulotasonsa ilmoittavat nuorempiin sukupolviin kuuluvat (opiskelija)haastateltavat, kun taas vanhempiin sukupolviin kuuluvat haastateltavat ilmoittavat perheen kuukausittaiset tulot summittaisesti. Opiskelijahaastateltavilla taloudellisen toimeentulon tasoon vaikuttaneet esimerkiksi (sivu)työiden tekeminen opintojen ohella, puolison tulotaso tai vanhempien tai muiden sukulaisten avustukset. Muista opiskelijahaastateltavista poiketen yksi EU- ja lamasukupolveen kuuluva haastateltava huomauttaa, että opintoetuuksien niukasta tasosta huolimatta on syytä olla tyytyväinen siihen, että Suomessa ylipäänsä on mahdollista saada yhteiskunnan tukea opiskeluun.

Kahta nuorinta haastateltavaa lukuun ottamatta muilla haastateltavilla on omistuksessaan asunto ja vanhempiin sukupolviin kuuluvilla jopa useampia. Nuorimpaan, EU- ja lamasukupolveen kuuluvien haastateltavien opinnot ovat kesken ja he asuvat vuokra-asunnoissa tai yksi vanhempien luona. Jälleerakennuksen ja nousun ja suuren murroksen sukupolviin kuuluvilla haastateltavilla on vakituisen asunnon lisäksi omistuksessa toinen asunto tai jopa useampia, joita käytetään "kakkosasuntona" tai kesämökinä. Elämänvaiheesta tai sukupolviasemasta riippumatta neljällä haastateltavista on haastatteluhetkellä on velkaa. Nuorimman sukupolven haastateltavat ovat ottaneet lainaa opintoihinsa liittyen ja citysukupolveen ja suuren murroksen sukupolveen kuuluvat joko perhettä tyydyttävän asunnon hankkimiseen tai useampien asuntojen hankkimiseen. Haastateltavien joukosta

erottuu lukioikäinen, EU- ja lamasukupolveen kuuluva haastateltava, joka koulunkäyntinsä ohella käy säännöllisessä ansiotyössä. Näin hänen toimeentulonsa on — monesta ikäisestäään varmastikin poiketen — siten tyydyttävä, että "voi hankkia mitä haluaa".

8.3 Vapaa-aika ja sosiaalinen pääoma

Vapaa-aika

Samalla kun määritetään työtä ja sen merkitystä elämäntavan kokonaisuudessa, määritetään myös vapaa-aikaa. Nykyinen vapaa-ajan käsite on sidoksissa (ansio)työn käsitteeseen. Työttömän lorviminen on paheksuttavaa, työllisen lorviminen on sen sijaan ansaittua lepoa (Saaristo 1994, 40). Suomalaisten keskuudessa vapaa-ajan perinteinen kulttuurisen merkityksen voi 'pärväämisen eetoksen' (ks. Kortteinen 1992) ja protestanttisen työetiikan hengessä ajatella liittyvän ("vaaralliseen") joutilaisuuteen (vrt. Weber 1980. Voi ajatella, että kun vapaa-ajasta puhutaan esimerkiksi valinnaisena työn ja perheen yhteydessä, se saattaa määrittyä vain pieneksi työn ja perheen ulkopuoliseksi alueeksi. Roosin (1988, 74) ja Rahkosen (1999, 110) mukaan uuden keskiluokan universaali ominaisuus on kuitenkin sen suuntautuneisuus vapaa-aikaan ja erilaisiin vapaisiin aktiviteetteihin. Tästä vapaa-ajan intressit ovat vain osa: olennaista on korostaa kuuluvansa ryhmään, joka käyttää aikansa vapaasti.

Lukuun ottamatta kolmea jälleenrakennuksen ja nousun, citysukupolveen ja EU- ja lamasukupolveen kuuluvaa haastateltavaa muut haastateltavat mieltävät vapaa-ajan sisällön ensisijassa mielekkäänä *toimintana* — mieluummin kuin esimerkiksi "löhöilynä", "tekemättömänä olemisena", "lepäilynä" tai "laiskotteluna". Toisaalta sekä "uraputkessa" olevat tai puolutoimintaan aktiivisesti osallistuvat haastateltavat pitävät tämänhetkistä vapaa-ajan määrää ainakin jossain liian vähäisenä, perhe-elämän, harrastusten ym. yhteensovittamisen osalta.. Muista poiketen jälleenrakennuksen ja nousun sukupolveen kuuluva ja citysukupolveen ja EU- /lomasukupolveen kuuluvat haastateltavat sen sijaan jäsentävät vapaa-ajan merkityksen pikemminkin "pelkkänä" oleskeluna, "akkujen lataamisena" tai rentoutumisena kuin 'tekemisenä'. Nämä haastateltavat ovat lähtöisin joko työläiskodista, alemman keskiluokkaisesta yksinhuoltajaperheestä tai pienviljelijäperheestä. Lapsuuden kodin ilmapiiiriä on leimannut kova työnteko; vanhemmille kova työnteko ja ahkeruus ovat olleet välttämätöntä ensisijassa perheen taloudellisen toimeentulon turvaamiseksi.

Sukupolvi-asemasta riippumatta kaikki lapsiperheelliset haastateltavat painottavat kysymystä perheen, työn ja vapaa-ajan yhteensovittamisesta. Perheen arki on näissä perheissä on tai on ollut hyvin kiireistä: sitä säätelevät osaltaan haastateltavien ja heidän puolisoidensa kiireinen työrytmi, lasten- ja kodinhoito sekä useimmilla haastateltavilla työn ja perheen lisäksi muut sosiaaliset aktiviteetit. Perheen ja työn yhteensovittamisen ja kiireisen elämänrytmin aiheuttamaa ristiriitaa on haastateltavien perheissä ratkottu eri tavoin. Ratkaisu on ollut esimerkiksi kodin ulkopuolisen kodinhoitoavun hankkiminen. Viiden haastateltavan perheissä arkirytmien helpottamiseksi on hankittu ulkopuolista kodinhoitoapua, jonka kautta on pyritty ratkaisemaan perheen, työn ja vapaa-ajan kolminaisuudesta muodostuvaa hektisyyden ristiriitaa.

Sosiaalinen pääoma

Akateemisen tutkinnon suorittaneet kuuluvat Siisiäisen (2000, 161) mukaan koko väestöä selvästi useammin ammattiyhdistyksiin, professionaalisiin järjestöihin, uskonnollisiin ja hyväntekeväisyysjärjestöihin ja jonkin verran useammin myös poliittisiin järjestöihin ja kulttuuriyhdistyksiin. Puoluepoliittisiin järjestöihin kuulumisen on suhteellisen yleistä myös kansa- ja peruskoulututkinnon suorittaneiden keskuudessa, mikä kertoo vasemmistopuolueiden ja keskustan vankasta tukeutumisesta kyseisiin väestöryhmiin. Jääsaaren ja Martikaisen (1991, 41) mukaan nuorten poliittisissa valinnoissa koulutustaso, toimihenkilötausta ja korkeakouluopiskelu, joiden voi ajatella kuvaavan yksilön yhteiskunnallisia tai poliittisia resursseja, liittyvät hyvin selkeästi politiikan ulkoiseen hallintaan tai kiinnostuneisuuteen.

Sosiaalisen pääoman, joka on Bourdieulle eräs keskeinen pääoman laji, voi käsittää siten, että se on niiden aktuaalisten ja potentiaalisten resurssien summa, joka yksilöllä (tai ryhmällä) on sen perusteella, että hänellä (tai sillä) on luja verkosto enemmän tai vähemmän institutionalisoituneita keskinäisiä tuttavuus- ja arvostussuhteita (Bourdieu & Wacquant 1995, 149). Käytännössä tämä tarkoittaa esimerkiksi sosiaalisten verkostojen luomista tai erilaisiin yhteisöllisiin aktiviteetteihin osallistumista. Bourdieu'hun (1986) viitaten Siisiäinen toteaa, että myös osaa yhdistyslaitoksesta (järjestöt) voi pitää institutionaalisen kulttuurisen pääoman keskeisenä tyysijana (Siisiäinen 2000, 158).

Useimmat haastateltavat ovat tai ovat olleet ainakin jossain elämänvaiheessa melko aktiivisia osallistujia erilaisissa yhdistyksissä tai järjestöissä. Järjestö- tai yhdistysaktiivisuus korostuu erityisesti jälleenrakennuksen ja nousun, suuren murroksen ja lähiöiden sukupolviin kuuluvien haastateltavien osalta. He ovat osallistuneet esimerkiksi opiskeluaikanaan osakunta- tai ainejärjestötoimintaan, hy-

väntekeväisyystoimintaan tai 'yleishyödylliseen' järjestötoimintaan (kuten ympäristöasiajärjestö, eläinsuojeluyhdistys, Mannerheimin lastensuojeluliitto, naisasiajärjestö) — mutta myös ammattijärjestötoimintaan (vrt. esim. Penttilä ym. 1994). Jälleenrakennuksen ja nousun ja suuren murroksen sukupolviin kuuluvat haastateltavat ovat varsinkin työuransa aktiivisimmassa vaiheessa osallistuneet monenlaiseen järjestötoimintaan. Suuren murroksen sukupolveen kuuluva, nelilapsisen perheen äiti on esimerkiksi aktiivisimpana aikanaan toiminut samanaikaisesti aktiivisesti kunnallispolitiikassa, eläinsuojeluyhdistyksessä ja on samalla kirjoittanut kirjan, täydentänyt opintojaan yliopistossa, työ- ja perhe-elämän kiireiden rinnalla.

Nuorimpiin, citysukupolveen ja EU- ja lamasukupolveen kuuluvien haastateltavien yhteisöllinen osallistuminen painottuu ylioppilaspolitiikkaan, ainejärjestötoimintaan tai harrastuksiin liittyvään järjestötoimintaan. Heidän osaltaan järjestö- ja yhdistystoimintaan osallistuminen on vähäisempää kuin vanhempiin sukupolviin kuuluvien haastateltavien kohdalla. Useat haastateltavat korostavat, että vaikka varsinainen 'ystäväpiiri' ei ole välttämättä kovin laaja, niin "tuttavien" ja muiden ihmisten sosiaalinen verkosto on levittäytynyt laajalle. Erilaiseen järjestötoimintaan osallistumisen tai myös puolison sosiaalisten verkostojen myötä sosiaalinen pääoma — sosiaalisten suhteiden verkosto — on kasvanut. Muista haastateltavista poiketen lähiöiden ja citysukupolveen kuuluvat, nuorsuomalaisissa alusta lähtien toimineet painottavat haastateltavat sitä, että nuorsuomalaisten myötä oma sosiaalinen verkosto on kasvanut — puolueeseen kuulumisen myötä sosiaalisten suhteiden määrä on siis lisääntynyt.

III OSA: RYHMÄHAASTATTELUT TEKSTINÄ JA POLITIIKAN ULOTTUVUUDET

9. POLITIIKAN 'KENTTÄ'

9.1 Kamppailujen areena

Bourdieu (1991, 171) ymmärtää 'politiikan kentän' sekä voimien kenttänä (*field of forces*) että kamppailujen kenttänä (*field of struggles*), jossa tähdätään voimasuhteiden muutoksiin. Tämä puolestaan antaa kentälle tietynlaisen tilanteisen rakenteen. Jollakin kentällä, kuten puoluepolitiikassa dominoivassa asemassa olevien tarkoituksena on saada kenttä toimimaan omien etujensa mukaisesti. Heidän täytyy kuitenkin aina taistella alistettujen poliittista (ja muunlaista) vastarintaa vastaan.⁷² Kenttä ei ole siis vain merkitysten tila, vaan voimasuhteiden ja kentän muuttamiseksi käytävä kamppailujen paikka — siksi se on jatkuvasti muuttuva. Bourdieulle politiikka siinä missä kuin muutkin yhteiskunnan osa-alueet on taistelua symbolisesta vallasta eikä valtaa itsessään (ks. Bourdieu 1977, Bourdieu 1991). Jos Bourdieun ajattelua pohditaan weberiläisestä näkökulmasta, niin politiikan merkityksen tai politiikan merkityksiä luovan mahdollisuuden voi ajatella huipentuvan muutos- ja kriisitilanteissa (ks. myös Bourdieu & Wacquant 1995, vrt. Weber 1977). Bourdieun kentäteoreettista analyysia sovellettaessa Weberin politiikan muutospyrkimysten kamppailu tarkoittaisi sitä, että kaikilla poliittisesti toimivilla on mahdollisuus valtaosuuksiin ja mahdollisuus muuntaa valtasuhteita (Bourdieu 1991, 127-128, Weber 1977, ks. myös Palonen 1997).

Vaikka politiikan kenttä on jatkuvaa taistelua pääomista ja kentän rajat ovat jatkuvan kilpailun kohteena itse kentällä, niin kentän voi (analyytisesti) määritellä poliittisten toimijoiden asemien välisten objektiivisten suhteiden verkostoksi tai konfiguraatioksi. Eräin varauksin (puolue)politiikan kenttää voi verrata peliin, joka tempaa pelaajat mukaansa (vrt. Palonen 1993b). Tietynasteista yhteistoiminnallisuutta vaatii se, että pelaajat ottelevat toisiaan vastaan, mutta vain siinä määrin kuin yhdessä uskovat peliin ja sen panoksiin eivätkä kiistä niiden arvoa. Kaikilla tietyllä kentällä mukana olevilla ihmisillä on joukko yhteisiä fundamentaalisia etuja, jotka liittyvät itse kentän olemassa-oloon: tästä johtuu objektiivinen yhteenkuuluvuus, joka on kaikkien konfliktien taustalla. On siis tärkeää ottaa huomioon, että "*taistelu edellyttää sopimusta vastustajien välillä siitä, mikä on taistelun arvoista*". (ks. Bourdieu 1986, 106-107, Wacquant & Bourdieu 1995, 125-135, Bourdieu 1991, vrt. Aarnio & Palonen 1995, 7).

Bourdieu (1991) korostaa yksilön, ryhmän tai institutionaalisen kielenkäytön, 'lingvistisen vaihdon' ja kielellisen pääoman merkitystä politiikan kentällä toimittaessa. Bourdieun (emt., 128) mukaan politiikan kentän hierarkkiset suhteet (jotka ovat järjestäytyneet puoleensa vetävien suhteiden mukaan), symbolinen pääoma (kuten poliittinen arvovalta, karisma ja charmi) ja kaikki politiikan kentän vaihdon suhteet, joiden kautta poliittinen pääoma kumuloituu (kuten palvelujen vaihto, lahjat, huomio, huolenpito jne.) ovat haavoittuvaisia 'sanojen destruktiiviselle voimalle'.⁷³ Niinpä kieli ja sen käyttö ovat prosessia ja tulosta, tilan luomista, tilasta kamppailua ja kamppailua siitä, "kenen laulua lauletaan" (vrt. Kelomäki 2001, 372).

Monissa kohdin Bourdieun ajatuksille vastakkaisena voi pitää saksalaisen 'riskiteoreetikon', Ulrich Beckin ajattelua (ks. Beck 1995, 1997). Kun Bourdieun painottaa luokkarakenteen pysyvyyttä ja voimasuhteiden muunnettavuutta *ensisijassa* kamppailujen kautta, niin Beckille jälkiteollisen yhteiskunnan yksilöt joutuvat konfliktiin suoraan yhteiskunnan kanssa paljon konkreettisemmin kuin luokkina. Refleksiiviseen modernisaatioon liittyvän 'politiikan uudelleen keksimistä' käsittelevässä kirjassaan Beck (1997) huomauttaa, että länsimaisissa yhteiskunnissa me elämme niin sanottua "*ja*"-aikakautta, joka on tuhonnut ja korvannut modernin "joko— tai" -aikakauden ja joka ilmenee politiikan uudelleen keksimisenä, niin sanotun alapolitiikan (*subpolitics*) esiin nousuna. Institutionaaliset järjestelmät ja -politiikat — kuten kansallisvaltioiden, valtiollisten järjestelmien, ammattiyhdistysliikkeen, poliittisten puolueiden politiikat — menettävät otettaan ihmisten elämästä, jolloin on keksittävä uudenlaisia globaalien demokratian muotoja (vrt. Giddens 1994).⁷⁴ Sartreen viitaten Beck (1997, 101) toteaa, että 'alapolitisoituminen' merkitsee itse asiassa yksilön paluuta yhteiskuntaan, ihmisen "tuomitsemista individualisaatioon". Poliitiikan uudelleen keksiminen tarkoittaa Beckillä myös erityisen "poliittisen designin" esille tuloa: 'politiikan taidetta' ja uudenlaisen skeptismin, radikalisoituneen moderniteetin poliittisen ohjelman, esille nousua.

⁷² Bourdieun on nähty omaksuneen lähestymistavassaan marxilaistyypin konfliktiajattelun elementtejä (ks. esim. Koskiaho 1990, Thompson 1991, Fowler 1997). Bourdieu itse halusi kuitenkin erottautua marxilaisesta luokkateoriasta.

⁷³ Tätä ajatusta vasten on kiinnostava ottaa esille ranskalaisen filosofin Maurice Merleau-Pontyn kielikäsitelmä. Kelomäen (2001, 366-367) mukaan Merleau-Ponty tarkastelee kieltä jo (puhujalle) olemassa olevana systeeminä, jota koostaa eräänlainen intersubjektiiivinen konventionaalisuus. Merleau-Pontyille merkitykset ovat kulttuurisia entisten ilmaisuaktien kertymiä, jotka esittävät subjektien välillä yhteisen maailman. Merleau-Pontyn ajatuksissa näkyy käsittääkseni pyrkimys toimija—rakente -akselin syntetisointiin: kieli on vuorovaikutuksessa eläviä eleitä, mutta myös historiallinen ja annettu (vrt. emt., 370).

⁷⁴ Vrt. Eastonin (1965) eronteko 'poliittiseen järjestelmään' ja 'parapoliittisiin järjestelmiin'. Parapoliittisilla järjestelmillä Easton tarkoittaa poliittista toimintaa sellaisissa ryhmissä, joilla ei ole suoraa kytkentää koko yhteiskunnan poliittiseen järjestelmään. (ks. kritiikki Palonen 1993b).

Palonen (esim. 1993a-b, 1997) puolestaan käsittää politiikan politisoinnin ja politikoinnin toiminnallisten operaatioiden korrelaattina ja '*polityn*' ("valtiomuoto", suomalainen parlamentaarinen hallintatapa) ja '*policyn*' ("valtioviisas menettelytapa") vastaavasti näiden kontingenssia stabilisoiviksi rajatapauksiksi (vrt. Beck 1997, 134-135, vrt. myös Bourdieu 1991).⁷⁵ Paloselle (1997, 5) politiikka on monitahoinen ilmiö, jonka "tyhjentäminen" ei ole mahdollista tutkimusotteesta riippumatta. Voi ajatella, että poliittisen ilmiön tutkimisen tavoitteena ei pitäisi näin olla (perinteinen) politiikan määrittely, vaan sen aspektien kulloinenkin tematisointi (vrt. Alasuutari 1996, 15). Voisi ajatella, Paloselle Bourdieun kenttäteoretisointi saattaisi edustaa 'sektorikeskeisyyttä'. Kenttäajattelullaan Bourdieu nimittäin tulee — ainakin 'ei-nominalistisessa' mielessä — rajanneeksi politiikalle tiettyä toiminta-alaa. Palonen kuitenkin itsekin käyttää metaforisessa mielessä poliittisen toiminnan aspekteista nimitystä *pelikenttä*. Käsittääkseni Bourdieun ja Palosen ajatteluissa on joitakin yhtymäkohtia, esimerkiksi molempien tavassa ymmärtää (politiikan) kielenkäyttö toimintana (vrt. esim. Bourdieu 1991, Palonen 1993b, 1997).

On mielestäni syytä kysyä, onko Bourdieun *dominaatioteoria*, ajatus 'politiikan'(kin) kentällä vallitsevista objektiivisista suhteiden rakennelmista, alistavista ja alistetuista toimijoista, hedelmällisellä tavalla realistisempi kuin Palosen aspektiluontoisuus ja jyrkkä funktiovastaisuus (toki on tiedettyä, että Palonen (1993b, 15) määrittäytyy 'nominalistiksi'). Palonen painottuu käsityksissään toimija (toiminnan) -tasoon, kun taas Bourdieu pyrkii huomioimaan sekä toimijan että rakenteen tason — eri kysymys on tietenkin se, kuinka hän synteessissään onnistuu (ks. esim. Eder 1993, Delanty 1997, Heiskala 2000, 183-186). Rakenteen taso liittyy Bourdieulla objektiivisiin suhteiden rakennelmiin, 'tosiasioihin' ja politiikan kentän 'objektiiviseen' olemassaoloon, kun taas Palonen korostaa 'poliittisen' (absoluuttista?) kontingenssia ja 'totuuden' käsitteestä irtautumista (vrt. Itkonen 1999).⁷⁶ Tutkielman teoreettis-metodista kehystä ajatellen pidän kuitenkin tärkeänä yhdistää Palosen ja Bourdieun ajatuksia — varsinkin kun kummankaan teoretisoinnit ja metodiset kehitelmät eivät sinällään ehkä olisi tutkielmani kannalta riittäviä. Minulle Bourdieun politiikka-käsitys 'realismeineen' il-

⁷⁵ Aarnion ja Palosen (1995, 7) mukaan kärjistetyssä mielessä voidaan puhua myös sovinnaisen horisontin syrjäytymisestä siten, että poliittisen järjestelmän (*polity*) ja poliittisen linjan (*policy*) kysymykset ovat menettäneet monopoliaan (vrt. Beck 1995, 1997). Vastaavasti kysymysten politisointi (seksuaalinen orientoituminen, ulkomaalaiset jne.) valinnanvaraisiksi ja kiistanalaisiksi jakavat poliittista kenttää uudelleen, samalla kun politikoinnin taito, tyyli ja virtuoosisuus ovat nousseet etualalle poliitikkojen arvioinnissa (ks. myös Lappalainen 1999).

⁷⁶ Itkosen (1999) mielestä Palosen tutkimusohjelma edustaa Feyerabend-tyyppistä tieteenfilosofista anarkismia. Vaikka Palonen haluaa sanoutua irti 'totuudesta', hän ei Itkosen mukaan kuitenkaan pysty niin tekemään. Itkosen mielestä tämä osoittaa sen, että on virhe pitää totuudesta puhumista jonkinlaisena 'moralismina'. Tiedemiehelle totuudella operoiminen on käsitteellinen välttämättömyys — kokonaan toinen asia on se, minkä nimenomaisen tulkinnan itse kukin totuudelle antaa.

mentyy Palosen 'nominalistista' ajattelua *tukevana* — siinä määrin, että katson molempia tarkastelemalla saavuttavani moniulotteisemman kuvan aineistosta.

9.2 Puoluepolitiikan kehitystendenssit

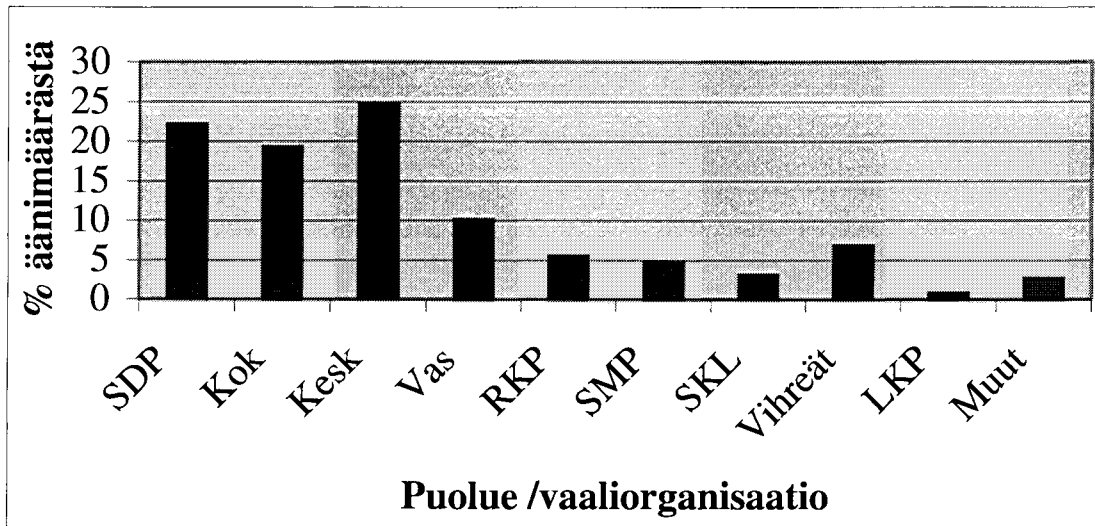
Puoluepolitiikan kenttä

Puolueen voi määritellä esimerkiksi yhteiskunnan taloudellis-sosiaaliseen rakenteeseen kiinnittyväksi hyvin organisoiduksi joukkojärjestöksi, joka pyrkii saamaan — kansanvaltaisissa oloissa ennen muuta omin ehdokkain vaaleihin osallistumalla — hallitusvallan johtajilleen voidakseen siten myöntää aineellisia etuja jäsenilleen ja kannattajilleen ja edistää aatteellisia pyrkimyksiään yhteiskunnassa (ks. Nousiainen 1998, 31, ks. myös Pekonen 1997a, vrt. kuitenkin Palonen 1997). Puoluetutkimuksen klassikon Robert Michelsin (1986 /1911) mukaan puolueeksi organisoituminen ja puolueen toiminta johtaa kuitenkin aina oligarkiaan, harvainvaltaan. Michelsin analyysi kuvaa kehitystä, jossa puolueet hylkäävät kansalaisyhteiskunnan ja lähentyvät vähitellen oligarkkisia instituutiota. Michelsin mukaan jo järjestäytyminen ja edustusjärjestelmä edustavat demokratiasta irtaantumista (vrt. Duverger 1964). Oligarkia syntyy, kun organisaatio joutuu ristiriitaan aatteen kanssa ja kääntyy itseään ja omaa tarkoitustaan vastaan.

Pekosen (1997a, 8, ks. myös 2000a) mukaan tärkein lähtökohta puolueiden ja niiden toimintaympäristön muutokseen on puolueiden kytkentä vaaleihin kansanvaltaisissa järjestelmissä. Muista organisaatioista puolueet erottaa se erityinen, parlamentaarinen, ympäristö, jossa ne toimivat. Puolueet ovat ainoita organisaatioita, jotka operoivat vaaliareenalla ja kilpailevat äänistä. Pekonen huomauttaakin, että "teorian tasolla" politiikassa on puolueiden näkökulmasta kyse vaalien voittamisen taidosta. Vaalien pitäisi olla se paradigmaattinen toimintatilanne, johon muu politiikka suhteutetaan. Pekosen (1997a, 8) mukaan suomalaisessa puoluepolitiikassa ei siis ole vallinnut vapaa (vaali)kilpailu, vaan oligopoliset suojatut markkinat (vrt. Bourdieu 1991, vrt. myös Palonen & Aarnio 1995, 4-6). Suomen poliittinen elämä on lisäksi perinteisesti ja hyvin vakaasti rakentunut kuuden suuntauksen varaan: sosiaalidemokraattisen, konservatiivisen, liberaalisen, agraarisen, ruotsalaisen ja kommunistisen (ks. myös Nousiainen 1998, ks. myös Jansson 1992, Berndtson 1993).

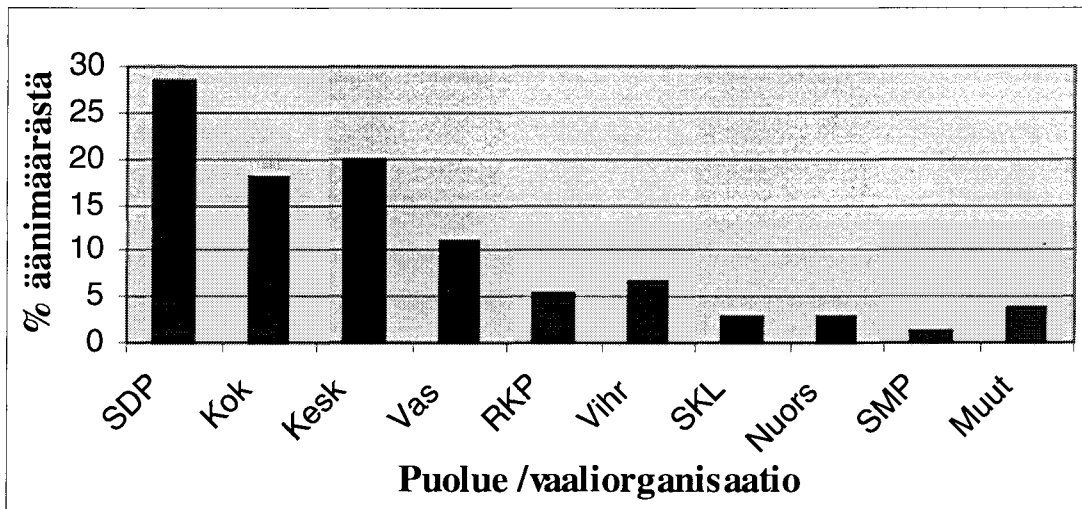
Seuraavassa konstruoin suomalaisen puoluepolitiikan kenttää parlamentaarisen toimintaympäristön, voimasuhteiden jakautumisen ja vaihtelun valossa kolmen viimeisimpien eduskuntavaalien näkökulmasta. Jotta voidaan tarkastella nuorsuomalaisten "sijoittumista" keskeiselle toiminta-

areenalleen, puoluepolitiikan kentälle, on välttämätöntä konstruoida koko kentää määrittävät voimasuhdeasetelmat. Rakennan nämä historialliset konstruktiot kahden muuttujan varassa: 1) puolue /vaaliorganisaatio ja 2) organisaation prosentuaalinen äänimäärä vaaleissa annetuista kaikista, hyväksytyistä äänistä. Ajallisen rajauksen vedän vuosien 1991—1999 välille, toisin sanoen nuorsuomalaisen puolueen perustamista edeltäneiden vaalien ja puolueen "tappiovaalien" välille.

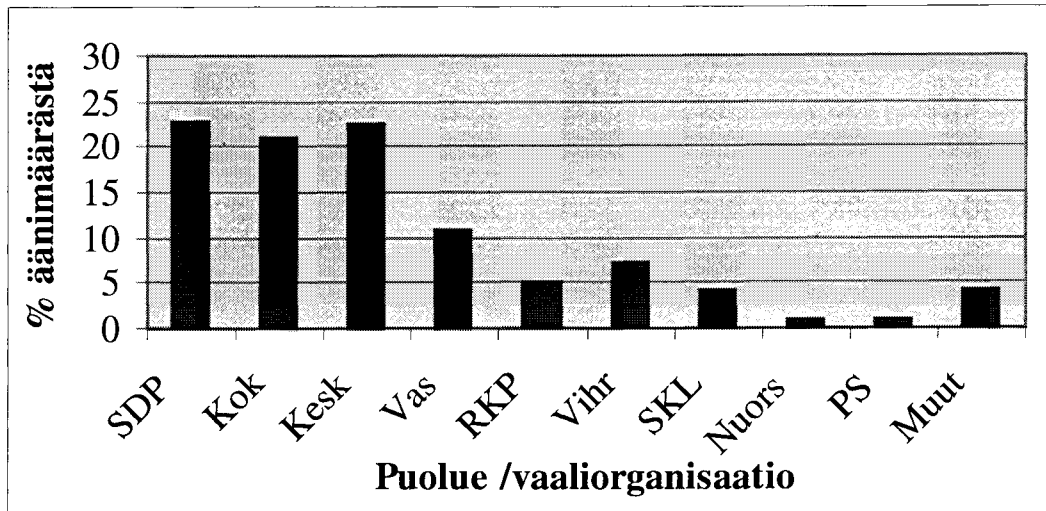
Kuvio 5. Puolueiden /vaaliorganisaatioiden voimasuhdeasetelma prosentuaalisten äänimäärien mukaan vuoden 1991 eduskuntavaaleissa (ks. SVT 1991, Pesonen, Sänkiaho & Borg 1993).

Eduskuntavaaleissa 1991 Suomen keskusta vei vaalivoiton hiljaiselon jälkeen. Hallituspuolueiden, esimerkiksi kokoomuksen, äänikato oli yhteensä lähes 300 000 ääntä ja se menetti 13 eduskunta-paikkaa. Kyseessä saattoi olla kansan tuomio hallituspolitiikasta: taloudellisten vaikeuksien, inflaation ja Holkerin hallituksen toimeenpaneman devalvaation myötä kansan sympatiat kohdistuivat oppositiopuolue keskusta. SDP menetti kahdeksan paikkaa, samoin kuin pienemmät hallituspuolueet SMP ja RKP. Poliittisen murroksen puolesta saattoi puhua se, että uudistajan roolissa poliittiselle kentälle nousseiden vihreiden kannatus kasvoi kaksinkertaiseksi. Vuonna 1990 enemmistöläisen SKP:n ja SKDL:n yhteispohjalle perustettu vasemmistoliitto ei sen sijaan menestynyt. Keskustan puheenjohtajan Ahon luotsaamaan hallitukseen koalitioituivat keskustan lisäksi kokoomus, RKP ja kristilliset ensimmäistä kertaa. Sosiaalidemokraatit sen sijaan torjuivat ajatuksen siitä, että he osallistuisivat suurten puolueiden koalitioon. (Jussila ym. 1996, 303-304, Pesonen ym. 1993, 495).

Kuvio 6. Puolueiden /vaaliorganisaatioiden voimasuhdeasetelma prosentuaalisten äänimäärien mukaan vuoden 1995 eduskuntavaaleissa (ks. SVT 1995).

Eduskuntavaaleissa 1995 äänestysvilkkkaus laski ennätysalaiseksi, 71,9 prosenttiin. Kansalaisten äänestysväsymys ei vaikuttanut sosiaalidemokraattien menestykseen: SDP:n eduskuntaryhmä sai 15 uutta paikkaa ja kasvoi suuremmaksi kuin koskaan sitten vuoden 1939 vaalien. Edellisissä vaaleissa menestynyt keskusta kärsi vain muutaman paikan menetyksen. Kokoomus menetti vain yhden eduskuntapaikan; pienillä menetyksillä pääsivät myös RKP ja kristilliset ja vihreät. Yhteiskunnallinen murrostilanne, kuten lama-ajan "säästöliekitys" ja Suomen liittyminen Euroopan unioniin heijastuivat puoluepoliittisella kentällä uusien puolueiden, kuten Vapaan Suomen liiton ja nuorsuomalaisen esille nousuna. Nuorsuomalaiset saivat noin 2,7 prosenttia kaikista annetuista äänistä ja sitä myöten kaksi eduskuntapaikkaa. Voi kysyä, missä määrin nuorsuomalaiset veivät markkinaliberalistisella painotuksellaan kokoomukselta ääniä. Nuorsuomalaisen saama äänimäärä painottui pääkaupunkiseudulla, jossa he saivat peräti seitsemän prosenttia annetuista äänistä. Lipposen johdolla muodostetussa sateenkaarihallituksessa kohtasivat — ensimmäistä kertaa itsenäisen Suomen historiassa — vasen ja oikea äärilaita, kun hallituksessa istuivat sosiaalidemokraattien ohella niin vasemmistoliitto kuin kokoomus, RKP ja vihreä liitto. (Jussila ym. 1996, 312-313, SVT 1995).

Kuvio 7. Puolueiden /vaaliorganisaatioiden voimasuhdeasetelma prosentuaalisten äänimäärien mukaan vuoden 1999 eduskuntavaaleissa (SVT 1999).

Eduskuntavaaleissa 1999 SDP:n, keskustan ja kokoomuksen, hegemonia jatkui. Nuorsuomalaisten kannalta vaalit olivat katastrofi: puolue sai alle prosentin kaikista annetuista äänistä, molemmat eduskuntapaikat menetettiin ja riitaisan välienselvittelyn jälkeen puolue poistui puolerekisteristä (ks. Tuohinen 1999). Vihreiden kannatus sen sijaan lisääntyi. Nousiainen (2000) mukaan suomalainen parlamentarismi elää nyt kolmatta kehitysvaihettaan. Ensimmäinen taite osui 1930-luvulle talvisotaa edeltäviin vuosiin, jolloin koalitioitumismalli muuttui kahden suuren puolueen, SDP:n ja maalaisliiton, aloittaessa hallitusyhteistoiminnan. 1980-luvun taitteessa sen sijaan parlamentaarinen asetelma olennaisesti avautui ja hallitusvakaisuus lisääntyi. Vuoteen 1987 saakka enemmistöhallitukset muodostettiin puoluejärjestelmän perinteisen oikeisto—vasemmisto -jaon puitteissa puolueiden rinnakkaisarjana siten, että hallituspuolueiden välissä ei ollut oppositioryhmiä, vaan ne olivat hallitusrintaman oikealla puolella taikka molemmilla puolella.⁷⁷ Maalaisliitto-keskusta oli tällä ulottuvuudella eduskunnassa mediaanipuolueen asemassa ja täytti lähes ne vaatimukset, joita muodollisessa tarkastelussa on asetettu parlamentaarisen asetelman ydinpuolueelle tai vahvalle puolueelle.

80-luvun jälkipuoliskolla oltiin valmiita uudenlaiseen koalitisoitumiseen. Uudenlaista mallia luonnehtivat herkistyminen eduskuntavaalien tulokselle aikaisempaa sensitiivisemmin ja 'pelin' keskit-

⁷⁷ Nousiainen (2000) toteaa, että kun (muissa) Skandinavian maissa yhden tai usean puolueen vähemmistöhallitukset mielletään edelleen tavanomaisiksi hallitusratkaisuksi, on Suomessa ne käsitetty vuoden 1937 Cajanderin punamulta-hallituksesta lähtien tilapäisiksi, lukkiutuneen poliittisen tilanteen oikeuttamiksi hätäratkaisuksi.

tyminen kolmen suuren yleispuolueen, SDP:n, keskustan ja kokoomuksen, väliseksi (ks. kuviot 7-9). Nämä pelinmuutokset merkitsivät neuvottelutilanteen avartumista, mutta myös samanaikaista monimutkaistumista. Puoluejärjestelmän oikeisto—vasemmisto -ulottuvuuden päälle asettui uusille vastakohtaisuuksille rakentuva toinen ulottuvuus, keskus—periferia tai kansainvälisyys—kansallisuus. Lisäksi kun aikaisemmin ongelmana oli vastahakoisten taivuttaminen enemmistöksi yltävään koalitioon, nyt ratkaistavana on, ketkä saadaan pudotetuksi ulkopuolelle. (ks. Nousiainen 2000, Pekonen 1997a, 18-19). Kehityksen voi nähdä kristallisoituvan niin sanotun sateenkaarihallituksen kokoonpanossa, jossa ovat mukana poliittisen ääri laidan puolueet. On siis tapahtunut nopea siirtymä konfliktiherkästä kilpailusta äärimmäiseen konsensukseen, jolloin ohjelmakysymykset eivät ole olleet hallituksen muodostamisessa suurikaan este. (Nousiainen 2000, 86, ks. myös Ruostetsaari 1998, 62-63).

Nousiainen (2000, ks. myös 1996) väittää, että "Suomen tapaus" antaa tukea seuraavalle oletukselle: mitä enemmän puoluejärjestelmän konfliktitaso laskee ja parlamentaarinen asetelma vakaantuu, sitä tehokkaammin vaikuttava puoluejohto miehittää hallituksen ja sitä enemmän koalitiohallitus irrottautuu puoluejärjestöistä (vrt. kuitenkin Pekonen 2000a). Ilmiö liittyy puolueiden muuntumiseen jälleen *kaaderipuolueiksi* (Kirchheimer 1966), joissa puoluejärjestö samastuu toiminnallisesti huippueliittiin. Kun vaikuttava puolue on sellaisenaan hallituksessa, menettää kysymys järjestön ja ministeriryhmän välisestä suhteesta mielekkyyttään (ks. esim. Pekonen 1997a, 2000a, vrt. 1991, 110). Pekosen (1997a, 27-28) mukaan 1980-luvun poliittista elämää määritteli enemmän ja vähemmän konsensuaalinen henki, mutta 1990-luvulla kaikki poliittiset suuntaukset ovat joutuneet entistä enemmän liikkeeseen ja niiden perinteinen perusta on osoittautunut epävakaaksi. Puoluejärjestelmän sisällä on näin havaittavissa muutospaineita nelinapaisuudesta kohti kolme- tai peräti kaksinapaisuutta. Tällä hetkellä on myös selvästi havaittavissa murrokselle luonteenomainen ideologinen ja ohjelmallinen "selkiytymättömyys" ja "päällekkäisyydet".

"Kriisi" vai uusien mahdollisuuksien avautuminen?

Jälkiteollisissa yhteiskunnissa on nähty perinteisten luokkarajojen hämärtyneen, subjektiivisen luokkasamastumisen käyneen aiempaa epämääräisemmäksi ja politiikan sisällön muuttuneen (ks. esim. Betz 1994, Hellsten 2001). Perinteisten materiaalistien yhteiskunnallisten konfliktien merkityksen on arveltu vähentyneen ja siten perinteisten vasemmisto—oikeisto -akselia myötäilevien poliittisten kysymysten, kuten tuloerojen tasoittamisen tai köyhyyden poistamisen tärkeyden kasvaneen (ks. Berndtson 1993, Nousiainen 1996, 354-355, Huber & Inglehart 1995). Samalla kun

poliittinen elämä on ehkä konsensuaalistunut 'perinteisten' poliittisten kysymysten kohdalla, niin se on konfliktoitunut niin sanottujen uusien poliittisten kysymysten, kuten ympäristönsuojelua, ydinvoiman rakentamista, maahanmuuttajia, sukupuolten välistä tasa-arvoa koskettavien kysymysten kohdalla. Nämä 'uudet' kysymykset eivät välttämättä ole historiallisesti uusia, vaan niiden on nähty poikkeavan perinteisistä poliittisista kysymyksistä siinä, etteivät ne suoraan heijasta eri väestöryhmien taloudellisia intressejä (Ervasti, 1999, 245, ks. myös Nousiainen 1996).⁷⁸ On pyritty muun muassa osoittamaan, että uusia poliittisia kysymyksiä koskevat mielipiteet eivät riipu luokkataustasta, eivätkä luokkasamastumisesta (ks. Ervasti 1999, 245, Hellsten 2001, Nousiainen 1996, Inglehart 1990).

Kirchheimer (1966, Pekosen 1997a mukaan) on esittänyt, että kaikki puolueet ovat alkaneet muistuttaa toisiaan — luokkapuolueet ovat muuttuneet yleispuolueiksi (Ervasti 1999, 247). Poliitikassa lienee kuitenkin aina noussut esiin eri yhteiskuntaluokkien taloudellisista intresseistä riippumattomia kysymyksiä (Ervasti 1999, 247). On aihetta epäillä, ovatko uusiksi poliittisiksi kysymyksiksi mainitut asiat tärkeämpiä kuin perinteiset poliittiset kysymykset — ei välttämättä ole perusteltua väittää, että perinteiset poliittiset kysymykset olisivat käyneet merkityksettömiksi. 1990-luvun laman seurauksena voitaisiin pikemminkin arvella, että perinteiset taloudellisiin intresseihin liittyvät poliittiset kysymykset ovat aiempaa tärkeämpiä. Ervasti (esim. 1999, 254-256) pyrkii osoittamaan, että perinteisiä poliittisia kysymyksiä koskevat mielipiteet heijastavat yhä selvästi subjektiivista luokka-asemaa ja että suomalaisten keskuudessa vallitsee yhä edelleen selvä oikeiston ja vasemmiston välinen jako.

Suomalaisten mielipiteitä mittaava Elinkeinovaltuuskunta (EVA) raportoi vuonna 1997 suomalaisten puolueasenteista seuraavasti: "Suomalaisten henkinen etäisyys puolueisiin on huomattavan suuri — suurempi se ei juuri enää voisi olla. Suunnilleen toinen puoli suomalaisista on ylipäättään kiinnostunut politiikasta ja seuraa sitä aktiivisesti. Neljä kuudesta viittaa kintaalla politiikalle. Poliitiikan moraalit epäilyttää kansalaisia." (ks. Menestyksen eväät 1997). Erääksi 1990-luvun keskeiseksi poliittiseksi kysymykseksi on hieman paradoksaalisesti noussut kysymys siitä, miksi puolueista löytyy

---

⁷⁸ Huber ja Inglehart (1995, 82-83) pyrkivät 42 maan politiikan asiantuntijoiden oikeisto—vasemmisto -ideologiaan liittyviä käsityksiä koskettavassa tutkimuksessaan osoittamaan, että konsensus siitä, mitä tulisi kutsua poliittisen konfliktin toiseksi ulottuvuudeksi oikeisto—vasemmisto -konfliktin ohella, puuttuu. Vain Ruotsissa, Norjassa, Sveitsissä ja Intiassa enemmän kuin kolmannes vastaajista pystyi yhteneväisesti nimeämään toisen ulottuvuuden, kuten EU-vastaiset vs. EU:ta kannattavat mielipiteet (Norja), taloudellisen kasvu vs. ympäristönsuojelu (Ruotsi) tai maallistuminen vs. uskonnollisuus tai fundamentalismi (Intia).

poliittinen koti vain harvalle ja miksi puoluevastainen mieliala on lisääntynyt. Pekosen (2000a, 27) mukaan yksi keskeinen puolueiden ja kansan välejä hiertävä ongelma on joukkopuolueiden hallitsemassa Suomessa ollut kansalaisen ja äänestäjän liian pieni "ominaispaino" (ks. myös Pekonen 1997a). Asiat on perinteisesti hoidettu vahvojen järjestöjen ja asioita hoitavien eliittien kesken. Kansalaisilta on odotettu mieluiten passiivisen uskollisuuden ja luottamuksen osoittamista.

Uuden politiikan ja uusien sosiaalisten liikkeiden nousua on usein koetettu selittää "kysyntäteki-jöillä", toisin sanoen jälkiteollisen yhteiskunnan rakennemuutoksilla ja niiden myötä avautuvalla "poliittisella mahdollisuusrakenteella" (ks. esim. Klandermans et al 1998, 175, Ilmonen & Siisiäinen 1998, Hellsten 2001). Poliittisen mahdollisuusrakenteen kannalta esimerkiksi uuden politiikan oikeiston mobilisoitumisen on nähty edellyttävän perinteisen vasemmiston ja oikeiston pääpuolueiden ideologista lähentymistä, mikä ilmenee esimerkiksi hallitusyhteistyönä. Kun valtapuolueet eivät pysty profiloitumaan toistensa ideologisiksi vastakohtiksi, puoluejärjestelmään saattaa syntyä tilaa uusille puolueille, jotka voivat mobilisoida valtapuolueisiin kohdistuvan tyytymättömyyden kannatukseen. (Hellsten 2001, 45). Ilmonen (1998, 17) huomauttaa kuitenkin, että vaikka yhteiskunnalliset liikkeet ovat sidoksissa historiallis-rakenteellisiin ja tilanteellisiin tekijöihin, ne eivät sinänsä "pakota" liikkeitä esiin. Niiden perustalta syntyy pikemminkin poliittis-taloudellisia ja kulttuuri-sia toimintatiloja sekä niiden kaventumisia, mikä ehdollistaa sekä liikkeiden muotoutumista että niiden jatkumista.

Nousiainen (1996) väittää, että suomalaisen poliittisen järjestelmän mentaalinen perusta on, jos ei horjumassa, niin perustavasti muuttumassa. Poliittisen kulttuurin käymistilassa "politiikan pohjois-mainen malli" on murtunut (ks. 1996, 1998).⁷⁹ Länsieurooppalaiseen poliittisen kulttuurin kehitykseen liittyvän oikeistopopulismien nousun ei voi kuitenkaan katsoa juurikaan toteutuneen Suomessa. Sosialististen aatteiden heikentyessä vasemmiston valtapuolueet joutuivat tosin jo 1970-luvulta alkaen siirtymään kohti poliittista keskustaa ja samalla vanhan politiikan akselia leikkaavaa uuden politiikan akselia. Hellstenin (2001, 39) mukaan tämä on luonut poliittiseen mahdollisuusrakenteeseen tilan, jonka vasemmisto-libertaariset vihreät puolueet onnistuivat 1980-luvulla hyödyntämään. Oikeiston valtapuolueilla ei vastaavasti ole ollut tällaista poliittista painetta uudelleensijoittautumi-

---

⁷⁹ Poliitiikan pohjoismaista mallia luonnehtivat Nousiaisen mukaan vuoden 1920 vaiheilla vakiintunut viisipuoluejärjestelmä (kommunistit /vasemmistososialistit, sosiaalidemokraatit, liberaalit, agraarit ja konservatiivit) ja kansalaisten pysyvä, luokkapohjainen puolueisiin kiinnittyminen puolueisiin. Yhtäältä profiloivana piirteenä voi pitää korkeaa osallistumisen tasoa ja toiminnan edustuksellisuutta sekä ammatillisella että poliittisella sektorilla ja yleisessä järjestöelämässä. Parlamentaarinen hallitus on ylläpitänyt responsiivista hyvinvointipolitiikkaa, jonka olennaisena osana on ollut korporatiivinen yhteistyö ammattijärjestöjen sekä työnantaja- ja tuotantoalajärjestöjen kesken (ks. myös Berndtson 1993).

seen ennen 1980- ja 1990-lukujen vaihdetta. 1990-luvun taloudellinen taantuma ja vasemmistoliberaarisen liikehdinnän voimistuminen ovat kuitenkin luoneet myös uuden politiikan oikeistoa suosivan ilmapiirin (Hellsten 2001, vrt. Kitschelt 1995, Betz 1994).

9.3 Nuorsuomalaiset: "oppositiofilosofia"

Oikeistolle poliittinen mahdollisuusrakenne on Suomessa avautunut vasta 1990-luvulla, sillä toisen maailmansodan jälkeen kokoomus ei ole osallistunut hallitukseen pääporvaripuolueena kuin vasta Holkerin hallituksessa 1987—1991. Lisäksi se oli täydellisessä oppositiossa vuosina 1966—1986 (Hellsten 2001, ks. myös Smolander 2000, 44). 1990-luvulla politiikan mahdollisuusrakenne avautui myös siten, että sateenkaarihallituskoalitioiden myötä mielikuva politiikan vaihtoehdottomuudesta saattoi voimistua. Poliittisen mahdollisuusrakenteen suotuisuutta uuden politiikan oikeiston kannalta on Hellstenin (2001, 44-45) lisännyt myös se, että Suomi liittyi porvarihallituksen johdolla ja sosiaalidemokraattisen oppositiopuolueen tuella Euroopan unioniin. Samanaikaisesti talouden taantuma oli Suomessa pahimmillaan ja myös ulkomaalaisten määrä alkoi voimakkaasti kasvaa.

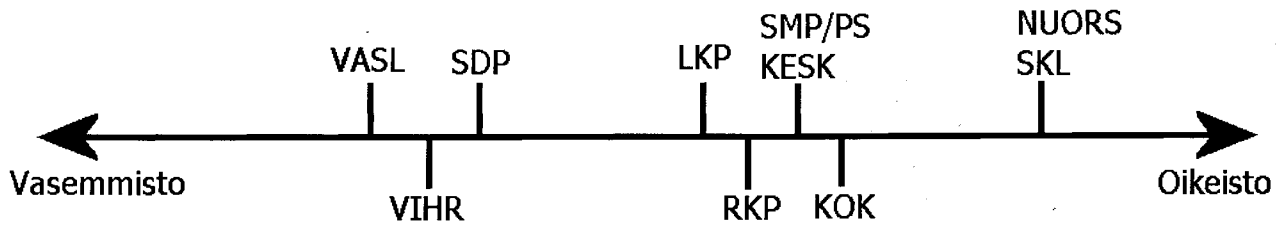
Puolueeksi rekisteröitymällä 1994 nuorsuomalaiset eittämättä ja tietoisesti liittyvät osaksi konventionaalista (puolue)poliittista järjestelmää. Nuorsuomalaiset saivat vuoden 1995 eduskuntavaaleissa 2,7 prosenttia kokonaisuäänimäärästä ja sen myötä kaksi eduskuntapaikkaa ja parlamentaarisen näkyvyyden (ks. kuvio 6, ks. myös SVT 1995). Uutena ja jäsenmäärältään pienenä puolueena nuorsuomalaiset liittyivät mukaan dominanssia ylläpitävien puolueiden kamppailuun pyrkien muuttamaan politiikan kentän voimasuhteita omaksi edukseen. Uutena tulokkaana (puolue)politiikan kentän kamppailu panoksista, pääomista ja voimasuhteiden muutoksesta korostuu (Bourdieu 1991).

Nuorsuomalaisten Penttilä ym. (1994) kirjoittavat puolueen alkupamfletissa ajan ilmapiiriin sopien suomalaisen puoluepolitiikan lamaantuneesta tilasta, konsensusuuden tukahduttamasta parlamentarismista sekä 'perinteisten' puolueiden kyvyttömyydestä vastata muuttuvan yhteiskunnan haasteisiin. Penttilän ym. mukaan kolmea suurta puoluetta, keskustaa kokoomusta ja sosiaalidemokraatteja ei voida erottaa toisistaan sen enempää ohjelmien kuin tavoitteiden tasolla: "konsensus pitää ja politiikasta on tullut rahanjakoa eri intressiryhmille". Etenkin kokoomusta suomitaan kovin sanoin muun muassa ideologian kadottamisesta ja yleispuolueistumisesta (emt., 35-36). Penttilä ym. (emt., 31) hylkäsivät perinteisen puoluepolitiikan oikeisto—vasemmisto -jaottelun, eivätkä paikanna nuorsuomalaisuutta sen mukaisesti (vrt. myös eläinliikkeen osalta Lappalainen 2000, 263, ks. myös della Porta 2000, 243).

Toiminnan alkuvaiheessa nuorsuomalaiset väistelivät (puolue)poliittisen paikan määrittämistä. Puoluetta markkinoitiin muun muassa radikaaliryhmittymien ideologialle tyypillisesti "puolueitten vastaisena puolueena" tai "epäpoliittisten ihmisten puolueena" (esim. Penttilä ym. 1994, Lund 1997, Vuorinen 1998c, Sippola 1996, ks. myös Pekonen 1997a). Puolueen tehtäväksi ilmoitettiin politiikan uuden koordinaatiston muotoilu, koska perinteisen vasemmisto—oikeisto -akselin kieltettiin kuvaavan yhteiskunnan "henkistä todellisuutta". Tilalle nuorsuomalaiset ehdottivat uudistus-hakuisuus—jatkuvuus -akselia ja yksilö—kollektiivi -akselia (esim. Nuorsuomalaiset — tekeminen kannattaa aina 1997, Tarkka 1999, 45). Nuorsuomalaiset perustelivat toiminnan oikeutustaan vetoamalla toimintansa ja aatteidensa 'ainutkertaisuuteen' (ks. Perelman 1996, 35, van Eemeren et al 1987, 225).

Nuorsuomalaisten strategiaohjelmassa *Nuorsuomalaiset — tekeminen kannattaa aina* (1997) puolueen paikka puoluepolitiikan kentällä määritellään seuraavasti: "Nuorsuomalaisia on vaikea sijoittaa perinteiselle poliittiselle kartalle, koska sen pohjana olevaa yhteiskuntaa ei enää ole. Jos asemointi on välttämätöntä, voi nuorsuomalaisia luonnehtia *oikeistoliberaaliksi* puolueeksi. Osuvin kuvaus on yksilöön uskova tulevaisuuspuolue" (ks. myös Kannustava hyvinvointiyhteiskunta 2005 1994, Nuorsuomalaisten missio 1997). Kyse saattaa olla siitä, että puoluekentän taistelun kovetessa vaatimus sopeutua pelin sääntöihin koveni ja puoluevastaista, määrittämistä kieltävää retoriikkaa oli välttämätöntä lieventää (vrt. Wacquant & Bourdieu 1995). Yksittäisistä järjestelmän vastaisista puolueista voi puhua vain silloin, kun verrataan puolueita toisiinsa poliittisella kentällä. Näin ollen puoluevastaisuuttakaan ei voi ilmetä ilman puoluekenttää (vrt. Bourdieu 1991).

Ennen eduskuntavaaleja 1999 Penttilä esitti nuorsuomalaisten osaksi radikaalin remontoijan ja muutoksen nopeuttajan osaa "porvareiden roolijaossa". Penttilän mukaan nuorsuomalaiset asettautuvat poikkiteloin niin SDP:n, kokoomuksen kuin keskustan muodostamaa konsensusta nähden. Penttilän mielestä kaikki suuret puolueet olivat sitoutuneet sosiaalidemokraattiseen teesiin: laajaan julkiseen sektoriin ja korkeaan veroasteeseen. (Yli-Huttula 1999). Alla olevassa kuviossa 10 kuvaan nuorsuomalaisten paikkaa puoluepoliittisella kentällä Huberin ja Inglehartin (1995) määrittämien oikeisto—vasemmisto -akselille sijoittumisten mukaisesti. Huber ja Inglehart ovat kysyneet 42 maan politiikan tutkijoiden näkemyksiä ja luokittaneet sen perusteella parlamentaaristen puolueiden sijainnit maittain perinteisellä oikeisto—vasemmisto -akselilla (vrt. Raunio 1997). Kuviossa nuorsuomalaiset on sijoitettu Kristillisdemokraattien (SKL) kanssa oikeiston ääri laidalle.

Kuvio 8. Nuorsuomalaisten sijoittuminen oikeisto—vasemmisto -akselille puoluepolitiikan kentällä (ks. Huber & Inglehart 1995, ks. myös Raunio 1997).

Argumentaation lähtökohdat

Poliittinen argumentointi, samalla tavoin kuin mikään sosiaalista todellisuutta rakentava tai sen osaksi rakentava puhe, ei koskaan tapahdu tyhjiössä, vaan se on aina osa laajempaa kontekstia /konteksteja, joita voi nimittää argumentaatiokonteksteiksi. Argumentaatiokonteksti puolestaan liittyy olennaisesti tietynlaisen position ottamiseen (julkisessa) keskustelussa. (Jokinen 1999b, 129, van Eemeren et al 1987, 11-12, Billig 1991, 87). Argumentteja tarkasteltaessa niiltä kysytään aina, mihin keskusteluun ne ovat puheenvuoroja ja mitä niillä tehdään kyseisessä kontekstissa. Retoriikan näkökulmasta tärkeimpänä argumentaation lähtökohdana voi pitää puhuja—yleisö -suhdetta (ks. Perelman 1996, van Eemeren et al 1987, 6, 40-41, Summa 1995, 1996). Suhde yleisöön, joko konkreettisesti paikalla olevaan tai oletettuun yleisöön, tekee argumentaatiosta moniulotteisen ja yllätyksellisen tapahtuman (Jokinen 1999b, 128, Perelman 1996, 16, 28).

Palosen (1997) mielestä retoriikan peruskuvio on konfliktitilanne retorin ja yleisön välillä tietyn teesin hyväksymisen suhteen. Tällöin argumentointi on eräänlainen keino liikuttaa tätä konfliktiasetelmaa (vrt. kuitenkin Perelman 1996, ks. myös Summa 1995). Retorisessa argumentaatiossa ei pyritä johtamaan seuraamuksia premisseistä, vaan hankkimaan tai vahvistamaan yleisön hyväksyntää tai kannatusta esitetyille väitteille. Samalla oletetaan aina ennalta tietty "henkinen kohtaaminen" puhujan /puhujien ja yleisön välille. (Perelman 1996, 16, 28). Retoriikan näkökulmasta tutkielman ryhmähaastattelutilanteilla voi nähdä useita päällekkäisiä yleisöjä, ensinnäkin kertoja /t itse, sillä 'elämäntarina' tai 'puolueen tarina' on refleksiivinen konstruktio, jolloin toiselle kertomiseen sisältyy aina myös asian selvittäminen itselle. Yleisönä toimivat muut haastatteluun osallistujat, joiden voi nähdä asettuvan haastattelutilanteessa puheeseen välittömästi reagoiviksi ja palautetta antaviksi reflektioijiksi. Lisäksi sekä haastattelijat että laajempi lukeva yleisö (poliittisen kentän toimijat, muut

puolueen jäsenet jne.) toimivat yleisönä, jolle oma kokemus ja omat arviot välitetään haastattelijan kautta (vrt. Hyvärinen 1994, 125).

Argumentaatiopositiot

Tutkielmassa kysyn, millaisiin argumentaatiopositioihin nuorsuomalaiset (toimijat) asemoituvat tai asemoidaan suhteessa nuorsuomalaisen politiikan ulottuvuuksiin ja millaisia retoris-diskursiivisia keinoja käyttäen kyseisiä positioita puolustetaan ja oikeutetaan (vrt. Jokinen 1993)? Pohdin myös, kuinka argumentaatiopositioden kehittyminen, muuntuminen ja "kilpaileminen" piirtyy osana tai osaksi sosiohistoriallista kontekstaatiota. Tiettyjä argumentaatiopositioita otettaessa ja omaa minäkuvaa rakennettaessa otetaan myös kantaa enemmän tai vähemmän näkyvästi vastapositioihin (Törrönen 2000, 245). Voi ajatella, että nuorsuomalainen puolue ponnisti puoluepoliittisella kentällä *hyökkääjän positioista*, vakiintuneita järjestelmiä, kuten etabloituneita puolueita, työmarkkinajärjestelmää jne. vastaan (Potter 1996, 107, vrt. Pekonen 1997b, vrt. myös Hyvärinen 1994). Nuorsuomalaiset vaativat vallan siirtämistä suurten ikäluokkien poliittiselta eliitiltä ja "herrakabineteista" nuorille sukupolville (Penttilä ym. 1994, Nuorsuomalaisten missio 1997).

Puolueen kannatuslukujen ja kunnallis-, euro- ja eduskuntavaalimenestyksen valossa puolue kuitenkin väistämättä joutui altavastaajan rooliin. Tutkielman ryhmähaastatteluissa nuorsuomalaisten voi ajatella asettautuvan pikemminkin puolustuspositioon kuin hyökkääjäksi —haastatteluja edelsivät puolueen eduskuntavaalitappio ja keskustelut puoluekierrosta eroamisesta (vrt. Potter 1996, 107, Jokinen 1999b, 130, ks. myös Tuohinen 1999). Sodan metaforalla kuvaten nuorsuomalaisuudesta argumentointien voi olettaa ainakin osittain liittyvän poliittinen häviöisyys -asetelmaan liittyvään puolustavaan retoriikkaan. On myös mahdollista, että haastattelutilanteesta pyritään rakentamaan revansistista, poliittisen takaisinmaksun tilaa. Tällöin argumentaatio saattaa painottua hyökkäävään retoriikkaan, jonka pyrkimyksenä on "vahingoittaa" todellista tai oletettua vasta-argumenttia. Toisaalta voi olettaa, että vaalitappion jälkeisessä tilanteessa argumentaatioissa on tärkeää pyrkiä puolustautumaan tai 'säilyttämään kasvot' (vrt. Goffman 1986).

Ryhmähaastattelutekstin jäsentämiseksi olen konstruoinut asetelman esiin nousevista erilaisista (nuorsuomalaisuuteen) asemoitumisen tai positioitumisen tavoista — *lähtökohtaisista argumentaatiopositioista*, joista käsin argumentoidaan ja representoidaan nuorsuomalaisuutta (vrt. esim. Billig 1988, Jokinen 1999b, Törrönen 2000, Ronkainen 1999). Argumentaatiopositioden konstruointimista määrittävänä muuttujana toimii ensiksi ajallinen sitoutuminen, se kuinka ryhmähaastattelu-

tekstissä puolueesta ja politiikan ulottuvuuksista representoitaessa rakennetaan puolueeseen liittyvän aikakokemuksen merkityksellisyyttä. Toisena argumentaatiopositioiden konstruoitumista määrittävänä muuttujana toimii puolueeseen sitoutumisen 'syvyys'. Toisin sanoen, kuinka ryhmähaastattelutekstissä representoidaan puolueeseen liittyvän sitoutumisen tilallista kokemusta, esimerkiksi sitä, kuinka 'sisällä' puolueyhteisössä tai puolueen asioista ollaan. Tietty kokemus tai tapahtuma voi olla kaikille aikalaisille tai sen poliittisille traditioille näennäisesti sama, mutta se koetaan ajallisesti tai tilallisesti eri positioista (vrt. Virtanen 2001b, 352).

Suomalaisia poliittisia traditioita ja fennomanian perintöä tutkiessaan Virtanen (2001b, 354) pyrkii hahmottamaan yksittäisen poliittisen tradition sosiaalista kerroksellisuutta. Kaikilla traditioilla on Virtasen mukaan sosiaalisesti hierarkkinen rakenne, jota voi jäsentää mestarit—kisällit—oppipojat -mallilla. Tradition vanhin ja kokenein fraktio miehittää yleensä mestariluokan, kisällit keskikerrostuman ja viimeksi mukaan tulleet fraktiolaiset ovat oppipoikia. Tietty poliittinen traditio pysyy, muuntuu tai hajoaa eri-ikäisten fraktioiden, siis mestareiden, kisällien ja oppipoikien, keskinäis-suhteiden kehityksen tuloksena.

Tutkielmassani jäsenän argumentaatiopositiot *rivijäsen-*, *tuorejäsen-*, *ydinjäsen-* ja *aitojäsen-* *positioista* koostuvaksi lähtökohtaiseksi asetelmaksi. *Rivijäsen-* *positiossa* representoidaan sekä ajallisesti että tilallisesti väljä tai heikko suhde puolueeseen ja puolueyhteisöön. *Rivijäsen-* *positiossa* seisotaan puolueeseen ja puolueyhteisöön nähden eräällä tapaa "ulkopiirissä", ydinryhmän ulkopuolella. Poliittisen sitoutumiskohteen, puolueen ja puolueyhteisön 'vaihtaminen' on rivi-jäsen-positiossa on mahdollista ja ehkä jopa oletettuakin — toisin kuin aito- ja ydinjäsen-positioissa *Tuorejäsen-* *positiossa* representoidaan ajallisesti heikko suhde puolueeseen, ja juuri tämän suhteen 'tuoreuden' vuoksi seisotaan tietyssä mielessä ulkopiirissä, ydinryhmän ulkopuolella. Toisaalta tuorejäsen-positioon voi kuitenkin liittyä tilallisesti vahva suhde puolueeseen ja puolueyhteisöön. Poliittisen sitoutumiskohteen vaihdettavuus on tuorejäsen-positiossa epävakaalla pohjalla — aito- ja ydinjäsen-positioihin verrattuna vaihdettavuutta pidetään kuitenkin mahdollisempana.

Ydinjäsen- *positiossa* tilallinen suhde puolueeseen ja puolueyhteisöön on vahva. Tilallisen kokemuksen vahvuus liittyy kokonaisuudessaan argumentointiin asemoitumiseen, minkä myötä on myös kehittynyt rivi- ja tuorejäseniä suurempi "argumentaatiovara". Toisaalta ydinjäsen-positiossa argumentaation uskottavuutta saattaa rajoittaa aitojäseniä heikompi ajallinen suhde, mikä vaatii argumentaation suhteuttamista aitojäsen-positiota silmällä pitäen. Puolueyhteisöön nähden ydinjäsen-positiossa seisotaan sekä "sisäpiirissä" että "ulkopiirissä". Ydinjäsen-positiossa poliittisen sitoutu-

miskohteen vaihtaminen representoituu lähes mahdottomana. *Aitojäsen-positiossa* argumentoivat ovat eräänlaisia "mestareita", puolueen ydinryhmää ja kiistatta sisäpiirissä. Sekä ajallinen että tilallinen suhde puolueeseen ja puolueyhteisöön on vahva ja argumentaatiovara 'aito' ja lähes auktorisoiva. Aitojäsen-positiossa poliittisen sitoutumiskohteen vaihtaminen representoidaan ehdottomasti mahdottomana ja samalla identiteettiin liitetään 'epäpoliittisuus' ja 'politiikan vastaisuus' (vrt. Virtanen 2001b).

10. MOTIIVIT, MYYTIT JA TAVOITTEET

10.1 Motiivit ja myytit

Nuorsuomalaisen puolueen perustamisajankohta lienee laman, hyvinvointivaltio-, puolue- ja politiikkakritiikin lisääntymisen puolesta ollut otollista aikaa uusien poliittisten ryhmien tai protestiliikkeiden perustamiselle (vrt. Siisiäinen 1990, 181, Betz 1994, Klandermans, Roefs & Olivier 1998). Hyvinvointivaltion taloudellisista ongelmista on arveltu olevan lyhyt matka kannatuspohjan murenemiseen ja ideologiseen kriisiin (esim. Ervasti 1998, 14-15). Esimerkiksi sosiaaliturvamielipiteiden ajalliset vaihtelut näyttävät seuraavan talouden vaihteluja (ks. Allardt & Sihvo & Uusitalo 1992, 64). Laman jälkeisissä tunnelmissa useat menettivät uskonsa politiikkaan ja poliitikkoihin; politiikan ja puolueiden vastaiseksi julistautuneen puolueen ilmaantuminen saattoi näyttäytyä uudenlaisena poliittisena lupauksena. Ihmisten kulloinenkin yhteiskunnallinen ja sosiaalinen tilanne herkistää heidät joillekin poliittisille uutisille, lupauksille ja uhkauksille (Pekonen 1991, 53). Uudet sosiaaliset liikkeet voivat olla varsin kriittisiä hyvinvointivaltiota kohtaan (Ervasti 1996, 17-19, Dalton & Kuechler & Bürklin 1990).

Nuorsuomalaisten Penttilä ym. (1994, 11) kirjoittavat pamfletissaan, että "*nyt se on loppu. Hyvinvointivaltio sellaisena kuin me sen opimme tuntemaan on luhistunut altamme. Ylhäältä johdettu, suljettu, valtiokeskeinen järjestelmämme, joka sen rakensi, ei enää toimi muuttuneessa maailmassa*". Penttilän ym. (emt., 45) mukaan 'suomalainen yhteiskunta tarvitsee nuorsuomalaista ajattelua, joka on *vaihtoehto* vahvan valtion ja itsetarkoituksellisen konsensuksen Suomelle'. Bourdieun (1991, 128-129) mukaan poliittisen (tai uskonnollisen) kielen olennainen valta — ja havaitsemisen mallit ja ajatukset, joita se herättää — on suurimmillaan kriisitilanteissa. Yhteiskunnallisen kriisin paradoksaaliset ja tavallisesta poikkeavat olosuhteet ikään kuin stimuloivat tavallisesta poikkeavien, vaihtoehtoisten diskurssien syntyä. Kriisitilanne luo protestiluontoisille toimijoille lisää mahdollisuuksia. Kriisitilanteessa voidaan luoda näennäisen systemaattisia vastauksia, ennalta kuulemattomia "tilanneselityksiä", siihen tilanteeseen, jonka kriisi on luonut.

Huonoista ajoista pelastukseen?

Palonen (1993b, 183) toteaa, että traditionaalinen politiikkapuhe on ollut ensisijassa tulevaisuuteen orientoitunutta (vrt. kuitenkin Mickelsson 1997). Nuorsuomalaisten puolueohjelmassa *Kannustava hyvinvointiyhteiskunta 2005* (1994) puolueen toiminnalliset tavoitteet asetetaan lähitulevaisuuteen,

lyhyen ajan tähtämellä seuraavan kymmenen vuoden mittaiselle ajanjaksolle. Odotushorisontti esitetään siis varsin tarkasti: Suomen muuttaminen kymmenessä vuodessa 'kannustavaksi hyvinvointiyhteiskunnaksi' (vrt. Palonen 1993b, 185). Voi ajatella, että näin suuntaudutaan tietyllä tapaa teleologisesti. Teleologinen politikointimuoto viittaa siihen, että sitoudutaan vahvasti tietyssä mahdollisuuksien ja odotusten horisontissa muodostettuun päämäärään, jolloin tuon horisontin pettäminen ikään kuin vie pohjan pois myös päämäärältä ja toimija joutuu eräänlaisen neuvottomuuden tilaan (emt.). Puolueohjelmassa ja puolueen strategiaohjelmissa puoluetta kuvataan "yksilöön uskottavana *tulevaisuus* puolueena". Nuorsuomalaisten politiikan aika-ulottuvuus (ja samalla tila) konstruoi näin eteenpäin, muutokseen orientoituneen tulevaisuus-konseptin kautta.

Argumentaatiopositioista riippumatta ryhmähaastattelutekstissä esitetään "yhteiskunnallisen ratkaisutilanteen" tai "katkoksen" — kuten yhteiskuntamurroksen, laman ja (kansan) tyytymättömyyden ja etabloituneiden puolueiden kyvyttömyyden vastata ajan haasteisiin — implikoivan nuorsuomalaisten mobilisoitumista ja puolueen perustamista (ks. myös Hamilo 1999c, Vuorinen 1998b). Tämän representaation voi ajatella olevan universaaliyleisölle kohdennettu. Argumentissa sitoudutaan kvantitatiiviseen lokukseen eli nuorsuomalaisten mobilisoitumista perustellaan viittaamalla siihen, miten suurempi määrä ihmisiä ajattelee tai (oletetusti) kokee (ks. Perelman 1996, 37, van Eemeren et al 1987, 225-226). Palosen (1993b, 182-183) mukaan 'ratkaisutilanteessa' on aina jotakin uutta, jota toimija voi tulkita.

Representoitaessa nuorsuomalaisten mobilisoituminen lamaan, yhteiskunnalliseen tai (puolue)politiikan kriisiin vetoamalla olemassa olon oikeutusta perustellaan rakentamalla todellisuuden rakenteeseen nojaava peräkkäisyyside 'tosiasioiden' ja 'totuuksien' ja nuorsuomalaisen puolueen perustamisen välille (Perelman 1996, 93-94). Näin argumentaatio nojaa todellisuuden rakenteeseen ja lähtee liikkeelle todellisuuden eri osien välisistä suhteista. Usko objektiivisten rakenteiden, kuten laman olemassaoloon voi koskea monenlaisia seikkoja, kuten syysuhteita tai ilmiöiden taakse jääviä "todellisia" olemuksia, mutta tärkeää on sen olemassaoloa koskeva vankkumaton yksimielisyys, johon puhuja voi perustaa argumentaationsa (vrt. Perelman 1996, 60). Seuraavassa aineisto-otteessa rivijäsen-positiossa representoidaan nuorsuomalaisten mobilisoituminen seurauksena "ihmisten tyytymättömyydestä systeemiin", joka peräkkäisyysiteen kautta ilmentyy nuorsuomalaisen puolueen perustamisena.

Hva 3: "Niin määhän luulisin että se on niinku se...tää syntyminen niinkun...juontaa siitä etä...oli semmosta tyytymättömyyttä niinku tähän systeemiin..."

Hva 1: "[Niin kyl se on niinku...mmm...ja aika pitkälti..."]

Hva 3: ["Haettiin muutosta, ihan näin yksinkertaisesti."]

Hva 4: "Mun käsittääkseni vähän niinkun...siis silleen tuli mieleen, kun mä luin sen kirjan etä..."]

Hva 1: ["Niin."]

Hva 4: "et siis niinku ainoa tämmönen niinku varsinainen uus tämmönnen idea ja sykäys niinku kaikkien näitten vanhojen niinku...puoluet vanhojen puolueiden maailmaan..."

(RH 1)

Oikeutus nuorsuomalaisten mobilisoitumiselle haetaan siis objektiivisista ja universaaleista tosiasioista, kuten lamasta, politiikan kriisistä ja (kansan) tyytymättömyydestä. Asioiden objektiivisoinnin ja oman minän ulkopuolistamisen voi nähdä kielenkäyttöön kietoutuvana vallankäytön muotona (vrt. Fairclough 1992, 67-68, vrt. 55-59). Mitä realiteettimaisemmaksi jokin käytäntö on jähmettynyt — kuten laman totuusarvo suomalaisten elämää kurjistaneena tosiasiallisena suhdanteena — sitä vakuuttavampia selityssankkurointeja siihen on mahdollista tehdä ja sitä vaikeampaa sitä on vastustaa (Suoninen 1999, 28, Perelman 1996, 31). Argumentin seurauksena nuorsuomalaisten mobilisoitumisesta ja puolueen perustamisesta vastuuseen asetetaan vastuuseen objektiiviset yhteiskunnalliset olosuhteet, jotka subjektiivisoidaan, samalla kun omaa minää ja toimijuutta objektiivoidaan (vrt. Palonen 1993b, 180).

Hja: "...eli ensimmäisenä kysyn teiltä, että minkä takia nuorsuomalainen liike ylipäättään, nyt tää 90-luvun synty? Mitkä...asiat, tekijät siihen syntyyn vaikutti?"

Hva 1: "Varmaan nuorsuomalainen liike syntyi tämmösestä **keskiluokan** hillitystä kapinasta, haettiin tämmöstä purkautumiskeinoa **siihen**, oltiin tyytymättömiä... tyytymättömiä siihen, mikä on ollut vallitseva... **vallanpitäjien tapa hoitaa meidän yhteistä rahapussia**. Ja ja... sinänsä että tässä nyt vuosien varrella, tään viiden vuoden myötä kun... kun kun **laman selkä on ainakin hetkellisesti taittunut** niin silloin ehkä sitten keskiluokka on palannut ruotuunsa. Eikä sitä **kapinahenkeä** välttämättä sitten oo enää tällä hetkellä niin paljon löytymässä... vai mitä ootte mieltä"?

Hva 2: "Joo, no yks tämmönen tota... ee selkee tekijä, mikä me ollaan havaittu, havaittu, niin on tämmönen **akateemisten korkea työttömyys**. Et miten korkea **akateemisten työttömyys** sitä parempi on nuorsuomalaisten kannatus, sitten kun se lähti taittumaan alaspäin, niin meidän kannatus lähti samassa rytinässä..."

Hva 1: ["Mmm"]

(RH 2)

Edellisessä aineisto-otteessa esitetään nuorsuomalaisten mobilisoitumista aitojäsen-positiossa oikeuttavan 'meidän' tyytymättömyys, "vallanpitäjien tapa hoitaa *meidän* yhteistä rahapussia". Argumentaation tehokkuutta rakennetaan esittämällä nuorsuomalaiset koko *keskiluokan* (*kapinahengen*) edustajana: puolustamassa keskiluokkaisia vallanpitäjien kyvyttömyydeltä ja vastuuttomuudelta kansan(taloudellisten) asioiden hoidossa. Yleisön tai vasta-argumentoijan on vaikea asettautua kieltämään sellaisen hahmoltaan ja kooltaan määrittelemättömän ryhmittymän kuin 'keskiluokan'

tyytymättömyydestä viriävää protestia (vrt. Lyotard 1989). Representaatiossa vedotaan siis (useimpien ihmisten) 'hyvään' ja sellaiseen kulttuuriseen konventioon, jossa enemmistön etu asetetaan yksilön edun edelle (Jokinen & Juhila & Suoninen, 1993, 91-95).

Edellisessä aineisto-otteessa aitojäsen-positiossa argumentoidaan nuorsuomalaisten mobilisoitumisen olevan seurausta myös "akateemisten työttömyydestä" ja "keskiluokan hillitystä kapinasta". Samalla tullaan piilomääritelleeksi nuorsuomalaisten kohderyhmää tai habitusta: akateemiset ja keskiluokkaiset ryhmittymät. Argumentin vakuuttavuutta pyritään lisäämään omakohtaiseen kokemukseen vetoamalla, viittaamalla tehtyihin havaintoihin työttömyyden ja nuorsuomalaisten kannatuksen välisestä peräkkäisyysuhteesta (vrt. Jokinen 1999b, 134, vrt. Perelman 1996, 93). Rivi- ja tuorejäsen-positioissa ei sen sijaan nouse lainkaan tämänkaltaisia representaatioita esille. Voisikin ajatella aitojäsen-positiossa rajattavan nuorsuomalaisten kohderyhmää tarkemmin.

Aito- ja ydinjäsen-positioissa, mutta jossain määrin myös tuorejäsen-positioissa nuorsuomalaisten mobilisoituminen esitetään erityisesti nuorten (ikäluokkien) protestiluontoisena aktivoitumisena, joka kumpuaa pettymyksestä perinteisiin puolueisiin ja politiikkaan ja tai vallitseviin hyvinvointivaltiollisiin instituutioihin ja kanavoituu haluna uudistaa suomalaisen yhteiskunnan institutionaalisia rakenteita 'oikeudenmukaisemmiksi' (vrt. Mannheim 1997, Virtanen 2001b). Nuorten protestin kohteiksi representoidaan työmarkkinajärjestelmä, "SAK", valtionyhtiöt, "holhouspolitiikka" tai "isovelji"-systeemi, urautuneet vanhat puolueet ja konsensuspolitiikka. Kiinnostavaa on kuitenkin se, että rivijäsen-positiossa kiistetään nuorsuomalaisten lähtökohtainen protestiluontoisuus.

Auktoriteettiselitys

Argumentaatiopositioista riippumatta nuorsuomalaisten mobilisoituminen ja puolueen perustaminen representoidaan *Ultimatum isänmaalle* -kirjaan ja puheenjohtaja Penttilän esittämään esimerkkiin liittyväksi ilmiöksi. Näin rakennetaan ilmiöiden välille rinnakkaisuusside, jonka kautta yhdistetään eri tasojen asioita, joista yksi esitetään toisen ilmaukseksi (vrt. Perelman 1996, 102, 113). Voi ajatella, että samalla puolueen perustaminen assosioidaan yhteen kirjan kirjoittajista, puheenjohtaja Penttilään liittyvä auktoriteettiselitys (ks. Palonen 1997, 37, vrt. van Eemeren et al 1987, 84, Perelman 1996, 109, vrt. myös Bourdieu 1991, 126). Penttilän ym. (1994) kirja ja "esimerkki" argumentoidaan siis sellaisina premisseinä, jotka (näennäisen) loogisesti ja peräkkäisesti johtavat tiettyyn lopputulokseen, nuorsuomalaisten puolueeksi organisoitumiseen (Perelman 1996, 59, vrt. van Eemeren et al 1987, 229). Seuraavassa aineisto-otteessa nuorsuomalaisten mobilisoitumista ja puolue-

een perustamista perustellaan aitojäsen-positiolla vetoamalla siihen, että "näiden kaverien" (Penttilä ym.) esittämälle vaihtoehtoiselle, "uudelle ja raikkaalle", ajattelulle oli olemassa tarve ja kysyntä — jopa sellainen, että "ihmiset kokivat herätyksen ja ikään kuin uskoon tulemisen". Argumentin tehokkuutta lisää uskoon tulemiseen ja herätykseen vetoaminen, eräänlaisen 'kääntymysretoriikan' käyttö (vrt. Hyvärinen 1994, 1997).

Hva 4: "No siis se liikehän synty siis tietysti siitä, et kun oli nää kaverit sen kirjotti kirjan. Ja sehän lähti niinkun...sehän lähti periaatteesta siitä, kun hirveän monet ihmiset...koki ne ajatukset OMAKSEEN. Niin sehän oli kirja, joka sitten meni kaupaks kun kuumille kiville. Että se ilmeisesti herätti hirveän paljon vastakaikua erinäköisissä ihmisissä. Ja siitä TULI, eihän kukaan olettanut, että siitä mitään..."

Hva 1: ["Niin."]

Hva 4: ["tällasta seuraa. Et ne oli vaan kirjottanu kirjan ja...jost oli keskusteltu vuosia..."]

Päällekkäistä puhetta, epäselvää

Hva 4: ["ja tota...mä luulen että...se oli varmaan, sillon oli sitä kysyntää tällaselle..uudenlaiselle raikkaalle ajattelulle. Koska se tosiaan lähti sieltä...et kun ihmiset luki sen kirjan, ne sai sen herätyksen ja ikään kuin uskoon tulemisen, et hei, tähän on just sitä, mitä mäkin ajattelen."]

Hva 1: "Et tää, Riston oma määritelmä on se, et kaikki alkoi siitä, kun Janne, Jaakko ja minä huolestuimme Suomen tulevaisuudesta!" (naurua)

Yleistä naurua, päällekkäistä puhetta, epäselvää

Hva 3: ["Se on aika hyvin sanottu."]

Hva 1: "Joo."

(RH 2)

Aitojäsen-positiolla vedotaan siihen, että "hirveän monet ihmiset" ja "erinäköiset ihmiset" kokivat nuorsuomalaisten ajatukset ja uudistusehdotukset omikseen. Argumentti suunnataan universaali-yleisölle vetoamalla siihen, miten suurempi määrä ihmisiä — ja "erinäköisiä" sellaisia — (oletetusti) ajattelee (vrt. Perelman 1996, 37, van Eemeren et al 1987, 224-225). Argumentin seurauksena legitimoidaan nuorsuomalaisten olemassaoloa "hirveän monien ihmisten" hyväksymänä. Toisaalta etäännytetään omaa liittoutumisen astetta nuorsuomalaisten mobilisoitumisessa ja puolueeseen perustamisessa. Se, että puolueen perustamiseen liittyvää väitettä ei esitetä varsinaisesti omissa nimissä, vaan Penttilän ja "Jannen" (Jutila) ja "Jaakon" (Tapaninen) auktoriteettihahmoin viittaamalla, saa aikaan sen, että puhuja toimii eräänlaisena argumentin välittäjänä ja ikään kuin vain raportoi jonkun toisen sanomaa (Jokinen 1999b, 136-137).

Samalla tuotetaan puolueen perustamiseen liittyvää neutraalisuutta ja voidaan välttyä joutumista henkilökohtaisesti selityksenantovelvolliseksi (ks. Jokinen 1999b, 136-137). Vastuuseen asetetaan sekä siis sekä alkupamfletin kirjoittajat ja puolueen perustajahenkilöt että toisaalta yhteiskunnalliset olosuhteet (ks. myös Hamilo 1999c, Penttilä 1999b). Henkilökohtaisen ja koko puolueen omakoh- taisen vastuun lieventäminen — ja sosiaalisen tilauksen ja yhteiskunnallisen tarpeen merkityksel-

listäminen erityisiksi motivoiviksi faktoreiksi — käy ilmi myös sellaisissa aito- ja ydinjäsenpositioissa esitetyissä argumenteissa, "ettei kukaan olettanut että nuorsuomalaisuudesta seuraa mitään" ja "ettei oikeastaan tiedetty, mitä oltiin synnyttämässä".

Myyttinen ajanpeluu

Männistö (2000, 60-66) uskoo, että jokaisella poliittisella yhteisöllä on oma "ajanlaskunsa", jota määrittävät tietyt historiasta voimansa ammentavat poliittiset myytit ja niistä johdetut ideologiset, tulevaisuutta koskevat toivetilat. Kun myyttejä tarkastellaan osana kerrontaa, joka pitää yhteisön kiinni historiassaan, tarjoavat ideologiat viitekehyksiä, jonka puitteissa ja joihin nojautuen yhteisö ja sen yksilöt suuntautuvat tulevaisuuteen. Kyse on siis samalla tavallaan historian pelastamisesta; heroistisesti myyttisesti tulkittu historia ja aika asettavat haasteen, johon on vastattava (Pekonen 2000b, 36-37). Lyotard (1989, 170-174, ks. myös Pekonen 2000b) kuvaa myyttiä fiktiivisenä rakennelmana, jonka kautta koetetaan tuoda esille osin kuvitteellisia, osin reaalisia esikuvatyyppejä. Nämä ovat tärkeitä erilaisille ryhmittymille (tai kansakunnille jne.), kun ne koettavat ymmärtää itseään ja muodostavat identiteettejään (vrt. de Cillia, Reisigl & Wodak 1999).

Palosen (1993b, 174) mukaan politiikka toimintana on 'sijoitettava aikaan', toisin sanoen sen arvioinnista on mahdotonta puhua toiminnan ajoituksesta ilman jonkinlaista poliittista viitettä. Poliitiikka operoi paitsi ajassa myös ajalla: toimijoiden välinen kamppailu temporalisoi suhteet ja kentät, siteet ja mahdollisuudet (vrt. Kurunmäki 2001). Myytillistämisen kautta ajan käsitteellistäminen ja representoiminen voi toimia eräänlaisena (poliittisen) pelin välineenä. Poliitiikan aikakäsityksessä ovat tärkeitä Palosen (1993b, 177-178) mielestä oletukset itse historiallisen tapahtumisen 'kokonaisrakenteen' määräytymisestä, jossa käytetään tietynlaisia analogisia malleja. Nämä 'makromallit' voi Palosen mielestä jakaa neljään päätyyppiin: onko historia edistystä, taantumaa, kiertokulkua vai paikallaan pysymistä.

Nuorsuomalainen puolue perustettiin itsenäisyyspäivänä 1994. Samaan aikaan tuli kuluneeksi sata vuotta vanhan nuorsuomalaisuuden — Suomen autonomian ajalla toimineen — reformisen ryhmittymän synnystä. Kunttu (1995) huomauttaakin, että puolueen perustamisajankohta ei liene ollut sattuma. Penttilän ym. (ks. 1994, 20) poliittisessa pamfletissa korostetaan uuden nuorsuomalaisuuden yhteyttä vanhaan nuorsuomalaisuuteen (vrt. Virtanen 2001b). 1870-luvulta vuoteen 1918 toiminut *nuorsuomalainen puolue* oli aikanaan eräänlainen "kaaderipuolue": siltä puuttui kenttäorganisaatio, aivan kuten 1990-luvun 'uudelta' nuorsuomalaiselta puolueelta toimintansa alussa. Vareksen

(2000) mukaan se oli yksilökeskeinen ryhmittymä, joka ajoi vapaata markkinataloutta, käytti edistyksestä retoriikkaa, oli asenteeltaan reformistinen ja kokeiluhenkkinen ja kritisoi konservatiivisuutta. Vareksen (2000, 13) mielestä vuosisadantakainen nuorsuomalaisuus merkitsi paljolti sivistyneiden herrasmiesten ja muutamien vahvojen sanomalehtien muodostamia vaaliorganisaatioita, jotka tukivat niin sanottuja vahvoja valtiomiehiä.

Sadan vuoden takaista nuorsuomalaisuutta edustavat Penttilälle ja kumppaneille (1994) 'liberalismi, yksilön ja kulttuurin korostaminen', kun taas sen mittelyparia, vanhasuomalaisuutta, kuvasivat 'vahva valtio, hengellisyys, Suomen kieli'. Esittämällä nuorsuomalaisuus vanhan nuorsuomalaisuuden, Suomen itsenäistymistä ajaneen ja Venäjän sortopolitiikkaa vastustaneen ryhmittymän historiallisena jatkeena on mahdollista rinnastaa 1990-luvun nuorsuomalaisuus myyttisesti "Suomen ja isänmaan edun" ajajan sekä uudistuksellisen reformoijan asemaan (vrt. Perelman 1996, 70, vrt. myös Virtanen 2001b).

Ryhmähaastattelutekstissä nuorsuomalaisten puolue esitetään eräänlaisena jatkeena *menneelle nuorsuomalaisuudelle*. Näin nuorsuomalaisuutta representoidaan rakentamalla vanhasta nuorsuomalaisuudesta malli, jota ikään kuin jäljitellään. Tällaiseen ei kelpaa mikä tahansa toiminta: jäljittelemme niitä, joita ihailemme ja joilla on auktoriteettia tai yhteiskunnallista arvostusta pätevyytensä tai tehtävänsä nojalla (vrt. Perelman 1996, 126). Niissä rivi- ja tuorejäsen-positioissa, joissa asetetaan samalla argumentoimaan tietystä sukupolvi-positiosta, vanhempien sukupolvien näkökulmasta, esitetään historiallisten perinteiden jatkamisella saadun puolueen kannalta hyödyllistä uskottavuutta ja vakuuttavuutta 'universaaliyleisöön', (kaikkiin) suomalaisiin nähden.

Vanha nuorsuomalaisuus representoidaan samalla eräänlaisena auktoriteettimaisena esikuvana, jonka kautta on mahdollista perustella nuorsuomalaisten 'pätevyyttä' (vrt. Perelman 1996, 109, van Eemeren et al 1987, 89). Uuden nuorsuomalaisuuden ja vanhan nuorsuomalaisuuden yhtymäkohdiksi assosioidaan samanlainen yhteiskunnallinen konteksti, "yhteiskuntamurros", "edelläkävijyys", "rohkeus", "reformistisuus", "edistyksestä" sekä "muutosvoima" (vrt. Perelman 1996, 70, 76). Samalla myönnetään, että analoginen rinnastuminen vanhempaan nuorsuomalaisuuteen antaa 1990-luvun toimijoille vakuuttavuutta ja herättäne suomalaisissa, universaaliyleisössä, "luottamusta".⁸⁰

---

⁸⁰ Kiinnostavaa on se, että keskustan varapuheenjohtajana myöhemmin toiminut Olli Rehn kysyi vuonna 1989 keskustan ja vihreän liiton historiaa käsittelevässä kirjassaan, syntyykö uusi nuorsuomalainen liike. Rehn kaipaili vuosisadan vaihteen 'nuorsuomalaisen kulttuuriliikkeen' kaltaista toimijaa ja piti vanhaa nuorsuomalaista puoluetta "keskustaliik-

Hva 2: "Tuossa muuten nuorsuomalainen **nimitys** on minusta **hyvä**, koska se oli jo silloin sata vuotta sitten, sehän oli semmonen **muutosvoima** silloin. Sit oli vanhasuomalaiset oli toinen, mikä kaikkee **jarrutti** mutta nuorsuomalaiset sai aikaan tämän"]

Hva 1: ["Mmm. Mmm."]

Hva 2: [**liikkeen** ja nimenomaan myöskin its..itsenäisyyteen liittyvä osuus niin oli nuorsuomalaisilla aika **vahva**."

Hja: "Onks se tärkeä se historiallinen merkitys, teidän näkökulmasta, niinku tästä **liikkeestä**"]

Hva 1: ["No mulla ei silleen henkilökohtaisesti"]

Hva 3: ["No minulle se oli oli **positiivinen**, se oli positiivinen **indikaatti**, indikaatti kuitenkin kun tähän **tulin** koska.."]

Hva 2: ["On se varmasti just **meiän** ikäpolvelle niin semmonen...se herättää **luottamusta** jollakin tavalla että...täl on **pohjaa**, tällä **liikkeellä**."

Hja: "Historiallista jatkumoa tavallaan?"

Hva 2: "Kyllä tavallaan."

(RH 1)

Edellisessä aineisto-otteessa nuorsuomalaisten mobilisoitumista ja puolueen perustamista perustellaan tuore- ja rivijäsen-posiatioissa sekä todellisuuden rakenteeseen nojaavalla että todellisuuden rakennetta uudelleen luovalla argumentilla. Representoitaessa 'vanhan nuorsuomalaisuuden' yhteyksistä 'uuteen nuorsuomalaisuuteen' argumentaatio perustetaan 'uuden nuorsuomalaisuuden' taakse jäävään "todelliseen" olemukseen. Todellisuuden rakennetta luodaan sillä tavoin, että 'vanhasta nuorsuomalaisuudesta' tehdään tietty ennakkotapaus tai malli, johon päättelyä nojataan (Perelman 1996, 120-122). Toisaalta esimerkin kautta tapahtuva argumentointi voi johtaa siihen, että itse ilmiö (nuorsuomalaiset) ei näyttäydykään enää niin ainutkertaisena.

Seuraavassa aineisto-otteessa nuorsuomalaiset representoidaan aitojäsen-positiiossa osaksi eräänlaista syklistä ajankulkua. Sen "alkupisteenä" historiallisella jatkumolla esitetään vanha nuorsuomalaisuus ja tähänastisena päätepisteenä 90-luvun nuorsuomalaisuus "yhtymäkohtineen" (vrt. Palonen 1993b, 192). Näin nuorsuomalaisten liittyminen vanhaan nuorsuomalaisuuteen representoidaan miltei "huomaamatta" — yhtymäkohdat esitetään niin 'itsestään selvinä'. Argumentoimalla, että "toivottavasti sykli ei jatku seuraavaa sataa vuotta" rakennetaan samalla nuorsuomalaisten edustamalle (poliittiselle) suuntaukselle myös vahvaa tulevaisuusorientaatiota ja -tilaa.

Hva 2: "Yhtymäkohdathan on mun mielestä hirveen ilmeisiä, siinä mielessä mun murros, mun on niinku helppo..."]

Hva 1: ["Kyllä."]

Hva 3: "Joo. Joo."

Hva 2: ["uskoa siihen, et ne on aivan oikeat linjat. Et kun aattelee sitä tilannetta sata vuotta takaperin, vuosisata oli alkamassa ja...on...nää silloset nuorsuomalaiset vaati niinku erilaisia reformeja. Sillon tehtiin maareformeja ja sosiaalireformeja..."]

Hva 3: ["Joo. Joo."]

Hva 2: ["ja niinpäin, erilaisia reformeja. Ja ol... ikkunat auki Eurooppaan, siis hirveän samantyyppisiä."]

Hva 1: ["Ja sinänsä...sinänsä ehkä tää sykli...ei ehkä toivottavasti jatku sataa vuotta (naurua)..."]

Yleistä naurua

(RH 2)

Ryhmähaastattelutekstissä nuorsuomalaisten yhdeksi myyttilliseksi esikuvaksi esitetään aitojäsenpositiossa myös *tulenkantajat* (vrt. Perelman 1996, 126). Nuorsuomalaisia ja tulenkantajia toisiinsa assosioivina myyttisinä piirteinä esitetään kansainvälisyys, "ikkunat auki Eurooppaan" -tyylinen asennoituminen (vrt. myös edellinen aineisto-ote). Sekä nuorsuomalaisten että tulenkantajien (aikaan) representoidaan toimineen kansainvälisesti orientoituen — koko suomalaisten (puolesta) modernisoitumista ja "jälkijunaisuudesta" irtautumista tavoitellen (ks. seuraava luku). Tulenkantajat olivat 1920-luvun suomalaisen yhteiskunnan kulttuuriuudistajia, jotka kannattivat urbaanisuu-teen, modernisuuteen ja Eurooppaan ja kansainvälistymiseen liittyviä aatteita. Tulenkantajien Olavi Paavolainen kirjoitti *Nykyäikää etsimässä* -kirjassa (1990 /1929, 15-16) seuraavasti: "Aika on vallankumouksien ja utopioiden. Menneisyyden totuuksiin ei enää uskota, tulevaisuuden totuudet eivät ole vielä hahmoittuneet. Ei ole muuta varmuutta kuin nykyisyys — ja jos kysyt sen totuutta, niin se vastaa vain: etsi! Sillä murrosajan ihminen ei voi tehdä suurempaa syntiä kuin ruveta elämään yhden totuuden varassa."

Ryhmähaastattelutekstissä nuorsuomalaisten mobilisoitumista ja puolueen toimintaa perustellaan aitojäsenpositiossa suomalaiseen yhteiskuntamurrokseen vetoamalla — Paavolaisen (1990 /1929) tapaan sellaiseen murrokselliseen tilaan, jossa "yhtä totuutta ei enää ole" (vrt. Palonen 1993b, 180-181). Vanhan poliittisen kulttuurin ja koko suomalaisen yhteiskunnan nähdään toimineen 'yhden totuuden' varassa, jonka lävitse, 'todellisuuden pirstaloitumiseen', näkevät (vain) nuorsuomalaiset. Näin nuorsuomalaiset representoidaan edelläkävijän, revisionistin ja uudistajan roolissa, joka tietys- sä mielessä asettuu muiden (suomalaisten) yläpuolelle, eräänlaisen sivistyneistön ja "kansantuntojen tulkin" asemaan (vrt. Alasuutari 1998, Alapuro 1998, Kivivuori 1996). Voi ajatella, että argumentin seurauksena nuorsuomalaiset kuvataan myyttillisen sankarillisena hahmona, joka rohkeudeltaan ja viisaudeltaan poikkeaa muista ja kykenee siksi ratkaisemaan jonkin ongelmatilanteen, kuten "yhden totuuden varassa olemisen" (vrt. Tarasti 1994, 83).

Nuorsuomalaisten Tarkka (1999, 36) on kuvannut nuorsuomalaisia 1900-luvun ensimmäisellä puoliskolla toimineen edistyspuolueen jatkeena (ks. myös Penttilä ym. 1994, 26, Hamilo 1998a). Kansallinen Edistyspuolue perustettiin Suomessa 1918 tasavaltalaisuuden kannattajana ja sen ydinjoukko oli nuorsuomalaisen puolueen vasen siipi, mutta mukana olivat myös ryhmät kansanpuolueesta ja suomalaisesta puolueesta. Edistyspuolueesta muodostui virkamiehistön ja pikkuporvariston liberaalin osan puolue ja sille keskeistä oli kaupunkiväestön kuluttajaetujen esille tuonti ja kieltolain vastustus. Edistyspuolue oli siten "kykypuolue", että sen aktiivikannattajia oli näkyvillä paikoilla yhteiskunnassa ja puolueesta saattoi vaivattomasti saada kokoon vähemmistö- tai virkamieshallituksen. Edistyspuolue lakkautettiin vuonna 1951, jolloin osa jäsenistä meni samalla kertaa perustettuihin Suomen kansapuolueeseen ja Vapaamielisten liittoon (myöhemmin LKP).

Ryhmähaastattelutekstissä ydin- ja tuorejäsen-positioissa nuorsuomalaisten myyttillisenä esikuvana representoidaan myös *edistyspuolue* (ks. myös Hamilo 1998a). 'Edistyksellisyys' ja 'edistys' esitetään sekä nuorsuomalaisten ja edistyspuolueen yhteisenä (poliittisena) tavoitteena. Näin myös edistyspuolueesta rakennetaan eräänlainen (myyttillinen) esimerkki tai ennakkotapaus, johon päätelyä nojataan (vrt. Perelman 1996). Von Wright (1999, 244) huomauttaa, että edistys on arvottava käsite. Kun esimerkiksi sen sukulaiskäsitettä muutosta voi pitää puhtaasti faktuaalisena, niin se, että yksi asiointila edustaa edistystä verrattuna toiseen, merkitsee, että ensin mainittu on, paitsi ajallisesti toista myöhäisempi, myös parempi kuin toinen, vaikkei olisikaan kokonaan hyvä.

Argumentaatiopositioista riippumatta nuorsuomalaisten representoidaan edustavan sellaisia arvoja tai asenteita, kuten 'liberaalius', 'aktiivisuus', 'kriittisyys', 'kyseenalaistavuus', 'muutosvoima', 'rohkeus' tai 'edistys' (vrt. Alasuutari 1996, 116-118). Aitojäsen-positiossa nuorsuomalaiset esitetään revisionistisina edelläkävijätyypeinä: "ladun avaajana" ja "markkinnoinnillisesti homogeenisena segmenttinä, joka on valmis kokeilemaan uusia asioita ensimmäisenä" (vrt. Mickelsson 1997). Voi ajatella, että esitettäessä nuorsuomalaiset revisionistisina edelläkävijöinä ja 'edistäjinä' heidät representoidaan samalla sivistyneistönä tai eliittiryhmänä, jonka tehtävänä ja tulevaisuuteen orientoitavana tavoitteena on suomalaisen kansan johdattaminen mukaan välttämättömästi tapahtuvaan yhteiskunnalliseen kehitykseen (ks. myös Tarkka 1999, 227-228, vrt. Alasuutari 1998, Alapuro 1998, ks. kuitenkin Saukkonen 1998).

Moderni edistyksen myytti on otaksoma, että ihmiset ja heidän yhteisönsä menestyvät paremmin ollessaan vapaita noudattamaan Kantin ohjetta luottaa järkeen kuin pikemminkin auktoriteettiin (von Wright 1999, 245). Kurunmäki (2001, 148-149) toteaa Reinhard Koselleckiin viitaten, että

'edistys' edustaa tietynlaista liike-käsitettä, joka suuntautuu ennen kaikkea tulevaan. Poliittisessa kielenkäytössä 'edistys' tekee ajallisen eron kokemusten ja odotusten välille ja tulevaisuus alkaa näyttää menneisyyttä paremmalta. 'Edistys' ja 'kehitys' ovat selviä osoituksia käsitteistä, joilla uutta aikakäsitystä artikuloidaan.

Ryhmähaastatteluteksteissä nuorsuomalaisten myyttillisiksi esikuviksi ja eräänlaisiksi samastumishahmoiksi esitetään aito- ja ydinjäsenpositioissa sellaiset sankarilliset (ja jopa vallankumoukselliset) hahmot kuin suomalaiset *jääkiekkoilijat*, jotka voittivat ensimmäisinä voittivat maailmanmestaruuden Suomelle 1995 ja *Che Guevara* (ks. myös Hamilo 1999c). Näin nuorsuomalaiset assosioidaan sankarilliseksi, vaikeuksien ja koettelemusten kautta voittoon ja valloitukseen päätyviksi edelläkävijöiksi. Ydinjäsen-positiossa nuorsuomalaisten puheenjohtaja Penttilä representoidaan nuoren polven "Che Guevarana"; karismaattisena hahmona ja "pioneerityön tekijänä", jonka esitetään vetoavan erityisesti "tiettyihin nuoriin" nuorsuomalaisiin.

Viittaus Che Guevaran myyttiseen hahmoon on erityisen mielenkiintoinen siinä mielessä, että Guevaran ei voisi olettaa kommunismin puolesta taistelijana ja sen puolesta vallankumouksellisena uhrautujana liittyvän mitenkään nuorsuomalaisiin. Tähän liittyy kuitenkin argumentatiivisen assosioinnin erityinen voima: kun liitetään toisiinsa kaksi aiemmin vastakkaisena jne. nähty asiaa, argumentaatiota voidaan oikein käytettynä tehostaa ja puheen vakuuttavuutta lisätä (vrt. esim. Perelman 1996, van Eemeren et al 1987). Myytin kautta tullaan myös representoineeksi nuorsuomalaiset tai pikemminkin Penttilä "che guevaramaisena" uhrautujana, joka uhrautuu tärkeän asian vuoksi.

10.2 Hyvinvointivaltion ja sukupolvijärjestyksen remontoiminen

Hyvinvointivaltion "radikaali remontti"?

Suomalaisten tyytymättömyydestä hyvinvointivaltioon esitettiin erityisesti 1990-luvun ensimmäistä puoliskolla lukuisia arvioita sekä myös jonkun verran empiiristä näyttöä (ks. esim. Kansa tienhaarrassa 1993, Ervasti 1996).⁸¹ On arveltu, ettei niin sanotussa postmaterialistisessa yhteiskunnassa hyvinvointivaltiota tahdota enää kehittää eikä puolustaa kollektiivisin ponnisteluin (Inglehart 1990,

---

⁸¹ Julkunen (2001, 81-82) huomauttaa, että Suomessa on vakiintunut tapa arvioida hyvinvointivaltion näkymiä sen kannatus- ja rahoituspohjan valossa: kannatuspohjaa luetaan sosiaaliturvamielipiteistä. Julkusen mukaan kriisitietoisuus on kuitenkin eri asia kuin hyvinvointivaltion tai sosiaaliturvan kannatus. On johdonmukaista "kannattaa hyvinvointivaltiota", mutta hyväksyä pakon sanelema karsinta ja odottaa aikojen parantumista.

Ervasti 1998a). Kaikkein pysyvimmän kritiikin kohteeksi hyvinvointivaltion on arveltu joutuvan hitaasti etenevän kulttuurisen muutoksen ja arvojen muutoksen myötä. Kulttuurisen muutoksen myötä ihmisten perustavaa laatua olevat arvojen on ajateltu muuttuvan sellaisiksi, että hyvinvointivaltio ei enää vastaa heidän odotuksiaan, jolloin arvojen muuttuminen heijastuu myös poliittisissa asetelmissa (ks. Ervasti 1996, 17). Inglehart (1977, 1990) esimerkiksi olettaa arvokumousteoriaansa pohjalta, että nuorimmat, postmaterialistiset arvot omaksuneet sukupolvet omaavat aiempaa individualistisempia arvoja ja ovat tästä syystä kriittisempiä hyvinvointivaltiota kohtaan kuin vanhemmat ikäryhmät.

EVA:n asennemittauksessa 1993 noin kuusikymmentä prosenttia suomalaisista piti hyvinvointivaltiota "hintansa arvoisena", mutta vuonna 1997 heitä oli kymmenes enemmän (ks. Kansa tienhaaras 1993, Menestyksen eväät 1997). Blombergin ja Krollin (1999, 80) mukaan hyvinvointivaltio näyttää skandinaavisissa maissa olevan edelleen suosittu, kun sekä kansalaisten hyvinvointivaltiolla antama tuki että hyvinvointipalvelujen leikkauksen vastustus on kasvussa (ks. myös Allardt, Sihvo & Uusitalo 1992, 65). Svallforsin ja Taylor-Goobyn (1999) toimittamassa kirjassa kysytään, onko hyvinvointivaltion aika ohitse. Kirjassa osoitetaan empiirisen aineiston kautta, että näin ei ole. Ervastin (1998) mielestä ainoa merkki hyvinvointivaltion kannatusperustan saturoitumisesta on se, että nuoret ikäluokat osoittavat enemmän individualistista kriittisyyttä kuin vanhemmat sukupolvet (vrt. Inglehart 1990). Nuorten osoittama kriittisyys on Ervastin mielestä kuitenkin pikemminkin rakentavaa kuin murskaavaa. Vastoin esimerkiksi Roosin (1992) näkemystä Ervasti myös väittää, etteivät keskiluokat ole erityisen kriittisiä hyvinvointipalveluita kohtaan: pikemminkin pidempi koulutus ja korkeammat tulot vähentävät kriittisyyttä hyvinvointivaltiota kohtaan.

Julkusen (2001, 48-49) mukaan kansainvälisesti katsottuna puhdasoppisinta yritystä siirtää uusliberalismi politiikaksi voi ajatella edustaneen Thatcherin uusoikeistolaisen hallinnon⁸². Ian Culpittiin (1999) viitaten Julkunen (emt., 26) toteaa, että uusliberaali sosiaalipolitiikka on hämärtänyt onnistuneesti aikaisempia yhteisvastuun moraalisia imperatiiveja. Sosiaalipolitiikka on sidoksissa historiallisesti muovautuneisiin sosiaali-ideologioihin, sosiaaliseen eetokseen, ajattelun malleihin ja kehukseen, niin sanottuihin 'mentaalisiin malleihin' (Julkunen 2001, vrt. Perelman 1996, 18, 25, vrt. myös Tully 1988). Yksinkertaisimmillaan mentaalisten mallien muutos tarkoittaa uusien iskusano-

---

⁸² Julkunen (2001, 48) huomauttaa, että liberalismissa syytä erottaa poliittinen ja taloudellinen puoli. Poliittinen liberalismi kehkeytyi ensin, 1600-luvulla. Se tarkoitti oppia yksilön suvereenisuudesta hallitsijaan nähden. Taloudellinen liberalismi kypsyi opiksi 1700-luvulla, ja pyrki vapauttamaan taloutta merkantilismin ahtaista säännöistä ja luomaan näin edellytykset kapitalismin kehkeytymiselle.

jen omaksumista (esim. aktiivinen ja ehkäisevä sosiaalipolitiikka, kannustavuus), parhaimmillaan /pahimmillaan maailman- ja ihmiskuvan muutosta. Julkunen (2001, 30-31) kuitenkin huomauttaa, että tulee kysyä, *kenen* mallit ovat: eliitit ja kansalaiset eivät välttämättä ajattele samalla tavalla.

Rosen (1998, 15) mukaan hyvinvointivaltion "sosiaalisen" alue on alkanut pirstoutua. Sosiaalisen kenttä on yhtenäinen moraalinen, kulttuurinen ja lingvistinen kenttä, joka kulkee käsi kädessä kansallisvaltion alueen kanssa ja jota sen omat yhtenevyyden ja johdonmukaisuuden lait ohjaavat. Sosiaaliset kansalaiset ovat tämän sosiaalisen alueen kansalaisia, joita kansallispiirteiden, maantieteellisen solidaarisuuden, uskonnon, kansainvälisten konfliktien, kielen ja kulttuurin historialliset siteet yhdistävät. Sosiaalisen alueen pirstoutumiseen on Rosen (1998, 15-17) mielestä vaikuttanut ensinnäkin hyvinvoinnin kasvava kansallinen ja valtiontaloudellinen hinta, mikä on aikaan saanut "menestys voidaan saavuttaa vain liian kovalla hinnalla" -eetoksen. Yhtäältä murrospotentiaalia ovat kasvattaneet talousdiskurssin muutokset, kuten työn käsitteen murtuminen ja talouselämän vapauttaminen sekä toisaalta identiteettipolitiikan nousu, joka kyseenalaistaa tavan, jolla kansalaisuus on aiemmin ymmärretty.

Nuorsuomalaisten ohjelmassa nousee keskeiseksi pyrkimys uudistaa suomalainen hyvinvointivaltiojärjestelmää (ks. esim. Penttilä ym. 1994, Kannustava hyvinvointiyhteiskunta 2005, 1994, Nuorsuomalaisten missio 1997). Nuorsuomalaisille hyvinvointivaltio näyttäytyy kaavamaisena, vaihtoehdottomana ja kankeana palvelujen tarjoajana. Lääkkeeksi epäkohtien korjaamiseen esitetään esimerkiksi palvelujen vapaan (valinnan julkiselta ja yksityiseltä sektorilta) mahdollistavaa palveluseteliä, veroalennuksia, työehtosopimusten yleissitovuuden keventämistä sekä niin sanottujen tukiaisjärjestelmien ja ansiosidonnaisten etuuskien karsimista (ks. Kannustava hyvinvointiyhteiskunta 2005 1994, Nuorsuomalaisten missio 1997, vrt. Hautamäki 1993, 235, vrt. myös Rätty 2000).⁸³ Eduskunnassa kahden miehen, Penttilän ja Tarkan, eduskuntaryhmä koetti saada aikaan mm. kansanäänestyksen Alkon monopolin purkamisesta, ehdotti palvelusetelin käyttöönottoa sosiaali- ja terveyspalveluissa sekä vaati ministereiltä kansanedustajan tehtävistä luopumista ja työehtosopimusten yleissitovuuden purkamista. Yhden vaalikautensa aikana vaadittiin myös valtion ja kir-

---

⁸³ *Nuorsuomalaisten perusturva* -ohjelmassa (ks. Nuorsuomalaisten perusturva 1998) puolue hahmotti kuudesta komponentista koostuvan perusturvamallinsa, jonka perustaksi hahmoteltiin 1) vastikkeeton perustulo, 2) asumistuki, 3) syyperusteinen erityistuki, 4) hoivasetelit, 5) kansalaistyö ja 6) ja sosiaaliturvatili (ks. myös Kannustava hyvinvointiyhteiskunta 2005 1994, Nuorsuomalaisten missio 1997). Sosiaaliturvajärjestelmän ylläpitoon, tehokkuuden maksimointiin ja kustannusten pienentämiseen liittyvänä ratkaisuna puolue kannatti perustulo-mallia (vrt. Soininvaara 1996 ja vihreiden malli).

kon erottamista, pakkoruotsin ja yliopiston pääsykokeiden poistamista ja progressiivisesta verotuksesta tasaverotukseen siirtymistä.

Nuorsuomalaisten politiikan ytimessä voi ajatella olevan kysymyksen yhteiskunnallisesta oikeudenmukaisuudesta: yksilöiden välisestä oikeudenmukaisesta 'yhteisen hyvän' jaosta sekä valtion ja valtiollisten instituutioiden ja yksilöiden välisten *oikeudenmukaisesta valtasuhteiden (uudelleen)määrittelystä* (ks. esim. Penttilä ym. 1994, vrt. Ervasti 1998). Nuorsuomalaisten kritiikin yksittäinen kärki sinkoutuu myös "korporatismiin hämähäkkiä", työmarkkinajärjestelmää ja niin sanottua tukiaispolitiikkaa vastaan (ks. esim. Penttilä ym. 1994, Kannustava hyvinvointiyhteiskunta 2005 1994, ks. myös Väyrynen 1999, 47).⁸⁴ Suomalaiseen korporatistiseen järjestelmään liittyvien tulopoliittisten tavoitteiden ja korporaatioihin liittyvien erilaisuuksien harmonisoinnin voi ajatella ankkuroituvan todellisiin yhteiskunnallisiin tilanteisiin ja prosesseihin, muodostaen osan 'yhteiskuntasopimuksellisesta' verkostosta (Kyntäjä 1993, 16). Julkusen (2001, 79-80) mukaan olennainen osa uusliberalistista politiikkaa on ollut kollektiivisten työmarkkinainstituutioiden purkaminen ja ammattiyhdistysliikkeen vaikutusvallan nujertaminen (vrt. Eder 1993, 105).

Koskiaho, Nurmi ja Virtanen (1999, 23) kuvaavat niin sanottua liberalistisen sosiaalipolitiikan mukaista hyvinvointivaltiomallia. Sille keskeistä on markkinoiden ja kilpailun, individualismin, vapauden ja yksityisen aloitteellisuuden perusarvot sekä valtion merkityksen ymmärtäminen tilanantona yksityisille projekteille: valtio puuttuu asioiden kulkuun silloin kun yksityinen yritteliäisyys ei riitä. Liittoutuneita korporaatioita ei kannateta ja sosiaalipolitiikan nähdään perustuvan yksityisille vakuutuksille, tarveharkintaisuudelle, selektiivisyydelle ja residuaalisuudelle: valtio auttaa ensi sijassa kaikkein köyhimpiä (vrt. esim. Kannustava hyvinvointiyhteiskunta 2005 1994).

Seuraavassa ryhmähaastattelutekstistä siteeratussa aineisto-otteessa rivi- ja tuorejäsen-posiatioissa nuorsuomalaisten mobilisoituminen ja puolueen perustamisen syynä ja toiminnan oikeutuksena esitetään sekä sosiaaliturvajärjestelmän ongelmat että yleisemmällä tasolla "Suomessa pitkään keskustellut" kysymykset oikeudenmukaisuudesta ja perustulosta. Näin nuorsuomalaisten tehtävän representoidaan liittyvän perinteisenä pidettyyn luokkajakoyhteiskunnan poliittiseen kysymykseen

---

⁸⁴ Olennainen osa uusliberalistista politiikkaa on Julkusen mukaan ollut kollektiivisten työmarkkinainstituutioiden purkaminen ja ammattiyhdistysliikkeen vaikutusvallan nujertaminen. Suomessa talouselämän ja yrittäjien, kuten myös nuorsuomalaisten, kritiikki kohdistui Julkusen (2001, 79-80) mielestä vähintään yhtä paljon korporatismiin ja ammattiyhdistysliikkeeseen kuin hyvinvointivaltioon.

oikeudenmukaisuudesta (ks. Alasuutari 1996, 269). Oikeudenmukaisuuteen viitattaessa vedotaan sellaiseen universaaliin arvoon, jonka yleispätevyyttä on (universaali)yleisön tai vasta-argumentoijan vaikea kiistää (Perelman 1996, 34-35). Ydinjäsen-positiossa nuorsuomalaisten tavoitteeksi esitetään "valtion irrottaminen ihmisestä", "irtiotto ylhäältä annetun (valtion) sijasta" (vrt. Penttilä ym. 1994).

Hva 4: "No juu, siis se että että on kyl niinku ihmiset varmasti, ainakin toi just toi alkusysteemi, että haluttiin haluttiin vähän niinku just edelleenkin pitää halusta...et vapa...et vapautta siitä, ettei niinku...että että isoveli ei valvo meitä. Että"]

Hva 1: ["Mmm. Mmm."]

Hva 4: ["et semmonen joka ainakin mulla on se..."]

Hva 1: ["Mmm. Totta."]

Hva 4: ["suurin pointti"]

Hva 1: ["Mmm (naurua)."]

Hva 4: ["Et mä en haluu, että isoveli valvoo."]

Hva 1: ["Et se on niinku nuorilla varsinkin niinku just sitä protestia, et kyl siis sitä on todella paljon. Siis nimenomaan just sitä niinkun että että siis tosi niinku semmosia...rankkojakin kannanottoja niinku tyliin äs aa koo saks niinku että siis sanotaan aika suoraan. Ja siis sillä tavalla että että valtio irti...ihmisestä ja siis tämmösii mitä rintanappeja on niinku ollu. Ja annan kohta ylen lupamaksut pois ja niitä semmosia niinku niit aika niinku rankkoja siis sel-lasii...että...et niinkun irtiotta sellasta että...et aina sen ylhäältä annetun sijasta."]

Hva 3: ["Ja kylhän tää oikeudenmukaisuuskysymys on ollu kauan. Sanotaan tää perustulokysymys, sehän on ollu, kansalaispalkkana puhuttu jo vuosikymmeniä tästä mutta sitä ei oo..."]

Hva 1: ["Mmm. Mmm."]

(RH 1)

Edellisessä argumentaatiossa 'oikeudenmukaisuus' representoidaan valtion ja yksilöiden välisen riippuvuussuhteen minimoimisena, yksilönvapautena, ansioihin perustuvana ja sellaisten hyvinvointivaltiollisten, tasaavien järjestelmien, kuten SAK:n karsimisena — yhteiskunnallisten toimijoiden valtasuhteiden uudelleen määrittämisenä (ks. myös Tarkka 1999, 127, Hamilo 1998c, vrt. Bourdieu 1991, vrt. Ahlman 1991). Tulopolitiikkaan tai työmarkkinajärjestelmään kohdistetulla kritiikillä osallistutaan siihen laajaan tulopolitiikan kriisikeskusteluun, jota Suomessa on kilpailutalouden aikakauteen siirryttäessä ja markkinayhteiskunnan periaatteiden vahvistettaessa käyty erityisesti 1990-luvulla (ks. esim. Kyntäjä 1993, Alasuutari 1996, 248). Tulopolitiikka- ja työmarkkinajärjestelmänkritiikin ja perustulo-kysymyksestä argumentointien voi olettaa olevan suunnattuja universaaliyleisölle (vrt. esim. Perelman 1996, 24, van Eemeren et al 1987, Summa 1995)

Seuraavassa aineisto-otteessa aitojäsen-positiossa representoidaan nuorsuomalaisten tehtävää ja tavoitteita suomalaisessa yhteiskunnassa. Painokkaasti lausutut (tummennetut) kohdat voi tulkita sellaisina argumentatiivisina väitteinä, jotka perustuvat sekä erontekoon, hylkäämiseen että yhdistämiseen, assosiointiin (ks. Perelman 1996, 58-61). Osa painokkaasti ilmaistuista sanoista viittaa

nuorsuomalaisten "vihollisiin" ja osa nuorsuomalaisuuteen, sen politiikan ytimeen (vrt. esim. Laine & Peltonen 2000, Harle 1994). Nuorsuomalaisten vihollisia edustavat hallintaa ja säännöstelyä harjoittavat "yhteiskunnan eri instituutiot", "valtionyhtiöt" ja perinteisyyttä ja stabiiliutta edustavat (valtiollista järjestelmää ylläpitävät) "kivijalat". Eräänlaiseksi viholliseksi representoidaan myös sääntelyyn ja hallintaan tottuneiden suomalaisten "suurin massa" ja 'perinteinen' "poliittinen kenttä", jota hallitsevat "isot" puolueet kabinettipolitiikoinnillaan. Kabinettipolitiikan voi ymmärtää yleisöltä suljettuna tilana, jossa asioista 'varsinaisesti' päättää pieni sisäpiiri (ks. esim. Palonen 1993b, 162).

Hva 1: "Ja sitten samoin, et jos ajattelee ajattelee tommosia yhteiskunnan eri instituutioita, niin sit varmasti yhdet tämmöset kivijalat edelleen on tietyt valtionyhtiöt...jotka varmasti on kuin junat menneet eteenpäin, et siinä niinkun Neuvostoliitot kaatuu ja siinä Berliinin muurit sortuu ja kaikki muut, ne vaan jatkaa kulkuaan...Ja sit jos alkaa tulla jotain niinku markkinatalouden...villejä ajatuksia sinne sisään, niin varmaan se suurin...massa menee kuitenkin eteenpäin sillä lailla...että kyllä näitä kaikenlaisia muutoskonsultteja tänne tulee mutta kun ollaan täällä vaan (naurua) niin kyllä ne menee pois (naurua)..."

Yleistä naurua

Hva: ["ja sit taas jatketaan. Et varmaan ehkä sama, jos ajattelee, että poliittinen kenttä...on niinku tämmönen konsensus ja sit siihen tulee jotkut nusut tai tulee jotain muuta, niin varmaan...niinku ISOJEN kabineteissa on puhuttu, et antaa niitten riehua vähän aikaa..."]

Päällekkäistä puhetta, epäselvää

Hva: ["kyllä se siitä."]

(RH 2)

Poliittisuudelta voi tavallaan luonnostaan edellyttää erilaisia mielipiteitä, käsityksiä, tulkintoja ja pyrkimyksiä. Nuorsuomalaiset representoidaan edellisessä aineisto-otteessa dynaamisena ja muutokseen tähtäävänä, "villien" (erilaisten) ajatusten esittäjänä, jonka koettaa pyrkiä "sisään" ylläkuvattuun hegemoniseen järjestelmään. Nuorsuomalaisten tehtävää kuvataan (90-luvun tulostavuu-ajattelun termistöstä peräisin olevana) "muutoskonsulttina", jonka tehtävänä on "herättää" taantumman hengessä elävät suomalaiset sekä toimia muutoskonsulttina myös hyvinvointivaltiojärjestelmän uudistamisessa (vrt. esim. Alasuutari 1998, vrt. myös Mickelsson 1997). Tällaisen argumentoinnin seurauksena nuorsuomalaiset representoidaan eräänlaisena sivistyneistönä, jonka tehtävänä on johdattaa 'tavallinen kansa' uudenlaiseen yhteiskuntajärjestykseen. Toisaalta argumentin seurauksena ylläpidetään myös alistussuhdetta 'tavallisen kansan' ja sivistyneistön välillä (vrt. Apo 1998, Fairclough 1992, 67). Aineisto-otteessa esille nousevien kontrastiparien käyttöä voi pitää osana 'itsensä ylevöittämisstrategiaa' ja toisaalta yleisön suostuttelua (Jokinen 1993, 197).

Sukupolvijärjestyksen uudistaminen

Forman (1998) mukaan yksi yhteiskuntapolitiikan kannalta olennainen kysymys on se, minkälaisen perinnön vanhempi sukupolvi jättää nuoremmalle sukupolvelle eli minkälaisen yhteiskunnan kukin sukupolvi jättää omille lapsilleen. Valtioneuvosto asetti 1993 työryhmän pohtimaan sukupolvien välistä oikeudenmukaista tulonjakoa. Työryhmän mukaan nuoremmat sukupolvet ovat saavuttaneet korkeamman hyvinvoinnin kuin vanhemmilla oli vastaavassa iässä, mutta yhteiskunnallisessa murroksessa on vaikea ennakoida tulevaisuutta ja sukupolvien välisten etujen ja rasitusten jaon oikeaa mitoitusta. Pidettiin itsestään selvänä, ettei hidastunut talouskasvu riitä takaamaan tuleville sukupolville nykyisenkaltaista hyvinvointia — mikäli nykyiset sukupolvet ylläpitävät nykyisiä vero- ja tulonsiirtojärjestelmiä elinkaarensa loppuun. Työryhmä totesi, että pienevien ja korkean työttömyyden kourissa kamppailevien ikäluokkien harteille on jäämässä ikäluokkien eläkevelan ohella myös jättimäisen valtionvelan perintö; velka, joka siirtyy tuleville sukupolville. (ks. Sukupolvien välinen tulonjako 1994, vrt. kuitenkin Arber & Attias-Donfut 2000).

Forman (1998, 28) mielestä nuorten sukupolvien "ahdistusta" ovat selväsanaisimmin ilmentäneet Penttilä ym. (1994) *Ultimatum isänmaalle* -pamfletissaan. Forman (1998, 28) mukaan kaikesta huolimatta näyttää siltä, että nuorten mielipiteet ovat melko kaukana nuorsuomalaisten kannattamista ajatuksista. On otettava huomioon, ettei sukupolvien välisessä problematiikassa ei ole kysymys pelkästään taloudellisista seikoista, vaan se pitää sisällään monia muita kysymyksiä, esimerkiksi ekologiset rajoitteet ja oikeudenmukaisuuskysymykset (vrt. Arber & Attias-Donfut 2000). Nuorsuomalaisten Penttilän ym. (1994) pamfletissa nuorsuomalaisten perusmotiiveja ladataan 60- ja 70-lukujen nuorisoradikaalien sekä 'suurten ikäluokkien' ja tuolloisten nuoren sukupolven ja nykyajan nuorsuomalaisten vastakkainasettelulla. Nuorsuomalaiset ja suurten ikäluokkien sukupolvi erotetaan toisistaan, ja '60-lukulaisuus' ja sen edustamaksi oletetut arvot hylätään perustavalla tavalla. 60-lukulaisia suuria ikäluokkia syytetään muun muassa "sokeasta valtiouskosta" ja "Suomen ryöstämisestä viiteen kertaan". Kieroutuneimpana 60-lukulaisten luomana hirviönä näyttäytyy hyvinvointivaltion rakenteissa istuva "korporatistinen hämähäkki" (ks. Penttilä ym. 1994, 27, Hamilo 1998c). Penttilän ym. (1994, 27-31) mielestä syy siihen ettei 60-luvun radikalismista kehkeytynyt nuorsuomalaisuutta, oli suurten ikäluokkien suhtautuminen valtioon.

Nuorsuomalaisten Hamilo (1998c) kritisoi 60-lukulaisia suomettumisesta todeten, ettei 90-lukulaisille ole vielä kukaan selvinnyt, mitä varten "kyseinen tohotus" oli (ks. myös Penttilä ym. 1994, 26). Hamilon mielestä 60-luvun radikalismi oli osoitusta "nykyisten johtajien teini-iässä osoitta-

masta arvostelukyvyyttömyydestä", jolloin heidän projektinsa, "sosiaalivaltion ja vapaan kasvatuksen", tuli olla yhä ankaramman kritiikin kohteena. Vastakohtana 60-lukulaisten "tunteelliselle tohotukselle" nuorsuomalaisten sukupolvi representoidaan sivistyneeksi ja rationaaliseksi, järkipolitiikkaa tekeväksi (ks. esim. Vuorinen 1998a, Hamilo 1999b, vrt. Lappalainen 2000). Pekosen (1991, 61-63) mukaan rationaalisuus merkitsee, että enää ei tarvita myyttisiä ihmisestä riippumattomia ja hänen hallintansa ulottumattomissa olevia ennakoimattomia voimia, vaan periaatteessa asioita voidaan hallita järkipäisellä ennakoinnilla ja laskelmallisuudella. Yksilöllinen ihminen seisoo omilla jaloillaan, uskoo ja luottaa vain itseensä. Näin hän on myös vastuussa vain itselleen. Sosiaalipolitiikan osalta omavastuun korostamisessa on se vaara, että se kääntyy moraaliseksi itsevastuullisuudeksi ja siitä välinpitämättömyydeksi muita kohtaan (Koskiahho, Nurmi & Virtanen 1999, 19).

Nuorsuomalaisten puoluelehtikirjoituksista ym. muodostuvassa tekstiaineistossa argumentoidaan 60-luvun sukupolven ja 90-luvun (nuorsuomalaisten) sukupolven tietyistä, eriaikaisista ja -muotoisista avainkokemuksista, joiden perusteella kummankin sukupolven esitetään hahmottavan oma, erilainen maailmankuvansa (vrt.. Mannheim 1972, vrt.. myös Laine & Peltonen 2000, Tuominen 1991). Näyttää siltä, että nuorsuomalaisten sukupolvi-protestin ydin — ja tuore kosketus — liittyy ennen kaikkea 60-lukulaisiin, hyvinvointivaltio- ja kehittämissuunnitelmissa osallistuneita vastaan, ei itsessään hyvinvointivaltiota, systeemiä kohtaan; halutaanhan siitä säilyttää esimerkiksi sellaiset tärkeät instituutiot, kuten terveydenhuolto- ja koulutusjärjestelmä (vrt. Tarkka 1999).⁸⁵

Alla olevassa kuviossa 11 hahmotan 1960- että 90-luvun sosiohistoriallisia konteksteja ja nuorten sukupolvien liikkeitä tai reagoiteja. 60-luvulla puoluetoimintaan mukaan tulivat niin sanotut suuret ikäluokat, jotka edelleenkin muodostavat tärkeän osan puolueiden jäsenistöstä (ks. myös Mickelson 1997, Borg 1997). Suomalaisten protestoimista ja yhdistyslaitoksen kehitystä selvittänyt Siisiäinen (1990, 63-69) luonnehtii 1960- ja 70-luvun tapahtumia puolueiden yleisen kehityksen kannalta merkittäviksi. Aluksi puoluetoiminta radikalisoitui, ja myöhemmin 1960-luvun lopulla se institutionalisoitui /valtiollistui puoluetukijärjestelmän muodossa. Kun 60-luku oli koulutus-, hyvinvointivaltio- ja julkisen sektorin kehityksen myötä "tulevaisuus on toivoa täynnä" -henkistä optimismin aikaa, niin 90-luvun taloudellinen taantuma ja joukkotyöttömyys jne. loivat "tulevaisuus on epävarma ja näköalaton" -henkeä. 60-luvulla julkisen sektorin laajentaminen avasi myös ovet työ-

⁸⁵ Nuorsuomalaisten kansanedustaja Tarkka (1999, 40-41) kirjoittaa poliittisissa muistelmissaan, että "mukana oloani ihmeteltiin, kuulun sentään eri sukupolveen." Tarkka toteaa, että vähitellen hänelle alkoi valjeta, mitä on tehdä "täydellisen uusia asioita tulenpalavasti innostuneen mutta monipuolisesti kokemattoman ja pääasiassa hyvin nuoren porukan kanssa." Toiminnan avainsanaksi muotoutui Tarkan mielestä *kaaoksen hallitseminen*.

listymiseen ja sosiaaliseen nousuun. Sekä julkisen sektorin kasvu että yritysten manageriaalisten asemien lisääntyminen on toiminut aina 90-luvulle saakka Suomessa sosiaalisen kohoamisen väylinä. Blomin ym. (1999, 39, 48) mukaan nuorten sukupolvien on yhä vaikeampi seurata vanhempien, etenkin suuren murroksen sukupolveen kuuluvien sosiaalisen liikkuvuuden malleja. Blomin ym. (1999, 39, 48) mukaan keskiluokkaistumisen kytkeytynyt uraliikkuvuuden ja sosiaalisen kohoamisen malli näyttää olevan pätevässä.

1960 -luku	1990 -luku
<p style="text-align: center;"><i>Sosiohistoriallinen konteksti</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Taustalla 50 -luvun snelmannilais-hegeliläisen kansallisesti ja moraalisesti sävyttynyt siveellisyysprojekti sekä niin sanottu "suomalaiskultti" • Kansantalouden vakaa kasvu; kulutustason nousu; tulevaisuusoptimismi • Yhteiskunnallinen rakennemuutos; maaltamuutto, kaupungistuminen • Hyvinvointivaltion laajentaminen; julkisen sektorin nopea kasvu; yliopistolaitoksen desentralisoiminen; ammatillinen ja sivistyksellinen koulutus merkittäväksi yhteiskunnalliseksi tuotantovoimaksi; yhtenäiskoulu-uudistus • Kansainvälistyminen • Kehitysoptimismi; tulevaisuusoptimismi; kollektivistinen kriittisyys 	<p style="text-align: center;"><i>Sosiohistoriallinen konteksti</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Taustalla 80 -luvun markkinausko; kulutusjuhla, kasinotalous sekä markkinoiden liberalisoituminen; 'konsumeristinen' eetos • Talouskasvun pysähtyminen: inflaatio; viennin romahdus; lama; valtionvelan kasvu • Julkisen sektorin leikkaukset; massatyöttömyys • Kansainvälinen murros: sosialistisen järjestelmän romahdus; Suomi EU:n jäseneksi • Koulutus- ja ammatillisten vaatimusten kasvu • 'Polarisaatio: 'menestyjät' vs. 'syrjäytyneet' • Teknologinen murros: informaatio- ja kommunikatiotekniikka • Tulevaisuuspesimismi; "näköalattomuus"; yksilöllinen kriittisyys (individualismi)
<p style="text-align: center;"><i>'Nuoren sukupolven' reaktiot</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Yliopisto-opiskelijoiden radikalismi; vasemmistoradikalismi • Sukupolvitietoisuuden kasvu; historian ja yhtenäisyyskulttuurin kyseenalaistaminen • Suuntautuminen kansainvälisyyteen: kehitysmaat; kansainvälinen marxilaisuus; ulkopoliittisesti "kekkoilainen" puolueeton linja • Seksuaalisuus- ja sukupuolikysymys radikalisoituminen; feminismi; rauhankysymys • Moderni kulttuuriliberalismi 	<p style="text-align: center;"><i>'Nuoren sukupolven' reaktiot</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Vihreän liikkeen suosio; vihreän liiton kannatuksen nousu; erilaisten ekoaatteiden vahvistuminen • Eläinsuojeluliike; kettutyöt jne. • Globaalia markkinataloutta ja liberaalia talouspolitiikkaa vastustava liikehdintä (esim. Attac) • Äärioikeistolaisten ryhmittymien esille nousu: skinheadit, Isänmaallinen Oikeisto, IKL:n uudelleen perustaminen; • Uusoikeistolaisuuden nousu: nuorsuomalaiset • "Aatteiden cocktail"

Kuvio 9. 1960- ja 1990-lukujen sosiohistoriallinen konteksti ja nuorten sukupolvien potentiaalisten avainkokemusten lähtökohdat (ks. Kolbe 1996, Soikkanen & Vares 1998, Alasuutari 1996, Tuomi 1991).

Ryhmähaastattelutekstissä argumentaatioposiitiosta riippumatta nuorsuomalaisten politiikkaa representoidaan nuoren sukupolven, "kaksvitosten", "alle kolmekymppisten tai vähän yli", "opiskelijoiden" tai pelkästään vain "nuorten" tilana. Puolueen roolia kuvataan puoluepolitiikassa "nuoren-

mielisten ajatusten" esittäjänä (vrt. Hyvärinen 1997, 28). Nuorsuomalaisten mobilisoituminen ja puolueen perustaminen representoidaan etenkin aito- ja ydinjäsen-positioista protestiluontoiseksi kapinaksi, joka sai alkunsa tyytymättömyydestä perinteisiin puolueisiin, vanhempien sukupolvien, "keski-ikäisten miesten" sekä hyvinvointivaltioon mielletyn "holhouksen" vastustuksesta. Näin nousee siis esille pyrkimys *muuttaa vallitsevia sukupolvisuhteita ja murtaa "sukupolviylivaltaa"* (vrt. Virtanen 2001b, Lappalainen 2000). Sukupolvidiskurssi nousee esille erityisesti aito- ja ydinjäsen-positioissa, joissa nuorsuomalaisten vastapooliksi, eräänlaiseksi viholliseksi, esitetään "keski-ikä ohittaneet miehet".

Hva 2: "...niin että mä uskon, että vaikka nää alle kolmekymppiset ei käy kauheen aktiivisesti äänestämässä, niin ihan aidosti, oikeesti niinkun mieleltään niinku..."

Hva 3: ["Joo."]

Hva 2: ["hirveen nuorsuomalaisia, koska tää on niinku niiden näkönsä paikka."]

Hva 1: "Joo muistan sillan kun aikanaan keräs niitä nimiä viiteentuhanteen kannattajakorttiin, niin useammasta suusta kuuli jos oli hieman iäkkäämpiäkin ihmisiä et ai nuorsuomalaiset, et minähän en enää olekaan niin nuori, mutta se on tärkeää että saadaan näitä nuorenmielisiä ajatuksia niinku ikään kuin vastavoimana."

(RH 2)

Edellisessä aineisto-otteessa aitojäsen-positiossa nuorsuomalaiset representoidaan "aidosti nuorten, alle kolmekymppisten näköisenä paikkana" ja "nuorenmielisten ajatusten" esittämistä kuvataan "vastavoimana" — on hyvä kysyä, mihin nähden *vastavoimaksi*. Tiedetään, että puoluepolitiikointiin osallistuvien keski-ikä alkaa joidenkin puolueiden kohdalla lähestyä jo eläkeikää. Keski-ikäitään nuorimmiksi puolueiksi Borg (1997) osoittaa vihreät ja keskustan, joskin niidenkin kohdalla keski-ikä on reilusti yli neljäkymmenen vuoden. Näyttää siltä, että nuorsuomalaisten edustaman vastavoiman, sukupolvi-protestin, argumentoidaan kohdistuvan ensisijassa etabloituneisiin poliittisiin puolueisiin. Ryhmähaastattelutekstissä nousee etenkin aito- ja ydinjäsen-positioissa esiin sukupolvi-protestin representoiminen yleisemmällä tasolla. Nuorsuomalaisten representoidaan edustavan nuorta, kansainvälistä kokemusta hankkinutta sukupolvea, joka esimerkiksi ulkomailta töihin Suomeen palatessaan havahtui huomaamaan pysähtyneisyyden ja ryhtyi näiden kokemusten ja 'tuoreen kosketuksen' myötä uudistamaan suomalaista yhteiskuntaa (vrt. Penttilä ym. 1994, 50, ks. myös seuraava alaluku).

Aito- ja rivijäsen-positioissa nuorsuomalaisten esitetään tuoneen "toivoa" (tulevaisuuteen) myös yksilötasolla, henkilökohtaiseen elämään. 'Toivo' assosioidaan arkielämän tasolla esimerkiksi omien lasten tulevaisuutta uhkaaviin "yhteiskunnallisiin järjettömyyksiin" tai "holhousyhteiskuntaan", jotka nuorsuomalaisten myötä representoidaan havaitun omassa elämässä selvänäköisemmin (vrt.

Jokinen 1999b). Aitojäsen-positiassa argumentoidaan: "*mä en halua, et nimenomaan ne pitkänsil-lan ylijuoksevat päättää näitten pienten ihmisten elämästä*" (RH 2). Tuorejäsen-positiassa nuor-suomalaisten saavutukseksi esitetään toivon tuominen siitä, että "*suomalainen yhteiskunta voi pe-lastua, lapsetkin voi tähän maahan jäädä*" (RH 1) (vrt. Penttilä ym. 1994, 9).

Mannheimin (1972) mukaan samaan sukupolveen kuuluvat ihmiset omat syntyneet samana histori-allisena ajanjaksona ja he jakavat samoja tapahtumia, joilla on vaikutusta heidän kokemus- ja ajat-telumaailmaansa sekä historiallisesti relevantteihin toimintamalleihin (ks. myös Virmasalo 1999, 34, vrt. Roos 1987, 52). Näin sukupolvi sosiaalisena tekijänä rinnastuu luokkaan tai sukupuoleen. Mannheimin (1972, 101) mukaan sukupolvi-käsite on käyttökelpoinen erityisesti silloin, kun tutki-taan sosiaalisten ja intellektuaalisten sekä kulttuuristen ja poliittisten liikkeiden rakennetta ja kehi-tystä ja niiden suhdetta yhteiskunnalliseen muutokseen. Mannheimin (1972, 101) mukaan sukupol-ven perustana on biologinen taso, mutta koska ikäpolvien vaihtuminen on käynnissä kaiken aikaa, ei sillä tästä syystä voi selittää sosiaalisia muutoksia (vrt. Bourdieu 1986, 129-136). Moderni aika kasvattaa ikäpolvien rytmin rinnalle toisen, biologisesta selvästi erottuvan sosiaalisen rytmin.

Yhteiskunnalliset murrokset tuottavat kokemusmaailmaltaan selvästi toisistaan erottuvia sukupolvia epäsäännöllisin väliajoin. (Virtanen 1999, 82-83, Mannheim 1972, 105). Mannheimin (emt., 103-105) mukaan sukupolvet eivät muodostu konkreettien ryhmäsidonnaisuuksien (kuten perhe, suku, yhdistykset jne.) pohjalta vaan siten, että saman ikäryhmän jäsenet erityisesti nuoruudessaan koke-vat samat sosiohistorialliset tapahtumat samalla tapaa merkityksellisinä. Mannheim tulkitsee täten tiettyä sukupolvea yhdistäväksi olennaiseksi tekijäksi ihmisten yhteisen sijainnin sosiaalisen proses-sin historiallisella ulottuvuudella ja sen, että he jakavat tietyn mahdollisen kokemuksen, avainko-kemuksen, joka määrittää heidän kokemis- ja ajattelutapansa sekä historiallisesti relevantit toimin-tamallinsa.

Mannheimin keskeinen oletus on uusien sukupolvien aktivoituminen — ja vanhojen sukupolvi-en ja uusien sukupolvien kohtaaminen — "tuoreen kosketuksen" (*fresh contact*) myötä. Tuore kos-ketus merkitsee sitä, että uusille (nuorille) sukupolville on ominaista uudenlaisiin näkemystapoihin ja sille keskeisiin avainkokemuksiin perustuvat tuoreet kulttuuriset jäsennystavat. Ne eroavat vallit-sevista, vanhojen sukupolvien ylläpitämisestä hegemonisista kulttuurisista jäsennyksistä. (Mannheim 1972). Uusilla ikäpolvilla on periaatteessa joustava suhde kaikkeen siihen kulttuuriperintöön, jonka sisässä he kasvavat (Virtanen 1999, 83). Aktualisoitunut sukupolvi, esimerkiksi poliittiseen tai so-siaaliseen "protestiliikkeeseen" aktivoitunut nuorten ihmisten ryhmä, ei ole yhtenäinen, vaan ja-

kautuu kahteen tai useampaa fraktioon. Fraktiot vastaavasti ilmentävät avainkokemustaan tai tuoretta kosketustaan eri tavoin ja omaavat erilaisen sukupolviaseman, siis erilaiset ajattelu- ja toimintatavat.⁸⁶

Ryhmähaastattelutekstissä ja muussa tekstiaineistoissa vahvasti esille nousevasta sukupolvikonstruktiosta huolimatta on kysyttävä, onko puoluetoiminnan mobilisoitumista selittävä sukupolvi-konstruktio 'pätevä' — valaiseeko se "riittävästi" nuorsuomalaisen politiikan ulottuvuuksia (vrt. Hyvärinen 1997, 116-118). Kriittisestä näkökulmasta voi kysyä, onko sukupolvikonstruointi suunnattu pitkälti myös medialle ja muulle universaaliyleisölle: pyritäänkö sillä luomaan tietty julkinen imago, jonka tavoitteena on houkutella nuoria, "poliittisesti kodittomiksi" oletettuja puolueen piiriin — ja ikään kuin vakuuttaa nuoruuteen /nuorekkuuteen liittyvällä poliittisella seksikkyydellä tai "luokkaperinnöttömyydellä". Forman (1998, 29) mukaan ikään tai sukupolviin perustuva poliittinen organisoituminen näyttäisi kuitenkin olevan pulmallista. Kaikki ikäryhmät ovat heterogeenisiä esimerkiksi sosioekonomiselta asemaltaan tai ideologiselta suuntautumiseltaan.

10. 3 Poliittisen kulttuurin ja kansallisen identiteetin uudistaminen

Parlamentaarisen politiikan uudistaminen

Pekosen (1997b, 14) mukaan puolueiden väitetty kriisi on ollut vilkkaana keskustelun kohteena jo vuosikymmeniä (ks. myös Pekonen 1998, Dalton, Kuechler & Bürklin 1990, della Porta 2000). Katz ja van Biezen (2001) toteavat empiiristen tutkimustensa pohjalta, että poliittiset puolueet, siinä missä muut perinteiset ja hierarkkiset organisaatiot, kuten ammattijärjestöt, kirkko jne. kärsivät sosiaalisten ja poliittisten preferenssien yleisestä individualisoitumisesta. Puoluevastaista ilmapiiriä ja sen väitettyä vahvistumista on Pekosen mukaan selitetty muun muassa korostamalla koko demokraattisen poliittisen järjestelmän muutosta tai pitäytymällä päiväkohtaisempiin poliittisen suhdanteen muutoksiin. Merkittävästä muutoksesta on kyse niiden mielestä, jotka selittävät puoluevastaisuutta puolueiden omalla muutoksella. Pekonen kuvaa tuota muutosta puolueiden muuttumisella massapuolueista kaikille suuntautuviksi puolueiksi ja edelleen kartellipuolueiksi. Uusista puolue-malleista on Suomessa keskusteltu jo vihreän liikkeen synnystä eli 1980-luvun alusta lähtien. Sa-

---

⁸⁶ Ronkainen (1999, 24) korostaa Jyrkämään viitaten (1995), ettei sukupolven käsitettä tulisi pitää sisällöllisesti merkityksellisenä ilman paikkaa. Sukupolven sijasta voikin Ronkaisen mielestä puhua paikallissukupolvista (ks. myös Laine & Peltonen 1999).

man keskustelun ovat käyneet hieman muunneltuina niin vasemmistoliittolaiset, keskustalaiset, koomuslaiset, sosiaalidemokraatit kuin nuorsuomalaisetkin (Mickelsson 1997, 53).

Kansalaisten puoluekriittisten tai -vastaisten asenteiden on Suomessa todettu monessa yhteydessä lisääntyneen (ks. *Kansa tienhaarassa* 1993, *Epävarmuuden aika* 1995, ks. myös Borg 1997). Pekosen (1997a, 17) mukaan merkittävämpi muutos suomalaisten asenteissa puolueisiin kiinnittymisessä on kuitenkin tapahtunut vasta 90-luvulle tultaessa, jolloin vain alle puolet suomalaista on selkeästi sitä mieltä, että nimenomaan puolueiden kautta kansalaisten mielipiteet tulevat huomioonotetuiksi päätöksenteossa. Puoluekritiikin kasvaessa valtion vallan kasvun on nähty johtaneen puolueiden ja politiikkojen vallan kasvuun, on jopa puhuttu 'puoluevaltiosta' (Pekonen 1997a, 15).⁸⁷ 1980-luvun puolivälistä eteenpäin yhtenäisimmän kansalaisten puolueasenteiden aikasarjan tarjoavat EVA:n asennetutkimukset. Ne pönkittävät käsitystä kansalaisten vahvistuvasta puoluekielteisyydestä (ks. myös Borg 1997, 37).⁸⁸ Esimerkiksi vuonna 1999 EVA:n asennekartoituksessa 65 prosenttia suomalaisista oli sitä mieltä, että "on samantekevää, mitkä puolueet istuvat kevään eduskuntavaalien jälkeisessä hallituksessa, asiat eivät siitä muutu" (ks. *Erivauhtiset suomalaiset* 1999).

Nuorsuomalaisten strategiaohjelmassa *Nuorsuomalaiset — tekeminen kannattaa aina* (1997) puolueen tehtäväksi määritellään 'elämisen ja tekemisen ilon palauttaminen Suomeen, yksilön autonomiaa ja itsenäisyyttä lisäämällä'. Puolueen olemassaolon (näennäisen) loogisena syynä esitetään se, että ilman sitä eivät tarvittavat yhteiskunnalliset muutokset toteutuisi (vrt. van Eemeren et al 1987, 231, vrt. Eder 1993, 181). Nuorsuomalaisten strategiaohjelmassa kyseenalaistetaan perinteisiin nojaava ajattelu ja kiteytetään nuorsuomalaisten mentaliteettia muun muassa seuraavasti: "*rohkeutta on kyseenalaistaa olemassa olevat totuudet*" (ks. *Nuorsuomalaiset — tekeminen kannattaa aina* 1997, ks. myös Tarkka 1999, 11, Vuorinen 1998a).

Nuorsuomalainen puolueen toiminnan legitimaationa esitetään tavoitteet poliittisesta kulttuuriseen uudistamisesta ja 'perinteisten' puolueiden herättelystä — halusta 'toimia toisella tyyllillä'. Osoituksena nuorsuomalaisten poikkeavuudesta, epätyypillisestä ja modernista puolue muodosta pidetään

---

⁸⁷ Borgin (1997, 37) mukaan kansan puoluekielteisyyden kasvu näkyy 1970-luvun lopun ja 1980-luvun alun kattavissa puolueiden yhteistutkimusten asennemittauksissa, joskin kansalaisten suhtautuminen puolueisiin oli pääsääntöisesti kielteistä jo tätä ennen.

⁸⁸ Borgin (1997, 37) mukaan yleistynyt etäisyyden ottaminen puolueisiin on heijastunut myös kansalaisten vaalikäyttäytymisessä. Vieroksuva suhtautuminen ilmeni orastavana jo 1982 presidentinvaaleissa, joissa Koivisto valittiin presidentiksi paljolti juuri epäpuoluepoliittiseksi mielletynä ei-poliitikkona (ks. myös Pekonen 1991).

esimerkiksi puolueen organisoitumista verkostomaisesti ja löyhästi (ks. Nuorsuomalaisten missio 1997). Puolue vaati poliittisen järjestelmän uudistamista myös siten, että nykyisen 200 kansanedustajan sijasta tulisi valta antaa vain sadalle edustajalle. Samalla vaadittiin vaalijärjestelmän uudistamista niin sanotun täsmävaali-järjestelmän⁸⁹ suuntaiseksi ja entisen 15 vaalipiirin sijasta muodostaa koko Suomesta yksi ja yhtenäinen vaalipiiri. (ks. esim. Nuorsuomalaisten varjoperustuslaki 1998).

Lappalainen ym. (1999, 13) olettavat, että nykyisessä poliittisessa kulttuurissa tyyleillä on nimenomaan uusien poliittisten toimintamuotojen synnyssä ja muotoutumisessa keskeinen ja jopa itsenäinen merkitys (vrt. kansalaisaktivismi), jolloin keskiöön nousee 'halu toimia toisella tyyllillä'. Kyse on tällöin tavoitteesta selkeään erottautumiseen, tietynlaisesta tavasta profiloitua, mikä on Lappalaisen ym. mukaan leimallista tyylietoiselle politiikalle. Tyyli rajoittuu nimenomaan toimintaan, ei identiteetin toiseen analyttiseen puoleen, 'olemiseen'. Vallitsevan kulttuurin ja sen arvojen esteettis-moraalinen hylkääminen ja niihin kohdistettu eksplisiittinen kritiikki on marginaali- tai protestiliikkeiden poliittisessa kulttuurissa keskeinen teema. Vaihtoehtoliikkeet tavoittelevat välittömän muutoksen politiikkaa, joka vaatii radikaalia muutosta heti. (ks. myös Lappalainen 2000).⁹⁰

Ryhmähaastattelutekstissä argumentaatiopositioista riippumatta nuorsuomalaisten mobilisoituminen representoidaan eräänlaisena seurauksena vanhojen, *perinteisten puolueiden kyvyttömyydestä* vastata yhteiskuntamurroksen myötä virinneisiin haasteisiin. Perinteisten puolueiden kyvyttömyydelle sekä puoluepolitiikan kriisille ja nuorsuomalaisten aktivoitumisen välille rakennetaan siis eräänlainen rinnakkaisuus (vrt. Perelman 1996, 102-103). Etenkin aito- ja ydinjäsen-positioissa nuorsuomalaiset esitetään vallitsevan poliittisen kulttuurin ja puolueitten vastaisena, jonka tehtävänä ja tavoitteena on 'muutosvoimana', 'uudistajana' ja revisionistina toimiminen: vanhojen (ja hallitsevien) toimintatapojen kyseenalaistaminen ja uudistaminen.

Representaatiot suomalaisen puoluepolitiikan kriisistä tai perinteisten puolueiden kyvyttömyydestä vastata ajan haasteisiin viittaavat kulttuurisesti jaettuina pidettäviin otaksumiin: suomalaiset eivät ole tyytyväisiä poliitikkojen ja puolueiden tapaan hoitaa asioita, eikä politiikka kiinnosta suurtakaan osaa suomalaisista. Näin puoluepolitiikan kentällä erottautumiseksi ja menestymiseksi äänestäjille

⁸⁹ Täsmävaalissa äänestäjä asettaa ehdokkaat paremmuusjärjestykseen, jolloin samalla äänestyslipulla voi olla eri puolueiden ehdokkaita (vrt. Pekonen 1997a, 15, Ruostetsaari 1998).

⁹⁰ Lappalainen ym. (1999, 24-25) mukaan pyrkimyksellä tyylietoiseen politiikkaan oli suuri merkitys esimerkiksi SMP:n synnyssä ja sen toiminnan muotoutumisessa ja seurauksissa. SMP:n tyyli muotoutui vähitellen ja ainakin osittain suunnittelemattomasti sitä mukaa, kun puolue ajautui uusiin poliittisiin tilanteisiin. SMP:n alamäki alkoi Lappalaisen ym. mielestä siitä, kun sen tyyli alkoi vanheta nopeammin kuin sen vakiintunut kannattajajoukko.

on tarjottava 'epäpoliittisempia' vaihtoehtoja (ks. Borg 1997, ks. myös Kansa tienhaarassa 1993, Epävarmuuden aika 1995, Menestyksen eväät 1997 vrt. Perelman 1996, 42). Argumentaatiopositiosta riippumatta nuorsuomalaisten mobilisoituminen kuvataan nimenomaan poliittisena "*vastareaktiona*", "*vastavoimana*" tai *vaihtoehtona* etabloituneille puolueille, vanhalle poliittiselle kulttuurille ja ylipäätään 'perinteiselle' politiikalle.

Hva 1: "...Ja ehkä myös se, että et et...sillon alun alkaen kun ka...kanavoiduttiin tämmöseen toimintaan, niin...syynä oli se, et varmaan hyvin suurin osa niin ei kokenu mitään olemassa olevaa poliittista toimijaa omakseen siinä määrin, että menis riveissä sanomaan, että...haluun että asiat on näin. Että nimenomaan hyvin tämmöstä niinku käytit sanaa et nuorsuomalainen liike, niin siitähän pidettiin nimenomaan varmaan kolme vuotta oltiin ainakin tiukasti sitä. Et jos joku mainitsi sanan puolue, niin hänet vaiettiin niinku"]

Hja: ["Mmm"]

Hva 1: ["...kuoliaaksi suunnilleen. Et et pidettiin...koska ihmiset on niinku allergisia sille politiikalle, mikskä politiikka miellettiin. Haluttiin vastavoimaa sille."]

(RH 2)

Edellisessä aineisto-otteessa nuorsuomalaisten mobilisoitumisen motiivina esitetään aitojäsenpositiossa "hyvin suurimman osan tyytymättömyys". Avoimeksi jää se, ketä "hyvin suurella osalla" tarkoitetaan — tarkoitetaanko sillä 'hyvin suurinta osaa' nuorsuomalaisia vai 'hyvin suurinta osaa' kaikkia (äänestämiseen oikeutettuja) suomalaisia. Argumenttia kuitenkin tuetaan vetoamalla juuri tähän (useampien) ihmisten tyytymättömyyteen ja vetoamalla samalla enemmistön edun asettamisen yksilön edun edelle (ks. Jokinen & Juhila & Suoninen 1993, 91-95). Argumentin voi ajatella olevan suunnatun 'universaaliyleisölle'. (Ihmisten) suureen määrään vetoamalla perustellaan nuorsuomalaisten mobilisoitumisen tärkeyttä (ks. Perelman 1996, 37, van Eemeren et al 1987). Representoitaessa ihmiset "allergisina" harjoitetulle politiikalle, luodaan mielikuvaa "sairaasta" politiikasta, jota "tervehdyttämään" nuorsuomalaiset 'terveine' ajatuksineen ryhtyvät (vrt. Palonen 1993b, 13).

Aito- ja ydinjäsen-positioidissa nuorsuomalaisen puolueen roolia perinteisen poliittisen kulttuurin uudistajana pidetään siis olennaisempana kuin rivi- ja tuorejäsen-positioidissa. Uudistajan roolissa nuorsuomalaisten tavoitteena on esittää kritiikkiä etabloituneita ja hallitsevia puolueita — ensisijassa "kolmea suurta", SDP:tä, kokoomusta ja keskustaa — ja näiden toimintatapoja, konsensushaakuista ja "yhteen totuuteen" kiinnittyvää politikointia kohtaan. Tavoitteena on levittää vastatietoa hegemonisille 'totuuksille', joiden uskotellaan olevan ainoita oikeita. Aitojäsen-positioidissa nuorsuomalaisten rooli representoidaan *oikeiden kysymysten esittäjänä*, perinteiseen 'politiikan tekoon' liittyvien vastausten esittämisen vastakohtana. Keskeinen tavoite on siis tuoda esille sitä asiantuntemusta, joka kiistää 'virallisen' totuuden (vrt. Lappalainen 2000, 259). Näin määritellään 'perin-

teisten' poliitikkojen asettautuminen kysymyksiin vastaajan rooliin ikään kuin objektiivisesti virheelliseksi arvoksi ja samalla määritellään nuorsuomalaiset 'tosi arvojen' edustajina, tässä tapauksessa ('oikeiden') kysymysten esittäjänä (Kivivuori 1996, 11). Tällainen "*kompetenssin politiikka*" (ks. Hänninen Sakari 1992), eräänlaisesta asiantuntijapositionista esitetty argumentaatio, pystyy usein haastamaan esimerkiksi poliitikkojen ja byrokraattien vakuuttelut 'vaihtoehdottomuudesta'.

Hva1: "Ja tähän liittyen ehkä..ehkä se että...mitä, mikä on ehkä jos ajatellaan, että mikä on nuorsuomalaisia erottanu sitten ehkä muusta niin...kyl mä ainakin koen, että se, että perinteisesti politiikassa pyritään etsimään aina vastauksia. Et se, et unohdetaan kysymys"

Hva3: [" Mmm"]

Hva 1: ["mut niinku laitetaan vaan vastauksia. Ja sit vastataan niin epämääräisesti..."]

Hva 3: ["Joo. Kyllä."]

Hva 1: [" et itse asiassa ei vastata mihinkään..."]

Hva 3: ["Joo."]

Hva 1: ["mutta mut se...et kun mä oon ainakin kokenu, et nuorsuomalaisten rooli on esittää ne oikeet kysymykset..."]

Hva 3: ["Joo. Nimenomaan."]

(RH 2)

Edellisten argumentointien seurauksena nuorsuomalaiset representoidaan aitojäsen-positionissa eräänlaiseksi myyttiseksi sankariksi, joka rohkeudeltaan, viisaudeltaan, voimaltaan tai muilta ominaisuuksiltaan eroaa muista (puolueista) ja joka tämän ominaisuuden johdosta kykenee ratkaisemaan myyttisen ongelmatilanteen — suomalaisen puoluepolitiikan kriisin (vrt. Tarasti 1994, 83). Voi myös ajatella, että nuorsuomalaisia kuvataan eräänlaisena 'paljastavana psykologina': nuorsuomalaisten tehtävänä ja tavoitteena on asiantuntijapositionista esittää perinteisessä parlamentaarisessa puoluepolitiikassa 'oikeita' kysymyksiä (vrt. Lappalainen 2000).

Ekspliittinen valtakritiikki

Arkipuheessa politiikan ja vallan samastaminen on tavallista (Palonen 1993b, 104). Ajatus poliitikasta valtaosuuden ja vallanjakoon vaikuttamisen tavoitteluna merkitsee Palosen (emt., 106) sitä, että politikoinnilla ei tavoitella 'koko valtaa', mikä muuttaisi koko politikoinnin tarpeettomaksi (vrt. Weber 1977). Politikointi on näin kaikkein tarpeellisinta niille, joilla ei ole saavutettuja valtaosuuksia ja jotka on pidetty sivussa toimintamahdollisuuksien jakamisesta ja määrittelystä. (vrt. Bourdieu 1991). Della Portan (2000, 238-239) mukaan yhteiskunnallisten liikkeiden 1960-luvulta asti kehittämä demokratiakäsitys poikkeaa huomattavasti siitä mallista, jolle edustuksellinen demokratia rakentuu ja jossa kansalaiset valitsevat edustajat ja kontrolloivat näitä uhalla jättää valitsematta heitä seuraavissa vaaleissa. Uudet liikkeet ovat kritisoineet niin liberaali- kuin "puoluedemokratiaakin".

Bourdieuun (1991, 127-128) mukaan politiikka alkaa alkuperäisen, vakiintuneiden järjestysten ja sanattomien sääntöjen muodostaman, poliittisen *doxan* kieltämisestä (ks. myös Heiskala 200, 178-183). Poliittinen 'kumoaminen', esimerkiksi usein niin sanottujen protestipuolueiden toimintapyrkimykseksi tulkittu aie, edellyttää sekä kognitiivista kumoamista että vaihtoehtoista visiota maailmasta. Bourdieulle (Bourdieu & Wacquant 1995, 127) politiikan kentällä käytävän pelin, sen julkilausumattomien sääntöjen ja panosten uusintamiseksi mukaisesti pelaten pelaajat (puolueet, poliitikot, poliittiset toimijat jne.) voivat pelaamalla lisätä pääomaansa eli pelimerkkiensä määrää tai säilyttää ne. He voivat tulla peliin myös muuttaakseen pelin immanenteja sääntöjä, yrittämällä esimerkiksi vaihtaa pääomia tai käyttää strategioita, joiden tarkoituksena on saattaa huonoon valoon se pääomatyyppi, johon heidän vastapeluriensa voima perustuu ja nostaa sen pääomalajin arvoa, joka heille itselleen on edullisin (vrt. esim. nuorsuomalaisten puheet nuoresta akateemisesta sivistyneistöstä).

Ryhmähaastattelutekstissä aito- ja ydinjäsen-posiatioissa nuorsuomalaisten tavoitteeksi esitetään etabloituneiden puolueiden tai "byrokraattivirkamiesten" vallankäytön vastustaminen (vrt. Riski 2000, 267). Mandaattinsa poliittisesti hankkineiden virkamiesten representoidaan esimerkiksi "sabotoivan yksityisten ihmisten asioita". Etabloituneet puolueet esitetään (poliittisen) vallan ahnehtijoina tai (pelkästään) "henkilökohtaisen ekonomian" lisäämistä tavoittelevina toimijoina. Kiinnostavaa on se, että tuore- ja rivijäsen-posiatioissa ei tämääntapaista vallan väärinkäytön kritiikkiä esitetä. Seuraavassa aineisto-otteessa aitojäsen-posiatioissa väitetään etabloituneiden (ja hallitsevien) puolueiden toimintaan olennaisesti liittyvän vallantavoittelun ja "valta-aspektin", missä oma etu nousee ylimmäksi toimintaa ohjaavaksi periaatteeksi. "Perintöprinssi"- ja "perintöprinsessa" -vertauskuvien kautta konstruoidaan kuvaus puoluepoliittisten intressien mukaisesta "hyvä veli" -järjestelmästä, jossa ei meritoiduta ansioiden ja kykyjen mukaan, vaan suhdeverkostojen kautta.

*Hva 1: "Et siis **sinänsä**, et jos aattelee jossain **muussa** niinku, jonkun **muun** puolueen hallituksessa, jos ois tehty vastaava, niin **varmaan** olis tullu siis että, et, nimenomaan tää **valta-aspekti** tullu **enemmän**..."*

Hva 3: ["Joo. Joo."]

*Hva 1: ["että haluan **eteenpäin**..."]*

Hva 3: ["Joo. Joo."]

*Hva 1: ["**poliittisella kentällä**..."]*

Hva 3: ["Joo."]

*Hva 1: ["ja koetaan et tää on tärkeä etappi **siihen**. Että taas tässä se on ollu pikemminkin, et kukaan ei oo **halunnu** ottaa sitä valtaa (naurua)."]*

Hva 2: "Se on meidän ongelma! (naurua)"

Hva 4: "Yks meidän suurimpia ongelmia."

Yleistä naurua, päällekkäistä puhetta, epäselvää

*Hva 1: ["ettei oo siis semmosia **perintöprinssejä** eikä **perintöprinsessoja** noussu niinku luontasesti. Normaalisti niit on varmaan, istuva puheenjohtaja nuijalla iskee, molemmille puolille siihen (naurua)."]*

Yleistä naurua

Hva 3: "Joo."

Hva 1: "Sitä ei oo kyl täällä."

*Hva 2: "Ja poliittisen kunnianhimon **totaalinen puute...**"]*

Yleistä naurua, päällekkäistä puhetta, epäselvää

Hva 2: ["yks kyllä sellanen., tämmönen tappion, selittäjä (naurua)..."]

(RH 2)

Edellisessä aineisto-otteessa argumentoidaan sen puolesta, että nuorsuomalaiset hylkäävät poliitikassaan 'normaalin', etabloituneiden puolueiden toimintatapoihin iskostuneen vallantavoittelun ja erottautuvat tämän vuoksi puoluepolitiikan kentällä edukseen (vrt. esim. Pekonen 2000b, Kitschelt 1995). Tätä esitetään indikoivan "poliittisen kunnianhimon totaalisen puutteen". Voi ehkä ajatella, että tässä konseptissa nuorsuomalaisen politikojan ideaalityyppi esitetään implisiittisenä retorisenä vastakohtana Weberin luonnehtimalle "byrokraatti-" tai "politiikasta elävälle" poliittikotyyppille (ks. Palonen 1993b, 115). Aitojäsen-positiosta korostetaan nuorsuomalaisten poikkeavuutta myös sen osalta, että "me ollaan erilaisia, kun me hyydytäänkin". Tämä viittaa nuorsuomalaisten ('vapaaehtoiseen') puolueräkisteristä eroamiseen (ks. myös Tuohinen 1999). Argumentin seurauksena konstruoidaan jälleen kuvaus nuorsuomalaisista eräänlaisena myyttisenä sankarina, joka rohkeudeltaan, erilaisuudeltaan ja viisaudeltaan poikkeaa muista (puolueista) (vrt. Tarasti 1994, 83).

Hyvärisen (1996, 176-177) mukaan yksi kielteisimmistä valtapuheen lajeista on moralistinen valtaistelun kritiikki. Poliitiikan pahuus yritetään sijoittaa valta-asemiin, ikään kuin vallasta riisuttua puhdasta politiikkaa tai vallan tahraamattomia uudistajia voisi olla olemassa (emt., 187-188). Esimerkiksi puolueohjelmien aktiivinen syytös "vallanjakoa tulee muuttaa" on varsin näkyvä ja juuri epäsuhtaiset valtasuhteet esittämällä puolue rakentaa ne perusvastakohtaisuudet, joiden varaan se haluaa rakentaa niin toimintansa kuin kannatuksensakin. Puolueet haluavat mobilisoida väärää vallan keskittymistä kohtaan koetut tunteet oman versionsa taakse: vallan keskittymisen representoidaan havaitun keskeiseksi ongelmaksi, johon puolueiden on vastattava. Poliittiset toimijat pyrkivät saavuttamaan asemia ja arvovaltaa esittämällä itsensä kansanvaltaisena, arvostelemalla vastustajiaan vallan tavoittelusta ja osoittamalla kannattajilleen, kuinka valta on jakautunut ja keskittynyt epäoikeudenmukaisesti. (emt., 192, vrt. Hyvärinen 1994).

Liberaaliperinteen vahvistaminen

Saastamoisen (1999) mielestä poliittis-ideologisten kamppailujen kaventuessa 'liberalismi' on menettänyt selkeän poliittisen identiteetin (vrt. Vares 2000). Parlamentaarisisessa politiikassa tämä on ilmennyt siten, että useimmissa länsimaissa liberaalipuolueet ovat kuihtuneet pienpuolueiksi tai kadonneet kokonaan, kuten kävi esimerkiksi liberaaliselle kansanpuolueelle vuoden 1999 eduskuntavaalien jälkeen. Viimeistään 1990-luvulla Suomessa on tultu tilanteeseen, jossa lähes kaikki poliittiset suuntaukset muotoilevat tavoitteensa liberalismista periytyvällä käsitteistöllä. Saastamoisen mukaan aikamme liberaalis-demokraattisessa yhteiskunnassa kaikki systemaattiset liberalistiset oppirakennelmat ovat tulleet epäuskottaviksi. Suhosen (1984, 7) mukaan kokoomuksen kannatuksen kasvu 1970-luvun alun nuoren ikäluokan siirtyessä keski-ikään sai ilmeisesti tukea siitä, että samanaikaisesti sivistyneistön piirissä vahvassa asemassa ollut *liberaalinen kansanpuolue* kuihtui olemattomiin.

Nuorsuomalaiset ja liberaalinen kansanpuolue suunnittelivat ennen eduskuntavaaleja 1999 yhdistymistä, jonka oli määrä tapahtua välittömästi vaalien jälkeen (ks. Hamilo 1999b, "Lisäarvoa liberaaleista" 1999). Puolueen Intenet-julkaisun päätoimittaja Marko Hamilon (1999b) mukaan oli tärkeää, että "Suomessa on varteen- ja vakavasti otettava liberaali vaihtoehto puoluekartalla". Hamilo raportoi puolueen jäsenkyselyn tuloksista, joiden mukaan enemmistö jäsenistöstä kannatti nuorsuomalaisten ja liberaalisen kansanpuolueen yhteistyötä. (vrt. kuitenkin Hamilo 1998a). Eduskuntavaalien 1999 jälkeen liberaalinen kansanpuolue jäi kokonaan puolueräkisterin ja parlamentaarisen politiikan ulkopuolelle (ks. myös Pesonen, Sänkiaho & Borg 1993, 41), samalla lailla kuin nuorsuomalaiset. Hellstenin (2001, 46) mukaan yhdistymisaikeillaan nuorsuomalaiset kuitenkin viestittivät yleisölle lähentymistä perinteisiin puolueisiin.

Ryhmähaastattelutekstissä argumentaatiopositivista riippumatta "kuihtuneen liberaaliperinteen" representoidaan implikoivan nuorsuomalaisten mobilisoitumista ja puolueen perustamista sekä nuorsuomalaisten "yhteiskunnallisen tarvetta". 'Liberaalin' politiikan kuihtuminen politiikan kentällä representoidaan siis näennäisen loogisena syynä nuorsuomalaisten mobilisoitumiselle — niiden välille representoidaan peräkkäisyyside (ks. myös Hamilo 1998a, vrt. van Eemeren et al 1987, 229-230). Näin liberaalipuolueesta konstruoidaan myös eräänlainen argumentatiivinen ennakkotapaus tai malli, johon päättelyä nojataan. Samalla tukeudutaan todellisuuden rakennetta uudelleen luovaan argumenttiin, jonka avulla pyritään jäsentämään nuorsuomalaisuutta. Esimerkkitapaus voidaan havainnollistuksen sijasta esittää eräänlaisena jäljiteltävänä mallina. Tähän ei kelpaa mikä tahansa

toiminta: jäljittelemme niitä joita ihailemme ja joilla on auktoriteettia tai yhteiskunnallista arvostusta (vrt. Perelman 1996, 125).

Hva 3: ... "ja sitten sellasta että kun nähtiin miten politiikka...siis politiikkaa ei arvosteta, arvostettu silloin, en tiedä arvostetaanko nyt sen enempää mutta...mutta kuitenkin haettiin jostain sellasta vapaampaa. Vapaampia, vapaampia tuulia niinkun sanotaan tässä. Ja ja...se varmast oli semmonen...ööö kannustin ja sit toinen oli se, että liberaalit olivat hävinneet kokonaan pois kartalta tavallaan"]

Hva 1: ["Mmm."]

Hva 3: ["jolloin näkyi että on niinku tilaus JOLLEKIN SELLASELLE oikeistopuolueelle, mikä joka joka sopii niinku sanotaan kaupunki...moderniin kaupunkikuvaan"]

Hva 1: ["Tällai kaupunkiliberalismia"]

(RH 1)

Edellisessä aineisto-otteessa nuorsuomalaisten "sosiaalinen tilaus" esitetään tuore- ja ydinjäsenpositiossa seurauksena "vapaampien tuulien" tarpeesta ja "liberaalien häviämisestä" puoluepolitiikan kentältä. Selvimmin representaatio nuorsuomalaisista liberaaliperinteen jatkajana nousee esille rivi- ja tuorejäsenten positioissa, ydinjäsen-positiossa jossain määrin mutta aitojäsen-positiossa se ei nouse esille lainkaan. Ei voi kuitenkaan ajatella, että universaaliyleisö itsestään selvästi tunnistaisi esitetyn loogisen yhteyden liberaaliperinteen ja nuorsuomalaisten perustamisen välillä (vrt. van Eemeren et al 1987, 231). Näin argumentti kohdistuu erityisyleisölle: sellaiselle yleisölle, joka tunnustaa 'liberaaliudesta' vallitsevat väitteet ja menetelmät ja joka pitää niitä suotavina (Perelman 1996, 21-25, ks. myös Summa 1995, 77, van Eemeren et al 1987, 222-223).

Kokoomuskritiikki ja kysymys vihreistä

Borgin (1965) mukaan 'muuttava' ja 'arvosteleva' asennoituminen kuvaa lähinnä vasemmistopuolueiden asennoitumista, kun taas 'säilyttämisen' arvo oikeistolaisuutta. Muuttava —säilyttävä - arvoulottuvuutta katsottaessa nuorsuomalaisten politiikka näyttäisi omaavan jotain yhteyksiä pikemminkin uusvasemmistolaiseen kuin uusoikeistolaiseen politiikkaan (vrt. Rätty 2000). Muussa mielessä nuorsuomalaisten arvojen ei voi kuitenkaan ajatella edustavan vasemmistolaista arvopohjaa (vrt. kuitenkin Lund 1997). Voisi ehkä kysyä, onko nuorsuomalaisten 'muutoshakuisuuden' ja vallitsevien arvojen ja toimintatapojen kyseenalaistamisessa kyse halusta erottautua ennen muuta 'perinteisestä' oikeistolaisuudesta, ja siis nimenomaan *kokoomuslaisesta oikeistolaisuudesta* (vrt. Smolander 2000).

Ryhmähaastattelutekstissä argumentaatioposiosta riippumatta puoluepoliittista kritiikkiä esitetään nimenomaan juuri kokoomusta kohtaan. Kokoomusta kritisoidaan esimerkiksi konservatiivisuudesta, "palkansaajapuolueomaisuudesta", "hampaattomuudesta" tai "aseveliakselimaisuudesta" (ks. Laine & Peltonen 2000). Tuore- ja rivijäsen-positiosta kokoomusta kritisoidaan erityisesti sen vuoksi, että "ne on niin lähellä demareita, että sitä ei monet tajua". Kritiikki näyttää siis koskevan kokoomuksen muuttumista tai identifioitumista 'kaiken kansan' puolueeksi ja sitoutumista niin sanottuun sosiaalidemokraattiseen teesiin — mistä nuorsuomalaiset haluavat erottautua. Seuraavassa aineisto-otteessa ydinjäsen-positiosta representoidaan nuorsuomalaisten rooli puoluepolitiikan kentällä "muitten kritisoijaksi", jonka on molempien oikeistosuuntautuneisuuden vuoksi helpompi "räkyttää" (juuri) kokoomukselle kuin esimerkiksi sosiaalidemokraattien. Nuorsuomalaisten esitettään erottuvan kritiikissään "parempana" ja "terävämpänä" (oikeistolaisuutena).

*Hva 1:..."Niin se on ollu jotenkin semmonen niinkun **MUITTEN KRITISOIJA** että ku...että kun tavallaan on niinku helpompi pystynyt esimerkiks kokoomukselle **räkyttämään** sillon kun sä oot **ITSE NIINKUN OIKEALLA**. Tavallaan, et sillon se osuu niinkun...jollain tavalla niinkun"]*

Hva 2:["Joo. Joo. Joo."]

*Hva 1:["**paremmin ja terävämmin**. Koska sillon sitä ei niinku pystytä kieltämään sillä että niin että te sossut että tottakai te meitä arvostelette. Ja siis sillä tavalla ja sit osittain niinku...ehkä kyl **SEMMOSTA** niinku protestiliikettä kanssa, että koska ne uudistushommat oli sellaisia että **nyt**, neljän vuoden päästä siitä alusta niin ne nyt ne tuntuu semmosilta että etä...et niinku lähes **jokaisella** puolueella on jotain niitä samoja ajatuksia..".*

(RH 1)

Ryhmähaastattelutekstissä nuorsuomalaisten puoluepoliittiseksi "ystäväksi" esitetään argumentaatioposiosta riippumatta vihreät, joita kuvataan nuorsuomalaisiin nähden "samantyyppisenä porukkana". Argumenttia perustellaan esimerkiksi väitteellä siitä, että vihreät aloittivat toimintansa samankaltaisesti kuin nuorsuomalaiset (ks. myös Penttilä ym. 1994, ks. kuitenkin myös Sippola 1996 Penttilä vihreiden kritiikistä). Borgin (1988, 14) mukaan vihreät näyttävät olevan sosiaalisesti valikoitunut, erityisesti koulutettuun nuorempaan sukupolveen vetoavan elitistissävyinen ja myös toimintansa hyvin valikoivasti kohdistava marginaaliliike. Esittämällä vihreät "samantyyppisinä" kuin nuorsuomalaiset vihreistä tehdään ennakkotapaus tai malli, johon päättelyä ja perustelua nuorsuomalaisten 'oikeutuksesta' nojataan.

Samalla pyritään jäsentämään (kuulijoille) tuntematonta todellisuutta ja kuvaamaan nuorsuomalaisten olemusta. Oleellista on valitun esimerkin kiistattomuus: argumentointi nojaa juuri sen todellisuuteen ja todenperäisyyteen. Kun eri tapauksia kuvataan samalla käsitteellä, ne ovat helposti yhdistettävissä — ikään kuin ne olisivat samojen seikkojen seurausta (vrt. Perelman 1996, 121-122).

Aitojäsen-positiassa vihreitä kuitenkin kritisoidaan vahvasti "systeemiin mukaan menemisestä". Vihreiden esitetään myyneen aatteensa esimerkiksi ydinvoimakysymyksen osalta.

Kansallisen identiteetin uudistaminen

Raimo Väyrynen (1999, 66) kysyy, kuinka suomalaiset suhtautuvat globalisaatioon — olemmeko jäämässä omaan nurkkaamme vai matkalla maailmankansalaisiksi? Eurobarometrimittauksessa 1996 yli puolet suomalaisista koki vain ja ainoastaan kansallisen identiteetin omakseen, kun "vain eurooppalaisen" identiteetin hyväksyi prosentti suomalaisista. Luottamus kansallisuuteen oli suomalaisten keskuudessa vahva: lähes koko kansa luotti omaan kansalliseen alkuperäänsä (ks. Eurobarometer 1996, 40-42).⁹¹ Väyrysen (1999, 67) mukaan suverenisuus arvona on syvällä suomalaisten mielessä (vrt. Waever 1995). Sen korostaminen muodostaa suomalaisessa ajattelussa vastapoolin kansainvälistymiselle, integraatiolle ja globalisaatiolle. Kansallisen täysivaltaisuuden ja itsemääräämisoikeuden periaatteiden katsotaan oikeuttavan ja suorastaan velvoittavan meitä olemaan isäntiä omassa talossamme.

De Cillian, Reisiglin ja Wodakin (1999) mukaan kansallista identiteettiä voi bourdieulaaisessa mielessä pitää eräänlaisena habituksen tyyppinä, joka on yhteisten ideoiden, käsitteiden ja havaintoskeemojen kompleksinen kokonaisuus. Se liittyy tietyssä ihmisryhmässä intersubjektiivisesti jaettuihin relationaaliin ja emotionaaliin asenteisiin, samantapaisiin käyttäytymismalleihin ja kaikkeen siihen, mitä sisällytetään 'kansalliseen' sosialisatioon, siis ympäröivään kulttuuriin. Kansakuntien ja kansallisten identiteettien konstruktiot kulkevat aina käsi kädessä erilaisuuden /erottautumisen ja samanlaisuuden –konstruktioiden kanssa. Essentiaalisessa mielessä ei ole olemassa sellaista asiaa kuin yksi ja ainoa kansallinen identiteetti, vaan kansalliset identiteetit tulee ymmärtää dynaamisina, fragiileina, haavoittuvaisina ja usein inkoherentteina (vrt. Melucci 1989, vrt. kuitenkin Saukkonen 1998).

"Tavallista kansaa" ja suomalaista kansallista identiteettiä koskevan suomalaisuuspuheen on esitetty 1980-luvulla ajautuneen kriisiin (Alasuutari 1998, 170, ks. myös Julkunen 2001, 297-298, ks. myös *Kansa tienhaarassa* 1993). Keskustelut kansallisen identiteetin uudistamisen tarpeesta nousivat kuuman keskustelun aiheeksi Suomen liittyessä EU:hun vuonna 1995 (ks. esim. Keränen 1998, Apo

---

⁹¹ Eurooppalaisten integraatiotutkijoidenkin klassisesti esittämä kysymys on Waeverin (1995, 391-393) mukaan ollut se, millä laajuudella yksilöiden poliittinen identiteetti on sidottu kansakuntaan ja miten se muunnettavissa laajempiin lojaliteetteihin.

1998). EVA:n asenneraportin (ks. Kansa tienhaarassa 1993) mukaan valtaosa suomalaisista halusi vuonna 1992 uudistaa suomalaisuuden identiteettiä. Identiteettiin toivottiin erityisesti sellaisia ominaisuuksia, kuten tieteen ja teknologian kehitystä, suomalaisen työn ja tuotteiden korkealaatuisuutta, ahkeruutta ja yrittäjyyttä ja koulutus- ja sivistystasoa. Voi ajatella, että kansallisen identiteetin (uudelleen)määrittely-yritysten kannalta nuorsuomalaisen puolueen perustamishetkellä vallitsi otollinen tilanne (ks. Penttilä ym. 1994, 14, vrt. Hellsten 2001, vrt. myös Eder 1993, 181-182).

Penttilä (1994) kumppaneineen kirjoitti *Ultimatum isänmaalle* -pamfletissa suomalaisuuden kriisistä ja suomalaisen mentaliteetin uudistamisesta. Penttilä ym. sisällyttivät suomalaisuuden kriisiin ensinnäkin suhteet ulkomaihin, etenkin Eurooppaan, Viroon, Pohjoismaihin ja Venäjään ja siihen, "mihin Suomi oikein kuuluu". Penttilä ym. (emt., 18) kysyvät, haluammeko me suomalaiset verrata itseämme edesmenneeseen itäblokkiin vai avoimeen, kansalaisten, yritysten ja organisaatioiden tarpeista lähtevään läntiseen malliin (vrt. Virtanen 2001b, vrt. myös Perelman 1996, 143-144). Suomalaisuuden kriisin ulottuvuutena pidettiin myös kysymystä siitä, mitä Suomeen kuuluu — kuuluvatko siihen esimerkiksi Ahvenanmaa ja Karjala. Kolmanneksi kriisi näkyi Penttilän ym. mukaan siinä, että *suomalaisuus oli hukassa* (Penttilä 1994 ym., 12-13). Suurimpana syynä kriisiin pidettiin sitä, että "suomalaisessa ajattelussa valtion ja suomalaisuuden välille on piirretty yhtäläisyysmerkit jo kauan". Puoluepolitiikassaan nuorsuomalaiset kannattivat Euroopan yhdentymistä, vaikka eivät kuulunetkaan mihinkään europuolueeseen (ks. Raunio 1997).

Ryhmähaastattelutekstissä etenkin aitojäsen-positiossa nuorsuomalaisten mobilisoitumisen esitetään liittyvän osaksi kansallisuus—kansainvälisyys -kysymystä. Kiinnostavaa on se, että nuorsuomalaisten tavoite suomalaisuuden ja kansallisidentiteetin uudistamisesta liittyy *pelkästään aito- ja ydinjäsenpositioissa* esitettyihin argumentteihin. Nuorsuomalaisten representoidaan mobilisointuneen siksi, että "kansallisidentiteetti oli kadoksissa" tai että etabloituneet puolueet olivat urautuneet entisen Neuvostoliiton painostuksen alaisena, eivätkä kyenneet vastaamaan kansainvälistymisen haasteeseen.⁹² Neuvostoliiton painostuksen alaisena olemisella viitataan mahdollisesti suometumiseen, joka ilmeni erityisesti niin sanotussa Paasikivi-Kekkosen linjassa ja suhteessa ulko- ja sisäpoliittisiin linjanvetoihin (ks. esim. Jussila ym. 1995).

Seuraavassa aineisto-otteessa nuorsuomalaisten mobilisoituminen representoidaan aito- ja ydinjäsen-positioissa eräänlaisena vastareaktion ja (näennäisen) loogisena seurauksena "kansallisuus-

⁹² Ks. 'kansallisen identiteetin' määrittelyyn ja käsitteistämiseen liittyvistä aspekteista Saukkonen 1998.

identiteetin kadoksissa olemiselle" (ks. Perelman 1996, 62-64). Argumenttia perustellaan tosiasiaan "laman myötä fiilikset daun" vetoamalla. Näin siis "kansallisen identiteetin kadoksissa oleminen" ja nuorsuomalaisten aktivoituminen esitetään peräkkäisyysiteen kautta: nuorsuomalaisten liikkeellelähtö on kansainvälistymistendenssin seurausta. Tämä seurauksista lähtevä argumentaatio voi näyttää siinä määrin itsestään selvältä, ettei se välttämättä edes kaipaa sen enempiä perusteluja (vrt. Perelman 1996, 95).

*Hja: "Mitä mieltä työ muut ootte tästä...Kun Liisa⁹³ sano tästä eurooppalaisuudesta ja suomalaisen identiteetin uudistamisesta?
Päällepuhetta, haastateltavat aloittavat samaan aikaan
Hva 2: ["Kyl niinkun samaa mieltä"]
Hja: ["Aatellaan, et kun tuli eeuu ja oli niinku aika"]
Hva 3: ["Mä kuulin sen sieltä selvästi silloin."]
Hva 2: "Joo. Et kun se on aikaisemmin sanottu, et kun tämmönen uusi nuorsuomalaisuus syntyi niin kansallisuusidentiteetti oli aika pahasti kadoksissa..."
Hja: ["Mmm."]
Hva 2: ["ja laman myötä menny aivan fiilikset daun..."]
Hva 1: ["Joo."]
Hva 2: ["sit sitten tuli ma...tuli jääkiekon maailmanmestaruus, mikä oli varmaan yks semmonen käännekohta..."]
Hva 4: [naurahdus]
Hva 2: ["et sen saman nousu, huuma, tavallaan sen uuden identiteetin etsintä, se oli hyvin nuorsuomalaista. Mä uskon että siinä on hirveän paljon sitä meidän nimeä."]
Hva 3: ["Joo. Kyllä."]
Hva 2: ["Et täs toisaalta oli tämmöstä uusisänmaallisuutta, mikä...oli hyvin erilaista..."]
Hva 3: ["Joo."]
Hva 2: ["kuin se perinteinen isänmaallisuus."]
(RH 2)*

Edellisessä argumentaatiossa rakennetaan myös "jääkiekon maailmanmestaruudesta" ja "sen noususta ja hurmasta" eräänlainen ennakkotapaus tai analoginen malli, johon nuorsuomalaisuuden asosioidaan liittyvän. Tällaiseksi jäljiteltäväksi malliksi ei kuitenkaan kelpaa mikä tahansa toiminta tai toimija: jäljittelemme niitä, joita ihailemme ja joilla on auktoriteettia tai yhteiskunnallista arvostusta (vrt. Perelman 1996, 125). Argumentin seurauksena nuorsuomalaiset representoidaan eräänlaisena myyttisenä sankarina, joka rohkeudeltaan, "nousultaan" ja "huumaltaan" eroaa muista (yhteiskunnallisista toimijoista) ja joka tämän ominaisuuden johdosta kykenee ratkaisemaan myyttisen ongelmatilanteen (kansallisidentiteetin kadoksissa olemisen) (vrt. Tarasti 1994m 83).

Nuorsuomalaisten tapa käsittää kansallinen identiteetti representoidaan eräänlaisena *kulttuurisena tuoreena kosketuksena*: "uusisänmaallisuutena, joka ymmärtää kansallisuuden kansainvälisyyden

⁹³ Nimi muutettu.

kautta" — ja joka eroaa valtakulttuurisesta, (tavallisen) kansan tavasta käsittää kansallinen identiteetti (ks. Mannheim 1972, vrt. Mickelsson 1997, 136). Kansallisen identiteetin tärkein sisältöarvo ei enää olekaan itse suomalaisuuden ja kansallisten asioiden arvostamisessa, vaan pikemminkin päinvastoin: mitä kansainvälisempi olet, sitä (nuor)suomalaisempi olet. Näin kansallisuuden vaikiintuneesta käsityksestä erotetaan se puoli, joka siihen on totuttu liittämään ja se representoidaan muista elementeistä koostuvana kuin on monesti ajateltu (ks. Perelman 1996, 150, vrt. kuitenkin Kolbe 1996).⁹⁴ Argumentin seurauksena legitimoidaan alistussuhde 'kansainvälisten' ja 'ei-kansainvälisten' suomalaisten välille ja sijoitetaan nuorsuomalaiset eräänlaiseen sivistyneistön asemaan (vrt. esim. Alapuro 1998).

Kansallisuus—kansainvälisyys -kysymyksen osalta näyttää ensi alkuun siltä, että argumentti kansallisen identiteetin uudistamisesta suunnataan universaaliyleisölle, laajalle suomalaisten joukolle, jonka voi ajatella hyväksyvän tavoitteen kansallisen identiteetin uudistamisesta. Asian tärkeyttä siis perustellaan vetoamalla siihen, miten suuremman määrän ihmisiä oletetaan ajattelevan (yleinen mielipide). Toisaalta nuorsuomalaisten representoidaan edustavan nuorta, kansainvälistä kokemusta hankkinutta sukupolvea, joka esimerkiksi ulkomailta töihin Suomeen palatessaan havahtui huomaamaan pysähtyneisyyden ja ryhtyi näiden kokemusten määrittämänä uudistamaan suomalaista yhteiskuntaa (vrt. Penttilä ym. 1994, 50). Näin ollen näyttää siltä, että argumentti suuntautuu erityisyleisölle: sille "nuorten suomalaisten" joukkioille, joka on valmis hyväksymään edellä esitetyt ehdot. Tämän representaation ideologisena seurauksena ('hyvään' ja) ajanmukaiseen 'ihannekansalaisuuteen' yhdistyvät kansainvälisyys, ulkomailla hankitut avartavat kokemukset ja näkemykset sekä tietty kansainvälinen 'kompetenssi' (ks. myös Penttilä ym. 1994, 50-51).

Lasch (1995, Pekosen 1998, 155-156 mukaan) pelkää kansainvälistymisen tuottavan uudenlaista elitismiä. Taloudellisen ja poliittisen eliitin maailmankatsomuksessa korostuvat tänä päivänä valmius globaaliin liikkuvuuteen, kansainvälisyyden arvojen, kuten kielitaidon, kansainvälisen habituksen ja kansainvälisen urbaaniuden ihannoiti sekä sitoutuminen kansainvälisiin organisaatioihin. Joillekin tällainen kansainvälistyminen saattaa kuitenkin merkitä muutosta, joka lisää eriarvoisuutta (ks. myös Castells 1997, vrt. myös Vähätalo 1997). Suomalaisten keskuudessa asenteet globalisaa-

---

⁹⁴ Nuorsuomalaisten kansallidentiteetin määrittelytapa sivuaa 60-luvun vasemmistoradikaalin opiskelijapolven määrittelyitä. Molemmat korostivat määrittävänsä kansallisuuden kansainvälisyyden kautta, "kansainvälisyys on rakennettu kansallisuuteen sisään"-tyylisesti (ks. Kolbe 1996).

tioon ja integraatioon ovat Väyrysen (1999, 67-68) mukaan polarisoituneet siten, että siihen suhtaudutaan myönteisesti yhteiskunnan keskuksessa ja kriittisesti sen laita-alueilla. Puoltajia ovat erityisesti kaupungissa asuvat, akateemisesti koulutetut ja porvarillisesti ajattelevat miehet.

11. TAVOITTEIDEN SEURAUKSET, SAAVUTUKSET JA TULEVAISUUS

11.1 Tavoiteargumentaation seuraukset

Sukupuolvidiskurssi ja sivistyneistödiskurssi

Poliittisen puolueen tai minkä tahansa sosiaalisen ryhmittymän jäsenten itsemäärittelyistä rekonstruoitavissa oleva väestöryhmäkategoriassa ilmoittaa, minkä väestöryhmän — tietyn spesifin tai eriytyneen ryhmän tai laajemman väestöryhmän — asioita puolue /muu ryhmittymä ajaa (Mickelsson 1997, 132). Argumentaatioteorian valossa saman asian voisi ajatella siten, että joskus 'ideaaliyleisö' voidaan kuvitella tai tuottaa tietynlaisena eliittiryhmänä (esimerkiksi akateemisten tutkijoiden foorumi), kun taas toisinaan ideaaliyleisöksi nähdään enemmän ja vähemmän 'kaikkien järjellisten ihmisten' muodostama yleisö (van Eemeren et al 1987, 212). Suunnattaessa puolueen viesti, sanoma tai poliittinen puhe niin sanotulle eliittiryhmälle, argumentoitaessa erityisyleisölle, on oleellista se, että erityisyleisö ei voi vakiintua: se on enemmän ja vähemmän vain hetkellinen 'universaaliyleisön' ruumiillistuma (emt., 218).

Nuorsuomalaisten Hamilo (1999a) raportoi Taloustutkimuksen kannattajakyselyn tuloksista ennen eduskuntavaaleja 1999 todeten, että "nuoret ja yrittäjät eivät ole meitä hylänneet". Hamilo kirjoitti, että "olemme edelleen alle 30-vuotiaitten miesten neljänneksi suurin puolue" — "suurten" eli SDP:n, kokoomuksen sekä keskustan ja vihreiden jälkeen. Hamilo (1999a) määritteli nuorsuomalaisten ihanteelliseksi kohderyhmäksi "asettuneen sivistyneistön", kuten kasvukeskuksien korkeakoulutetut, yli kolmekymppiset, perheelliset, omistusasunnossa asuvat ja Suomen Kuvalehden lukijat (ks. myös esim. Nuorsuomalaiset — tekeminen kannattaa aina 1997, Nuorsuomalaisten missio 1997).

Ryhmähaastattelutekstissä nuorsuomalaisten ihannekohderyhmän — ja samalla identiteetin — määrittelyt kytkeytyvät lähes kaikkiin tarkastelun alla oleviin teemoihin (ks. edellä). Ei voi siis ajatella, että kohderyhmän tai yleisösuhteen määrittelyt nousisivat ikään erillisinä tai tekstissä selkeästi määritettyinä esiin (vrt. esim. Mickelsson 1997). Nuorsuomalaisten (ihanne)kohderyhmä(t) ja myös yleisösuhteeseen liittyvät konstruktiot representoidaan varsin spesifisti rajaten sekä lähes koko teemaattisen repertuaarin ja kaikki lähtökohtaiset argumentaatiopositiot tavalla tai toisella lävistäen. Ihannekohderyhmän representaatioiden valossa voisi ajatella, ettei nuorsuomalaisessa politiikassa

pyritä tavoittamaan laajaa yleisöä, vaan tietty, tarkoin kriteerein rajattu joukko (vrt. Perelman 1996, van Eemeren et al 1987, 217-219).

Temaattisen repertuaarin poikkeuksellisen vahvasti lävistävät diskurssit, tietyllä tapaa järjestäytyneet argumentaatio- ja representaatiotavat, nimeän *sivistyneistödiskurssiksi* ja *sukupuolvidiskurssiksi*. Nämä diskurssit ilmentyvät esimerkiksi sellaisten edellä esiteltyjen teemojen, kuten historiallisten myyttien, kansallisen identiteetin uudistamisen, nuorsuomalaisista saavutusten ja arvo- ja asenne- lähtökohtien osalta. Sivistyneistödiskurssi kytkeytyy tavalla tai toisella kaikkiin lähtökohtaisiin argumentaatiopositioihin. Myös sukupuolvidiskurssista on nähtävissä representaatioita kaikissa lähtökohtaisissa argumentaatiopositioissa, mutta voimakkaimmin se nousee esille aitojäsen-positiiossa sekä myös ydinjäsen-positiiossa. Molemmat diskurssit tuottavat eräänlaista muiden ylä- tai ulkopuolelle asettautumisen positioita, joista käsin nuorsuomalaisesta politiikasta argumentointia rakennetaan. Samalla sekä sivistyneistö- että sukupuolvidiskurssiin sisältyy vahva pyrkimys määrittää yhteiskunnallisten toimijoiden *valtasuhteita* uudelleen, oli sitten kyse sukupolvien välisestä vallan- jaosta tai 'sivistyneistön' ja 'tavallisen kansan' välisistä valtasuhteista.

Nuorsuomalaisten mobilisoitumisen ja puolueen perustamisen representoiminen ikä- ja sukupolvikysymyksenä nousee vahvasti esille etenkin aito- ja ydinjäsen-positioissa: nuorsuomalaisten representoidaan mobilisoituineen nuorten protestin ja vaihtoehtoisen ajattelun seurauksena. Myös rivi- ja tuorejäsen-positioissa argumentoidaan, ettei nuorsuomalaisia olisi ylipäättäen syntynyt ilman nuoren ikäluokan liikettä. Sukupolvijärjestyksen ja siihen liittyvien valtasuhteiden muokkaamiseen liittyvissä tavoitteissa nuorsuomalaisten projekti representoidaan sekä oman sukupolven että tulevien sukupolvien hyödyksi koituvana. Voi ehkä myös ajatella, että kaikissa lähtökohtaisissa argumentaatiopositioissa esiin nousevan puolue- ja politiikkakritiikin myötä nuorsuomalaisuus liitetään "poliittisesti kodittomaksi" sanottuun nuoreen ikäpolveen. Palosen (1993b, 179) mukaan sukupolvien peräkkäisyyteen tai puheeseen aikalaisista, edeltäjistä ja seuraajista vetoavassa argumentoinnissa viitataan 'kuolevaisuuden' ja 'syntyväisyyden' faktisuuteen. Sitä on helppo naturalistisesti absolutisoida esimerkiksi siten, että muiden yksilöiden (tai ryhmien) kanssa yhteismitaton elämä funktionalisoidaan vaatimalla esimerkiksi uhrautumista tuleville sukupolville.

Nuorsuomalaisten sukupolvi- ja rivi- ja tuorejäsen-positioiden voimakkaita lähtökohtia voi katsoa Rahkosen ja Roosin (1992, 115) tulkintojen kautta. 'Suomalaista älyllistä eliittiä' edustaa heidän mukaansa tyypillisimmillään humanistinen tiedemies, filosofi tai kirjailija ja iältään 50-70-vuotias mies. Ruostetsaari (1992) on vastaavasti jakanut suomalaisen eliitin hallitsevat ryhmät politiikan, hallinnon, elinkeinoelämän, järjestöjen, joukkotiedo-

tuksen, tieteen ja kulttuurin eliitteihin. Ruostetsaaren (emt., 296) mukaan suomalaisen valtaeliitin ytimen muodostavat korkeammin koulutetut, suurempituloiset, Etelä-Suomessa asuvat ja nuoruutensa viettäneet, poliittisesti oikeistolaisemmat ja kodin kulttuuripääoman suhteen parempiosaiset miehet, joiden keski-ikä on 51 vuotta. Suomalaisessa valtaeliitissä on kaksi vahvaa sukupolvea: sodanjälkeisen jälleenrakennuksen ja suuren murroksen sukupolvet (emt., 174). Ruostetsaaren (emt., 295-298) mukaan suomalainen valtiokeskeisyys on kietonut yhteiskuntaryhmiä ja niiden eliittiryhmiä yhteen, ja erityisesti omistuksen suhteen valta on keskittynyttä. Tietyin varauksin voisi puhua suomalaisesta suljetusta valtaeliitistä. Se on suljettu siinä mielessä, että ylin kerrostuma on selvästi yliedustettu ja alimmat aliedustettuja, vaikka toisaalta minkään ylimmäkään kerrostuman ei erityisesti dominoi.

Alasuutari (1998, 161) ja Alapuro (1998) nimittävät reflektiivistä tapaa puhua kansasta ja kansakunnasta älymystö- tai sivistyneistöpuheeksi. Tämä puhe on itsereflektiivistä puhetta valtiosta ja kansakunnasta; siinä arvioidaan ja kritisoidaan kansakuntaa sekä esitetään uusia visioita. Samalla pyritään virittämään kuulijoissa pohdintaa tai ehdottamaan uutta ajatustapaa tai toimintalinjaa, mutta toisaalta samanaikaisesti legitimoimaan vallitsevaa asiaintilaa tai käytäntöjä (ks. myös Kivi-vuori 1996, vrt. kuitenkin Saukkonen 1998). Reflektiivisellä puheella tuotetaan puhujalle itselleen eräänlaista sivistyneistön (tai älymystön) puhujapositionia. Luonnehtimalla "tyypillistä suomalaista" puhuja voi nostaa omaa arvoaan ja osoittaa 'kulttuurikriittisellä' kyvyllään potentiaalista nousuaan 'tavallisen kansan' yläpuolelle (ks. Alasuutari 1998, 267, vrt. kuitenkin Saukkonen 1998).

Asettautumalla (Suomea ja suomalaisia) ulko- tai yläpuolelta katsovaan positioon puhuja tuottaa itsensä "sivistyneistön" tai "älymystön" edustajana ja asettaa kuvauksena ja arviointinsa kohteeksi "kansan". Sivistyneistön positioista on perusteltua ja ikään kuin legitimoitua esittää esimerkiksi, miten Suomea tulisi hoitaa, mikä on kansakunnan henkinen tila ja suurimmat ongelmat ja mihin suuntaan kansakunta on muuttumassa (Alasuutari 1998). Alasuutarin (1998, 182) mukaan 1990-2000-luvun sivistyneistö on nyt samaan tapaan eurooppalaisuuden ja suomalaisuuden välissä kuin se oli aikaisemmin, esimerkiksi 1800-luvun lopun kansallisromanttisessa hengessä, (epäkansallisen) yläluokan ja kansan välillä (ks. kuitenkin Saukkonen 2000). Lukeneiston jäsenet asettavat itsensä suomalaisuuteen sisällyttämiensä piirteiden ulkopuolelle, tai paremminkin yläpuolelle (ks. Saukkonen 1997, 343).

Ryhmähaastattelutekstissä etenkin aitojäsen-positioissa yhdeksi keskeiseksi teemaksi nousee kysymys suomalaisuuden uudistamisesta ja lama-ajan hätätilassa tarpovasta suomalaisesta kansasta.

Suomalaista kansaa ja sen henkistä tilaa yhteisönä "kuviteltaessa" (vrt. Andersen 1989) tullaan representoineeksi nuorsuomalaiset 'tavallisen' suomalaisten yläpuolelle, eräänlaiseen etujoukkion tai revisionistisen edelläkävijän rooliin. Näin legitimoidaan ja ylläpidetään 'sivistyneistön' ja (tavallisen) 'kansan' välistä alistussuhdetta, vaikkakin 'kauniisti' artikuloituna (vrt. Jokinen, Juhila & Suoninen 1993, 43). Kivivuoren (1996, 125) mukaan Suomessa niin sanottuun hegeliläiseen perinteeseen kiinnittyvään psykopoliittikkaan on liittynyt taipumus tulkita kansan "todellista" tahtoa ja halu osallistua kansallista identiteettiä uudistavaan tulkintatyöhön.⁹⁵

Viholliset

Lappalainen (2000, 252) huomauttaa, että kun poliittiset toimijat määrittelevät vihollisia, kohteita, josta he haluavat erottautua, ne tekevät sen jollakin poikkeuksellisella ja huomiota herättävällä tavalla. Vastustajien tai vihollisten osoittaminen ja niiden konstruointitapa on intensiivinen keino profiloitua tyyllillisesti. Täten yksi tapa tunnistaa tyylejä on kysyä, rakentavatko poliittiset toimijat ystävä—vihollinen -suhteita ja jos sen tekevät, niin millä lailla. Kuvaa voi täsmentää kysymällä, millaisina ne näkevät vihollisen tai kohteen, josta ne haluavat sanoutua irti ja millaisen toimintatyylin ne tätä kautta itselleen muokkaavat. (ks. myös Harle 1995, Laine & Peltonen 2000).

Ryhmähaastattelutekstissä hyvinvointivaltiojärjestelmään tavalla tai toisella liittyviksi nuorsuomalaisten vihollisiksi representoidaan "holhoava" hyvinvointivaltio, "isoveli-instituutio", "SAK" (ammattiyhdistysliike), "YLE", "yhteiskunnan eri instituutiot" (joilla käsittääkseni viitataan nimenomaan hyvinvointivaltioon liittyviin instituutioihin), "valtionyhtiöt", "isojen kabinetit", "kokoomus", "demarit", sekä yleisemmin "konsensus-periaatteen" mukaisesti toimiva koko poliittinen kenttä (vrt. Lappalainen 2000, Laine & Peltonen 2000, Harle 1994). Pekosen (1991, 82) mukaan poliittiseen konsensukseen sisältyy sellainen poliittisesti vaikea ja "hallitsematon" ongelma kuin samankaltaistuminen. Samankaltaistumisen toinen puoli on erojen häviäminen politiikan sisällöissä.

Argumentaatiopositiosta riippumatta nuorsuomalaisten vihollisiksi representoidaan siis vanhat ja perinteiset puolueet (ja niiden toimintatapa) — niistä siis halutaan perustavalla tavalla erottautua (vrt. Perelman 1996, 61, Palonen 1993, 1997). Puolueitten kritiikki ja vihollismäärittely näyttää

---

⁹⁵ Apon (1998, 89) mukaan niin kutsuttu suomalaisuuden stigmatisointi perustuu pitkäkestoiseen asetelmaan, jossa ideologista ja poliittista valtaa käyttävien eliittien suhde hallittuihin, kansaan tai tyypillisiin suomalaisiin, on ollut jännitteisempi kuin mitä on haluttu nähdä.

liittyvän oleellisesti kokoomukseen, aatteellisesti lähellä ajateltavissa olevaan ryhmään (ks. esim. Smolander 2000). Sukupolvi-akselilla vihollisiksi representoidaan vallan kahvassa kiinni olevat ikäluokat, esimerkiksi "suuret ikäluokat" tai aitojäsen-positiossa tarkemmin eriteltynä "keski-ikä ohittaneet miehet" (ks. myös Penttilä ym. 1994, 44-48, Hamilo 1998c). Näyttää myös siltä, että sukupolvijärjestykseen liittyviksi ja sukupolviylivaltaa pitäviksi vihollisiksi mielletään ne valtiolliset *instituutiot tai ajattelu- ja toimintamallit*, joita vanhempien sukupolvien ajatellaan edustavan.

Ystävät

Ryhmähaastattelutekstissä nuorsuomalaista me-henkeä ja identiteettiä kuvaa uusi ja uudistettu Suomi, jonka keulakuvassa ovat itse nuorsuomalaiset. Nuorsuomalaisten edustamaan "uuteen Suomeen" liitetään "nuoruus" (tai nuorekkuus), "vapaasti toimivat markkinat", "järjestelmistä karsittu hyvinvointivaltio", "yrittäjät", "sivistyneisyys", "kansainvälisyys", "kaupunkilaisuus" ja etenkin "pääkaupunkiseutulaisuus" (ks. luku 13), "liberaalius" ja "oikeistolaisuus" (vrt. Laine & Peltonen 2000, 312). Nämä toimijat tai ilmiöt representoidaan siis nuorsuomalaisten ystävinä. Aito- ja ydinjäsen-positioiden nuorsuomalaisten ystäviksi määritetään myös "akateemiset" ja "keskiluokka".

Huolimatta nuorsuomalaisten vahvasta puoluekriitikistä ja perinteisiä puolueita (toiminta- ja menettelytapojen) vastaan protestoinnista näyttää siltä, että myös perinteisistä puoluepoliittisista löytyy jossain määrin myös "ystäviä". Puoluepoliittisella kentällä ainakin jonkinlaisiksi samastumisen kohteiksi representoidaan erityisesti tuore- ja rivijäsen-posiitioista liberaalit ja aito- ja tuorejäsen-posiitioissa tietyin varauksin myös vihreät, joskin heitä kritisoidaan "systeemiin mukaan menemisestä". Kyseisistä puolueista tehdään eräänlaisia ennakkotapauksia tai malleja, johon päättelyä nojataan ja joiden avulla jäsennetään (kuulijoille) tuntematonta todellisuutta (ks. Perelman 1996, 120, vrt. myös Kurunmäki 2001, 149). Argumentoitaessa esimerkkien avulla oletetaan tiettyjä säännönmukaisuuksia, joiden konkretisointeina esimerkit toimivat. Nuorsuomalaisten kohdalla voi ajatella konkretisointien viittaavan ehkä vihreiden osalta organisoitumismalliin, (aluksi) löyhään organisointiin ja "protestiliikkeeseen" sekä poliittisen kulttuuriin uudistamisvaatimukseen. Liberaalisen kansanpuolueen kohdalla samastuminen viittaa ehkä "pienpuoluemaisuuteen" ja "oppositiomaisuuteen". Oleellista tässä argumentointimuodossa on valitun esimerkin kiistattomuus: johtopäätös nojaa juuri sen todellisuuteen ja todenperäisyyteen (Perelman 1996, 121).

Kysymystä nuorsuomalaisten ystävästä voi pohtia Rädyn (2000) esittelemien suomalaisten nuorten sukupolven (puolue)poliittisen sitoutumisen suunnista. Rädyn (emt., 54-56) mukaan suomalaiseen,

nuorten sukupolvien liberaaliin oikeistoon⁹⁶ kuuluu ympäristötietoisia ja markkinahenkisiä kaupunkiliberaaleja, jotka ovat irrottautuneet vanhan politiikan vastakohta-asetelmista. Ryhmän "oikeistolaisuus" ilmenee hyvinvointivaltion joustavuuden lisäämisen ja yksilön vapauden vaatimuksissa. Ryhmän mielestä valtiota tarvitaan nykyistä vähemmän talous- ja sosiaalipolitiikan aloilla, mutta enemmän ympäristö- ja ihmisoikeuskysymyksissä. Ay-liikkeeseen suhtaudutaan vähintäänkin varauksella. Oikeistoliberaalit pitävät vihollisinaan perinteistä vasemmistoa, konservatiivista oikeistoa, ja "koko jämähtänyttä poliittista systeemiä". He kuvaavat edustavansa "humaania ja liberaalia oikeistoa" (vrt. esim. Hamilo 1998a). Poliittisella kartalla liberaali oikeisto asettuu mielipiteidensä perusteella vanhan politiikan akselilla oikealle, uuden politiikan akselilla vastaavasti uusvasemmiston suuntaan (ks. Rätty 2000, 54-56).

Markkinaliberaalien ryhmä⁹⁷ koostuu Rädyn (2000, 57-58) mukaan sen sijaan voimakkaasti oikeistolaisista, talouden ensisijaisuutta painottavista markkinahenkisistä individualisteista, joiden politiikan avainsanoja ovat vapaus, talous ja tehokkuus. Vaaliagendat rakentuvat vanhan politiikan talouskysymyksistä ja mukana on kärkevää hyvinvointivaltion kritiikkiä. Ryhmässä kannatetaan valtion velan pikaista lyhentämistä, valtion yhtiöiden yksityistämistä ja mahdollisuutta ansaita, jolloin tuloerojen kasvua pidetään välttämättömänä. Hyvinvointivaltion nähdään lamaannuttavan kansalaisia "passivoivia tukia" jakamalla. Ay-liikkeen valta halutaan vähentää minimiin. Markkinaliberaalien vihollisia ovat sääntely, korporaatiot ja verot; "hyysääminen", "tasapäistäminen", "holhous" ja usein koko valtio. Markkinaliberaalit edustavat Rädyn mukaan oikeistolaisempaa ajattelua kuin mikään valtapuolue tällä hetkellä Suomessa.

11.2 Saavutukset

Kohti nuorsuomalaista suuntaa

Ennen eduskuntavaaleja 1999 nuorsuomalaisten Penttilä väitti nuorsuomalaisten tehneen palveluksen kokoomukselle: nuorsuomalaisten ilmestyessä puoluepolitiikan kentälle kokoomuslaisten linja selkiytyi. Nuorsuomalaisten ja kokoomuslaisten yhteistyö kariutui Penttilän mukaan siihen, että nuorsuomalaiset aktiivit olivat lähtöisin politiikan ulkopuolelta, jolloin ajatus vanhaan puolueeseen

---

⁹⁶ Rädyn tutkimusaineistossa 'liberaaliin oikeistoon' kuului nuoren sukupolven kansanedustajaehdokkaista "citykeskustalaisten" piiristä, SKL:stä ja RKP:stä sekä osasta vihreitä (ks. Rätty 2000, 56).

menemisestä tuntui mahdottomalta. Ennen vaaleja Penttilä esitti tavoitteekseen kasvattaa nuorsuomalaiset hallituskokoiseksi puolueeksi. (ks. Pakarinen 1998).

Eduskuntavaalitappion 1999 jälkeen nuorsuomalaisten Penttilä piti puolueen kannatuksen hiipumista seurauksena nuorsuomalaisten yhteiskunnallisen kysynnän lakkaamisesta ja "Suomen reipastumisesta" (ks. Grünthal 2000, vrt. myös Vuorinen 1998b, Hamilo 1999d). Penttilä (1999b) totesi: "Niin kauan kuin nuorsuomalaiset olivat ainoita, jotka puhuivat peruuttamattomasta yhteiskunnallisesta muutoksesta, erotuimme muista. Kun muut tunnustivat murroksen, päättyi meidän olemassaolomme tärkein perusta". Nuorsuomalaisten "operaatio isänmaa" täytti tehtävänsä, jolloin sekä puoluerakisteristä eroaminen että puolueen lakkauttaminen olivat Penttilän mielestä perusteltuja. Maaseutukunnista tai -kaupungeista tulleet puoluejäseneet kuitenkin kyseenalaistivat näkemyksen ja näistä näkemyseroista syntyi puolueen viimeisessä puoluekokouksessa jäsenten välinen riitamielinen yhteenotto (ks. Tuohinen 1999).

Ryhmähaastattelutekstissä argumentaatiopositioista riippumatta nuorsuomalaisten saavutukseksi esitetään se, että huolimatta nuorsuomalaisia kohtaan esitetystä kritiikistä heidän uudistuksellisia ajatuksiaan on kuunneltu ja ne on otettu osaksi esimerkiksi muiden puolueiden ohjelmia. Suomalaisen yhteiskunnan representoidaan muuttuneen puolueen myötä "nuorsuomalaiseen suuntaan". Argumentin seurauksena nuorsuomalaiset esitetään eräänlaisena myyttillisenä sankarina, jotka rohkeudeltaan ja kyseenalaistavuudeltaan eroavat muista ja jotka näiden ominaisuuksien johdosta kykenevät ratkaisemaan ongelmatilanteen — uudistamaan suomalaista yhteiskuntaa (vrt. Tarasti 1994, 83). Nuorsuomalaisten argumentoidaan eräällä tapaa 'fatalistisesti' täyttäneen ainakin jossain määrin ikään kuin "ylhäältäpäin annetun" tehtävänsä (ks. myös Grünthal 2000, Penttilä 1999b, vrt. van Eemeren et al 1987, 89).

Hva 2:(...)"tää ohjelma oli erittäin hyvä, mitä nuorsuomalaisilla oli tässä. Ja sitten mitä Kaisakin⁹⁸ sano tässä, niin minusta tässä, tässä todellakin nytkin kun tuolla näissä keskusteluissa olin mukana niin tuli monta sellasta asiaa, mitkä ois suoraan vois sanoo kopioitu, on kopioitu niinkun nuorsuomalaisten ohjelmista...et kun ne on tavallaan isompien suulla lausuttu, niin..."]

Hva 1:["Niin."]

Hva 2:["sillon ne menee läpi."]

⁹⁷ Rädyn tutkimusaineistossa 'markkinaliberaalien' ryhmään kuului kokoomuslaisia ja nuorsuomalaisia (ks. Rätty 2000, 57).

⁹⁸ Nimi muutettu.

Hva 1: "Niin siis toisaalta se on niinkun tehny niinku osan TEHTÄVÄSTÄÄN siis sillä tavalla että niinku...et ei se oo ollu turhaa, koska se on ihan sama mitä kautta se menee mutta"]

Hva 4: ["Kuhan se vaan menee läpi"]

Hva 1: ["Niin kuhan se vaan menee läpi (naurahdus). Mut se on sinänsä vaan niin jännä sillä lailla että huomata että siis ihan niinku täs parin vuoden aikana kun mä oon ollu mukana, niin silloin alussa kuuli paljon enemmän niinkun...niinkun semmosia että...sellasta niinku negatiivista niistä asioista mitä oli. Ja nyt sitten se onkin laimentunu koko ajan."]

(RH 1)

Voi ajatella, että käytettäessä edellisen kaltaista fatalistista puhetta tullaan samalla mitätöineeksi nuorsuomalaisten 'yhteiskunnallinen' ja toiminnan tarve ajanjaksona, jolloin yhteiskunta on joko muuttunut "haluttuun" suuntaan tai kansalla menee hyvin. Näin ollen on myös mahdollista "selittää" puolueen kannatuksen hiipumista (näennäisen) loogisesti seurauksena tehtävän täyttämisestä tai yhteiskunnallisen kriisin ohittumisesta — kyseisten ilmiöiden välinen yhteys esitetään toinen toistaan seuraavana peräkkäisyysiteenä (ks. Perelman 1996, 93, van Eemeren et al 1987, 89). Aitojäsen-positiossa representoidaan myös, että kun "laman pahin selkä on taittunut, on keskiluokka (= kohderyhmä) on palannut ruotuunsa, eikä tarvetta kapinointiin enää ole". Tämä todellisuuden rakenteeseen perustuva argumentti lähtee liikkeelle vallitsevan todellisuuden eri osien välisistä suhteista. Otaksumalla yhteiskuntamuutos ja ihmisten hyvinvoinnin kasvu lamavuosien jälkeen eräänlaiseksi objektiiviseksi rakenteeksi, perustellaan puolueen kannatuksen hiipumista.

Puolueen kannatuksen hiipumisen selittäjäksi representoidaan siis yhteiskunnan "todellisuus": laman ohittuminen ja ihmisten tyytymättömyyden laantuminen — ja nuorsuomalaisten "protestipuolueen" kysynnän lakkaaminen (vrt. van Eemeren et al 1987, 229-231). Aitojäsen-positiossa tämän esitetään osaltaan implikoivan myös sitä, että nuorsuomalaisten 'oikea' paikka ei sittenkään ollut puoluepolitiikassa. Tämänkaltaista asioiden objektivisointia, minän ulkopuolistamista ja oman toimijuuden kieltämistä, voi pitää keskeisenä kielenkäyttöön kietoutuvana vallankäytön muotona (ks. Fairclough 1992, 67-68). Toisaalta argumentin voi ajatella liittyvän myös eräänlaiseen 'itsetodisteluun', jonka kautta pyritään lieventämään esimerkiksi vaalitappiosta aiheutunutta pettymystä.

Ydin-, tuore- ja rivijäsen-positioissa nuorsuomalaisten tärkeäksi saavutukseksi (puoluepolitiikan kentällä) representoidaan myös se, että nuorsuomalaisten esimerkin myötä *nuoret (ikäluokat) tai "nuorenmieliset ajatukset"* ovat tulleet näkyvimmiksi edustuksellisessa politiikassa. Samalla esitetään myös sukupolvien 'liikkeeseen', kulttuuriseen otaksumaan tukeutuva representaatio siitä, että vain nuorten sukupolvien protestoinnin ja toiminnan myötä voi ylipäätään muodostua uusia yhteiskunnallisia liikkeitä tai poliittisia ryhmittymiä, jotka kyseenalaistavat valtakulttuuriset arvot ja he-

gemonisten instituutioiden välittämät yhteiskunnalliset 'totuudet' (vrt. Mannheim 1972, Virtanen 2001b, vrt. myös Palonen 1993b, 192). Seuraavassa aineisto-otteessa ydinjäsen-positiiossa argumentoidaan nuorsuomalaisten tuoneen nimenomaan puoluepolitiikkaan uuden aspektin: vasta sen jälkeen, kun nuorsuomalaiset mobilisoituivat, puoluepolitiikassa kiinnostuttiin yleisemmin nuorista ja nuorten ajatuksista. Voi ajatella, että tämä argumentin seurauksena vedotaan sukupolvijärjestyksen mukaisiin (oletettuihin) epäoikeudenmukaisuuksiin ja representoidaan nuorsuomalaisten saavutus vallitsevien valta- ja alistussuhteiden uudelleen muokkaajana puoluepolitiikan kentällä (vrt. Fairclough 1992, 67, Bourdieu 1991).

Hva 3: "Vaan vasta, vasta sen jälkeen kun nuorsuomalaiset rupes reuhaamaan, niin nuoret rupes olemaan kiinnostava ja..."

Hva 1: ["Mmm."]

Hva 3: [" ja kokoomus on satsannut mut, vieläkään mä tiedä onks tullu tietoja nykyisellään lukumääristä mutta, se on äärimmäisen, kattokaa kepun puoluekokouksest televisioist"]

Hva 5: "Niin."

Hva 4: "Joo."

Hva 1: "Kyllä."

Hva 3: "Tai kattokaa kattokaa demarien puoluekokoukses..."

Hja: ["Kyllähän se näkyy eduskunnassakin."]

Hva 3: ["ne on surullisia näkyjä...ainoa mis on ollu vauhtia ja menoä, on tämä."]

RH 2

Uudistajasta uhriksi

Nuorsuomalaisten kansanedustaja Tarkka (1999, 227-228) kuvaa nuorsuomalaisten tehtävää ja roolia seuraavasti: "Nuorsuomalaisen puolueen tehtävä oli tuoda ei-poliittisia ihmisiä politiikkaan, älykkäitä tyyppejä kantamaan vastuuta Suomesta. Me olimme elitistinen liike, emmekä häpeä sitä. Jos ihmiset haluavat, ettei kansan johdossa ole fiksuja ihmisiä, niin minkäs teet". (ks. myös Hamilo 1999c).

Ryhmähaastattelutekstissä sekä nuorsuomalaisten kannatuksen hiipumisen että eduskuntavaalitapion 1999 esitetään johtuneen äänestäjistä, perinteisiin toimintatapoihin taipuvaisen kansan tahdosta (vrt. Hamilo 1999c, Tarkka 1999, 227-228). Lamasta nousun ja ihmisten hyvinvoinnin kasvun esitetään implikoivan nuorsuomalaisten "kysynnän" lakkaamista, jolloin näiden tapahtumien välille konstruoidaan näennäisen looginen peräkkäisyyside. Kun tietyt todellisuuden tekijät liitetään toisiinsa tunnustetulla sidoksella, voidaan kehitellä argumentaatiota, joka mahdollistaa siirtymisen yleisesti hyväksytyistä sellaiseen, mikä halutaan saada hyväksytyksi (vrt. Perelman 1996, 93-94). Argumentointien seurauksena tuotetaan kuvaus 'kansasta', joka pahimman kriisivaiheen jälkeen

ollutkaan valmis liittymään nuorsuomalaisten sivistysprojektiin, ja näin ylläpidetään 'sivistyneistön' ja 'kansan' välistä alistussuhdetta (ks. Fairclough 1992, Apo 1998, ks. myös Hamilo 1999e).

Kaikissa lähtökohtaisissa argumentaatiopositioissa etabloituneiden ja hallitsevien puolueiden argumentoidaan kuitenkin omaksuneen nuorsuomalaisten poliittisen ohjelman pääajatuksia ja seuranneen heidän esittämiään uudistuksellisia ajatuksia. Aitojäsen-positiossa esitetään nuorsuomalaisten edesauttaneen uudenlaisen 'politiikan teon tavan' imeytymistä poliittiseen kulttuuriin. Nuorsuomalaisten vaikutuksesta representoidaan perinteiseen politiikkaan liittyvän (mihin tahansa kysymykseen) "vastaamisen" sijasta ryhdytyn vastaamaan nuorsuomalaisten esittämiin 'oikeisiin' kysymyksiin. Tästä nuorsuomalaiset eivät kuitenkaan ole saaneet "sulkaa hattuunsa". Argumentin seurauksena nuorsuomalaisista rakentuu kuvaus eräänlaisena uhrina. Nuorsuomalaisia ajatuksia on hyödynnetty ja omaksuttu osaksi yhteiskunnallista uudistusprosessia, mutta nuorsuomalaiset eivät ole siitä hyötynneet.

Hva 1: ["mutta mut se...et kun mä oon ainakin kokenu, et nuorsuomalaisten rooli on esittää ne oikeet kysymykset..."]

Hva 3: ["Joo. Nimenomaan."]

Hva1: ["ja pakottaa, silloin ehkä viime kädessä, ei saa...niinku on käynytkin ...että emme ole saaneet sulkaa omaa hattuumme siitä, että meidän kysymiin kysymyksiin on ehkä haettu... jopa jopa niinku oikeita vastauksiakin..."]

Hva 3: ["Nimenomaan. Joo."]

(RH 2)

Suonisen (1993, 143-144) mukaan niin sanotun uhripuheen tehokkuuden perusteella voi olettaa, että kulttuurimme sisältää voimakkaan moraalisen idean siitä, että vain ne, joilla on mahdollisuus valita, ovat vastuussa teoistaan. Ydinjäsen-positiossa representoidaan kuvaus subjektimaisesta, mutta luonteeltaan hierarkkisesta ja muuttumattomasta 'suomalaisesta yhteiskunnasta', jossa "ei hyväksytä vaihtoehtoisuutta" eikä "anneta kaikkien kukkien kukkia". Kun nuorsuomalaisten tätä vallitsevaa tilaa vasten esitetään edustavan "liberalisteja" ja "individualisteja", rakennetaan samalla kuvaus nuorsuomalaisista eräänlaisena edelläkävijämäisenä uhrina, joka joutuu vetäytymään vallitsevien, hierarkkisten ja muuttumattomien olosuhteiden alla (vrt. Suoninen 1993, 55, Kivivuori 1996).

Seuraavassa aineisto-otteessa aito- ja ydinjäsen-positioissa esitetään, etteivät nuorsuomalaiset olisivat voineet ylipäätään toimia toisella tavalla. Nuorsuomalaisten lähtökohdat representoidaan "epäpoliittisina" ja tämän ominaisuuden seurauksena esitetään argumentti siitä, että 'epäpoliittisena' toimijana ei voi toimia puoluepolitiikan kentällä. Argumentti on sinänsä loogisesti kestävä, mutta tietenkin voi kysyä, kuinka 'epäpoliittisena' toimijana "voi" ylipäätään rekrytoitua poliittiselle kentälle

(vrt. kuitenkin van Eemeren et al 1987, 231). Palonen (1993b, 133) huomauttaakin, että poliittisen luennan perspektiivissä epäpolitisointi ei ole itsenäinen ajatusfiguuri, vaan politikoinnin strategia, joka haluaa politikoinnin rajaamista tietyille pelikentille. Epäpolitisoituva politikointi on Palosen mielestä merkittävä etenkin silloin, kun se suuntautuu politiikan rajaamiseen vakiintuneesti politisoidun sektorin alueeseen (ks. myös Palonen emt., 172-173).

Hva 2: "Ja lähtökohdiltaan, jos kun aattelee, et olisko asiat voinu tehdä toisin, niin ei kauheen toisin, koska se oli lähtökohta oli tää..."

Hva 1: ["Mmm."]

Hva 2: ["niin epäpoliittinen et..."]

Hva 3: ["Et kyl..se..et tulee niinku mieleen se, et onks se tämä yhteiskunta sit semmonen, tämä suomalainen yhteiskunta, et se niinku...lätkäsee nuoren ihmisen ja nuoren puolueen, täytyy..."]

Hva 1: ["Kyllä. Kyllä."]

(RH 2)

Edellisessä aineisto-otteessa aito- ja ydinjäsen-positioissa subjektivisoidaan 'suomalainen yhteiskunta' oliomaiseksi toimijaksi, joka asetetaan vastuuseen sekä "nuoren ihmisen" että "nuoren puolueen" kaltoin kohtelemisesta (vrt. Palonen 1993b, 25). Argumentin seurauksena 'nuori puolue' (nuorsuomalaiset) representoidaan 'suomalaisen yhteiskunnan' uhriksi. Samalla olosuhteita objektivoidaan ulkopuolistetaan omaa minää ja toimijuutta sekä myös vastuuta puolue toiminnan koettelemuksista: vastuun kantaa 'suomalainen yhteiskunta'. Mielenkiintoisella tavalla rakennetaan myös analoginen sidos 'nuoren ihmisen' ja 'nuoren puolueen' välille. Voisi ehkä puhua metaforisesta ilmauksesta, jossa 'nuori puolue' (nuorsuomalaisia) ja 'nuoret ihmiset' ilmentävät saman asian eri puolia. Argumentin voi ajatella kohdistuvan universaaliyleisölle: nuorten tukemista ja kannustamista yhteiskunnallisella areenalla voi pitää yleisesti hyväksyttynä otaksumana, etenkin kun ollaan huolissaan nuorten ihmisten politiikka- ja puoluevastaisuudesta (ks. esim. Jääsaari ja Martikainen 1992).

11.3 Tulevaisuus

"Politiikkaa lähellä se ei ole"

Ryhmähaastattelutekstissä representoidaan argumentaatiopositioista riippumatta sen puolesta, ettei nuorsuomalaisuus puolueen hajoamista huolimatta "häviä mihinkään". Tämänkaltainen puhe korostuu etenkin aitojäsen-positiossa. Seuraavassa aineisto-otteessa aito- ja ydinjäsen-positioissa painotetaan, ettei nuorsuomalaisuus vaalitappion tai mahdollisen puoluekierrosta poistumisen myötä "lakkaa" tai muutu miksikään. Tietyllä tapaa itsetodistellen esitetään, että sen sijaan nuorsuomalai-

suus tulee muodossa tai toisessa jatkumaan — mutta "politiikkaa lähellä se ei ole". Samalla kuitenkin pyritään argumentoimaan sen puolesta, että nuorsuomalaisen avainkokemus tai aikalaiskokemus on niin vahva, ettei se ole puolueorganisaation lakkaamisen myötä poispyyhittävässä — vaikka 'virallinen politikointi' päättyisikin (vrt. Mannheim 1972, 103-104).

*Hja: "No miten te näette **tulevaisuuden**..nyt niinkun nuorsuomalaisina, sekä niinku oman **henkilökohtasen** että sitten tämän **liikkeen**?"*

Tauko

Hva 1: "Ööö, kuten Pirkko Pirkko⁹⁹ sano, että kun hän heräsi vaalien jälkeisenä aamuna ja nipisti itseään ja totesi, että olen edelleen nuorsuomalainen (naurua)..."]

Yleistä naurua

Hva 1: ["niin kaikkina tulevina aamuinakin herää samalla lailla (naurahdus)."]

Hva 2: "Joo, kyllä."

Hva 3: "Joo."

*Hva 2: "Et kyl kyl mä nään hirveen **voimakkaasti** sen, että tämä, oma oma öö, puolue, (naurahdus) niin, mikä se, se on niinku, et se ei ollu meidän kanava. Uusia kanavia, uusia ideoita, uusia toimintamuotoja **syntyy**. Ei ei kun heti ensin pitää..."]*

Hva 1: ["Mmm."]

*Hva 2: ["**vetää** vähän henkeä. Jotenkin mulla on semmonen olo, et täs porukas on kuitenkin semmonen **draivi**, et, **joku muoto AIVAN** varmasti..."]*

Päällekkäistä puhetta, epäselvää

*Hva 2: ["tulee kanssa siihen. Me keksitään **mikä se on**, en osaa niinku konkreettisesti sanoa, mutta, **politiikkaa** lähellä se ei oo (naurua)."]*

(RH 2)

Aitojäsen-positiiossa nousee siis vahvasti esiin poliittisen vaihtoehtottomuuden korostaminen: nuorsuomalaisilla ei esitetä olevan 'puolueen jälkeistä' poliittista "sijaisryhmää". Argumentaation seurauksena mahdollisuus kuulua muihin puolueisiin (ennen tai) jälkeen nuorsuomalaisen kuvataan mahdottomana. Kiinnostavaa on kuitenkin se, että 'politikointiin' mieltyneiden ja politiikan "kestävyyslajiksi" mieltävien nuorsuomalaisen puolueen jälkeisiksi potentiaalisina puoluepoliittisen sitoutumisen vaihtoehtoina esitetään kuitenkin kokoomus sekä toisaalta vihreät (ks. myös Hamilo 1999a). Kokoomusta tai vihreitä pidetään 'oikeampana' vaikutuskanavana niiden nuorsuomalaisen osalta, jotka mieltävät politiikan "kestävyyslajiksi", toisin sanoen taipuvat siis 'perinteisen politiikan' kaavoihin. Argumentaation seurauksena voi ajatella rakentuvan representaation siitä, että arvoja asennelähtökohdiltaan nuorsuomalaiset voi ajatella sekä kokoomukselle että vihreille ainakin jossain määrin läheiseksi.

*Hva 1: ["Et politiikka on **kestävyyslaji**, tähän on kuullu just jostain suunnasta..."]*
(myöntelevää äännähtelyä)

Hva 3: ["On. Kyllä."]

Hva 1: ["ja se oli just semmonen, mitä niinku ite aatteli, et ugh (naurahdus)..."]

⁹⁹ Nimi muutettu.

Hva 4: ["Ja sitten just se, et jos jos nuor, **nuorsuomalaiset** muuttuu **kestävyysslajiks**, niin se menettää sen kaiken..."]

Hva 1: ["Silloin se **ei ole** se juttu enää...."]

Hva 4: ["Enää."]

Hja: "Joo."

Hva 1: ["Sit (epäselvä sana) **oikeampi** on vaikutuskanava on **ehkä** sitten **KOKOOMUS** tai..."]

Hva 4: ["Mut näkeehän sen **vihreistä**. Vihreet vihreet oli varmaan niinkun tiettyssä mielessä **samantyyppinen** porukka..."]

Hva 3: ["Kyllä. Oli. Oli. Oli."]

Hva 4: ["silloin alussa...."]

Päällekkäistä puhetta, epäselvää

Hva 1: ["Mutta nyt niille..."]

Päällekkäistä puhetta, epäselvää

Hva 4: ["Mutta ne on myös saanu osittain säilymään, mut kyl se muuttuu koko ajan..."]

(RH 2)

(Puolue)poliittisen sitoutumisen kestävyys

Keskeistä nuorsuomalaisten arvo- ja asennelähtökohtien sekä puolueyhteisön yhtenäisyyden kannalta on se, että kun aitojäsen-positiossa representoidaan muihin puolueisiin liittyminen mahdottomana 'ennen tai jälkeen nuorsuomalaisten', niin rivi- ja tuorejäsen-positioissa sitoutuminen muihin puolueisiin representoidaan mahdollisena. Etenkin rivijäsen-positiossa poliittisen sitoutuneisuudelle esitetään sellaiset "varavaihtoehdot" kuin keskusta, RKP tai kokoomus. Voikin ehkä ajatella, että rivijäsen-positiossa nuorsuomalaisuuteen ei liitetä mitään sellaista uutta, joka olisi tarjonnut "poliittisen kodin" tai radikaalisti erottanut nuorsuomalaisia muista puolueista. Toisaalta on kysyttävä, miksi sitten ylipäätään liitettiin *juuri* nuorsuomalaisiin? Koettiinko sen kannattamat arvot ja asenteet 'sopivana' koosteena etabloituneiden puolueiden edustamista arvoista?

12. POLIITTINEN SUBJEKTIVITEETTI

12.1 Nimeäminen

Palonen (1997, 239) kirjoittaa puolueen tai poliittisen yhteisön lähtökohtiin liittyvästä "nimeämisestä" tai "henkilöittämisestä". Puolueiden nimiä ei siis "löydetä" objektiivisesti tai objektista, vaan kohteille *annetaan* nimiä (vrt. Kelomäki 2001). Nimien valinnaisuus merkitsee Palosen mukaan sitä, että nimillä on aina poliittinen ulottuvuutensa: toisin nimeäminen on aina mahdollista ja se, miten jokin kohde nimetään, on vähintäänkin mahdollinen konfliktin lähde ja usein nimenomaisen kiistan lähde. Palosen (Palonen 1997, 211, ks. myös 1993a-b) mielestä puolueen nimi on retorisesti tarkasteltuna samalla merkki sekä itseymmärryksestä (eetos), viitteestä erityiseen yleisösuhteeseen (paatos) että lyhenteenä puolueen linjasta (logos). Puolueen käsite on luonteeltaan monikollinen, viitatessaan puolueiden väliseen konfliktiin ja vastaavasti eetos, paatos ja logos ovat aina relatiivisia, suhteessa puolueiden väliseen kilpailuasetelmaan (vrt. Bourdieu 1991, Aarnio & Palonen 1995, 4-6).

Nuorsuomalaisen puolueen nimeämiseen liittyi vahva ennakkolataus: puolue nimettiin vuosisadantakaisen nuorsuomalaisten ryhmittymän mukaan. Nimeäminen tapahtui suuressa määrin *Ultimatum isänmaalle* -kirjan (1994) kirjoittaneiden Penttilän ym. esittämän 'vaihtoehdon' mukaisesti. Varesen (2000) mukaan 1800- ja 1900-lukujen vaihteen vanhasuomalaiset, silloisten nuorsuomalaisten mittelypari, nimittivät itseään "kansalliseksi keskustaksi" ja pitivät nuorsuomalaisia oikeistolaisempina puolueena. Monissa asioissa tämä saattoi pitää paikkansa, mutta tästä huolimatta nuorsuomalaisuuden voi katsoa olleen yleensä liberaalimpi ja vanhasuomalaisten konservatiivisempi osapuoli. Nuorsuomalaisuuden asettamat tavoitteet vastasivat vanhasuomalaisuutta enemmän sitä yhteiskuntamallia, joka Suomessa toteutui ja niitä arvoja, joiden mukaan uusi yhteiskunta muotoutui. Nuorsuomalaisuuteen on harvoin jälkikäteenkään suhtauduttu kielteisesti, päinvastoin kuin moniin (oletettuihin) vanhasuomalaisuuden piirteisiin. Vares (emt., 12) toteaaakin, että mikäpä uudistusliike epäroisi valitessaan esikuvaansa näistä kahdesta, kun toisessa on sana 'nuori' ja toisessa 'vanha'.

Ryhmähaastattelutekstissä aito- ja ydinjäsen-positioissa puolueen nimeäminen vanhan nuorsuomalaisuuden mukaisesti representoidaan oikeutettuna ja historiallisesti perusteltuna. Vanhalla nuorsuomalaisuudella ja omalla nuorsuomalaisuudella nähdään olevan runsaasti yhtymäkohtia. Sellaisiksi nimetään muun muassa "edistyksellisyys", "rohkeus", "muutosvoima", "reformisuus" sekä vastaavanlaisen yhteiskuntamurroksellisen tilanteen tuottamat toimintaehdot (vrt. Kurunmäki 2001,

149, ks. luku 10). Myös rivi- ja tuorejäsen-positioissa nuorsuomalaisten nimeytyminen esitetään oikeutetuksi ja historiallisesti kuvaavaksi. Vanhan nuorsuomalaisuuden mukaan nimeytyminen representoidaan oikeutetuksi myös sen vuoksi, että se luo vanhemmille sukupolville — ennalta ehkä hieman harhaanjohtavasta nimestä, *nuorsuomalaisista*, huolimatta — 'oikeanlaisia' assosiaatioita nuorsuomalaisten toiminnasta ja vastakohtaisuuksista 'vanhasuomalaisuuteen', "mikä kaikkee jarrutti", nähden. Yhtäällä painotetaan vanhan nuorsuomalaisten roolia Suomen itsenäistymisessä ja Venäjän venäläistämistoimenpiteiden vastustamisessa 1800- ja 1900-lukujen taitteessa. Voi ajatella, että näin argumentaatio kohdistetaan universaaliyleisölle: kuka vastustaisi Suomen itsenäistymiseen ja itsenäiseen asemaan liittyvää arvokkuutta (vrt. van Eemeren et al 1987, 221).

Seuraavassa aineisto-otteessa ydinjäsen-positiossa asetetaan nuorsuomalaisten nimen oikeutus kuitenkin kyseenalaiseksi suhteessa vuosisadantakaiseen nuorsuomalaisuuteen. Eduskuntavaalitappion 1999 jälkeisessä tilassa puolueen tulevaisuus on kyseenalaistunut, ja voi ajatella, että tämän vuoksi epäily nimen oikeutuksesta tulee ymmärrettävämmäksi.

*Hva 1:..."et niinku et...niinku sillä tavalla tottakai historiaperspektiivillä ihmiset, ihmiset jotka on niinku ollu hirvittävän eteviiä, akateemisia ja viisaita on niinku kattonu taaksepäin, että me olemme sitten niinkun näitä tämän vuosikymmenen nuorsuomalaisia. Että sinänsä niinku, se on hirveen upee nimi ja niinku, niinku tota sillä lailla kunnioitettava mut jotenkin mulla on niinku ihan viime aikoina tullu semmonen, et se on KUITENKIN NIMI, jonka ihmiset on ottanu. Että siis sillä lailla että, että mitä se sitten niinkun on, että onks se tuol niinku ylimäärästäkin **gloriaa**. Siis sillä tavalla että et onks se niinkun tavallaan...niinkun **liikaakin**...siis jotenkin kanonisoitu tai sillä tavalla (...) nehän on vaan niinku katsoneet taaksepäin ja päättäneet että **me olemme** juuri nyt näitä nuor, tämän, siis sillä tavalla että eihän se ole mikään siis, kaikki tämmöset **nimet**, mitä ihmiset antaa asioille, niin nehän aina joku jossain vaiheessa **antanu**. Että tota että niinku eihän se ole niinku mikään sellanen että **jumala** sanoi ylhäältäpäin että nyt te olette nuorsuomalaisia. Et et siinä mielessä niinku, että...et osittain sillä on niinkun semmosta, gloriaa ehkä sieltä tuhatyheksänsataaluvun alusta sellastakin, mitä al alkuvaiheessa varsinkin jouduttiin paljon **perustelevaankin**."*

(RH 1)

Aineisto-otteessa representoidaan nuorsuomalaisten historiallisen taustana ja nimeämisen 'oikeutusta' ja samalla esitetään epäily siitä, onko nykyajan "etevien" ja "akateemisten" ihmisten, nuorsuomalaisten, itselleen antama nimitys sittenkään oikeutettu. Nuorsuomalaisiksi nimeytymisen arvellaan tuottaneen jopa 'epäoikeutettua' gloriaa siinä tilanteessa, kun puoluetta on vaadittu tilille yhteyksistään vanhaan nuorsuomalaisuuteen (vrt. Goffman 1986). On hyvä kysyä, vieritetäänkö samalla syytös nuorsuomalaisten "kanonisoimisesta" ja liiallisesta "glorifioimisesta" puolueen perustajäsenten ja nimeäjien harteille? Edellä esitetyn epäilyksen voi kuitenkin ainakin osittain ym-

märtää eduskuntavaalitappion jälkeisenä reflektiivisenä pohdintana: olisiko sittenkin pitänyt "odottaa vähemmän".

12.2 Subjektiparadigma

Liike vs. puolue

Puolueet on usein ajateltu politiikan paradigmaattisiksi subjekteiksi, joihin muiden organisoituneiden ryhmien poliittisuus suhteutetaan. Tämän identiteettiteesin mukaan puolueet voivat kuitenkin Palosen (1993b, 33) mukaan toimia vain 'poliittisissa tarkoituksissa', jolloin kiistetään puolueen epäpolitisoitumisen mahdollisuus. Tämä johtaa Palosen mielestä helposti identifioinnin kääntymiseen: poliittinen tarkoitus on yhtä kuin puolueiden toiminnan tarkoitus. Pekosen (1997a, 32) mukaan viimehetkisen suomalaisen poliittisen kulttuurin murroksessa kaikki puolueet ovat ajautuneet tilanteeseen, jota voi kuvata puolueena olemisen eksistentiaalisena ongelmana. Puolueet tietävät itsekin, etteivät ne ole entisten joukkopuolueiden kaltaisia, ja siksi ne eivät ole enää halunneet esiintyä perinteisen puolueen leima harteillaan.

Uusimmat puolueet eivät välttämättä edes ilmaise itseään puolueena vaan erityyppisin kiertoilmaisuin, kuten liike, vaihtoehtoliike, kansaliike, kansalaisliike jne. (Pekonen emt., vrt. Rehn 1989, 146). Sitä mukaa kuin puolueet ovat menettäneet todellisuudessa liikeluonnettaan ja tulleet yhä enemmän pelkästään valtaorganisaatioiksi, sitä ponnekkaammin ne ovat pyrkineet luomaan itsensä kuvaa liikkeinä. Ilmosen (1998, 36) mukaan organisatorinen toiminnan rationalisaatio toteutuu liikkeen järjestäytyessä ja kiinnittyessä yläpäästään valtioon. Sitä kautta opitaan vastapuolen toimintatapoja ja omaksutaan niitä omiin toimintakäytäntöihin (vrt. Bourdieu 1990, 1991). Liikkeet ajan kuluessa muuntuvat toimintaihanteidensa vastakohtiksi: hierarkkisiksi ja ylhäältä alas johde- tuiksi byrokraattisiksi "koneistoiksi".

Pekosen (1997a, 22-23) mukaan Suomessa löytyy myös piirteitä länsieurooppalaisesta vaalipuolueistumisesta. Suomalaiset puolueet ovat tosin Pekosen mielestä pikemminkin jonkinlaisessa joukkopuolueen, kaaderipuolueen ja vaalipuolueen välisessä tilassa. Muutospaineiden rinnalla Suomen puoluejärjestelmän pysyvyyteen on vaikuttanut neljän pääpuolueen asetelma, jossa vähintään yksi tai kaksi puoluetta on ollut oppositiossa kahden tai kolmen muun muodostaessa hallituksen rungon. Tyytymättömyys hallitukseen on voinut purkautua opposition kannattamisena vaaleissa sillä tuloksella, että oppositiosta on siirrytty vuorostaan hallitukseen, joka on puolestaan on ehkäissyt tyyty-

mättömyyden kasautumista. Myös protestiänten sitominen osaksi normaalia etabloitunutta poliittista järjestelmää on tapahtunut ottamalla esimerkiksi SMP ja vihreät hallitukseen: näin pysyviä protestisaarekkeita ja -leirejä ei ole päässyt syntymään. Myös monipuoluejärjestelmä ja suhteellinen vaalitapa ovat puoluejärjestelmän "sirpaloitumisen" lisäksi madaltaneet uusien yrittäjien ja uutta hakevien äänestäjien kynnyksiä. Lisäksi puoluejärjestelmä on "soluttautunut" syvälle suomalaiseen yhteiskuntaan: valtioon, kuntiin, pankkitoimintaan, elinkeinoelämään, työnantaja- ja työntekijäjärjestöihin, MTK:hon, mediaan jne.

Nuorsuomalaisen puolueen perustamiskokouksessa marraskuussa 1994 Penttilä perusteli nuorsuomalaisten puolueeksi organisoitumista siten, että "nuorsuomalaisuus järjestyy puolueeksi, koska muut keinot eivät enää riitä" (ks. Tarkka 1999, 43). *Nuorsuomalaiset — tekeminen kannattaa aina* -ohjelmassa (1997, ks. myös Penttilä ym. 1994, Penttilä 1998) nuorsuomalaisten tehtävää ja tarkoitusta kuvattiin siten, että (tarkoituksena on) "kanavoida päteviä, nuorsuomalaisesti ajattelevia ja perinteisiä puolueita vierastavia ihmisiä mukaan päätöksen tekoon. Olemme rakentaneet *liikkeestä* (kursivointi jm) verkostomaista organisaatiota (...) Nuorsuomalaiset r. p. on ainoa verkostoorganisaatiolla toimiva puolue Suomessa". Hyvärisen (1994, 32) mukaan 'liike' on ennen kaikkea poliittinen konstruktio; sana lisää poliittista arvoa järjestöjen nimiin, se liittää yhteen keskenään kiisteleviä projekteja ja toimii tämän jälkeen yksittäisten järjestöjen poliittisen toiminnan oikeuttajana ja ylevöittäjänä.

Puoluekokouksessa 1996 Penttilä kuvasi unelmapuoluettaan "*Greenpeacen ja vaaliorganisaation risteytyksenä*", erotuksena vanhojen puolueiden organisoitumisen tavalle. Toisaalta puoluekokouksessa todettiin nuorsuomalaisilla itsellään olevan edessä jonkinlainen puolueorganisaation vahvistaminen (Sippola 1996). Puoluekokouksessa 1997 Nuorsuomalaisen puolueen nimi vaihdettiin pelkäksi *nuorsuomalaisiksi*. Voi ajatella, että pyrittiin vahvistamaan kuvaa nuorsuomalaisista liikkeestä, vastoin käsitystä nuorsuomalaisista 'perinteisenä' poliittisena *puolueena*. Huonon menestyksen vuoksi 1996 ja 1997 euro- ja kunnallisvaaleissa puolueelle kehitettiin kaksi tulevaisuusstrategiaa. Tuolloin päätettiin hakea tukea muista puolueista, esimerkiksi keskustasta ja ryhdyttiin käyttämään vaaliorganisaatio-nimityksen sijasta nimitystä poliittinen puolue, joka "haluaa poliittista valtaa" (Tarkka 1999, vrt. *Nuorsuomalaiset — tekeminen kannattaa aina* 1997, *Kannustava hyvinvointiyhteiskunta* 2005 1994).

Ryhmähaastattelutekstissä nousee esille nuorsuomalaisten poliittiseen subjektiviteettiin liittyvä paradoksi. Vaikka nuorsuomalaiset toimivat puolueena konventionaalisessa puoluepolitiikassa, niin

etenkin aitojäsen-positiossa 'perinteisen' puoluepolitiikan ja puolueiden toiminta representoidaan "likaiseksi" tai "ällöttäväksi" (vrt. Palonen 1993b, 13). Voi ajatella, että nuorsuomalaisten poliittinen subjektiviteetti representoidaan aitojäsen-positiossa 'epäpoliittisuudessaan' tai 'politiikan vastaisuudessaan' "puhtaana" politiikkana. Omasta poliittisesta subjektiviteetista erotetaan perinteiseen parlamentaariseen politiikkaan ja poliittiseen peliin assosioitu "likaisuus", joka ikään kuin "pettää" todellisuutta (Van Eemeren et al 1987, 244, Perelman 1996, 143, vrt. Della Porta 2000, 238). Puoluepolitiikan likaisuus -otaksunan taustalle voi liittää useaan otteeseen todetun kansalaisten politiikka- ja puoluevastaisuuden ja sen epäilyksen, etteivät vakiintuneet puolueet kykene ratkaisemaan kaikkein vaikeimpia yhteiskunnallisia ongelmia, vaan puolueet ja poliitikot ovat pikemminkin kiinnostuneita omastaan kuin toisten hyvinvoinnista (ks. esim. Epävarmuuden aika 1995, Menestyksen eväät 1997, Erivauhtiset suomalaiset 1999, Pekonen 1997a, Martikainen & Pekonen 1996, 9).

Seuraavassa aineisto-otteessa aito- ja ydinjäsen-positioissa kuvataan nuorsuomalaisuutta ja sen suhdetta vallitsevaan puoluepolitiikkaan kategorisoinnin avulla. Nuorsuomalaisuus formuloidaan 'epäpoliittiseksi' ilmiöksi (vrt. Perelman 1996, 116). Nuorsuomalaisten kuvataan siis sekä ajattelumallinsa että toimintatapojensa puolesta eroavan kaikista muista (puoluepolitiikan) toimijoista.¹⁰⁰ Toisaalta korostetaan nuorsuomalaisten olleen *etenkin toiminnan alkuvaiheessa* tai *lähtökohdiltaan* epäpoliittinen tai politiikan vastainen. Voi ajatella, että samalla representoidaan menneisyyden (toiminnan alkuvaihe, lähtökohdat) ja nykyisyyden (tämä hetki) välistä eroa: politiikanvastaisuus ja epäpoliittisuus ovat kenties vaihtuneet joksikin muuksi.

Hva 4: "Onhan se koko puolueen muodostaminen, se että onko ylipäätään puoluetta, niin se on se ensimmäinen..."

Hva 1: ["Niin"]

Hva 2: ["Niin, mun mielest se on ehkä suurin semmonen tendenssi täs ollu..."]

Hva 3: ["On"]

Hva 1: ["Mmm"]

Hva 2: ["että silloin kun me alotettiin, me oltiin KAUHEEN epäpoliittisia ja jotenkin puolue oli suuri kirosana...."]

Hva 1: ["Kyllä"]

Hva 2: ["niinku Liisa¹⁰¹ totes. Ja, se että ei missään tapauksessa vaaliliittoja, eikä oikein..."]

Hva 1: ["Puolueet, et se julkisuus oli kyllä..."]

(päällekkäisiä puheenaloituksia, epäselvää)

¹⁰⁰ Palosen (1997, 28-29) mukaan politiikan subjektia (tekstistä) etsimällä voidaan paikantaa tietty paradigma sille, millaisesta politiikasta on kysymys. Palonen kuvaa ruotsalaisen sosiaalidemokraattisen puolueen 'työväenliikkeeksi' subjektivoimisen ja kutsuu subjektivoimisprosessia 'itsen kaunisteluksi'. Palosen mielestä on kyse tietynlaisesta 'politiikan allegorian' murtamisyrityksestä. Nuorsuomalaisen puolueen eräänä tärkeänä käynnistämismotiivina pidettiin puolueiden vastaisuutta ja "demokratian elvyttämistä" (ks. esim. Kannustava hyvinvointiyhteiskunta 2005, Penttilä ym. 1994, Tarkka 1999).

¹⁰¹ Nimi muutettu.

Hva 2: ["lehdistö oli hyhhyh, kaikki nuo sivistysjärjestöt, aivan kamalia ajatuksia, tämä perinteinen poliittinen kulttuuri".

(RH 2)

Edellisessä aineisto-otteessa aitojäsen-positiossa nuorsuomalaisuuden esitetään ilmentyvän 'epäpoliittisuutena'. 'Epäpoliittiseksi' ymmärretään sellainen konkreetti asia kuin vaaliliitoista kieltäytyminen, mihin nähden "kirosanoja," siis eräänlaisia "vihollisia", ovat 'julkisuus', 'puolueet', 'sivistysjärjestöt' ja 'lehdistö'. Abstraktimmalla tasolla viholliseksi määritellään koko 'poliittinen kulttuuri'. Edelliset 'viholliseksi' määrytykset liittyvät siis niihin ulottuvuuksiin, joihin (puolue)politiikan voi yleisesti ajatella olevan "likaisuudessaan" suomalaisessa yhteiskunnassa tunkeutunut (vrt. Lappalainen 2000, ks. myös Hamilo 1999c, Penttilä ym. 1994, Penttilä 1999a, Tarkka 1999).¹⁰² Samalla käytetään ei—eikä -retoriikkaa: nuorsuomalaisuudesta konstruoidaan vaihtoehto, joka tekee joko—tai -vaihtoehdot epäuskottaviksi ja epärealistisiksi (vrt. Palonen 1993b, 93). Jokisen (1999b, 134) mukaan puhujan pyyteettömyys korostuu myös, jos näyttää siltä, että puhuja on joutunut omien intressiensä vastaisesti kohtaamaan ja myöntämään tosiasiat, kuten tässä tapauksessa perinteisen puoluepolitiikan "pelisäännöt". Entisen kannattajan vastustajan kategoriasta lausuttu puhe on usein vakuuttavampaa kuin vain vastustajan.

Palonen (1993b, 73) määrittelee 'epäpoliittisen' siksi, joka pysyttelee politiikan ulkopuolella ja 'politiikan vastaiseksi' sen, joka politikoi politiikkaa vastaan. Koko ryhmähaastattelutekstiä katsomalla käy ilmi, että nuorsuomalaisten poliittista subjektiviteettia representoidaan sellaisilla kuvauksilla kuin 'politiikan vastainen' tai 'epäpoliittinen' *ainoastaan aitojäsen-positiossa*. Kiinnostavaa on siis se, että tämänsuuntaisia määrytyksiä ei nouse lainkaan esille rivi- ja tuorejäsen-positiossa eikä myöskään ydinjäsen-positiossa. Niissä nuorsuomalaiset representoidaan "korkeintaan" 'puolueitten vastaiseksi', ei siis 'politiikkaa' tai 'politisointia' sinällään, vaan *puolueita*, vastustavaksi (liikkeeksi tai puolueeksi).

Hva 4: ["et ainoo niinku oikeestaan, joka et kun tämmöstä kun puhutaan JÄLKIMODERNISTA yhteiskunnasta niinku, niinku et joka vähän niinku siihen, niihin uusiin tämmösiin juttuihin ne ois ikään kuin vastaamassa."]

Hva 1: "Mmm. Ja tavallaan niinku ehkä sillon ei puhuttu ees puolueesta, siis se ei ollu siis mitenkään niinku itsestään selvyys"]

Hva 4: ["Niin se oli idea"]

Hva 1: ["se oli liike, se oli liike ja ihmisten ryhmittymä et se ei ollu mitenkään sellasta niinku itsestään selvää, et siitä tulee puolue, koska nimenomaan se oli PUOLUEITTENVASTAINEN

¹⁰² Lundin (1997, 44) suorittaman jäsenkyselyn perusteella yli 70 prosenttia puolueen jäsenistöstä ei ole kuulunut muihin puolueisiin aiemmin.

liike, jolla yritettiin kanavoidsa niinku toimintaan ihmisiä puoluetoinnin ulkopuolelta. Elikä siis siinä mielessä nuorsuomalaiset ei oo koskaan ollu perinteinen puolue."

(RH 1)

Aito- ja ydinjäsen-posiatioissa nuorsuomalaisten 'todellinen' minä kuvataan 'liikkeeksi'. Argumentin lähtökohta on, että nuorsuomalaisten "ilmenemismuoto"(puolue) on toissijaista, jottain joka vain puutteellisesti heijastelee todellisuutta (liike) (Perelman & Olbrechts-Tyteca 1971, 435, van Eemeren et al 1987, 244). Kiinnostavaa on se, kuinka poliittisen subjektiviteetin määritykset poikkeavat rivi- ja tuorejäsen-posiatioissa. Vaikka nuorsuomalaisten *mobilisoituminen* representoidaan liikkeenä, niin aito- ja ydinjäsen-positioiden tapaan nuorsuomalaisten poliittista subjektiviteettia ei esitetä todellisesta minästä (liike) ja näennäisestä minästä (puolue) rakentuvaksi entiteetiksi.

Hyvärisen (1994, 32-33) mukaan yhteiskunnallinen liike on poikkeuksellisen vahvassa mielessä puheella tuotettua todellisuutta. Liike on olemassa, kun sen sanotaan olevan olemassa; kun niin väitetään olevan; ja kun sen uskotaan olevan olemassa. Käsite yhteiskunnallinen liike itsessään on metafora, kuva, joka yhdistää kaksi eri liikkumisen lajia. Joukkojen liike, mielenosoitus, protesti edustaa liikettä tilassa. On vaikea mieltää 'liikkeeksi' sellaista toimintaa, jossa ei rikota tavalla tai toisella vakiintunutta tilallista järjestystä vastaan. Mukana on siten tietty epäjärjestyksen ja arvaamattomuuden elementti (vrt. Melucci 1989). Liike ajassa on metaforan toinen välttämätön elementti; liike ei ole siis kuten etujärjestö, joka sanoo kaikissa tilanteissa puolustavansa jäsentensä etua. Liikkeelle on välttämätöntä määrittää menneisyys, josta on tultu, ja jokin tulevaisuuden tila, jota kohti ollaan menossa. Kertomus liikkeestä on kollektiivisen odotushorisonnin luomista ja sen manipulointia. (vrt. Melucci 1989).

Puoluepolitisoitumisen pakko

Ryhmähaastattelutekstissä nuorsuomalaisten organisoituminen puoluemallin mukaisesti esitetään kaikissa lähtökohtaisissa argumentaatioposiatioissa eräänlaisena 'vaihtoehdottomuutena' tai 'välttämättömyytenä' (vrt. Pekonen 1991). Etenkin aito- ja ydinjäsen-posiatioissa puoluepolitisoitumiseen pakkoon nähdään ikään kuin fatalistisesti johtaneen "realiteetit", "vaalit" — objektiiviset, ulkopuoliset tosiasiat, jotka samalla pakottavat nuorsuomalaiset "uhrautumaan" poliittisesti 'puhtaan' asian edestä (ks. van Eemeren et al 1987, 89). Rivi- ja tuorejäsen-posiatioissa poliittinen vaikuttaminen ja politiikan kentällä toimiminen esitetään *liike*-subjektina mahdottomaksi, 'realiteettien' vastaiseksi. Varteenotettavaksi poliittiseksi toimijaksi nousemisen argumentoidaan siis edellyttävän ja vaativan institutionaalisen puoluepolitiikan kentän osaksi organisoitumista (vrt. Palonen 1993b, 33). Puolue-

kehitys, perinteisen puoluemallin mukaan organisoituminen esitetään eräänlaisena legitimoivana valtakirjana sekä reittinä 'todelliseen' vaikuttamiseen ja poliittisen vallan hankkimiseen (vrt. Bourdieu 1986, 1991).

Asioiden objektivisoinnin, esimerkiksi minän ulkopuolistamisen ja oman toimijuuden kieltämisen, voi nähdä eräänä kielenkäyttöön kietoutuvana vallankäytön muotona (vrt. Fairclough 1992, 59, 67-68). Kun 'faktat' alkavat puhua puolestaan eli asiat saadaan näyttämään puhujista ja tulkinnoista riippumattomilta tosiasioilta, seurauksena on se, että toimijoiden rooli ja vastuu asioiden kulusta syrjäytyy (Jokinen 1999b, 140). Aitojäsen-positiossa nuorsuomalaisten puolueeksi organisoitumista perustellaan myös yleisöön, äänestäjiin, liittyvällä vaihtoehdottomuudella. Yleisöön vedoten nostetaan esille, että vaaliorganisaationa toimittaessa "ihmiset saavat epämääräisen kuvan" ja (vaaliorganisaatiolla) "ei ole legitimizeettää kovinkaan moneen asiaan". Näin ollen voi ajatella, että argumentaatio suunnataan universaaliyleisölle: ihmisille, jotka hyväksyvät väitteen puolueiden keskeisestä roolista politikoinnissa ja politiikassa (vrt. Lappalainen 2000). Voi myös ajatella, että samalla kiistetään politiikan ja poliittisuuden kontingenttius: deterministisellä tavalla se palautetaan — aiemmista 'epäpoliittisuus'- ja 'liike' -konstruoinneista huolimatta — nimenomaan parlamentaariseen puoluepolitiikkaan liittyväksi ilmiöksi (vrt. Palonen 1993b, 94, vrt. myös Lappalainen 2000).

Seuraavassa aineisto-otteessa aito- ja ydinjäsenpositioissa argumentoidaan, että "tässä yhteiskunnassa" on pakko toimia sen sääntöjen, normien ja realiteettien mukaisesti. 'Yhteiskunta' kuvataan eräänlaisena hallitsevana subjektimaisena oliona, joka "pakottaa" yhteiskunnan sisällä toimivat yksilöt tai ryhmät käyttäytymään tietyn kaavan mukaisesti (vrt. Palonen 1993b, 25, vrt. Perelman 1996, 62-63). Samalla kun käytetään vaihtoehdottomuus-retoriikkaa, tullaan kuitenkin hylänneeksi mahdollisuus poliittisuuden tai politiikan kontingenttiudesta. Nuorsuomalaisten edustama "kirkasot-saisuus", siis eräänlainen "tuore kosketus", representoidaan puoluepolitiikan kentällä eräässä mielessä 'valitettavana' ja 'irrelevanttina', joka on eliminoitava, "on vedettävä ne samat vehkeet niskaan" (vrt. Palonen 1993b, 94, Mannheim 1972, 108). Eräänlaista konsensuksen vahvistamista on aineisto-otteessa esille nouseva me-retoriikan käyttö. Sillä annetaan ymmärtää, että väitteen esittäjä(t) ei seiso väitteen takana yksin, vaan hän esiintyy laajemman joukon nimissä. Puhe 'meistä' luo kuvaa yhtenäisestä joukosta, joiden intressit ovat yhtenäiset (Jokinen 1999b, 139, ks. myös Saukkonen 1998, 215).

*Hja: "Mikä siihen niinku vaikutti sitten...tähän puolueeksi organisoitumiseen teidän mielestä?"
Hva 1: "No siis ehkä...realiteetit. Niin. Joo."*

Epäselvä kommentti: ["Mmm". "Joo".]

Hva 2: ["Ne kahdet epäonnistuneet vaalit, kunnallisvaalit ja eurovaalit, koska silloin me tajuttiin eurovaalien jälkeen, et MISSÄ tahansa vaaliliitossa meidän ehdokas olis menny läpi...."]

Epäselvä kommentti: ["Mmm".]

Hva 2: ["kun oltiin niin kirkasotsasia, ettei me haluttu mihinkään vaaliliittoon."]

Hva 3: "Joo."

Hva 1: "Plus sitten se, että kahden hengen kahden hengen eduskuntaryhmä, niin se myös oli aikamoinen realiteetti."

Hva 3: "Joo. Joo. Niin se osotti sitten se, että et, niin just et kun on olemassa tää yhteiskunta ja tää rakentuu PUOLUEEN TIETTYJEN TOIMINTOJEN VARAAN, niin sitten oli PAKKO ruveta käyttäytymään niitten mukana."

Hva 1: "Mmm."

Hva 4: "Et sit vasta oikeestaan vuoden yheksänkuus euro- ja kunnallisvaalien jälkeen silloin syksyllä, yheksänseittemän alussa niin niin jouduttiin katsomaan peiliin ja toteamaan, et jos me meinataan pelata poliittisilla pelikentillä, meidän on pakko vetää..."]

Hva 1: ["Mmm."]

Hva 2: ["ne samat vehkeet niskaan, mitä muillakin puolueilla on, et pärjätään samassa kaukalossa."]

(RH 2)

Edellisessä aineisto-otteessa aito- ja ydinjäsen-posiatioissa argumentoidaan, että nuorsuomalaisten puolueeksi organisoituminen on ikään looginen seuraus "realiteeteista", "vaaleista" ja "kahden hengen eduskuntaryhmästä" — nämä liitetään toisiinsa peräkkäisyysiteinä. Kun tietyt todellisuuden tekijät liitetään toisiinsa tunnustetulla sidoksella, voidaan kehitellä argumentaatiota, joka mahdollistaa siirtymisen yleisesti hyväksytystä ("realiteetista") sellaiseen, mikä halutaan saada hyväksytyksi. (vrt. Perelman 1996, 93). Poliittisessa puheessa on todettu käytettävän usein sen kaltaista retoriikkaa, jossa niin sanotuista universaaleista (esimerkiksi talouden) lainalaisuuksista tulee itsestään selvyyksiä (ks. Pekonen 1991, vrt. Perelman 1996, 29). Tämänkaltainen vaihtoehdottomuuspuhe rakentaa yhdestä vaihtoehdosta ja toimintatavasta mahdollisen tai järkevän. Samalla se tehokkaasti tukahduttaa alleen vaihtoehdotiset artikulaatiotavat (ks. Jokinen 1999b, 140, vrt. Phillips 1996). Jokisen (1999b, 141, 1994) mukaan vaihtoehdottomuuspuheen merkittävä seuraus on, että se tekee moraalisten kannanottojen pohtimisen turhaksi tai jopa naurettavaksi.

Seuraavassa aineisto-otteessa haastattelijan kysymykseen "miksi olette liittyneet nuorsuomalaiseen puolueeseen" esitetään aitojäsen-positiosta tarkentavat kysymykset "puolueeseen?". Tämä voisi viitata siihen, että aitojäsen-positiosta nuorsuomalaisuus koetaan jonain muuna kuin *puolueena*, esimerkiksi 'liikkeenä' tai muunlaisena sosiaalisena ryhmittymänä. Vaikka haastattelijan kysymykseen ei sinällään sisälly syytösfunktiota, niin oteesta esitetyt yksimieliset '(itse)todistelut' rakentavat haastattelijan kysymyksestä potentiaalisen syytöksen (ks. Suoninen 1993). Aineisto-otteessa nuorsuomalaisten puoluevastaisuus, "jäsenkirja" ja "puoluejäsenyys", kuvataan "punaisina vaatteina". Tämä puolestaan ilmaisee sitä, että ollaan tietoisia siitä, että representaatio voitaisiin tulkita

siksi "miltä se voi näyttää" (puolueuskollisuus, puolueemyötämielisyys) mutta "mitä se ei kuitenkaan todellisuudessa ole" (vrt. Pälli 1999, 208, vrt. myös Vuorinen 1998a). Perelmanilaisessa uudessa retoriikassa tällaista itsetodistelun varaan rakentuvaa 'todellinen minä vs. näennäinen minä' -kehittelyä nimitetään filosofiseksi vastinpariksi, joka retorinen voima on dissosiaatioon, erotteluun ja hylkäämiseen perustuvassa argumentoinnissa (Perelman 1996, 143-144, 150, ks. myös Suoninen 1993).

Hja:(...)"Et miksi olette liittynyt nuorsuomalaiseen puolueeseen? Tässä on tätä sivuttu tavallaan..."

Hva 1:"Puolueeseen?"

Hva 2:"Puolueeseen niin?"

Hva 1:"Siis.."

Hja:"Jäseneks."

Hva 1:"Hmm. Kyl siis sinänsä, ainakin itselleni varmasti nimenomaan se PUOLUEESEEN liittyminen, niin se oli yks vielä semmonen kynnyskysymys ja POHDINNAN PAIKKA. Et jotenkin, siis semmonen niinku, jäsenkirja, puolueuskollisuus on ollu semmonen, PUNANEN VAATE itselle, että, mut sitten taas ajatteli, että täs on nyt valittu tämä tie ja, ja siinä taas nämä raadolliset yksityiskohdat, kuten esimerkiks puolueen talous, tai nuorsuomalaisten talous, edellytti sitä, että maksaa jäsenmaksunsa. Et se oli mulle ainakin ihan tämmönen, et kerran kun oon nusu, niin tää nyt kuuluu tähän juttuun."

Hva 2:"Niin kai sitä sen verta tavallaan haluaa STRUKTUURIA omaan elämään, että kun kerran kuu, kokee kuuluvansa johonkin joukkoon, niin sit myös tämmönen MUODOLLINEN liittyminen..."

(RH 2)

Edellisessä aineisto-otteessa aitojäsen-positiossa vedotaan 'realiteetteihin' tai ulkopuolisiin tosiasioihin, kuten omaa toimijuutta hämärtäen "valittuun tiehen" (kuka valitsi?) tai "puolueen talouteen". Puolueeseen liittymistä perustellaan myös sillä, että se tuo "struktuuria omaan elämään" ja ikään kuin muodollisesti legitimoii oman nuorsuomalaisuuden. Tämän voi tulkita käsityksenä politiikan ja poliittisuuden epäkontingenttiudesta: vasta virallinen puoluejäsenyys ja toiminta puolueessa on politisointiin ja politikointiin oikeuttavaa 'politiikkaa' (vrt. Palonen 1993b, 94). Toisaalta herää kysymys, oliko nuorsuomalaisuus alkujaan "tarkoitettu" joksikin muuksi kuin 'viralliseksi politiikaksi'?

Kun haastatteliija seuraavassa aineisto-otteessa esittää kysymyksen "olisiko (puolueen) pitänyt toimia jotenkin toisin", vaihtoehdottomuuden diskurssi nousee jälleen esille. Aitojäsen-positiossa representoidaan, ettei Suomessa *puolueena* voi ylipäättään toimia toisin. Argumentin seurauksena kiinnitytään vahvasti 'perinteisen' parlamentaarisen puoluepolitiikan ehtoihin, ilman kontingenttiuskäsitystä 'poliittisen' ja 'poliittisen vaikuttamisen' mahdollisuuksista. Toisin sanoen: on siis välttämätöntä perustaa puolue tai liittyä siihen, jos haluaa vaikuttaa ja toimia poliittisesti.

Hja: "No olisiko tässä pitänyt toimia jotenkin *toisin* niinku., et kun oli puhe tästä ilmapiiirin muutoksesta ja. Miten näette tämän?"
 Hva 4: (huokaus) "Nii-in."
 Hva 2: "Se on kyllä hyvä kysymys, mä en oo kyllä vaan löytänyt siihen vastausta."
 Päällekkäistä puhetta, epäselvää
 Hva 4: "Ei ois varmaan sitä puoluetta *koskaan* pitänyt *perustaa* edes!"
 Hva 1: "Mmm. Niin. Ehkä siis vastaus se, että **PUOLUEENA** Suomessa yksinkertaisesti *ei voi* toimia *toisin* (naurahdus)..."
 Hva 3: ["Joo."]
 Hva 1: ["että tää niinku äm oo tee (MOT /jm), se tuli *koitettua*..."]
 Hva 3: ["Joo."]
 Hva 1: ["et se *väistämättä*, niin se *ajautuu* siihen."
 (...)
 Hva 4: ["koska se..ne *ihmiset*, jotka *toimii* siinä puolueessa, niin niitten **TÄYTYY** olla *tietynlaisia*."
 Hva 1: "Mmm."
 Hva 3: "Joo."
 Hva 2: "Pitää olla pikkusen byrokraatteja jos sitä aikoo, koska se puolue tavallaan., se sen ylläpitäminen ja, hoito niin sehän vaatii sitä, sen tyyppistä toimintaa, et piti olla vähän niinku semmonen järjestöjyrä, jotta jaksaa siinä olla."
 (RH 2)

Edellisessä aineisto-otteessa erityisen tehokas vakuuttamisen tapa nousee esille aitojäsen-positiassa esitetyssä "puoluetta ei olisi koskaan pitänyt perustaa edes" -lausumassa. Siinä tukeudutaan ääri-ilmaisun käyttöön, joka luo mielikuvan aidosta ja rehdistä näkemyksestä (vrt. Jokinen 1999b, 146). Samalla siinä ilmennetään aitojäsen-positiioon liittyvää ristiriitaa siitä, olisiko nuorsuomalaisista pitänyt toimia 'vain nuorsuomalaisina' eikä rekisteröityä lainkaan puolueeksi. "MOT" -vertauksen avulla esitetään representaatio alivoimalla vihollista (muut puolueet) vastaan taistelevista nuorsuomalaisista, joiden voitto (puoluepolitiikan kentällä menestyminen) on realiteetteihin, vastustajan ylivoimaan nähden mahdoton — "mikä oli todistettava" (MOT). Edellisessä aineisto-otteessa aitojäsen-positiassa esitetään myös kuvaus 'tyypillisistä' puoluepoliitikoivista ihmisistä, tietyssä mielessä siis nuorsuomalaisista "vihollisista" (vrt. Lappalainen 2000, Laine & Peltonen 2000). Vihollisina representoidaan "järjestöjyrät" ja "byrokraatit", jotka samalla (piilo)määrittävät nuorsuomalaisista vastakohtaksi ja joiden toimintatavat ym. nuorsuomalaiset perustavasti hylkäävät (vrt. Perelman 1996, 61, van Eemeren et al 1987, 244).

12.3 Metaforat

"Villi koiranpentu" ja "tilastopoikkeama"

Metafora eli vertauskuva on eräs rinnastukseen perustuva assosiativisen argumentoinnin tekniikka ja se perustuu kahden erillisen asian rinnastamiseen. Vertauskuvalla ominainen suuri argumentatii-

vinen tehokkuus ei kuitenkaan perustu näkyvän kahden ilmiön rinnastamiseen vaan metaforan erityiseen taipumukseen irrota alkuperästään ja vakiintua kielenkäyttöön (Summa 1995, 83, Perelman 1996). Palosen (1997, 15) mukaan metaforalla tarkoitetaan ilmauksia, joissa politiikkaa kuvataan muilla aloilla käytössä olevilla sanoilla (ks. myös Perelman 1996, 135).¹⁰³ Metaforan innovaatio syntyy siitä, että lausumassa luodaan epätavallinen ja odottamaton vaikutus.¹⁰⁴ Fairclough (1992, 194) huomauttaa, että kun tiettyjä asioita 'merkitään' jonkin toisen metaforan kautta mieluummin kuin toisen, myös todellisuutta konstruoidaan jollain tietyllä tavalla mieluummin kuin toisella. Faircloughin mukaan metaforat rakentavat laajalla ja perusteellisella tavalla tapamme ajatella ja toimia sekä tieto- ja uskomusjärjestelmiämme.

Ryhmähaastattelutekstissä nuorsuomalaisia (tai heidän rooliaan suomalaisessa yhteiskunnassa ja puoluepolitiikan kentällä) representoidaan sellaisten metaforisten ilmausten kautta kuin "villi koiranpentu", "ameba", "tulenkantajat" ja "anonyymit nuorsuomalaiset". Nuorsuomalaisia kuvataan myös (yhteiskunnan) "suolana", "piikkinä lihassa", "vastarannan kiiskenä", "rakkikoirana" ja "tilastopikkeamana". Poliittisen subjektuuden metaforiset määrittelyt nousevat esiin *ainoastaan aito- ja ydinjäsen-posiioissa*, eivät lainkaan rivi- ja tuorejäsen-posiioissa. Ilmaisissa keskeistä on se, että ne representoivat nuorsuomalaiset 'muista' (puolueista, ihmisistä) selvästi erottautuvana tai poikkeavana ryhmittymänä. Stuart Hallin (1999, 12-15) mukaan oma identiteetti tunnustetaan eron kautta. Identiteetissä on joukko varmoja vastakohtaisuuksia ja äärimmäisyyksiä, joita vasten voi yrittää määritellä itseään (vrt. Billig et al 1988, 32-34, vrt. myös Lappalainen 2000). Identiteetit eivät merkitse 'itse kunkin sisäistä avaruutta', vaan me kaikki olemme jossakin dialogissa niiden ja historian kanssa. Tämä luo perustaa politiikalle sen yleisessä mielessä: politiikalle, joka rakentaa "yhtenäisyyksiä erossa".

Esitettäessä nuorsuomalaiset (puoluepoliittisena) "rakkikoirana" tai "piikkinä lihassa", rakennetaan puolueelle puolue- ja yhteiskuntakriitikon, mutta myös toisaalta eräänlaista uhrin roolia. Nuorsuomalaiset representoidaan etabloituneiden puolueiden, hyvinvointivaltiosysteemin ja yleisesti 'vallit-

---

¹⁰³ Tämä perustuu Aristoteleen klassiseen määritelmään: "metafora syntyy, kun asialle annetaan nimi, joka varsinaisesti kuuluu jollekin muulle; merkityksen siirtyminen voi tapahtua joko yleisestä erityiseen, erityisestä yleiseen tai analogian kautta". (ks. Perelman 1996, 135).

¹⁰⁴ Kokoomuslaisten ja sosiaalidemokraattien puoluekäsitteitä vuosien 1965-1995 puoluelehtikirjoituksista tutkinut Mickelssonin (1997, 143) mukaan esimerkiksi 1970-luvulla sekä sosiaalidemokraatit että kokoomuslaiset käyttivät puolueesta puhuessaan "konemetaforia". Kokoomuslaiset ymmärsivät politiikkaa myös liike-elämän kielikuvien kautta: kaupankäyntiin tai palveluun liittyvien kielikuvien avulla.

sevien' (totunnaisten) arvojen kritikoijana, joka vaatii nuorsuomalaisilta samalla myös tietynlaista uhrautumista. Nuorsuomalaiset tuotetaan muuttumattomien, jäykkien ja hierarkkisten olosuhteiden uhrina (vrt. Suoninen 1993, 55). "Vastarannan kiiskeksi" asemoiduttaessa on myös oltava "rohkea" ja valmis kestämään kritiikkiä. Näiden metaforisten argumentaatioiden kautta eräissä mielessä ylevöitetään itseä, joka ikään kuin sankarimaisesti uhrautuu kovallekin kritiikille.

Kun nuorsuomalaiset representoidaan aitojäsen-positiossa "tilastopoikkeamana", voi argumentin ajatella perustuvan perelmanilaiseen laadulliseen esiotaksumaan. Laatuun liittyvässä päättelysäännössä korostetaan Perelmanin (1996, 35, 38) mukaan ainutkertaista, harvinaista tai korvaamatonta seikkaa tai sitä, että on kyse tilaisuudesta, joka ei toistu. Ainutkertaisuuden korostaminen merkitsee samalla sen arvottamista sekä kaiken vaihdettavan kyseenalaistamista. Tämä sääntö voi johtaa eliittien suosimiseen massojen kustannuksella, poikkeuksellisen asettamisen normaalin edelle ja erityisen arvon antamiseen vaikealle ja kaikelle, mikä on tehtävä juuri nyt. (ks. luku 13.3). Seuraavassa aineisto-otteessa aitojäsen-positiossa kuvataan "valtaväestön" ja "nuorsuomalaisten" välistä perustavanlaatuisista eroa (vrt. Perelman 1996, 35). "Sisäisesti erittäin homogeenisen" nuorsuomalaisten ryhmän representoidaan edustavan jotain tyystin muuta kuin "valtaväestö" ja "suomalainen kansa".

Hva 1: ["Ei, siis itse asiassa, se erilaisuus on niinku valtaväestön ja nuorsuomalaiset..."]

Hva 5: ["Aivan."]

Hva 1: ["mut sitten niinku sisäisesti on erittäin homogeeninen kyllä se, mitä varmasti meistä jokainen mieltää..."]

Hva 3: ["Joo."]

Hva 1: ["nuorsuomalaisiks."]

Hja: "Erilaisuutta suhteessa Suomen kansaan?"

Hva 3: "Joo. Kyllä."

Päällekkäistä puhetta, epäselvää

Hva 1: ["Et varmaan niinku tämmönen, me ollaan tilastopoikkeama, kaiken kaikkiaan (naurua)..."]

Yleistä naurua

Hva 1: ["me ollaan erilaisia, kun me hyydytäänkin (naurua)."]

Hva 3: "Kyllä kyllä."

Hva 4: "Et todella niin, se laajentuminen saattais todella olla sen takia niin, äärimmäisen vaikeata."

Hva 2: "Niin, ja jotenkin se on musta kirjotettu musta meidän aatteeseen sisälle (naurua)."

(RH 2)

Toisaalta argumentaation painokkuutta kevennetään huumorin, naurun keinoin. Joka tapauksessa argumentaation seurauksena representoidaan perustavanlaatuisesti muiden (suomalaisten) ulko- tai yläpuolisena ryhmittymänä ja samalla rakennetaan eräänlaista alistussuhdetta 'valtaväestön' ja nuorsuomalaisten välille (vrt. Alapuro 1998, Fairclough 1992, 67). Määrittelyyn sisältyy siis eräänlainen implisiittinen oletus siitä, mitä 'muut', 'valtaväestö' edustaa tai millaisia piirteitä siihen liittyy (vrt.

Hall 1999). Voi ajatella, että edellisen kaltaisen argumentaation seurauksena nuorsuomalaiset representoidaan eräänlaisena myyttisenä sankarina, joka poikkeavuudessaan ja erilaisuudessaan erottuu kaikista muista — ja jolla on juuri tämän vuoksi enemmän 'valtuuksia' kuin muilla koettaa ratkaista esimerkiksi jotakin yhteiskunnallista ongelmatilanne (vrt. Tarasti 1994, 83). Representoitaessa nuorsuomalaiset "tilastopoikkeamana", eräänlaisena vähemmistöryhmänä argumentoidaan samalla nuorsuomalaisten laajentumisen mahdottomuus. Se esitetään mahdottomana juuri ryhmän poikkeavuuden, homogeenisuuden — "aatteeseen sisään kirjoitetun" periaatteen — vuoksi (vrt. Pekonen 2000b). Representaatio voi tosin liittyä myös puolueen eduskuntavaalitappioon, jolloin puhettavan saattaisi ajatella ilmentävän eräänlaista itsetodistelevaa tappioselitystä (ks. Suoninen 1993, Pälli 1999).

Sellaiset ilmaukset kuten "villi koiranpentu" ja "ameba" rakentavat kuvausta nuorsuomalaisista *liikkeessä* olevana, (puoluepolitiikan) kentän sääntöihin taipumattomana tai ne radikaalisti kyseenalaistavana poliittisena (liike-)toimijana. Näin nuorsuomalaiset esitetään vallitsevan, hegemonisen systeemin, etabloituneen puoluejärjestelmän jne. kyseenalaistajana — ryhmittymänä, joka ei, toisin kuin muut (puolueet), "taivu ruotuun". Voi ajatella, että argumentaation piiloon jäävänä "toisena puolena", siis "villin" ja "amebamaisen" nuorsuomalaisten ryhmän vastapoolina, vihollisena näytettyvät pysähtynyt ja massamentaalin suomalainen yhteiskuntajärjestelmä sekä koko parlamentaarisen politiikan systeemi kokonaisuudessaan. Seuraavassa aineisto-otteessa aito- ja ydinjäsenpositioissa kuvataan perinteisten puolueiden ja 'koko yhteiskunnan' jäykkää ja hierarkkista luonnetta, joihin nähden nuorsuomalaiset yksilönvapaudessaan, revisionistisuudessaan ja inspiratorisuudessaan edustavat jyrkkää vastakohtaa (vrt. van Eemeren et al 1987, 243).

*Hva 1: "...ja sitten kuitenkin niin varmasti, et jos aattelee, et oli joku paneeli, missä nyt oli sit ihan semmosii niinku vakavasti otettavia poliitikkoja ja muut oli varmaan **HYVIN tarkkaan** strukturoinu, mitä he saa sanoa missäkin...]*

Hja: ["Mmm."

Hva 3: " Joo."

*Hva 1: ["...niin toisaalta niin sehän oli nyt loistava yksilönvapauteen portaat (naurahdus)"]
Yleistä naurahdeltua*

Hva 1: ["...et kukin sitten inspiroi miten inspiroi mutta..."]

Hva 3: ["Mulle mulle tää on ollu sitten ihan toinen kuvakulma just siinä mielessä, et ensinnäkin kun on juristi, niin on niinku näihin muotoihin koulutettu..."]

Hva 1: ["Mmm."]

Hva 3: ["ja ja just ko on niinko yhteiskunnan rakenteisiin verrattava..."]

Hva 1: ["Mmm."]

Hva 3: ["ja ja sit kun on vielä vanha...niin niin on oppinut tän järjestyksen, ja merkitykset ja tota, niin mullon oli koko ajan semmonen tunne, et nää oli niinku semmonen, villi koiranpentu..."]

Hva 1: ["Ameeba (naurua)"]

Yleistä naurua
(RH 2)

Aitojäsen-positiossa nuorsuomalaisia representoidaan myös sellaisella metaforisella ilmauksella kuin "anonyymit nuorsuomalaiset". Näin nuorsuomalaiset assosioidaan AA-liikkeeseen ja representoidaan eräänlaisena itseapuorganisaationa. Tähän liittyy argumentatiivisen assosioinnin erityinen voima: kun liitetään toisiinsa kaksi aiemmin vastakkaisena jne. nähtyä asiaa, argumentaatiota voidaan oikein käytettynä tehostaa ja puheen vakuuttavuutta lisätä (vrt. esim. Perelman 1996, 138, van Eemeren et al 1987). AA-kerhon perusajatus on se, että ihmiset voivat olla alkoholisteja, riippumatta siitä juovatko he vai eivät. Tästä syystä alkoholista erossa pysyminen tulee heidän elämäntehtäväkseen. Weckrothin (1991) mukaan tämä on osoitus yksittäisen ihmisen ylivoimaisuudesta tukahduttavaan yhteiskuntaan nähden: tapa tehdä muiden mahdollisuuksien puuttuessa mitään tekevästä saavutus.

Hva 1: "Mutta tää just korostaa sitä, et tää niinku nimenomaan tämmönen henkilökohtainen suhtautuminen..."
Hva 3: ["Joo."]
Hva 1: ["tähän asiaan, on niinku kaiken ydin..."]
Hva 3: ["Joo. Joo."]
Hva 1: ["että sitä, tää tää on vähän niinkun tämmönen, et me istutaan piirissä ja kaikki sanoo, et hei minä olen Inkeri¹⁰⁵, minä olen nuorsuomalainen (naurua)..."]
Yleistä naurua, päällekkäistä puhetta, epäselvää
Hva 1: ["Anonyymit nuorsuomalaiset!"]
 (RH 2)

Edellisessä aineisto-otteessa nuorsuomalaiset representoidaan "anonyymeinä nuorsuomalaisina", joskin argumentaatiota kevennetään huumorilla, naurulla. Aitojäsen-positiossa argumentoidaan, että juuri "henkilökohtainen suhtautuminen" on nuorsuomalaisuuden ydin ja nuorsuomalaisuus on siten eräänlainen "elämäntehtävä". Voi ajatella, että argumentin seurauksena representoidaan nuorsuomalaisten ryhmittymä eräänlaisena suljettuna organisaationa, joka vaatii jäseniltään tiettyjä, yhteneväisiä kokemuksia — jotka puolestaan erottavat tämän yhteisön kaikista muista yhteisöistä (vrt. Perelman 1996, 143-144, 150). AA-liike -metaforan kautta on myös mahdollista korostaa nimenomaan nuorsuomalaisten *liike*-puolta.

---

¹⁰⁵ Nimi muutettu .

13. POLITIIKAN "ERITYISTILAT"

13.1 Puolueyhteisö

Sisäinen hajaannus ja sisäänpäinlämpeävyys

Puolueen politiikan erästä keskeistä tilaa, puolueyhteisöä, määriteltäessä voidaan tarkastella puolueyhteisön sisäistä työnjakoa ja valtasuhteita (ks. Mickelsson 1997, 132). Nuorsuomalaisten toiminnanjohtaja Vuorinen (1998a) kuvaa puolueen "aatteeseen sisään kirjoitettuja paradokseja" kymmenen puolueyhteisöä "hajottavan" tekijän yhteisummana. Vuorisen mukaan puolueyhteisöä railouttavat muun muassa käsitykset puolueen käytännöllisyydestä vs. idealistisuudesta, koskien esimerkiksi vaaliliittokeskusteluja sekä kysymys puolueen sijoittumisesta oikeisto—vasemmisto - akselille. Puolueyhteisöä Vuorisen mukaan hajottavat myös ristiriitaiset käsitykset yksilöllisyydestä vs. ryhmäsidonnaisuudesta ja poliittisuus vs. epäpoliittisuus -kysymyksessä — "kuinka olla epäpoliittinen puolue". Puolueyhteisöä railouttavina tekijöinä Vuorinen pitää myös kysymyksiä politiikan tekemisen tavasta: tulisiko sen olla "tunteellista" ("feminiinistä") vai "rationaalista". Lisäksi Vuorinen nimeää keskeiseksi kysymykseksi toimintatapaan liittyvät paradoksit: "vanhojen kyynikkojen" ja "uusien, innokkaiden sinisilmien" väliset ristiriidat (ks. myös Markelin 1998, Sippola 1996, Hamilo 1999a).

Ryhmähaastattelutekstissä nuorsuomalaisten puolueyhteisö representoidaan kaikissa lähtökohtaisissa argumentaatiopositioissa puoluekehityksen myötä sisäisesti "railoutuneeksi". Se, miten railoa kuvataan, vaihtelee kuitenkin argumentaatiopositioittain. Ydin- ja tuorejäsen-positioissa argumentoidaan nuorsuomalaisten jakaantuneen sisäpiiriin ja ulkopiiriin: puolueen pääkaupunkiseudulla toimivaan ydinryhmään ja toisaalta myöhemmin mukaan liittyneeseen, maaseutukaupunkien tai kuntien ulkopiiriin (vrt. Virtanen 2001b). Toisaalta eron esitetään ilmentyvän myös puolueen ydinryhmän — puoluejohdon tai puolueen toiminnassa alusta lähtien mukana olleiden "varhaisnuorsuomalaisten" — ja puolueeseen myöhemmin liittyneiden "myöhäisnuorsuomalaisten" välillä. Hajaannus ja ristiriidat liitetään nuorsuomalaisten 'ihanteellisiin' toimintatapoihin sekä myös puolueen tulevaisuusstrategioihin.

Hva 1: "Niin. Ehkä. Ja sitten vähän tota....sitten siinä on sellanen railo tullu mun mielestä niinkun sen jäsenistön kesken pikkasen."

Hja: "Sisällä"

Hva 1: "Sisällä, ihan selkeesti, mikä tapahtuu monissa isoissakin puolueissa. Niin se on kyl tapahtunu meilläkin. Ja se on ollu aina se railo, ja nyt se repee. Siis se on ollu aina, siis kun koko sinä aikana, kun mä oon ollu, niin se on niinku ollu...olemassa. Et siis...ja mä en oikein osaa ees siis niinkun niitä ihmisiä erotella, että mitä ne, ketä ne on sillä tavalla, mut siellä puhutaan tällasist niinku bulevardinususta ja muista...Muista ja sitten...sitten ja se bulevardinus ei oo niinku...(naurahdus) mikään tota kehumanimi. Ja sitten on...sitten tavallaan, ee joku semmonen, et se ei mee niinku iän mukaan. Eikä sillä lailla, et siin on jotenkin semmonen, joku porukka joka on niinku...on sisäpiirissä ja toinen porukka joka ei. Ja jotain tällasta. Ja kuitenkin siis nää ihmiset nää on niinku hyviä ystäviä keskenään, ja sillä tavalla ollaan niinku tekemisissä mutta silti niinku...mmm, ne ihmiset tiedostaa kuitenkin, että tästä...et siin on joku erottava tekijä. Silti ne saattaa, ne on saattanu tähän asti toimii. Mut nyt tuntuu et se niinku se lopullisesti repee. Et silloin toiminta..."

Hva 3: ["Onks siellä pääkaupunkiseudulla nimenomaan?"

Hva 1: "Joo, mut sielläkin mut se se ero..."

Hva 3: "Niin niin nimenomaan siellä"

Hva 2: "Niin tai siellä nimenomaan"

Edellisessä aineisto-otteessa ydinjäsen- ja tuorejäsen-positioista representoidaan nuorsuomalaisten sisäinen "railoutuminen", joka esitetään ristiriitakysymyksenä "sisäpiirin" ja "ei-sisäpiiriläisten" välillä. Ydinjäsen-positiossa eräänlaista nuorsuomalaisten "sisäistä vihollista" kuvataan "bulevardinusuna", joka "ei ole mikään kehumanimi". Kiinnostavaa on se, että samankaltaista retoriikkaa käytettiin myös aikoinaan vihreiden käymässä sisäisessä keskustelussa. Kolasen (1997) mukaan "bulevardivihreät" -nimitystä käyttivät vihreiden keskuudessa ne maakunnista tulevat kannattajat, joiden kritiikki suuntautui vihreiden pääkaupunkilaiseen ydinryhmään, "perheeseen" (ks. Lyytinen 1999). Eräänlaista itsetodistelua edellisessä argumentoinnissa ilmaisee kuitenkin väite siitä, että railoutumisen vaara liittyy enemmän ja vähemmän jokaiseen puolueeseen, kuten "isoihin puolueisiin".

Samaan tapaan aitojäsen-positiossa representoidaan puolueeseen myöhemmin mukaan liittyneiden ja "varhaisnuorsuomalaisten" välillä olevan suuren eron. Myöhemmin mukaan liittyneitä puolueyhteisön jäseniä kuvataan esimerkiksi politiikan "kestävyyslajiksi" ymmärtävinä 'perinteisinä' poliitikkoina, joita edustavat muun muassa "keski-ään ohittaneet miehet". Puolueyhteisön hajaannus liitetään näiden "kestävyyspoliitikkojen" mukaan tulemiseen, jonka myötä nuorsuomalaisuus representoidaan myös muuttunut joksikin muuksi kuin "varhaisnuorsuomalaisten" aikaan.

Hva 5: ["Ylimääräinen puoluekokous?"

Hva 1: "Niin. Et et kun siellä se., niinku itse itselle niinku välähti päässä et kuinka eri tää porukka on..."

Hva 3: ["Mmm."]

Hva 1: ["ja siis kuinka ikärakenne on muuttunu, siis keski, keski-ään ohittaneita miehiä..."]

Hva 3: ["Joo."]

Hva 1: ["oli suurin osa..."]

Hva 3: ["Joo."]

Hva 1: [oli suurin osa..."]

Hva 3: [Joo."]

Hva 1:[ja ja se oli silloin niinku semmonen kyllä..."]

Hva 4: ["Hälytyskello."]

Hva 1: "Kyllä."

Hva 3:"Joo."

(...)

Hva 1:["Niin, mut eiks se nimenomaan se yks kokous varmastikin..."]

Hva 2: ["Niin joo."]

*Hva 3:"Se on siis ollu meidän **akkulturatiivi** muutos..."*

Epäselvä puhuja(t):["Niin. Joo".

*Hva 1: "Niin. Ja kyl siis se, että mitä vastaan niinku itse ainakin, ainakin niinku jossain vaiheessa lähti liikkeelle, niin oli se, et just et mä en halua, että että, ne on ne **keski-ään ohittaneet miehet**, jotka päättää niinku tän..."*

(RH 2)

Edellisessä aineisto-otteessa aito- ja ydinjäsen-posiatioissa kuvataan tietyn puoluekokouksen myötä syntynyttä "välähdystä" siitä, kuinka nuorsuomalaisten puolueyhteisö on muuttunut. Ikärakenteen muutokseen viittaamalla representoidaan nuorsuomalaisten sisäistä hajaantumista, "akkulturatiivia muutosta". Nuorsuomalaisten "vihollisten", keski-ään ohittaneiden miesten "vallatessa" puolueyhteisön nuorsuomalaisuus on muuttunut joksikin sellaiseksi, jota nuorsuomalaiset alun perin ryhtyivät aitojäsen-positiiossa representoituna vastustamaan. Käyttämällä termiä "akkulturatiivi muutos" ilmaistaan varsin jyrkästi ja eksplisiittisesti puolueyhteisön valikoivuus ja sisäänpäinlämpiävyys (vrt. Pekonen 2000b, 41).

Virtasen (2002b, 30-31) mukaan nuorten sukupolvien yhteiskunnallisesta murroksesta virinnyt avainkokemus voi osalle sukupolvea muuntaa poliittisen mobilisaation lähteeksi. Tuloksena on yksi tai useampi samaa kokemuksellista sukupolvea edustava, yhteisten perusideoiden ja tunnusten yhteen sitoma fraktio. Mobilisoituminen tapahtuu "ylhäältä alaspäin", *ydinryhmästä* kokemukselliseen polveen päin. Ensin kehkeytyy pieni samanikäinen ydinryhmä (tai ryhmiä), joka tuottaa ideoita ja tunnuksia. Jos ne saavat kaikupohjaa saman avainkokemuksen omaavassa polvessa, alkaa tapahtua. Mobilisoitunut liike ei Virtasen mielestä ilmennä niinkään "sukupolvivaikutusta" kuin jonkin idean tai ajatuksen spiraalimaista uppoamista tietyn avainkokemuksen leimaamaan polveen tai sen osaan.

Sukupuolikysymys

Sukupuolen merkityksen on katsottu korostuvan poliittisen kannan ja mielipiteiden muodostumisessa. On jopa arveltu, että naiset muodostavat yhtenäisen poliittisen voiman, joka ylittää perinteiset luokkarajat (Lovenduski 1986, Ervastin 1999, 248 mukaan). Erityisesti perinteisten poliittisten ky-

symysten alueella on usein korostettu naisten erityistä intressiä ylläpitää hyvinvointivaltiota. Jonkin verran näyttöä on myös siitä, että naisilla on miehiä voimakkaampia näkemyksiä sellaisista uusista kysymyksistä kuin ympäristönsuojelu, ydinvoima ja varsinkin sukupuolten tasa-arvo (Ervasti 1999, 248).

Nuorsuomalaisten jäsenistöanalyysin (1996) ja Lundin (1997) kyselyn noin seitsemänkymmentä prosenttia nuorsuomalaisten jäsenistä on miehiä. Myös kommentaareissa nuorsuomalaisia yhdistävänä piirteenä pidettiin miehisyyttä ja puoluetta kuvattiin esimerkiksi "nuorten miesten puolueena" (ks. esim. Vähämäki 1994, Siltala 1995). Nuorsuomalaisiin yhdistetyn miehisyyden voi ajatella ainakin osaksi liittyvän nuorsuomalaisten kannattamaan markkinaliberalismiin. Markkinaliberalistiset arvot, "kovat arvot", voivat helpommin synnyttää mielikuvan miesten puolueesta, kun taas esimerkiksi "pehmeitä arvoja" edustavaa vihreää puoluetta on pidetty erityisesti naisia puoleensa houkuttavana puolueena (ks. esim. Borg 1988).

Ryhmähaastattelutekstissä *pelkästään* aito- ja ydinjäsen-positioissa nousee esille nuorsuomalaisten politiikkaan kytkeytyvä sukupuolikysymys.¹⁰⁶ Aitojäsen-positiossa representoidaan nuorsuomalaisten toimintakulttuurin ja arvojen ilmentävän feminiinisyttä, "naisista tapaa toimia". 'Perinteinen' politiikka representoidaan miehisenä järjestelmänä, jota hallitsee yhden totuuden mentaliteetti (vrt. Riski 2000). Nuorsuomalaisuuden kuvataan ilmentäneen feminiinistä, ei-perinteistä, tapaa ymmärtää politiikkaa siinä, että "on uskallusta kysyä, jos ei tiedä" ja "myöntää, jos ei tiedä". Nuorsuomalaisten laajentumisen esteeksi representoidaan se, että esimerkiksi (arvoiltaan nuorsuomalaisilla) nuorilla naisilla ei ole elämäntilanteensa — kuten perhe- ja työelämän yhteensovittamisen — vuoksi mahdollisuutta osallistua puoluetoimintaan ylipäätään.

Hva 4: "Mutta tässä tässäkin on just se, et kylhän kuitenkin niinku jotkut ohjelmat ja muut, niin onhan hyvin lähtökohtasesti, tosin en oo lukenu ainoonkaan muun puolueen ohjelmaa (nauradus), mutta oletan, et ne on kuitenkin hyvin hyvin samantyyppisiä (naurua). Eli tota, et et jos niinkun me lähettäs tietämättä mitään mistään, niin tekemään ohjelmaa, naiset, niin mä luulen, et siitä tulis..."

Hva 3: ["Avuton. Miehet sanoo avuton."]

Hva 4: ["siit tulis hyvin erilainen"]

Hva 3: "Tottakai siitä tulis."

Yleistä naurua

Hva 4: ["Se lähtis niinku ihan eri lailla..."]

¹⁰⁶ On otettava huomioon, että sukupuolikysymyksen ja naisten ja miesten poliittisen toimijuuden pohdintaa motivoi osaltaan varmasti se, että kyseiseen haastatteluun osallistuneet puoluejäseneet olivat kaikki — haastattelija mukaan luki — naisia. Jos ryhmään olisi osallistunut yksikin mies, vastaavanlaista keskustelua olisi tuskin käyty.

Yleistä naurattelua, päällekkäistä puhetta, epäselvää
Hva 2: ["Miehet sanos, et joo joo..."]
Päällekkäistä puhetta, epäselvää
Hva 2: ["Miehet sanos et epälooginen ja ennen...."]
Päällekkäistä puhetta
Hva 3: ["Niin ja oma aivotuksens on aivan eri asia..."]
Yleistä naurua
Hva 3: ["näin se menee."]
Yleistä naurua
 (RH 2)

Edellisessä aineisto-otteessa politiikka representoidaan aito- ja ydinjäsen-posiatioissa sekä "kieleltään" että "koko olemukseltaan" miehiseksi järjestelmäksi. Samalla esitetään kuvitteellinen esimerkki naisten tekemästä puolueohjelmasta, josta tulisi (miesten mielestä) "epälooginen" ja "avuton". Tällä todellisuuden rakennetta uudelleen luovalla argumentilla tehdään politiikan kielen ja olemuksen miehisydestä eräänlainen ennakkotapaus tai yleinen sääntö, johon päättelyä nojataan ja samalla pyritään jäsentämään todellisuutta uudelleen (ks. Perelman 1996, 120-128). Näin ikään kuin loogiseksi seuraukseksi konstruoidaan se, ettei politiikka ylipäättäänkään kiinnosta naisia (vrt. kuitenkin Ervasti 1998). Tämän perustalta on ehkä paikallaan kysyä, loiko puolue siihen liittyneille nuorille naisille sinällään lupauksen uudesta naisidentiteetistä liikkeessä (vrt. Hyvärinen 1997, 33) — lupauksen, joka kuitenkin puolueen toiminnassa jollain tapaa neglegtoitiin?

13.2 Poliitiikan teon paikat

Tilapäispoliitikointi

Weberin (1977, 14-15) poliitikkotyypin muutosta koskevan klassisen teesin mukaan amatööripoliitikkojen rinnalle ovat nousseet professionaaliset poliitikot, jotka poikkeavat amatööreistä siten, että he eivät vain "elä politiikalle" vaan myös "politiikasta". Weber puhui myös "tilapäispoliitikoista" ja "tilapäispoliitikoinnista". Ryhmähaastattelutekstissä nuorsuomalaisten mobilisoitumisen ja puolueen perustamisen syyksi esitetään argumentaatioposiitiosta riippumatta yhteiskunnallinen tai poliittinen kriisi, ihmisten tyytymättömyys tai laman aiheuttamat "huonot ajat". Samalla nuorsuomalaisten mobilisoitumista legitimoidaan esittämällä se yhteiskunnallisesti "huonoihin aikoihin" reagoivana pelastusryhmänä, jonka tärkein tavoite on "remontoida" yhteiskunnan henkistä ja materiaalista todellisuutta. Toisaalta voi ajatella, että kun nuorsuomalaisten mobilisoitumista ja olemassaoloa legitimoidaan "kun (kansalla /yhteiskunnalla) menee huonosti" -selityksellä, niin samalla tullaan mitä-töineeksi puolueen toiminnan oikeutusta silloin, "kun menee hyvin" -ajanjaksoina (vrt. Grünthal

2000). Weberin (1977, 14-15) termiä vapaasti soveltaen voi ajatella, että nuorsuomalaiset representoidaan siis eräänlaisena spesifin ja hetkellisen yhteiskunnallisen tarpeen synnyttämänä "tilapäispoliitikkojen" ryhmittymänä, jonka kysyntä 'normaalissa' yhteiskuntatilanteessa tai pysyväluonteisesti on enemmän ja vähemmän epävakaa pohjalla (vrt. Palonen 1993b, 180-181).

Ruostetsaari (1998, 59-61) toteaa suomalaisen politiikan professionalisoitumista ja poliittisen luokkaa koskevassa analyysissään, että on olemassa viitteitä uuden poliitikkotyypin, asiantuntijapoliitikon yleistymisestä. Asiantuntijapoliitikko on Ruostetsaaren mukaan korkeasti koulutettu, yhä useammin nainen ja työskennellyt ennen valintaa eduskuntaan julkisella sektorilla virkamiehenä, mutta harvemmin toiminut poliittisen puolueen tai ammattijärjestön toimihenkilönä, puolueen valtakunnallisissa, alueellisissa ja paikallisissa johtotehtävissä. Asiantuntijapoliitikko on aiempaa riippumattomampi puolueestaan, jonka kääntöpuolena on perustason vakiintuneen äänestäjäkunnan puuttuminen, menestyminen vaaleissa vaatii perinteistä poliitikkotyyppiä enemmän julkisuutta ja näkyvyyttä, imagonrakennusta ja mediapolitikointia.

Ryhmähaastattelutekstissä aito- ja ydinjäsen-posiatioissa perinteiset parlamentaarisen politiikan tekemisen tavat, kuten kunnallis- tai kaupunginvaltuustossa työskentely, eduskuntatäysistuntotyöskentely representoidaan "täysin turhiksi". Niinpä esimerkiksi aitojäsen-positiassa kunnallispoliittista vaikuttamista ja kunnallisvaltuustotyöskentelyä kuvataan "välttämättömänä pahana", johon on ilman toimintavaihtoehtoja "jouduttu" pakon edessä. Hellstenin (2001, 46) mukaan nuorsuomalaisten strategisena virheenä voi kuitenkin pitää sitä, että puolue päätti olla osallistumatta europarlamentti- ja kunnallisvaaleihin kevään 1999 eduskuntavaalitappion jälkeen, vaikka menestys tällaisilla "sekundäärisillä" vaaliareenoilla on uuden puolueen nousun kannalta edellytys valtakunnallisen uskottavuuden rakentamiseksi.

Aitojäsen-positiassa kuvataan esimerkiksi eduskuntavaaliehdokkaaksi asettautumista *vaihtoehdottomuusdiskurssilla*. Ehdokkaaksi asettautuminen ilmentyy "joutumisena" tai "pakkopullana": se esitetään vain yhteisen hyvän, puolueyhteisön eduksi hyväksi koituvana toiminnallisena ratkaisuna. Vaihtoehdottomuuspuhe rakentaa vain yhdestä vaihtoehdosta ja toimintatavasta mahdollisen tai järkevän ja tukahduttaa tehokkaasti alleen vaihtoehdotavat (ks. Jokinen 1999b, 140, Pekonen 1991). Samalla "pakon" alle joutuneet tuotetaan myönteisessä valossa: muuttumattomien, jäykkien ja hierarkkisten olosuhteiden *uhrina* (vrt. Suoninen 1993, 55). Aitojäsen-positiassa esitetään neljän vuoden mittainen eduskuntakausi liian pitkäksi ajaksi 'nuorsuomalaisessa perspektiivissä' (ks. myös Vuorinen 1998a). Eduskuntakauden mittainen aikarytmitys tarjoaa tilaisuuden kuvata

'erilaista' politikoinnin rytmiä ja vauhtia (vrt. Palonen 1993b, 180). Tämän representoidaan samalla indikoivan sitä, ettei nuorsuomalaisten oikea paikka sittenkään ollut parlamentarisessa politiikassa. Voi ajatella, että osaksi tällainen itsetodistelupuhe liittyy eduskuntavaalitappion jälkeiseen 'tilintekovelvollisuuteen' ja oman vastuun selittämiseen (vrt. Suoninen 1993).

Kohti "nettidemokratiaa"

Yhtenä tämän päivän tärkeimpänä globalisaatioteoreetikona pidetty Manuel Castells (1998) yhdistää uusien fundamentalististen sosiaalisten liikkeiden synnyn yhteiskunnan jälkiteolliseen kehitysvaiheeseen, modernin jälkeen globalisoituvaan 'verkostoyhteiskuntaan'. Samaan aikaan syntyy sekä vastamoderneja alakulttuurisia liikkeitä, "modernisaatiohäviäjiä" että verkostoituvan yhteiskunnan mahdollisuudet hyödyntämään kykeneviä, suuren tiedon ja pääoman omaavia elitistisiä liikkeitä, "modernisaatiovoittajia". Yhteiskuntaa leimaa voimakas kahtiajakautuminen hallitsevaan eliittiin ja syrjäytymisen rajoilla kamppailevaan "häviäjien" suurenevaan joukkoon (vrt. Väyrynen 1999, vrt. myös Blom & Siisiäinen 1992, vrt. myös Lasch 1995, Pekosen 1998 mukaan). Antti-Roiko (1998) puolestaan toteaa, että globalisoituminen tuottaa sekä sisällöllisiä että muodollisia ongelmia demokratian elävöittämiselle. Globalisoitumisen — ja 'verkkoyhteiskunnallistumisen' — myötä vuorovaikutuksen voi ajatella välineellistyvän, medialisoituvan ja meritokratisoituvan yhä enemmän.

Nuorsuomalaisten Internet -julkaisussa keskusteltiin 'uudesta politiikan teon välineestä', Internetistä ja Internetin käytön lisäämisen myötä syntyvästä "nettidemokratiasta" (ks. esim. Hamilo 1999c). Puolue tuli tunnetuksi myös sähköpostilistallaan vilkkaasti käydyistä keskusteluista.¹⁰⁷ Voi siis ajatella, että Internet-ympäristö saattaisi näyttäytyä nuorsuomalaisille tärkeänä politiikan teon, politiikoinnin paikkana. Internet-julkaisun päätoimittaja Hamilo (1999c) piti "uuden poliittisen kulttuurin" tärkeimpänä mediana Internetiä. Hamilon mielestä Internetin avulla voitiin esimerkiksi todistaa, että "kaikki äänestäjät eivät kaipaa entistä tiivistetympää, kevyempää ja helpommin sulavaa poliittista argumentointia, kuorutettuna asiaan vähän tai ei ollenkaan liittyvällä viihdesisällöllä".

---

¹⁰⁷ Olen itse seurannut puolueen sähköpostilistalla käytyjä keskusteluja lähes koko sen ajan kuin olen tutkimustani tehnyt. Kyseinen sähköpostilista on edelleen olemassa, joskin viime aikoina sinne on tipahdellut viestejä hyvin harvatahtisesti.

Ryhmähaastattelutekstissä Internet politiikan teon, politikoinnin, 'uutena paikkana' ei nouse kuitenkaan lainkaan esille, vaikka puoluelehdissä ja puolueen sähköpostilistalla aiheesta vilkasta keskustelua käytiinkin. Voi ehkä ajatella, että Internet 'todellisena' politiikan teon paikkana jäi sittenkin (muille paitsi puolueen ydinryhmälle?) etäiseksi. Toisaalta voi myös kysyä, missä määrin "Internet-julistukset" liittyivät pelkästään esimerkiksi vuoden 1999 eduskuntavaalikampanjointiin (vrt. Hamilo 1999c). Aarnio ja Isotalus (2000, 16) toteavat, että esimerkiksi presidentinvaaleissa 1999 kaikilla ehdokkailla oli ensimmäisen kerran vaalikampanjan julkisuutta, viestintää ja markkinointia tukevat WWW-sivut. Heidän mukaansa WWW-sivujen avulla puolueet ja ehdokkaat voivat ohittaa perinteisen median ja vedota suoraan kansaan. Internet antaa mahdollisuuden tuoda julkisuuteen hiljaa, mutta huolellisesti valmistellun kannanoton.

Internetin nostamisen esimerkiksi "uuden poliittisen kulttuurin tärkeimmäksi mediaksi" voi kuitenkin mielestäni ajatella myös rajaavan puolueen potentiaalista kohderyhmää ja politiikan toimintaa (Hamilo 1999c, vrt. Antti-Roiko 1998). On ehkä lisäksi myös paikallaan kysyä, kohdennetaanko sitä myöten 'politiikkaa' tietyille "sisäpiirille", esimerkiksi enemmän informaatioyhteiskunnan "modernisaatiovoittajille" (kuin "modernisaatiohäviäjille"), jotka esimerkiksi korkean koulutuksellisen ja taloudellisen pääoman ansiosta kykenevät ottamaan informaatioteknologian kehityksestä hyödyn irti (vrt. Palonen 1993b, 161).

13.3 Maantieteellinen ulottuvuus

Pääkaupunki(seutu)keskeisyys

Nousiaisen (2000, 86) mukaan suomalaisen parlamentaarisen politiikan sisäinen neuvottelutilanne avartui, mutta samalla komplisoitui 1980-luvun lopulla, kun puoluelaitoksen oikeisto—vasemmisto-ulottuvuuden päälle vahvistui uusille vastakohtaisuuksille rakentuva toinen ulottuvuus, keskus—periferia tai kansainvälisyys—kansallisuus -ulottuvuus. Keskeiseksi poliittiseksi kysymykseksi ei tällöin entiseen tapaan nostetaan luokkakysymyksiä, vaan esimerkiksi 'kaupunkilaisuuden' ja 'maaseutulaisuuden' vastakkainasettelu (vrt. Rätty 2000). Palonen (1993b, 160) huomauttaa, että maantieteellisen faktisuuden eliminointi politiikasta on illuusio. Tämä ei kuitenkaan merkitse sitä, että politiikan tilasuhde olisi sidoksissa maantieteelliseen reaalityytilaan, vaan sitä, että myös maantieteen poliittinen käyttö voidaan tulkita konstruktioksi.

Nuorsuomalaisen puolueen jäsenistöanalyysin (1996, ks. myös Lund 1997) mukaan yli puolet jäsenistä asui 1996 pääkaupunkiseudulla: Helsingissä, Espoossa, Vantaalla tai Kauniaisissa. Muualla Uusimaalla sekä Tampereen ja Turun seuduilla jäsenistä asui yhteensä 22 prosenttia. *Nuorsuomalaiset — tekeminen kannattaa aina* -ohjelmassa (1997) nuorsuomalaisten maantieteellisiksi painopistealueiksi määritettiin Helsinki, Uusimaa ja yliopistokaupungit kuten Turku, Tampere, Kuopio, Oulu ja Jyväskylä. Voi ajatella, että nuorsuomalaiset kiinnittyivät 1980- ja 90-lukujen "cityhengessä" kulttuurisesti jaettuun otaksumaan, 'esisopimukseen' siitä, että uuden poliittisen vastakainasetteluun liittyy myös kysymys keskus vs. periferia -kysymyksestä. Nuorsuomalaiset määrittelivät itsensä muun muassa "moderniksi kaupunkipuolueeksi" tai "nuorten ja koulutettujen kaupunkilaisten ryhmittymäksi" (esim. *Nuorsuomalaiset — tekeminen kannattaa aina* 1997, *Nuorsuomalaisten missio* 1997).

Argumentaatiopositioista riippumatta ryhmähaastattelutekstissä nuorsuomalaisten politiikan keskityneeksi maantieteelliseksi ulottuvuudeksi representoidaan kaupunkiympäristö — vielä tarkemmin ottaen pääkaupunkiseutu tai jopa "kehäkolmosen sisään jäävä alue". Nuorsuomalaisten esitetään mobilisoituneen pääkaupungissa ja aitojäsen-positiossa korostetaan nuorsuomalaisten "kotipesän" ja "tukikohdan" kansanedustajineen ja eduskuntaryhmineen sijaitsevan pääkaupungissa. Ikään kuin tämän seurauksena nuorsuomalaisten argumentoidaan ylipäätään keskittyneen pääkaupunkiin — pääkaupungin ja nuorsuomalaisten välille rakennetaan eräänlainen rinnakkaisuusside. Rinnakkaisuussiteellä yhdistetään eri tasojen asioita, joista yksi esitetään toisen ilmaukseksi tai ilmentymäksi, kuten esimerkiksi nuorsuomalaisuus suhteessa pääkaupunkiin (vrt. Perelman 1996, 102-103). 'Pääkaupunkilaisuuden' kuvataan siis keskeisessä mielessä representoivan nuorsuomalaista habitusta.

Hva 3: "Mullakin on semmonen käsitys, että täällä maaseudulla ollaan oltu vähän niinkun vaan kannatusjäseniä, et se on...siin on se ero...että se kaikki mikä tapahtuu, tapahtuu pääkaupunkiseudulla."

Hva 1: "Mut kyl se on myöskin sillä tavalla että tota...et niinku se nuorsuomalaisuudesta on puhuminen on ihan eri asia siis kehäkolmosen sisäpuolella kun täällä et ulkopuolella. Siis kun sä puhut täällä nuorsuomalaisuudesta, niin sun täytyy kyllä alottaa puhumaan kyllä aivan aasta. Ja siis kun sä puhut pääkaupunkiseudulla, niin siis, sun ei tarvii enää selittää mikä se on, vaan sä voit puhua jo itse asiasta. Siis ulkopuolisille ihmiselle. Niin tota, niin kyl se on siis täällä siis vielä siis...en mä tiedä niinku, se on ihan uskomatonta, että siis yliopisto-opiskelijat ja muut, niin sä joudut niinku selittämään että..että mitä se nyt niinku suurin piirtein on. Et niinku...ei MINKÄÄNNÄKÖSTÄ siis niinku haisuakaan, ei mitään monta kertaa."

Hva 3: "Joo uskomatonta..."

(RH 1)

Edellisessä aineisto-otteessa rivi- ja ydinjäsen-posiatioissa representoidaan "kaiken oleellisen" (nuorsuomalaisen) tapahtuvan pääkaupunkiseudulla, jolloin maaseudulla tai maaseutukaupungeissa asuvien nuorsuomalaisten puoluepoliittinen osallistuminen on luonteeltaan lähinnä "kannatusta". Tuorejäsen-posiatioissa nuorsuomalaisten (pää)kaupunkikeskeisyys assosioidaan liittyvän siihen otaksumaan, että nimenomaan (kaupungeissa asuvat) yliopisto-opiskelijat ovat 'uusien liikkeiden' ja poliittisten protestien voimanlähde, kun taas (maaseudun) vanhemmat sukupolvet kannattavat mieluummin 'perinteisiä' puolueita. Tätä vastoin rivijäsen-posiatioissa argumentoidaan kuitenkin, että nuorsuomalaisilla ei myöskään ole ollut poliittisesti annettavaa maaseudun ja maaseutukaupunkien ihmisille siinä määrin kuin esimerkiksi keskustalla ja SDP:llä. Ydinjäsen-posiatioissa esitetään argumentti, että maaseudulla tai maaseutukaupungeissa asuvat ihmiset eivät halua "leimautua" radikaaleja nuorsuomalaisia tukemalla ja kannattavat tämän vuoksi mieluummin kokoomusta tai ovat "kannattavinaan" tai "menevinään" (kokoomukseen). Voisi ajatella, että näin argumentoidaan nuorsuomalaisten ja kokoomuslaisten eroavan toisistaan lähinnä maantieteellisen ulottuvuuden osalta, ei niinkään arvojen ja asenteiden.

Maaseudun stigmatisointi

Argumentaatioposiitiosta riippumatta nuorsuomalaisuuden representoidaan näyttäytyneen perinteisiin tukeutuvalle, ennakkoluuloiselle tai 'tietämättömälle' maaseudun väestölle vieraana tai "liian rohkeana". Tämän puheen ideologisena seurauksena tietyllä tapaa stigmatisoineeksi maaseudun väkeä (vrt. Apo 1998, Goffman 1986, vrt. myös Nuorsuomalaiset — tekeminen kannattaa aina 1997).¹⁰⁸ Maaseudun tai jopa kehäkolmosen ulkopuolisten ihmisten representoidaan kannattavan mieluummin 'perinteisiä' puolueita, kuten kokoomusta, kuin radikaalia tai uutta puoluetta. Maaseudun väestön väitetään asenteiltaan edustavan "ei-rohkeita", turvallisuushakuisia tai konservatiivisia ihmisiä. Ydin- ja rivijäsen-posiatioissa pääkaupunkiseudun ihmisiä kuvataan esimerkiksi "perusliikkuvaisimpina, vastuullisimpina, ennakkoluulottomimpina, itsenäisempään ajatteluun kykenevimpiä ja arvoiltaan moninaisimpina". Perelmanin (1996, 42) mukaan moniarvoisuus ja sen korostaminen terävöittää argumentissa esitettyä kritiikkiä.

---

¹⁰⁸ Pääkaupunkikeskeisyyteen sisältyvää maaseudun stigmatisointia pyritään aitojäsen-posiatioissa kenties jollain lailla hälventämään, representoitaessa nuorsuomalaisuus paikkaan sitoutumattomana: "henkisesti nuorsuomalaisia on joka paikassa" (vrt. 'poliittinen peli', jossa on välttämätöntä tavoitella äänestäjien, 'kansan' suosiota). Ambivalenssin väitteestä tekee se, että samalla kuitenkin korostetaan nuorsuomalaisten ryhmän sulkeutuneisuutta ja "sisäsyntyisyyttä".

Hva 2: ... "et ihan oikeesti niinkun, **jotta** niinkun tämmöseen, vastarannan kiiski-rooliin voi lähteä mukaan, niin **pitää** olla aika **rohkee**..."]

Hva 3: ["Mmm. Joo."]

Hva 2: ["että uskaltaa, niinku **varsinkin**, jos mennään kehäkolmosen ulkopuolelle, mis tuo nuorsuomalaisuus on vielä hörhömpi juttu..."]

Hva 3: ["Joo (naurahdus)."]

Hva 2: ["pitää aika olla aikamoinen rohkeus..."]

Hva 3: ["Kyllä. Kyllä. Joo."]

Päällekkäistä puhetta, epäselvää

Hva 2: ["kun mä oon **ihan** täysin toista mieltä, kun **kaikki** muut."]

Hva 1: " Mmmm. "

Hva 3: "Joo."]

Hva 4: "Niin siellä sosiaalinen paine on niin **HIRVEÄN** paljon voimakkaampi..."]

Hva 1: ["Joo."]

Hva 3: ["siis se **urautuneisuus** on **NIIN SYVÄ**, et se on todellinen **kokemus** joutuu sen kaa vastakkain."]

(RH 2)

Edellisessä aineisto-otteessa aito- ja ydinjäsenpositioissa representoidaan nuorsuomalaisten politiikan ilmentyvän kehäkolmosen ulkopuolella "hörhönä". Voi ajatella, että argumentin seurauksena nuorsuomalaiset ja heidän politiikkansa esitetään 'kehäkolmosen' ulkopuolella ei-niin-vakavasti-otettavaksi politiikaksi. Näin nuorsuomalaisten kohderyhmä ja yleisösuhte rajataan 'kehäkolmosen sisäpuolelle'. Samalla oletetaan, että maaseudulla 'tyypillisesti' vallitseva yleinen ilmapiiri on aivan päinvastainen kuin nuorsuomalaisten edustamat arvot: "mä oon ihan toista mieltä kuin muut". Näin tullaan kiistatta representoineeksi nuorsuomalaiset *ehdottomana kaupunkipuolueena* tai jopa "kehäkolmospuolueena". Argumentin seurauksena tuotetaan myös eräänlaista alistussuhdetta maaseudun väen ja pääkaupunkien ihmisten välille: esitetään nuorsuomalaisten politiikan tilamalli suljettuna, eräänlaisena "sisäpiirin" politiikkana (vrt. Palonen 1993b, 161).

Toisaalta kaikissa argumentaatiopositioissa nuorsuomalaisten menestymättömyyttä selitetään (näennäisen) loogisena seurauksena siitä, että maaseudun ja jopa kehäkolmosten ulkopuolisten ihmisten kannatusta ei saatu näiden 'tietämättömän' tai perinteisiin takertuvan ajattelutavan vuoksi. Argumentissa jaetaan siis nuorsuomalaisuus ja 'maaseutumaisuus' osiin, niitä kuvaaviin ominaisuuksiin, joita arvioimalla muodostetaan kokonaisuutta eli pääväitettä koskeva johtopäätös. Tällainen päättely muistuttaa pinnan jakamista osiin: sellainen, mikä ei sisälly johonkin osaan, ei voi sisältyä pintaan kokonaisuudessaan (Perelman 1996, 62-64). Tämänkaltaisen puheen ideologisena seurauksena on kuitenkin se, että sen kautta esitetään syytös nuorsuomalaisten tappiosta maaseudun tai maaseutukaupunkien ihmisten harteille (vrt. Suoninen 1993, 121).

IV OSA: YHTEENVETO JA POHDINTA

14. CODA: "HYVÄT IHMISET, HUONO PUOLUE"¹⁰⁹

14.1 Yhteenveto ja pohdinta

Teemahaastattelupuheet

Nuorsuomalaisten elämäntavan ytimet ilmentävät siinä määrin vaihtelevia arvo- ja asennetihentymiä, ettei mielestäni ole perusteltua puhua 'uuden keskiluokkaisesta' habituksesta (vrt. esim. Eder 1993). Tutkielman elämäntapa-haastatteluaineiston valossa näyttää kuitenkin siltä, että nuorsuomalaisten elämäntavan ydin on monissa kohdoin, kuten nykyisen sosioekonomisen aseman, koulutusinvestointien, työhön liittyvien arvotusten ja ihanteiden suhteen homologinen, mutta toisaalta sukupolvikokemusten ja lapsuudenkodin perinnön osalta yllättävänkin varianttinen. Homologisesti katsottuna nuorsuomalaisten elämäntavan ytimessä näyttää olevan jo saavutettu — joko 'perityn' pääoman myötä ja /tai aktiivisin hankintastrategioin — melko korkea pääomataso sekä taloudellisen, koulutuksellisen-kulttuurisen että sosiaalisen pääoman osalta (vrt. kuitenkin taloudellisen pääoman osalta opiskelijahaastattelut). Meluccin (1989, 53) mukaan uusien (keskiluokkaisten) sosiaalisten liikkeiden kollektiivisten identiteettien rakentuminen perustuu sellaisten resurssien, kuten koulutuksellisen pääoman, professionaalisten taitojen ja sosiaalisten aktiviteettien varaan.

Voi ajatella, että nuorsuomalaisille urbaani ja moderni yhteiskunta on ihannetila, jota ilmentävät sekä painotukset valinnanmahdollisuuksista että usko ihmiseen eteenpäin menemiseen, 'edistykseen': jokainen on enemmän ja vähemmän "oman onnensa seppä" (ks. esim. Kannustava hyvinvointiyhteiskunta 2005 1994, Nuorsuomalaiset — tekeminen kannattaa aina 1997). Elämäntavan ydin näyttää liittyvän pitkälti 'modernisuuden' elementteihin, mikäli modernisuuden kriteereinä pidetään sitä, että voi valita vapaasti, olla autonominen, valita elämäntyylinsä sellaisista kriteereistä käsin kuin itsensä toteuttaminen tai vaihteleva aikarakenne. Roosin mukaan aikaisemmin historiassa tämä mahdollisuus on ollut vain hyvin pienellä vähemmistöllä, nyt se on osa luokkaproblematiikkaa, yhä suuremman ihmisryhmän 'ongelma' (Roos 1988, 96, vrt. Eder 1993, Beck 1995, 1997). Vaikka nuorsuomalaisten elämäntavan ytimen voi ajatella ilmentävän joiltakin osin *uuden* keskiluokkaisia piirteitä, käsittääkseni pikemminkin pitäisi kuitenkin puhua sekä *vanhasta että uudesta*

---

¹⁰⁹ Otsikko on sitaatti puolueen kansanedustajan Tarkan (1999, 198) poliittisissa muistelmissaan esittämästä toteamuksesta "hyvät ihmiset, huono puolue".

keskiluokkaisuudesta ja niiden sukupolvellisista muunnoksista. Kun Roos 1980-luvun lopulla kuva- si suomalaista uutta keskiluokkaa, hän yhdisti sen suurten ikäluokkien elämänmuotoon. Nuor- suomalaisen puolue on sen sijaan vetänyt puoleensa iän ja sukupolven, mutta myös muiden tekijöi- den suhteen erilaisia ihmisiä. Näin ollen nuorsuomalaisuuden voi mielestäni katsoa liittyvän suku- polvien ja sukupolvifraktioiden mukaisesti muuntuvaan tai yksilökohtaisesti tulkittuun, (ylempään) keskiluokkaisuuteen. Nuorsuomalaisen elämäntavan ytimeen näyttää liittyvän niin vanha kuin uusi- kin (ylempi) keskiluokkaisuus, mutta nuorempien sukupolvien osalta ehkä jopa eräänlainen 'hyper- uusi' keskiluokkaisuus.

Keskiluokan uusiutumisosprosessi on jatkuvaa ja rakentuu myös sukupolvien välisten 'kamppailujen' ja tässä taistelussa kehittyvän uusiutumisosvoiman kautta. Se, mikä eri sukupolvifraktioiden tuotta- mille elämäntapamuunnoksille on yhteistä, ei suomalaisessa yhteiskunnassa liity niinkään kulutuk- seen, toimeentuloon tai makuun tai niin sanottuihin käytännön asioihin. Kouluttautuminen ja työ koetaan hyvin tärkeiksi elämän osa-alueiksi, mutta samalla erittäin tärkeinä pidetään 'pehmeitä' ar-voja, kuten perhettä, ihmissuhteita ja harrastuksia. Nuorsuomalaisten ihanne liittyy haluun ylläpitää yksilöllisyyttä, itsensä toteuttamisen ja valinnan vapautta (vrt. Roos 1988, Rahkonen 1999). Nuor- suomalaisen 'keskiluokkaisia versioita' yhdistää myös tietty 'elämänideologinen' uskomus siitä, että "ihminen on oman onnensa seppä" ja "tekeminen kannattaa aina" (vrt. Nuorsuomalaiset — te- keminen kannattaa aina 1997, Penttilä ym. 1994).

Voi ehkä ajatella niin, että niille jotka korostavat lapsuuden kodin 'nuorsuomalaissävyisiä' arvoja kuulumisen nuorsuomalaisiin hahmottuu pikemminkin sukupolvikysymyksen kautta. Halutaan eh- kä erottautua ainakin jossain määrin lapsuuden kodin lähtökohdista, mutta nuorsuomalaisissa arvo- ja asenneperusta ei kuitenkaan liiku "liberalistisista" lapsuudenkodin lähtökohdista "liian kauaksi". Nuorsuomalaisten edustamia arvoja pidetään monin tavoin samankaltaisina kuin lapsuuden kodissa vaalittuja, liittyy lämpöä lapsuuden kodin poliittiseen sitoutumiseen niin RKP:n, keskustan tai kokoomuk- sen kannattamista. Voi ehkä myös ajatella, että näin nuorsuomalaisuus ei varsinaisesti mielly pe- rinteisistä puolueista selkeästi erottuvana ryhmittymänä, vaan se mielletään ennen kaikkea uuden- laisena "sukupolvikosketuksena", nuoren sukupolven kulttuurisesti tuoreena kosketuksena.

On hyvä kysyä, miten on mahdollista, että kriittisyyttä ja itsenäisyyttä korostavat niin sanotut intel- lektuellit ylipäättään liittyvät puolueeseen? Gouldnerin (1979) mukaan he liittyvät siksi, että ovat valmiita uhraamaan yksilöllisyyttään saadakseen tilalle solidaarisuutta, ryhmän jäsenyyttä, ulos- pääsyn yksinäisyydestä ja voimattomuudesta. He haluavat päästä mukaan historian kulkuun, ja se

on mahdollista vain olemalla osa jotakin. Vasta jonkin tarkoituksen ajaminen tekee intellektuelleista historiallisesti ja poliittisesti huomioonotettavia. Intellektuellit ovat ristiriitaisia, he liittyvät etujoukkoihin mutta lähtevät myös pois niistä (ks. myös Koivisto 1997, 86).

Yksilöllisiä teemahaastatteluja ja ryhmähaastatteluja verratessa kiinnostava kysymys on se, missä määrin ryhmän vaikutuksen voi ajatella suuntaavan — rajoittavan tai motivoivan — haastateltavia. Teemahaastatteluista poiketen ryhmähaastatteluissa esitettiin esimerkiksi jopa yksilöllisempiä tai "paljastavampia" selityksiä puolueeseen liittymisen motiiveista ja liittymiseen kytkeytyvistä elämänhistoriallisista taustoista (vrt. esim. Eskola & Suoranta 1998, 97). Ryhmähaastatteluissa nuorsuomalaiseen puolueeseen liittymisen esitettiin myös yksiselitteisimmin liittyvän yksilölliseen elämäkokemukseen tai elämäntapahtumiin. Kollektiivisen muistelumenetelmän (ks. Haug 1988) valossa voi ajatella, että kyse saattaa olla ainakin osittain yksilöllisen teemahaastattelun stimuloivasta vaikutuksesta. Tärkeä menetelmällisen pohdinnan aihe on, kuinka ryhmän läsnäolo (ja kontrolloiva vaikutus) velvoittaa haastateltavaa 'todistamaan' ja vakuuttamaan oman poliittisen sitoumuksen aitoudesta ja kuinka yksilön poliittinen identiteetti on ylipäätään representoitavissa yksilö- vs. ryhmätilanteessa.

Ryhmähaastatteluteksti

Ryhmähaastattelutekstissä nuorsuomalaiset representoidaan eräänlaiseksi *myyttiseksi sankariksi*, joka rohkeudeltaan, viisaudeltaan tai muilta ominaisuuksiltaan eroavat muista (puolueista) ja jotka tämän ominaisuuden johdosta ovat kykeneväisiä ratkaisemaan ongelmatilanteen — kuten parlamentaarisen politiikan kriisin ja hyvinvointivaltion kriisin (vrt. Tarasti 1994, 83). Nuorsuomalaisia kuvataan myös 'paljastavana psykologina': nuorsuomalaisten tehtäväksi ja tavoitteeksi representoidaan 'oikeiden' kysymysten esittäminen puoluepolitiikassa eräänlaisesta asiantuntijapositionista (vrt. Lappalainen 2000, Kivivuori 1996). On kuitenkin hyvä kysyä, millaisen kannatuksen tai vakuuttavuuden uusi puolue voi saavuttaa pelkän kyseenalaistajan tai kritisoijan rooliin asettautumalla. Jos oletetaan, että ihmiset edelleen yhdistävät 'politiikkaan' ja poliittiseen puolueen tehtäviin (yhteisten asioiden hoidon, pelkkä kritiikki ja kyseenalaistaminen poliittisen puolueen ohjelmallisina ytiminä tuskin saa universaaliyleisöä vakuuttuneeksi puolueen tarpeellisuudesta (ks. esim. Jääsaari & Martikainen 1992, 69, vrt. Pekonen 1998, Dalton, Kuechler & Bürklin 1990, ks. kuitenkin kritiikki Palonen 1993b).

Tutkielman perusteella tulee mieleen kysyä, missä määrin nuorsuomalaisen politikoinnin tyyli-intensiivisyys perustui siihen, että sanoma kohdistettiin *tietyille erityisyleisölle*, joka käsitettiin puolueyhteisössä hyvin rajattuna ja (itse)valikoituvana joukkona ja jolle saatettiin argumentoida puolueen omalla, poikkeuksellisella kielellä (ks. Lappalainen 1999, 24-25, Perelman 1996, 50, van Eemeren et al 1987, 212). Jos poliittisen puolueen pyrkimyksenä on tavoitella mahdollisimman laajaa suosiota, pitäisi tietoisesti välttää valtavirrasta poikkeavaa toimintatyyliä ja suosia mahdollisimman neutraalia (ja yleisöä kosiskelevaa) argumentaatiota. Lappalaisen (2000, 251) mukaan erityisyleisölle suunnatut puheet pyrkivät tietoisesti luomaan konflikteja jonkin toisen erityisyleisön tai oletetun hegemonisoituneen valtavirran kanssa. Niiden ei tarvitsekaan miellyttää kaikkia, vaan ne voivat särmikkäästi ja erottautuvasti vedota vain tiettyihin erityisryhmiin.

Nuorsuomalaisten (ihanne)kohderyhmä(t) ja tietyiltä osin yleisösuhteeseen liittyvät representaatiot ovat varsin spesifisti rajattuja ja läpäisevät temaattisen repertoaarin ja jossain määrin myös kaikki lähtökohtaiset argumentaatiopositiot kokonaisuudessaan (vrt. Perelman 1996, van Eemeren et al 1987, 217-219). Temaattisen repertoaarin läpäisevät diskurssit, tietyllä tapaa järjestäytyneet representaatiotavat, olen nimennyt *sivistyneistödiskurssiksi ja sukupolvidiskurssiksi*. Nämä diskurssit eivät siis liity pelkästään kohderyhmän (tietoiseen) määrittelyyn, vaan ne ilmentyvät useimpien tutkimusteemojen kohdalla, kuten kysymyksissä hyvinvointivaltion ja kansallisen identiteetin uudistamisesta, historiallisista myyteistä, nuorsuomalaisista saavutuksista ja arvo- ja asennelähtökohdist. Etenkin sivistyneistödiskurssi kytkeytyy tavalla tai toisella kaikkiin lähtökohtaisiin argumentaatiopositioihin. Myös sukupolvidiskurssista on nähtävissä representaatioita argumentaatiopositioista riippumatta, mutta voimakkaimmin se nousee esille aito- ja ydinjäsen-positioissa.

Kun niin sanotut ideologiset joukkopuolueet kykenivät muodostamaan universaaleja identiteettejä ja aggregoimaan ideologian välityksellä yksilöllisiä identiteettejä, niin Della Portan (2000, 245) mukaan tänään yhteiskunnallisten liikkeiden protestit artikuloituvat usein erittäin paikallisina tavoitteina. Nuorsuomalaisten kohdalla voi ehkä puhua *paikallistuneesta sukupolvesta* tai 'lokalistisen' logiikan mukaisesta maantieteellisestä ulottuvuudesta (vrt. della Porta 2000, 245, Ronkainen 1999, Laine & Peltonen 2000). Paikallisuuden, nuorsuomalaisilla pääkaupunkikeskeisyyden, voi nähdä eräänlaisena välittävänä tekijänä, joka samalla kiinnittää sukupolvikäsitteen yhteiskunnallisen toiminnan empiriseen tarkasteluun (ks. Laine & Peltonen 2000, vrt. Mannheim 1972). Puolueen politiikan lokalistista tila-ulottuvuutta painottaessa tullaan samalla representoimeksi pääkaupunkiseudulla asuvat (nuorsuomalaiset) maaseudun väestöön nähden edelläkävijöinä, eräänlaisena revisionistisena sivistyneistönä (vrt. Apo 1998, Alapuro 1998). Tämänkaltaisen maaseudun stigma-

tisointipuheen kautta tuotetaan vallankäyttöön liittyviä alistussuhteita sekä pääkaupunkilaisten ja maaseutulaisten että 'sivistyneistön' ja 'ei-niin-sivistyneiden' ihmisten välille (vrt. Fairclough 1992, 59, 67).

Virtasen (2001b, 37-38) mukaan Suomen vanhin, vaikutusvaltaisin ja pitkäaikaisin poliittinen traditio fennomania on 1800-luvun lopulta lähtien ollut keskeisellä sijalla suomalaisten poliittisten sukupolvien toiminnasta, olipa se (uudelleen)nimetty kuinka tahansa. Tämän tradition tärkein avaintema on ollut suhde Venäjään /Neuvostoliittoon. Sen rinnalle ja siihen kytkeytyneenä on noussut myös uusia perusteemoja, kuten vuoden 1809 jälkeen suomen kieli, vuoden 1918 jälkeen demokratia ja vuoden 1944 jälkeen hyvinvointivaltio. Näihin perusteemoihin ovat kaikki (poliittiset) traditiot tavalla tai toisella joutuneet reagoimaan ja sopeutumaan — mikä on merkinnyt traditioiden muuntumista sukupolvimekanismin avulla. Nuorsuomalaisten politiikan ulottuvuuksissa on nähtävissä Virtasen luonnehtimaan fennomaanisen perintöön liittyminen. Jo yksinomaan temaattisella tasolla nuorsuomalaisten nostivat esille sellaisia teemoja, kuten hyvinvointivaltio (uudistaminen), parlamentaarisen demokratian ja poliittisen kulttuurin elvyttäminen ja 'suomalaisuuden' uudistaminen.

Käsittääkseni nuorsuomalaisuudessa on kyse *enemmän sukupolvien välisten valtasuhteiden uudistamispyrkimyksestä kuin laajemmasta 'arvokumouksesta'* (vrt. esim. Inglehart 1977, 1990), siinä määrin esimerkiksi ryhmähaastattelutekstissä representoidut nuorsuomalaiset arvot mukailevat esimerkiksi niitä arvoja, joita oikeistolaisessa politiikassa esille on tuonut lähinnä kokoomus. Radikaaleiksi kyseenalaistajiksi julistauduttaessa arvostetaan (puolue)toiminnan rationaalisuutta, sivistyneisyyttä ja älyllisyyttä, jota painottamalla halutaan tehdä eroa 60-lukulaisten "tunteelliseen tohotukseen" ja suurten ikäluokkien radikaaliin liikehdintään. Kun 60-luvun "mystinen voima" — ja 60-lukulaisten vasemmistoradikaalien myötävaikutuksella viimeistelty hyvinvointivaltioprojekti — saadaan väistymään tiedon tieltä, ilmiöihin vaikuttavat lainalaisuudet voidaan saada selville ja siten tapahtumia voidaan kontrolloida (vrt. Lappalainen 2000, 254, ks. myös Hamilo 1999c).

Nuorsuomalaisten usko rationalismiin ja valistusoptimismiin on vahva. Sivistystä, rationaalisuutta ja intellektuaalisuutta välittävät puheet eivät kuitenkaan saaneet suurta yleisöä vakuuttuneeksi. Puolueessa (enemmän ja vähemmän tietoisesti) unohdettiin se, että valtaosa kansasta lukeutuu "maan hiljaisiin", ei kunnian kentiä tavoitteleviin henkisiin 'etujoukkoihin'. On kuitenkin kysyttävä, edustavatko nuorsuomalaiset spesifin osoitteellisen kohderyhmänsä konstruoimalla pikemminkin 'perinteisiä' puolueita (kuin "uutta" tai "radikaalia" poliittista kulttuuria ja puoluetta), mikäli kysy-

mys suhteutetaan niin sanottuun yleispuolueistumisen tendenssiin. Joka tapauksessa ryhmähaastattelutekstissä on nähtävissä vahva puolueen sisäänpäinlämpeävyys, jota ilmentää puolueovien sulkeutuminen "ei-niin-aidoilta", kuten puolueeseen myöhemmin mukaan liittyneiltä jäseniltä ja jonka ydinryhmäksi representoidaan pieni, voisi sanoa jopa elitistinen joukko (vrt. Virtanen 2001b, Pekonen 2000b).

Nuorsuomalaisten mobilisoitumista ja puolueen perustamista legitimoidaan argumentaatiopositiosta riippumatta vetoamalla objektiivisiin tosiasioihin, kuten yhteiskunnan ja politiikan kriisiin, lamaan ja ihmisten tyytymättömyyteen. Näin rakennetaan eräänlainen todellisuuden rakenteeseen nojaava peräkkäisyyside yhteiskunnallisten tosiasioiden, kuten laman ja nuorsuomalaisten mobilisoitumisen välille (vrt. Perelman 1996, 93-94, van Eemeren et al 228-230). Samalla nuorsuomalaiset representoidaan eräänlaisessa "tilapäispoliitikon" roolissa, jonka toiminnan lähtökohtana (ja oikeutuksena) on yhteiskunnallinen kriisi ja sen mukainen 'tarve' (vrt. Weber 1977, Palonen 1993b, 182-183). Sen myötä kuitenkin nuorsuomalaisen politiikan oikeutus tietyssä mielessä mitätöity: voi ajatella, että argumentin seurauksena nuorsuomalaisten oikeutus toimia muina kuin "huonoina aikoina" asettuu kyseenalaiseksi.

Erityisesti puolueohjelmista, puoluelehtikirjoituksista ym. muodostuvassa tekstiaineistossa nousee vahvasti esille nuorsuomalaisten pyrkimys määritellä uusi poliittinen kulttuuri tai uudenlainen politiikan teon tyyli (vrt. Lappalainen 2000). On hyvä kysyä, mitä tähän 'uutuuteen' itse asiassa sisältyy? Nuorsuomalaisten perustamisvaiheen systeemivastaiset ja verkostomaista organisoitumista korostavat puheet jäivät konventionaalisesti organisoitumalla pian syrjään. Toimintatapaa ja organisoitumista pelin sääntöjen suuntaiseksi muokkaamalla puolue kiinnittyi osaksi etabloitunutta puoluejärjestelmää ja vallitsevaa poliittista kulttuuria (vrt. Bourdieu 1991, Bourdieu & Wacquant 1995). Konventionaaliset — toiminnan alussa "likaisiksi" määritellyt — puoluepolitiikan kentän säännöt omaksuttiin siis varsin nopeasti (vrt. vihreät, esim. Borg 1988).

Ryhmähaastattelutekstissä aito- ja ydinjäsen-posiitioissa nuorsuomalaisten poliittisesta subjektiiviteetista erotetaan *todellinen (liike) ja näennäinen (puolue)* minä, jolloin se, mikä jää näennäiseen asemaan, menettää merkitystään, ikään kuin kevenee (Perelman 1996, 150, Summa 1995, 1996). Tällainen argumentti johtaa todellisuuden uudelleen hahmottumiseen, koska se rikkoo käsitteiden ja ilmiöiden totunnaisia rakenteita (Perelman 1996, 143-144, Summa 1995, 83-85). Dissosiativisen argumentoinnin tehtävä on kuitenkin sikäli vaikea, että kun jotkut asiat on kertaalleen "julkisesti" yhdistetty, jäävät ne ihmisten mieliin yhteenkuuluvina, vaikka niiden eroja kuinka korostettaisiin

(Kuusisto 1996, 285). Rivi- ja tuorejäsen-positioissa sen sijaan nuorsuomalaisten *mobilisoituminen* representoidaan liikkeenä, mutta aito- ja ydinjäsen-positioiden tapaan nuorsuomalaisten poliittista subjektiviteettia ei esitetä todellisesta minästä (liike) ja näennäisestä minästä (puolue) rakentuvaksi entiteetiksi. Kyse voi osaltaan toki olla aito- ja ydinjäsen-positioissa omaksutusta yleiseen (puolue)politiikan kielenkäyttöön liittyvästä liike vs. puolue -retoriikan hallinnasta (vrt. Pekonen 1997a). Yhtä lailla keskeinen kysymys on kuitenkin se, missä määrin kyseinen "erimittaisuus" asettaa rajoituksensa nuorsuomalaisten toiminnalle *kollektiivisubjektina* (vrt. sama kysymys vihreän liikkeen kohdalla, Kolanen 1997).

Ryhmähaastattelutekstissä nuorsuomalaisten puolueorganisoituminen ja organisoitumisen tiivistäminen representoidaan *vaihtoehdottomuuden diskurssilla* (vrt. Pekonen 1991). Etenkin aito- ja ydinjäsen-positioissa puoluepolitisoitumiseen pakkoon representoidaan johtaneen 'realiteetit' ja 'vaalit' — objektiiviset, nuorsuomalaisten toimijuuden ulkopuoliset tosiasiat. Ne ikään kuin "pakottavat" nuorsuomalaiset "uhrautumaan" poliittisesti 'puhtaan' asiansa vuoksi (vrt. van Eemeren et al 1987, 89). Asioiden objektivisoinnin, minän ulkopuolistamisen ja oman toimijuuden kieltämisen, voi nähdä kielenkäyttöön kietoutuvana vallankäytön muotona (vrt. Fairclough 1992, 59, 67-68). 'Faktat' alkavat puhua puolestaan eli asiat saadaan näyttämään puhujista ja tulkinnoista riippumattomilta tosiasioilta, seurauksena on se, että toimijoiden rooli ja vastuu asioiden kulusta syrjäytyy (Jokinen 1999b, 140).

Vaikka nuorsuomalaisen puolueen politiikassa voi ajatella olevan merkkejä 'eksplisiittisen ja repiivän eettisen politiikan' mahdollisuuksista ja eri elämänmuotojen arvojen esille tuomisesta, niin omien arvojen puolesta taistelu ja oikeuksien vaatiminen (ks. Rose 1998, 29-30) toteutettiin loppujen lopuksi varsin konventionaaliseen politiikka- ja yhteisökäsitykseen nojaten. Jos esimerkiksi ne liikkeet, jotka kampanjoivat uusia ydinjätteen jalostuslaitoksia tai psykiatristen potilaiden asuntoiloita vastaan näyttäytyivät toimissaan radikaaleina "epäkonventionaalisen yhteisön" edustajina ja pyrkivät kääntämään yhteisön itseään vastaan ja vastustamaan yhteismitallistamista yhteisösiteiden itsensä nimissä, niin nuorsuomalaisuudessa tuskin oli kyse tästä (ks. Rose 1998, 29-30). Bourdieun (esim. 1984, 1986) määrittämän keskiluokalle tyypillisen 'hyvän kulttuuritahdon' tapaan tärkeäksi nousi pikemminkin (poliittisen) yhteisön pelin sääntöihin mukautuminen ja politiikan kentän logiikkaan yhteismitallistuminen, jos kohta oman radikaaliutta ja (valtavirrasta) erottautumista pyrittiinkin korostamaan.

Ristiriidat *ennen kaikkea* puolueen ydinryhmäläisten tai 'aitojäsenten' ja myöhemmin puolueeseen mukaan liittyneiden välillä koskien kysymystä poliittisesta subjektiviteetista ja toimintaparadigmasta lienevät syitä puolueen sisäiseen hajontaan ja osaltaan myös hajoamiseen (vrt. Virtanen 2001b). Ryhmähaastatteluteksteissä ristiriitaiset käsitykset poliittisesta subjektiviteetista sekä puolueen toimintaparadigmasta nousevat selvästi esille erityisesti aitojäsen-position ja muiden lähtökohtaisten argumentaatiopositioiden välillä. Aito- ja ydinjäsen-posiatioissa *nuorsuomalaisuus edustaa ennen kaikkea itseään*: uutta poliittista liikettä /puoluetta, joka erottautuu vallitsevan puoluepolitiikan kentän toimijoista. Tuore- ja rivijäsen-posiatioissa sen sijaan nuorsuomalaisuus *edustaa enemmän ja vähemmän jo jotain aikaisemmin ollutta*: esimerkiksi näennäisen loogista jatketta kuihtuneelle 'liberaaliperinteelle' tai muille samansuuntaisiksi mielletyille puolueille (vrt. Billig et al 1988).

On myös hyvä kysyä, ajoittivatko nuorsuomalaiset yhteiskuntaa "tervehdyttävien" reseptiensä julkistamisen ajankohdan väärin? Hellstenin (2001, 46) mukaan nuorsuomalaisten uusliberalistinen ohjelma ei enää vuoden 1995 poliittisessä tilanteessa ollut yhtä radikaali kuin jos se olisi esiintynyt ohjelmallaan jo 80-luvun vaaleissa. Vaikka nuorsuomalaisen puolueen nousussa eduskuntaan vuonna 1995 voidaan tulkita liittyneen pettymyksiin oikeiston pääpuolueen hallituspolitiikkaa kohtaan, niin sen uusliberalistisen ohjelman terä oli tylsistynyt jo vuonna 1995, kun keskustajohtoinen porvarihallitus oli jo aloittanut talouden liberalisoinnin toteuttamalla kattavia budjettileikkauksia sekä aloittamalla valtionyritysten yksityistämisen ja julkisen sektorin supistamisen. Hellstenin mukaan nuorsuomalaisten ohjelma alkoi maltillistua 90-luvun lopulla, mikä ilmeni muun muassa puolueen vuodelle 1999 laatiman varjobudjetin säästöjen maltillisuudesta edellisen vuoden esityksiin verrattuna.

14.2 Kohti tulevaa

Tourainen (1992, 58-61) mukaan nykyisessä 'hypermodernissa' vaiheessa valtio ja sosiaalinen elämä ajautuvat täydelliseen separaatioon, jota ei voida ylittää 'perinteisillä' yhdistävillä myyteillä, kuten kansallisvaltiolla. Tourainen tulkitsemana nykyajan uudet sosiaaliset liikkeet ovat varsin kaukana niistä sosiaalisista liikkeistä, jotka taistelivat poliittisen vapauden ja sosiaalisen oikeuden puolesta — yhteisen myytin — puolesta. Uusien sosiaalisten liikkeiden keskeisenä arvona on yksilöiden ja ryhmien autonomia, jota pyritään ilmaisemaan jopa terrorin keinoin ja joka ilmenee erityisesti niin sanotussa amerikkalaisessa unelmassa — yrityksessä rakentaa sellaista yhteiskuntaa, jossa samanaikaisesti vallitsevat taloudellinen dynaamisuus, poliittinen demokratia ja sosiaalinen avoi-

muus. Hypermodernisaation tilassa on myös luonnollista pelätä sosiaalisten liikkeiden loppua: ne tuhoutuvat individualismin ja valtiiovallan kaksoiskytkökseen, eivätkä voi enää muuttaa yhteiskuntaa, joka itse asiassa on jo kadonnut.

Tourainen mukaan yksilöt ja kollektiiviset toimijat eivät enää toimi arvojen ja normien mukaan. Pikemminkin ne — samalla lailla kuten valtiot — toimivat *strategisesti*, koettaen saada parhaan mahdollisen tuloksen ennalta määrättyssä muutosprosessissa. Teollisuusyhteiskunnassa yksilöiden ja yhteiskuntien vapautuminen identifioitui tuotantovoimien kehitykseksi ja vapaus identifioitui modernisaatioksi. Jälkitekollisessa yhteiskunnassa individualistisen subjektin vapautta täytyy puolustaa massatuotantoa ja -kulttuuria vastaan. Se, mitä kutsumme sosiaalisiksi liikkeiksi, on tulossa yhä vähemmän 'sosiaalisiksi'. Tärkein päämäärä ei ole enää luoda ideaaliyhteiskuntaa, vaan puolustaa subjektin vapautta ja luovuutta universumissa, jossa dominoivat raha ja mielihyvä, teknologia ja sota. (Touraine 1992, 62-69, vrt. Saaristo 1994, 48).

Betzin (1994, 189) mielestä eurooppalaiset radikaalit oikeistopopulistiset puolueet saattavat tulevaisuudessa onnistua lisäämään kasvuaan merkittävästi, jos ne onnistuvat menestyksekkäästi promoitoimaan itseään Euroopan "kulttuurisina ja taloudellisina linnakkeina" — Länsi-Euroopan kulttuurista identiteettiä ja taloudellista omaisuutta suojelevina ryhmittyminä. Pekonen (1998, 169, ks. myös 1995) huomauttaa myös Kitscheltiin (1995, 49) viitaten, että viime vuosikymmeninä useissa Euroopan maissa vahvistuneen uuden radikaalin oikeiston osalta Suomi näyttää ainakin toistaiseksi muodostavan poikkeuksen. Tätä poikkeavuutta Pekonen selittää Suomen toisen maailmansodan jälkeisen poliittisen historian erityispiirteillä ja niin sanotun perinteisen politiikan akselin elinvoimaisuudella aikana, jolloin niin sanotun uuden politiikan akseli uusine poliittisine agendoineen on ollut jokapäiväistä arkea monissa Euroopan maissa (Pekonen 1998, 169-170, ks. myös Hellsten 2001).

Empiirisen tutkimuksensa perusteella Pekonen (emt., 172) kuitenkin kysyy, onko nyt syntymässä uusi "tyhjä tila" sellaisten eurooppalaisen uuden oikeiston vaalimien teemojen, kuten perinteisten arvojen ja moraalin kunnioittaminen, patriotismi ja lain ja järjestyksen korostaminen, osalta (ks. myös Martikainen & Pekonen 1996). Pekosen mielestä näyttää myös siltä, että "lännen modernin demokraattisen työläisvaltion" keskeiset projektit — teollisen yhteiskunnan rakentaminen vahvan työväenliikkeen tuella, pyrkimys tasa-arvoiseen poliittiseen järjestelmään ja valtioon hyvinvointivaltioprojektin avulla — ovat Suomessakin suistumassa "alkuperäiseltä radaltaan" urbaanin betoni-lähiön ihmisten mielessä.

Hellsten arvelee (2001, 47), että pragmatismia heijastavassa konsensushenkisessä piilee myös uuden oikeiston nousumahdollisuus, mikäli politiikka alkaa kansalaisten silmissä näyttää yhä vaihtoehdottomammalta. Tällöin poliittiseen mahdollisuusrakenteeseen saattaa avautua uuden politiikan oikeiston, erityisesti järjestelmänvastaista uusliberalistista ohjelmaa edustavan puolueen mentävä aukko (vrt. myös Rätty 2000). Nuorsuomalaisten projektia ei voi Betzin (1994) ja Kitscheltin (1995) määrittelyjen valossa nimittää siinä mielessä 'radikaaliksi uusoikeistolaisuudeksi' kuin muualla Euroopassa. Tietyiltä osin — kuten hyvinvointivaltio- ja konsensuskriitikissään, vapaiden markkinoiden ja yksilöllisyyden korostamisen periaatteineen — se ilmentää kuitenkin *suomalaista, tietyssä ja muusta Euroopasta poikkeavassa sosiohistoriallisessa kontekstissa kehittyntä uusoikeistolaisuutta*, jonka agendan ydin on juuri Hellstenin (2001) esittelemässä järjestelmänvastaisuudessa ja uusliberalistisissa ajatuksissa.

Ajan myötä pohjoismaiseen malliin kiinnittyneen suomalaisen hyvinvointivaltion "kohtalo" ja sosiaalipoliittisten reformien (uusliberalistinenko) suunta käyvät kansalaisille selvemmiä (vrt. Julkunen 2001). Jos ajatellaan, kuten Anneli Anttonen ja Jorma Sipilä (2000, 268-269) olettavat, että hyvinvointivaltioksi nimetyn sosiaalipoliittisen aikakauden päättymisen myötä myös siihen kytkeytynyt yhteiskunnallinen emansipaatioprojekti on jäänyt toisenlaisten projektien varjoon, on kyttävä, millaisten projektien varaan kansalaisten 'emansipoituminen' voidaan tulevaisuudessa rakentaa. Jos hyvinvointivaltion muuttuminen tarkoittaa julkisvaltakeskeisyydestä luopumista, kuten näyttäisi, onko nuorsuomalaisten kaltaisilla projekteilla itse asiassa enemmän kysyntää kuin mitä voi ajatella olleen tähän asti? On myös hyvä pohtia Vähätalon (1997) esittämää tulevaisuuskenaa-riota "kolmen kerroksen Suomesta", jossa uusliberalistisen ideologian omaksuneiden euromenesty- jien ikävaihe ja asenteet tuottavat pysyvää sosiaalista pohjaa uusliberalistisille ja uuskonservatiivi- sille pyrkimyksille hyvinvointivaltion purkamiseksi.

Aika näyttää — niin puolue- ja sosiaalipoliitikassa kuin muillakin yhteiskunnan osa-alueilla — myös sen, missä määrin on (vai onko lainkaan) uskominen Kierkegaardin lausahdukseen: "*Jokainen sukupolvi aloittaa alusta, eikä seuraava sukupolvi pääse sen pitemmälle kuin edellinen, jos edellytetään, että se pysyy tehtävälleen uskollisena eikä pettänyt sitä*".

LIITTEET

LIITE 1: Nuorsuomalaisen puolueen jäsenten teemahaastattelurunko

1. Taustatiedot: ikä, asuinpaikka, siviilisääty, ammatti, koulutus; jäsenyysaika, puolueasema
2. Elämänhistoria
  - syntymäpaikka; lapsuuden koti; vanhempien koulutus, ammatit, puoluesitoutuminen
  - lapsuudenkodin materiaaliset olosuhteet (toimeentulo, 'elämäntyyli')
  - lapsuuden kodin henkinen ilmapiiri: perheen sisäiset suhteet, lastenkasvatusperiaatteet, sosiaaliseen luokkaan sitoutuminen
  - miten työnteko koettiin lapsuudenkodissa
  - miten koulunkäynti sujui; miten kotona suhtauduttiin koulunkäyntiin; harrastukset
  - mitkä tekijät vaikuttivat opiskelupaikan/ammatinvalintaan (kodin vaikutus jne.)
  - opiskelu- ja työpaikat
  - perheen perustaminen: puoliso, lapset
  - lapsuuden kokemusten merkitys nykyään; lapsuudenkodin vs. nykyinen elämäntapa
  - onko lapsuuden/nuoruudenkokemuksilla ollut merkitystä nuorsuomalaisuuden "valitsemisessa"
3. Työ/opiskelu
  - nykyinen työ-/opiskelupaikka; kuinka kauan ollut nykyisessä työssä
  - miten viihtyy nykyisessä työ/opiskelupaikassa; millainen työ-/opiskelutahti on
  - millaisena kokee nykyisen ura/opiskeluvaiheen; urasuunnitelmat
  - mikä työssä/opiskelussa on tärkeää/parasta
  - mitä työ/opiskelu merkitsee elämässä
  - näkeekö yhteyden työelämään liittyvien arvotusten ja nuorsuomalaisuuden välillä
4. Toimeentulo, elinolosuhteet, kulutus
  - perheen kuukausitulot; onko toimeentulo tyydyttävä; omaisuus; velka
  - mikä on tärkein kriteeri "suurempia" kodin hankintoja tehtäessä
  - asumismuoto; miten kuvailee nykyistä asuntoa; kuukausittaiset asumismenot
  - onko nykyinen asumismuoto tyydyttävä; "ihanneasunto"
  - kuinka usein hankitaan uusia huonekaluja, kodinkoneita jne.
  - kuinka usein kotona tehdään ruokaa; millaista ruokaa valmistetaan; ulkona syöminen
  - kuinka usein hankitaan uusia vaatteita ja millaisista liikkeistä; tärkein kriteeri vaatteita hankittaessa
  - mitä pukeutuminen merkitsee jokapäiväisessä elämässä
  - kuinka paljon harrastuksiin kuluu yleensä rahaa (esim. kuukausittain)
  - mitä lehtiä kotiin tulee; kuinka usein hankitaan kirjoja
  - kuinka usein tehdään lomamatkoja
  - polttaako joku perheenjäsenistä tupakkaa; missä tilanteissa alkoholia käytetään
5. Perhesuhteet ja arkipäivä
  - puolison ikä, koulutus, ammatti; lapset
  - miten kuvailee perheen arkirytmää; työnjako kotitöissä
  - kuinka usein perhe on yhdessä koolla; yhteiset ajanviettotavat
  - kuinka usein kyläillään yhdessä; käykö kotona usein vieraita
  - miten lomamatkoja vietetään
  - minkälaisista asioista kotona keskustellaan; kuinka erimielisyydet ratkaistaan
  - lasten kasvatuseriaa; lasten tehtävät kotona; millaisena näkee lastensa tulevaisuuden
  - mitä perhe merkitsee elämässä

-kuinka vertaa omaa perhe-elämää ja lapsuudenkodin perhe-elämää

6. Vapaa-aika ja muut ihmissuhteet

- jääkö vapaa-aikaa riittävästi; mieluisimmat vapaa-ajanviettotavat
- mitä vapaa-aika merkitsee elämässä (elämykset, harrastukset, yksinolo jne.)
- mielimusiikki /-kirjallisuus /-elokuvat; 'kulttuuriharrastukset' (taide, musiikki jne.)
- kuinka paljon katsoo tv:tä/kuuntelee radiota; mielihjelmat
- yhteisöllinen osallistuminen (yhdistykset, seurat jne.)
- mitä ystävät merkitsevät elämässä; millainen ystäväpiiri on

7. Maailmankuva, ihanteet, politiikka, tulevaisuus

- mitkä asiat maailmanmenossa ylipäättään huolestuttavat
- mitkä asiat merkitsevät elämässä eniten
- mihin elämässä menestyminen perustuu
- miksi on liittynyt nuorsuomalaiseen puolueeseen; onko kuulunut muuhun puolueeseen aiemmin; voisiko kuvitella kuuluvansa
- mikä nuorsuomalaisia yhdistää
- mitä puolueeseen kuuluminen/nuorsuomalaisuus merkitsee elämässä
- miten arvioi nuorsuomalaisuuden "näkyvän" elämäntavassaan
- onko tyytyväinen nykyiseen elämäänsä; mitä haluaisi muuttaa
- tulevaisuuden haaveet/tavoitteet/uhkakuvat; millaisena näkee tulevaisuuden

LIITE 2: Nuorsuomalaisen puolueen jäsenten ryhmähaastattelurunko.

1. Puolueen perustaminen ja vaiheet

- miksi nuorsuomalainen puolue /liike syntyi; mitkä tekijät siihen vaikuttivat
- nuorsuomalaisen puolueen yhteiskunnallinen rooli
- puolueen vaiheet
- mitkä tekijät vaikuttivat siihen, että nuorsuomalaiset organisoituivat puolueeksi

2. Yhteiskunnallinen tehtävä ja rooli ja "ihannenuorsuomalaisuus"

- mikä on nuorsuomalaisen puolueen tärkein tehtävä; mihin nuorsuomalaisuudella pyritään
- mitä nuorsuomalainen aate merkitsee; mikä on sen sisältö
- keitä nuorsuomalaisiin kuuluu; mikä heitä yhdistää
- mikä nuorsuomalaisia erottaa muista
- mikä on nuorsuomalaisuuden vahvuus; entä heikkous

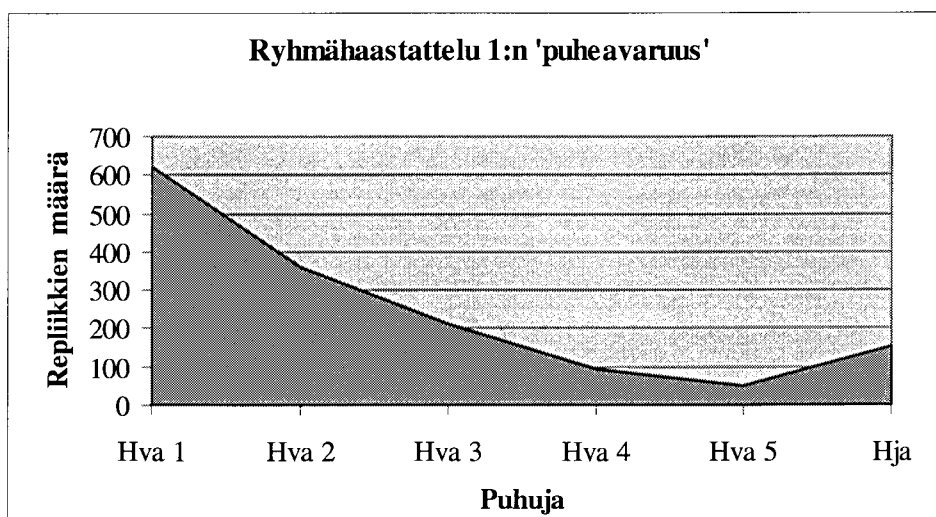
3. Liittymismotiivit ja elämäntapaan liittyvä merkitys

- miksi on liittynyt nuorsuomalaiseen puolueeseen
- millaisten asiat elämässä ovat vaikuttaneet liittymiseen
- mitä nuorsuomalaisiin kuuluminen merkitsee elämässä
- miten nuorsuomalaisuus ilmenee arkielämässä /elämäntavassa
- mikä on parasta/tärkeintä, mitä nuorsuomalaisuus on tuonut mukanaan
- millaisena näkee tulevaisuuden nuorsuomalaisena /nuorsuomalaisten tulevaisuuden

LIITE 3: Ryhmähaastattelujen arviointi ja 'puheavaruudet'

Ryhmähaastattelu 1:n osallistujaryhmä oli monella tapaa heterogeenisempi kuin haastatteluryhmä 2, esimerkiksi osallistujien sukupuolen ja puoluesitoutuneisuuden osalta. Heterogeenisuus ilmentyi myös ryhmädynamiikassa ja 'puheavaruudellisissa' osuuksissa (ks. kuvio 10). Käsittääkseni se näkyi myös 'me'-retoriikan, ikään kuin puoluekollektiivin puolesta puhumisen vähäisenä käyttönä. Ryhmähaastattelu 2:een verrattuna keskusteluteemat rakentuivat "päivänpoliittisempien" teemojen vaaraan; keskustelussa käsiteltiin runsaasti juuri edeltäneitä eduskuntavaaleja ja aikaisempia eduskuntavaaleja.

Haastattelun aluksi tunnelma vaikutti jännittyneeltä ja jopa kireältä. Tähän saattoivat vaikuttaa se, että haastattelutila oli "epämukava" ja 'koulumainen' (luokkahuone yliopistolla) ja se, etteivät kaikki haastateltavista tunteneet ennalta toisiaan. Tietyissä mielessä dominoivaan rooliin asettui osallistujista pisimpään puolueeseen kuulunut haastateltava. Hänen aktiivisuutensa vaikutti osaltaan myös keskustelun etenemiseen, mikä oli mahdollista väljästi rakentamani kysymysrungon, mutta myös muiden haastateltavien osoittaman "hyväksynnän" vuoksi. Haastattelijan roolini muotoutui melko passiiviseksi — en varsinaisesti keskustellut haastateltavien *mukana*, vaan esitin ennakkoon valmistamani kysymykset. Koin välillä jääväni (liiaksikin) sivustaseuraajaksi ja podin myöhemmin huonoa omatuntoa siitä, etten "tasapainottanut" kysymyksilläni, keskeyttämisilläni tms. puheenvuorojen jakaantumista (ks. kuvio 10 alla).

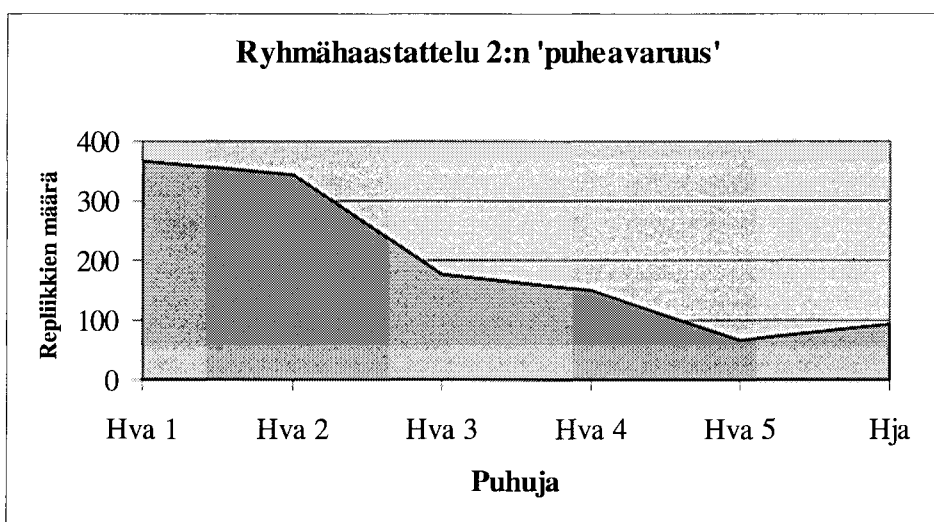

Kuvio 10. Ryhmähaastattelu 1:n puheavaruus: haastateltavien ja haastattelijan puheenvuorojen jakaantuminen.

Ryhmähaastattelu 2:n osallistujaryhmä oli homogeenisempi ryhmähaastattelu 1:n. Ryhmän jäseniä lienevät yhdistäneen sukupuoli (kaikki haastateltavat olivat naisia), usean haastateltavan keskinäiset ystävyysuhteet sekä aktiivinen ja puolueen perustamisesta lähtien jatkunut toiminta puolueessa. Kaikki haastateltavat tunsivatkin toisensa ennalta. Haastattelu järjestettiin osallistujien toivomuksesta puoluetoimistolla, joka oli tilana varsin miellyttävä ja haastattelulle otollinen.

Osallistujien puheenvuorot jakaantuivat ryhmähaastattelu 1:een verrattuna tasaisemmin, eikä kukaan asettunut dominoijan asemaan, vaikkakin sekä haastateltavista nuorin että haastatteluun myöhässä saapuneen osallistujan puheenvuorot jäivät määrällisesti muita vähäisimmiksi. Huumorin — naurun, naurahtelu, vitsien kertomisen jne.— käyttö puheiden tehostajana korostui selvemmin ryhmähaastattelu 1:een verrattuna. Myös päällekkäin puhuminen ja toisen haastateltavan 'täydentäminen' oli selvästi runsaampaa kuin ryhmähaastattelu 1:ssä (ks. kuvio 11 alla). Ryhmä 1:een verrattuna myös niin sanotut "sisäpiirijutut" nousivat selvemmin esille (vrt. Sulkunen 1990). Tietystä mielessä haastattelu muistutti kollektiivista muistelutilannetta, jossa osallistujat kävivät puoluetoiminnan aikaan sijoittuvia yhteisiä tai yksityisiä muistojaan läpi. Ryhmä 1:stä poiketen ryhmähaastattelu 2:ssa korostui myös selvästi me-retoriikan käyttäminen ja yhtenäisyyden tuottaminen sitä kautta (vrt. esim. Jokinen 1999b, 139).

Kuvio 11. Ryhmähaastattelu 2:n puheavaruus: haastateltavien ja haastattelijan puheenvuorojen jakaantuminen.

LÄHTEET

- Aarnio, Eeva & Palonen, Kari** (toim.) (1995) Puolueiden periaateohjelmat 1995. Jyväskylän yliopisto, valtio-opin laitos. Julkaisuja 68. Jyväskylä.
- Aarnio, Eeva & Isotalus, Pekka** (2000) "Miten presidentti on tehty" Teoksessa Isotalus, Pekka & Aarnio, Eeva (toim.): Presidentti 2000. Mistä vaalit on tehty? Jyväskylän yliopisto, SoPhi:n julkaisuja 52. Jyväskylä, 5-21.
- Ahlman, Erik** (1992 /1943) Oikeudenmukaisuus ja sen suhde moraaliin. Teokset VI. Filosofian laitos, julkaisu, Jyväskylän yliopisto. Helsinki: WSOY.
- Aho, Simo** (1985) "Toisinelämisen vaihtoehdot: markkinarako vai vapauden komero" Teoksessa: Talouden kahtiajako. Mykät pakot vai vapauden visiot. Tutkijaliiton julkaisusarja 37. Helsinki: Tutkijaliitto.
- Ahponen, Pirkkoliisa & Järvelä, Marja** (1983) Maalta kaupunkiin, pientilalta tehtaaseen. Tehdastyöläisen elämäntavan muutos. Juva: WSOY.
- Aittola, Tapio** (toim.) (1999) Kasvatussosiologian teoreetikoita. Uudesta kasvatussosiologiasta oppimisen kriittiseen tarkasteluun. Helsinki: Gaudeamus.
- Aittola, Tapio & Raiskila, Vesa** (1995) "Jälkisanat" Teoksessa Berger, Peter L. & Luckmann, Thomas: Todellisuuden sosiaalinen rakentuminen. Toinen painos. Suom. Raiskila, Vesa. Helsinki: Gaudeamus. Alkuteos: *The Social Construction of Reality* (1966).
- Alanen, Leena** (2001) "Polvesta polveen. Sukupolvi sosiologisena käsitteenä ja tutkimuskohteena" Teoksessa Sankari, Anne & Jyrkämä, Jyrki (toim.): Lapsuudesta vanhuuteen. Iän sosiologiaa. Tampere: Vastapaino, 97-116.
- Alapuro, Risto** (1988) "Suomalainen Bourdieu ja Musta leski" Sosiologia 25 (1), 3-7.
- Alapuro, Risto** (1998) "Sivistyneistön ambivalenssi suomalaisuus" Teoksessa Alasuutari, Pertti & Ruuska, Petri (toim.): Elävänä Euroopassa. Muuttuva suomalainen identiteetti. Tampere: Vastapaino, 175-189.
- Alapuro, Risto** (2001) "Missä ovat toimijat" Sosiologia 38 (1), 51-57.
- Alasuutari, Pertti** (1989) Erinomaista rakas Watson. Johdatus yhteiskuntatutkimukseen. Helsinki: Hanki ja Jää.
- Alasuutari, Pertti** (1995) Laadullinen tutkimus. Kolmas painos. Tampere: Vastapaino.
- Alasuutari, Pertti** (1996) Toinen tasavalta. Suomi 1946-1994. Jyväskylä: Vastapaino.
- Alasuutari, Pertti** (1998) "Älymystö ja kansakunta" Teoksessa Alasuutari, Pertti & Ruuska, Petri (toim.): Elävänä Euroopassa. Muuttuva suomalainen identiteetti. Tampere: Vastapaino, 153-174.
- Alasuutari, Pertti & Ruuska, Petri** (toim.) (1998) Elävänä Euroopassa. Muuttuva suomalainen identiteetti. Tampere: Vastapaino.
- Alberoni, Francesco** (1984) Rakastuminen. Toinen painos. Helsinki: Otava. Alkuteos: *Innamoramento e amore* (1983).
- Alestalo, Matti** (1986) Structural Change, Classes and the State. Finland in Historical and Comparative Perspective. Research Group for Comparative Sociology. Research Reports No. 33. University of Helsinki.
- Allardt, Erik** (1981) "Sukupolvet suomalaisen yhteiskunnan kuvauksessa" Sosiologia 18 (4), 265-275.
- Allardt, Monica & Sihvo, Tuire & Uusitalo, Hannu** (1992) Mitä mieltä hyvinvointivaltiosta? Suomalaisen sosiaaliturvamielipiteet 1975-1991. Helsinki: Valtion painatuskeskus.
- Althusser, Louis** (1984) Ideologiset valtiokoneistot. Suom. Lehto, Leevi & Sivenius, Hannu. Jyväskylä: Kansankulttuuri, Vastapaino. Alkuteos: *Positions* (1976).
- Alexander, Jeffrey C.** (1987) "Action and its Environment" In Alexander, Jeffrey C. & Giesen, Bernhard & Münch, Richard & Smelser, Neil J. (eds.): The Micro-Macro-Link. California: University of California Press, 289-318.
- Alexander, Jeffrey C. & Giesen, Richard** (1987) "From Reduction to Linkage: The Long View of the Micro-Macro Link" In Alexander, Jeffrey C. & Giesen, Bernhard & Münch, Richard & Smelser, Neil J. (eds.): The Micro-Macro-Link. California: University of California Press, 1-44.
- Alexander, Jeffrey C. & Giesen, Bernhard & Münch, Richard & Smelser, Neil J.** (eds.) (1987) The Micro-Macro-Link. California: University of California Press.
- Andersen, Benedict** (1989) Imagined Communities. Reflections on the Origin and Spread of Nationalism. Fifth impression. London: Verso.

- Anttiroiko, Ari-Veikko** (1998) "Tietoyhteiskunta ja kunnallinen demokratia. Makroteoreettinen näkökulma informaationaalisesta demokratian ehtoihin" *Hallinnon tutkimus* 17 (3), 192-210.
- Anttonen, Anneli & Sipilä, Jorma** (2000) *Suomalaista sosiaalipolitiikkaa*. Tampere: Vastapaino.
- Arber, Sara & Attias-Donfut, Claudine** (eds.) (2000) *The Myth of Generational Conflict. The family and state in ageing societies*. ESA Studies in European Societies. London: Routledge.
- Aro, Laura** (1996) *Minä kylässä. Identiteettikertomus haastattelututkimuksen folklorena*. SKS:n toimituksia 650. Helsinki: SKS.
- Atkinson, Paul** (1991) *The Ethnographic Imagination. Textual Constructions of Reality*. London: Routledge.
- Attias-Donfut, Claudine & Arber, Sara** (2000) Equity and solidarity across the generations. In Arber, Sara & Donfut, Claudine (eds.): *The Myth of Generational Conflict*. ESA Studies in European Societies. London: Routledge, 1-21.
- Beck, Ulrich** (1995) "Politiikan uudelleen keksiminen: kohti refleksiivisen modernisaation teoriaa" Teoksessa Beck, Ulrich & Giddens, Anthony & Lash, Scott: *Nykyajan jäljillä. Refleksiivinen modernisaatio*. Suom. Lehto, Leevi. Tampere: Vastapaino, 11-82. Alkuteos: *Reflexive Modernisation. Politics, Tradition and Aesthetics in the Modern Social Order* (1994).
- Beck, Ulrich** (1997) *The Reinvention of Politics. Rethinking Modernity in the Global Social Order*. Transl. by Ritter, Mark. Cambridge: Polity Press. Original edition: *Die Erfindung des Politischen* (1993).
- Bell, Daniel** (1974) *The Coming of Post-Industrial Society: A Venture in Social Forecasting*. London: Heinemann.
- Berger, Peter L. & Luckmann, Thomas** (1995) *Todellisuuden sosiaalinen rakentuminen*. Suom. Raiskila, Vesa. Helsinki: Gaudeamus. Alkuteos: *The Social Construction of Reality* (1966).
- Berndtson, Erkki** (1993) *Politiikka tieteenä. Johdatus valtio-opilliseen ajatteluun*. Toinen painos. Helsinki: Valtionhallinnon kehittämiskeskus.
- Bertaux, Daniel** (1981) "From the Life-History Approach to the Transformation of Sociological Practice" In Bertaux, Daniel (eds.): *Biography and Society. The Life-History Approach in Social Sciences*. California: Sage Publications, 29-45.
- Betz, Hans-George** (1994) *Radical Right-Wing Populism in Western Europe*. New York: Haddon Craftsmen.
- Billig, Michael et al** (1988) *Ideological Dilemmas. A Social Psychology of Everyday Thinking*. London: Sage Publications.
- Billig, Michael** (1991) *Ideology and Opinions. Studies in Rhetorical Psychology*. London: Sage.
- Blom, Raimo** (toim.) (1999) *Mikä Suomessa muuttui? Sosiologinen kuva 1990-luvusta*. Helsinki: Gaudeamus.
- Blom, Raimo & Siisiäinen, Martti** (1992) *Politiikan sosiologia*. Jyväskylän yliopiston sosiologian laitoksen julkaisuja 52. Jyväskylä: Jyväskylän yliopiston monistuskeskus.
- Blomberg, Helena & Kroll, Christian** (1999) "Who wants to preserve the 'Scandinavian welfare state'? Attitudes to welfare services among citizens and local government elites in Finland 1992-6" In Svallfors, Stefan & Taylor-Gooby, Peter (eds.): *The End of the Welfare State? Responses to state retrenchment*. ESA Studies in European Society. London: Routledge, 52-86.
- Borg, Olavi** (1965) *Suomen puolueideologiat. Periaateohjelmien sisältöanalyttinen vertailu sekä katsaus niiden historialliseen taustaan ja prosessiin*. *Politiikan tutkimuksia* 5. Porvoo — Helsinki: WSOY.
- Borg, Olavi** (1988) "Vihreät — vihreä liike" Teoksessa Borg, Olavi & Harisalo, Risto (toim.): *Vihreä politiikka. Empiirisiä tutkimuksia aktivisteista, kannattajista ja poliittisesta toiminnasta*. Tampereen yliopisto, *Politiikan tutkimuksen laitos, tutkimuksia* 95 /1988. Tampere, 1-16.
- Borg, Olavi & Harisalo, Risto** (toim.) (1998) *Vihreä politiikka. Empiirisiä tutkimuksia aktivisteista, kannattajista ja poliittisesta toiminnasta*. Tampereen yliopisto, *Politiikan tutkimuksen laitos, tutkimuksia* 95 /1988. Tampere.
- Borg, Sami** (1997) "Kiinnostus puoluejäsenyyteen ja jäsenaktiivisuus puolueissa" Teoksessa Borg, Sami (toim.): *Puolueet 1990-luvulla. Näkökulmia suomalaisen puolue toimintaan*. Turun yliopisto, *Valtioppi, Valtio-opillisia tutkimuksia* n:o 53. Turku, 35-65.
- Bourdieu, Pierre** (1977) *Outline of a Theory of Practice*. Transl. by Nice, Richard. Cambridge: Cambridge University Press. Original edition: *Esquisse d'une théorie de la pratique* (1972).
- Bourdieu, Pierre** (1984) *Distinction. A Social Critique of the Judgement of Taste*. Transl. by Nice, Richard. Cambridge: Harvard University Press. Original edition: *La Distinction: Critique sociale du jugement* (1979).

- Bourdieu, Pierre** (1986) Sosiologian kysymyksiä. Suom. Roos, J. P. Tampere: Vastapaino. Alkuteos: *Questions de sociologie* (1980).
- Bourdieu, Pierre** (1988a) "Vastauksia eräisiin vastaväitteisiin" Suom. Roos, J. P. Tiede & Edistys 13 (1), 41-51.
- Bourdieu, Pierre** (1988b) Homo Academicus. Cambridge: Polity Press.
- Bourdieu, Pierre** (1990) In Other Words: Essays Towards a Reflexive Sociology. Transl. by Adamson, Matthew. Cambridge: Polity Press.
- Bourdieu, Pierre** (1991) Language and Symbolic Power. Eds. and intr. by Thompson, John B. Cambridge: Polity Press.
- Bourdieu, Pierre & Wacquant, Loïc J. D.** (1995) Refleksiiviseen sosiologiaan. Tutkimus, käytäntö ja yhteiskunta. Suom. toim. Sabour, M'hammed & Salo, Mikko. Joensuu — Jyväskylä: Joensuu University Press. Alkuteos: *The Invitation to Reflexive Sociology* (1992).
- Bourdieu, Pierre** (1998) Järjen käytännöllisyys. Toiminnan teorian lähtökohtia. Suom. Siimes, Mika. Tampere: Vastapaino. Alkuteos: *Raisons pratiques. Sur la théorie de l'action* (1994).
- Brand, Karl-Werner** (1990) "Cyclical Aspects of New Social Movements: Waves of Cultural Criticism and Mobilization Cycles of New Middle-Class" In Dalton, Russell J. & Kuechler, Manfred (eds.): Challenging the Political Order: New Social and Political Movements in Western Democracies. Cambridge: Polity Press, 23-42.
- Burman, Erica & Parker, Ian** (1993) "Introduction — discourse analysis: the turn to the text" In Burman, Erica & Parker, Ian (eds.): Discourse Analytic Research. Repertoires and Readings of Texts in Action. London: Routledge, 1-13.
- Burr, Vivien** (1995) An Introduction to Social Constructionism. London — New York: Routledge.
- Carver, Terrel & Hyvärinen, Matti** (eds.) (1997) Interpreting Political. New methodologies. London — New York: Routledge.
- Castells, Manuel** (1997) The Power of Identity. The Information Age. Economy, Society and Culture. Volume II. Oxford: Blackwell Publishers.
- de Cillia, Rudolf & Reissigl, Martin & Wodak, Ruth** (1999) "The Discursive Construction of National Identities" Discourse & Society 10 (2), 149-171.
- Dalton, Russell J. & Kuechler, Manfred & Bürklin, Wilfred** (1990) "The Challenge of New Movements" In Dalton, Russell J. & Kuechler, Manfred (eds.): Challenging the Political Order: New Social and Political Movements in Western Democracies. Cambridge: Polity Press, 3-22.
- Dalton, Russell J. & Kuechler, Manfred** (eds.) (1990) Challenging the Political Order: New Social and Political Movements in Western Democracies. Cambridge: Polity Press.
- Delanty, Gerard** (1997) Social Science. Beyond Constructivism and Realism. Buckingham: Open University Press.
- Denzin, Norman K.** (1989) Interpretive Biography. Qualitative Research Methods Series 17. California: Sage Publications.
- Denzin, Norman K. & Lincoln, Yvonna** (1998) Collecting and Interpreting Qualitative Materials. California. Sage Publications.
- Drufva, Juha** (1994) "Nuorsuomalaista uuspuritanismia" Ydin 2-3 /94, 57.
- Duverger, Maurice** (1964) Political Parties. Their Organizations and Activity in the Modern State. Third edition. Transl. by North, Barbara & North, Robert. Cambridge: University Press. Original edition: *Les Parties Politiques* (1951).
- Easton, David** (1965) A Framework for Political Analysis. Englewood Cliffs: Prentice-Hall.
- Eder, Klaus** (1993) The New Politics of Class. Social Movements and Cultural Dynamics in Advanced Societies. London: Sage Publications.
- van Eemeren, Frans H. & Grootendorst, Rob & Kruiger, Tjark** (1987) Handbook of Argumentation Theory: A Critical Survey of Classical Backgrounds and Modern Studies. Dordrecht: Foris.
- Eneroth, Bo** (1984) Hur mäter man "vackert"? Grundbok i kvalitativ metod. Göteborg: Natur och kultur. *Epävarmuuden aika — Matkalla uuteen*. Raportti suomalaisten asenteista 1995. Helsinki: Elinkeinovaltuuskunta EVA, 1995.
- Erivauhtiset suomalaiset — Mieli-piteiden sateenkaari*. Raportti suomalaisten asenteista 1999. Helsinki: Elinkeinovaltuuskunta EVA, 1999.
- Ervasti, Heikki** (1996) Kenen vastuu? Tutkimuksia hyvinvointipluralismista legitimitietin näkökulmasta. Helsinki: Stakes.

- Ervasti, Heikki** (1998) "Yhteiskuntaluokat, individualistinen kritiikki ja hyvinvointipalvelujen kannatus" *Janus* 6 (2), 167-187.
- Ervasti, Heikki** (1999) "Uudet ja vanhat poliittiset kysymykset — päättykö "demokraattinen luokkataistelu"?" *Politiikka* 41 (4), 244-259.
- Eräsaari, Risto** (1994) "Nykyinen ja aktuaalinen hyvinvointivaltio. Synteesi viime aikojen suomalaisesta keskustelusta" *Tiede & Edistys* 17 (2), 95-105.
- Eräsaari, Risto** (1995) "Hyvinvointivaltion muodonmuutos" Teoksessa Eräsaari, Risto & Rahkonen, Keijo (toim.): *Hyvinvointivaltion tragedia. Keskustelua eurooppalaisesta hyvinvointivaltiosta*. Helsinki, Gaudeamus, 167-188.
- Eräsaari, Risto & Rahkonen, Keijo** (1995) *Hyvinvointivaltion tragedia. Keskustelua eurooppalaisesta hyvinvointivaltiosta*. Gaudeamus: Helsinki.
- Eskola, Antti** (1998) "Pienryhmätutkimuksesta keskustelunanalyysiin" Teoksessa Lahikainen, Anja-Riitta & Pirttilä-Backman, Anna-Maija (toim.): *Sosiaalinen vuorovaikutus*. Keuruu: Otava, 8-21.
- Eskola, Jari & Suoranta, Juha** (1998) *Johdatus laadulliseen tutkimukseen*. Tampere: Vastapaino. *EUROBAROMETER* 46 /1996. Autumn 1996. European Commission.
- Fairclough, Norman** (1992) *Discourse and Social Change*. Cambridge: Polity Press.
- Fairclough, Norman** (1997) *Miten media puhuu*. Suom. Blom, Virpi & Hazard, Kaarina. Tampere: Vastapaino. Alkuteos: *Media Discourse* (1995).
- Forma, Pauli** (1998) "Sukupolvien välinen ristiriita Suomessa hyvinvointivaltiomieliä valossa" *Nuorisotutkimus* 12 (2), 18-31.
- Fowler, Bridget** (1997) *Pierre Bourdieu and Cultural Investigations. Critical Investigations*. London: Sage.
- Geertz, Clifford** (1973) *The Interpretation of Cultures: Selected Essays*. New York: Basic Books.
- Giddens, Anthony** (1984) *Yhteiskuntateorian keskeisiä ongelmia. Toiminnan, rakenteen ja ristiriidan käsitteet yhteiskunta-analyyssissa*. Suom. Andersson, Pasi & Heiskanen, Ilkka. Keuruu: Otava. Alkuteos: *Central Problems in Social Theory. Action, Structure and Contradiction in Social Analysis* (1979).
- Giddens, Anthony** (1994) *Beyond Left and Right. The Future of Radical Politics*. Cambridge: Polity Press.
- Ginzburg, Carlo** (1996) *Johtolankoja. Kirjoituksia mikrohistoriasta ja historiallisesta metodista*. Suom. Vuola, Annikki. Tampere: Gaudeamus. Alkuteos: *Spie. Radici di un paradigma indizario*.
- Glennerster, Howard & Midgley, James** (1991) *The Radical Right and Welfare State. An International Assessment*. Worcester: Harvester Wheatsheaf.
- Goffman, Erving** (1986) *Stigma. Notes on the Management of Spoiled Identity*. Penguin Books: Middlesex.
- Gouldner, Alvin** (1979) *The Future of Intellectuals and the Rise of the New Class. A Frame of References, Theses, Conjectures, Arguments, and an Historical Perspective on the Role of Intellectuals and Intelligentsia in the International Class Contest of the Modern Era*. London — Basingstoke: Macmillan.
- Grünthal, Kaja** (2000) "Suomi reipastui, ja Risto lähti. Nuorsuomalaisten puheenjohtaja muutti maailmalle, kun kotimaa tuli kuntoon" *Helsingin Sanomat*, Kuukausiliite heinäkuu 2000, 70.
- Hall, Stuart** (1999) *Identiteetti*. Suom. ja toim. Lehtonen, Mikko & Herkman, Juha. Tampere: Vastapaino.
- Hamilo, Marko** (online) (1998a) "Humanismi ja sen viholliset" LIVE! Nuorsuomalaisen puolueen Internet-julkaisu. Saatavilla [www-muodossa <URL: http://live.nuorsuom.fi/4898/hamilo.htm>](http://live.nuorsuom.fi/4898/hamilo.htm) 5.11.1998.
- Hamilo, Marko** (online) (1998b) "Kotiinpaluu" LIVE! Nuorsuomalaisen puolueen Internet-julkaisu. Saatavilla [www-muodossa <URL: http://live.nuorsuom.fi/4898/hamilo.htm>](http://live.nuorsuom.fi/4898/hamilo.htm) 24.11.1998.
- Hamilo, Marko** (online) (1998c) "Hupsu vuosi 1968" LIVE! Nuorsuomalaisen puolueen Internet-julkaisu. Saatavilla [www-muodossa <URL: http://live.nuorsuom.fi/4998/hamilo.htm>](http://live.nuorsuom.fi/4998/hamilo.htm) 30.11.1998.
- Hamilo, Marko** (online) (1999a) "Tutkimustietoja äänestäjistämme" LIVE! Nuorsuomalaisen puolueen Internet-julkaisu. Saatavilla [www-muodossa <URL: http://live.nuorsuom.fi/0299/hamilo.htm>](http://live.nuorsuom.fi/0299/hamilo.htm) 12.1.1999.
- Hamilo, Marko** (online) (1999b) "Jäsenistö LKP-yhdistymisen kannalla" LIVE! Nuorsuomalaisen puolueen Internet-julkaisu. Saatavilla [www-muodossa <URL: http://live.nuorsuom.fi/0299/kysely.html>](http://live.nuorsuom.fi/0299/kysely.html) 12.1.1999.
- Hamilo, Marko** (online) (1999c) "Ajan henki" LIVE! Nuorsuomalaisen puolueen Internet-julkaisu. Saatavilla [www-muodossa <URL: http://live.nuorsuom.fi/0699/hamilo.htm>](http://live.nuorsuom.fi/0699/hamilo.htm) 9.2.1999.
- Hamilo, Marko** (online) (1999d) "Politiikan karnevaalit" LIVE! Nuorsuomalaisen puolueen Internet-julkaisu. Saatavilla [www-muodossa <URL: http://live.nuorsuom.fi/1099/hamilo.htm>](http://live.nuorsuom.fi/1099/hamilo.htm) 12.3.1999.
- Hamilo, Marko** (online) (1999e) "Lisää samanlaista" LIVE! Nuorsuomalaisen puolueen Internet-julkaisu. Saatavilla [www-muodossa <URL: http://live.nuorsuom.fi/1299/hamilo.htm>](http://live.nuorsuom.fi/1299/hamilo.htm) 26.3.1999.

- Harle, Vilho** (1994) "Viholliskuvan, vihollisen ja toisen käsitteistä" *Politiikka* 36 (4), 229-239.
- Hautamäki, Antti** (1993) "Spontaaniin yhteiskuntaan — hyvinvointia ilman valtiota" Teoksessa Andersson, Jan Otto, Hautamäki, Antti, Jallinoja, Riitta, Niiniluoto, Ilkka & Uusitalo, Hannu: Hyvinvointivaltio ristiaallokossa. Juva: WSOY.
- Hautamäki, Antti** (1996) "Individualismi on humanismia" Teoksessa Hautamäki, Antti (toim.): Yksilö modernin murroksessa. Helsinki: Gaudeamus, 7-41.
- Haug, Frigga** (1988) *Female Sexualisation. A Collective Work of Memory*. Norfolk: Verso.
- Von Hayek, Friedrich** (1995) Tie orjuuteen. Suom. Iivonen, Jyrki. Tampere: Vastapaino. Alkuteos: *The Road to Serfdom* (1944).
- Heikkilä, Matti** (2001) Lama, nälkä ja sosiaaliturvan väärinkäyttö. Tutkimuskohde eettisenä ongelmana yhteiskunta- ja käyttäytymistieteellisessä tutkimuksessa. *Yhteiskuntapolitiikka* 66 (6), 545-551.
- Heiskala, Risto** (2000) Toiminta, tapa ja yhteiskuntateoria. Kohti konstruktionistista synteesiä yhteiskuntateoriassa. Tampere: Gaudeamus.
- Hellsten, Villiina** (2001) "Uuden politiikan oikeiston mobilisaatiomahdollisuudet Suomessa" *Politiikka* 43 (1), 36-48.
- Hellsten, Villiina & Martikainen, Tuomo & Pekonen, Kyösti** (toim.) (2000) Vaalista vaaliin. Vaalit, puolueet ja kansalaiset vuosituhaten vaihteessa. *Acta Politica*, Yleisen valtio-opin laitos, Helsingin yliopisto.
- Heritage, John** (1996) Harold Garfinkel ja etnometodologia. Helsinki: Gaudeamus. Alkuteos: *Garfinkel and Ethnomethodology* (1984).
- Huber, John & Inglehart, Ronald** (1995) "Expert Interpretations of Party Space and Party Locations in 42 Societies" *Party Politics* 1 (1), 73-111.
- Huotelin, Hannu** (1996) "Menetelmällisiä lähtökohtia elämäkertatutkimukseen" Teoksessa Antikainen, Ari & Huotelin, Hannu (toim.): Oppiminen ja elämänhistoria. Aikuiskasvatuksen 37. vuosikirja. Helsinki: Kansanvalistusseura ja Aikuiskasvatuksen Tutkimusseura, 13-42.
- Hyvärinen, Matti** (1994) Viimeiset taistot. Yhteiskuntatieteiden tutkimuslaitos, julkaisu nro 6/1994. Tampere: Vastapaino.
- Hyvärinen, Matti** (1995) "Vallan retorinen konstruointi" Teoksessa Palonen, Kari & Summa, Hilka (toim.): Pelkkää retoriikkaa. Tutkimuksen ja politiikan retoriikat. Tampere: Vastapaino, 175-193.
- Hyvärinen, Matti** (1997) "Rhetoric and Conversion in Student Politics: Looking Backward" In Carvell, Terrell & Hyvärinen, Matti (eds.): *Interpreting Political. New methodologies*. London — New York: Routledge, 18-38.
- Häikiö, Martti** (online) (1996) "Ovatko nuorsuomalaiset oikeistoradikaaleja" *Yliopistolehti* 3/1996. Saatavilla [www-muodossa <URL: http://www.helsinki.fi/jarj/polho/vanhat/haikio.html>](http://www.helsinki.fi/jarj/polho/vanhat/haikio.html) 21.10.2001.
- Hänninen, Sakari & Palonen, Kari** (1990) "Introduction: Reading, Politics and Power" In Hänninen, Sakari & Palonen, Kari (eds.): *Texts, Contexts, Concepts. Studies on Politics and Power in Language*. Jyväskylä: The Finnish Political Science Association, 7-11.
- Hänninen, Sakari & Palonen, Kari** (eds.) (1990) *Texts, Contexts, Concepts. Studies on Politics and Power in Language*. Jyväskylä: The Finnish Political Science Association.
- Ilmonen, Kaj** (1993) *Tavaroiden taikamaailma*. Tampere: Vastapaino.
- Ilmonen, Kaj** (1998) "Uudet ja vanhat yhteiskunnalliset liikkeet" Teoksessa Ilmonen, Kaj & Konttinen, Esa (toim.): *Uudet ja vanhat liikkeet*. Tampere: Vastapaino, 15-42.
- Ilmonen, Kaj & Siisiäinen, Martti** (1998) "Johdanto" Teoksessa Ilmonen, Kaj & Konttinen, Esa (toim.): *Uudet ja vanhat liikkeet*. Tampere: Vastapaino, 7-14.
- Immonen, Kari** (1997) "Älymystön sitoutumisen monet kasvot" Teoksessa Karkama, Pertti & Koivisto, Hanne (toim.): *Älymystön jäljillä. Kirjoituksia suomalaisesta sivistyneistöstä ja älymystöstä*. Helsinki: SKS, 195-213.
- Inglehart, Ronald** (1977) *The Silent Revolution. Changing Values and Political Styles Among Western Publics*. Princeton: Princeton University Press.
- Inglehart, Ronald** (1990) *Culture Shift in Advanced Industrial Societies*. Princeton: Princeton University Press.
- Isotalus, Pekka & Aarnio, Eeva** (toim.) (2000): *Presidentti 2000. Mistä vaalit on tehty?* Jyväskylän yliopisto, *SoPhi:n julkaisuja* 52. Jyväskylä.
- Itkonen, Esa** (1999) "Kari Palosen politologiaa" Teoksessa Itkonen, Esa: *Kielitieteen kääntöpuoli. Kirjoituksia vuosilta 1963—1999*. Turun yliopisto, Yleisen kielitieteen julkaisuja 2. Turku.

- Jansson, Jan-Magnus** (1993) *Politiikan teoria*. Kuudes painos. Juva: Tammi. Alkuteos: *Politikens teori* (1969).
- Jokinen, Arja** (1993) "Poliitikkojen puheet puntarissa: Kaupunginvaltuutettujen asunottomuuspuheiden retoriikka" Teoksessa Jokinen, Arja & Juhila, Kirsi & Suoninen, Eero (toim.): *Diskurssianalyysin aakkoset*, 189-226.
- Jokinen, Arja** (1999a) "Diskurssianalyysin suhde sukulaistraditioihin" Teoksessa Jokinen, Arja & Juhila, Kirsi & Suoninen, Eero (toim.): *Diskurssianalyysi liikkeessä*. Tampere : Vastapaino, s.?
- Jokinen, Arja** (1999b) "Vakuuttelevan ja suostuttelevan retoriikan analysoiminen" Teoksessa Jokinen, Arja & Juhila, Kirsi & Suoninen, Eero (toim.): *Diskurssianalyysi liikkeessä*. Tampere: Vastapaino, 126-159.
- Jokinen, Arja, Juhila, Kirsi & Suoninen, Eero** (1993) *Diskurssianalyysin aakkoset*. Tampere: Vastapaino.
- Jokinen, Arja & Juhila, Kirsi & Suoninen, Eero** (1999) *Diskurssianalyysi liikkeessä*. Tampere: Vastapaino.
- Jokinen, Eeva** (1996) *Väsynyt äiti. Omaelämäkerrallisia esityksiä*. Tampere: Gaudeamus.
- Juhila, Kirsi & Suoninen, Eero** (1999) "Kymmenen kysymystä diskurssianalyysistä" Teoksessa: Jokinen, Arja & Juhila, Kirsi & Suoninen, Eero (toim.): *Diskurssianalyysi liikkeessä*. Tampere: Vastapaino, 233-252.
- Julkunen, Raija** (1992) *Hyvinvointivaltio käännekohtassa*. Tampere: Vastapaino.
- Julkunen, Raija** (2001) *Suunnanmuutos. 1990-luvun sosiaalipoliittinen reformi Suomessa*. Tampere: Vastapaino.
- Jussila, Osmo & Hentilä, Seppo & Nevakivi, Jukka** (1996) *Suomen poliittinen historia 1809—1995*. Helsinki: WSOY.
- Järvelä, Marja** (1991) *Palkkatyö ja koulutustarve. Tutkimus palkkatyön kasvusta, ammatillistumisesta ja toimijoiden strategioista Suomessa toisen maailmansodan jälkeen*. Helsinki: Tutkijaliitto.
- Järvelä, Marja** (1994) "Elämäntavan näkökulma kulttuurin muutoksen tulkinnaissa" Teoksessa Kupiainen, Jari & Sevänen, Erkki (toim.): *Kulttuuritutkimus. Johdanto*. Helsinki: SKS, 74-96.
- Jääsaari, Johanna** (1986) "Sukupolvet, elämäntapa ja politiikka" *Politiikka* 28 (4), 258-281.
- Jääsaari, Johanna** (1989) *En ole maalainen enkä kaupunkilainen, en kapitalisti enkä kommunisti. Elämäntavan muutos, politiikka ja privatisoituminen kolmen sukupolven elämäkertojen valossa*. Acta Politica, Helsingin yliopisto, yleisen valtio-opin laitos, Tutkimustietoa politiikasta ja hallinnosta 1. Helsinki.
- Jääsaari, Johanna & Martikainen, Tuomo** (1991) *Nuorten poliittiset valinnat. Tutkimus nuorten aikuisten poliittisesta suuntautumisesta pääkaupunkiseudulla*. Helsinki: Gaudeamus.
- Kakkuri-Knuuttila, Marja-Liisa** (1998a) *Retoriikka*. Teoksessa Kakkuri-Knuuttila, Marja-Liisa (toim.): *Argumentti ja kritiikki. Lukemisen, keskustelun ja vakuuttamisen taidot*. Helsinki: Gaudeamus, 233-272.
- Kakkuri-Knuuttila, Marja-Liisa** (toim.) (1998) *Argumentti ja kritiikki. Lukemisen, keskustelun ja vakuuttamisen taidot*. Helsinki: Gaudeamus.
- Kamppinen, Matti** (online) (1999) "Kulttuuritutkimuksen tulevaisuus — ei hyvältä näytä" *Tieteessä tapahtuu* 6 /1999. Saatavissa [www.muodossa < URL:http://www.tsv.fi/ttapaht/996/kamppinen.htm >](http://www.muodossa.com/URL:http://www.tsv.fi/ttapaht/996/kamppinen.htm) 21.11.2000.
- Kangas, Olli** (1995) "Metsä vastaa miten huudetaan: kysymysten muotoilun vaikutus mielipiteisiin" *Politiikka* 37 (2), 128-137.
- Kannustava hyvinvointiyhteiskunta 2005*. Nuorsuomalaisen puolueen yleisohjelma 6. joulukuuta 1994.
- Kansa tienhaarassa*. Raportti suomalaisten asenteista 1993. Helsinki: Elinkeinovaltuuskunta EVA, 1993.
- Kasvio, Antti** (1994) *Uusi työn yhteiskunta. Suomalaisen työelämän muutokset ja kehittämismahdollisuudet*. Helsinki: Gaudeamus.
- Kauppi, Niilo** (2000) *The Politics of Embodiment. Habitus, Power, and Pierre Bourdieu's Theory*. Frankfurt am Main: Peter Lang.
- Kelomäki, Tapani** (2001) "Ymmärrysten ymmärrystä — Maurice Merleau-Pontyn fenomenologisesta kieli-käsityksestä" *Virittäjä* 3 (105), 362-383.
- Kertzer, David I.** (1983) "Generation as a Sociological Problem" *Annual Review of Sociology* 9, 125-149.
- Keränen, Marja** (toim.) (1998) *Kansallisvaltion kielioppi*. SoPhi:n julkaisuja 28, Jyväskylän yliopisto.
- Kettunen, Pauli** (2001) "The Nordic Welfare State in Finland" *Scandinavian Journal of History* 26 (3), 225-247.

- Kiander, Jaakko & Vartia, Pentti** (1998) Suuri lama. Suomen 1990-luvun kriisi ja talouspoliittinen keskustelu. Elinkeinoelämän Tutkimuslaitos ETLA. Helsinki: Taloustieto Oy.
- Kitschelt, Herbert** (1995) *The Radical Right in Western Europe. A Comparative Analysis*. Michigan: The University of Michigan Press.
- Kivivuori, Janne** (1996) *Psykopolitiikka*. Helsinki: Hanki ja Jää.
- Klandermand, Bert & Roefs, Marlene & Olivier, Johan** (1998) "A Movement Takes Office" In Meyer, David. S & Tarrow, Sidney (eds.): *The Social Movement Society. Contentious Politics for a New Century*. Maryland: Rowman & Littlefield, 173-192.
- Kolanen, Risto** (1997) "Paradokseja vihreiden taivaallistumisessa. Palauttaako kokenut Hassi viattomuuden ajan?" *Ydin* 31 (5), 4-10
- Kolbe, Laura** (1996) Eliitti, traditio, murros. Helsingin yliopiston ylioppilaskunta 1960—1990. Helsingin yliopiston ylioppilaskunnan historia 6. Helsinki: Otava.
- Kortteinen, Matti** (1982) *Lähiö*. Tutkimus elämäntapojen muutoksesta. Helsinki: Otava.
- Kortteinen, Matti** (1992) *Kunnian kenttä*. Suomalainen palkkatyö kulttuurisena muotona. Helsinki: Hanki ja Jää.
- Koskiaho, Briitta** (1990) *Ohi, läpi ja reunojen yli*. Tutkimuksenteon peruskysymyksiä. Helsinki: Gaudeamus.
- Kosonen, Pekka** (1995) *Eurooppalaiset hyvinvointivaltiot. Yhdentymistä ja hajaantumista*. Tampere: Gaudeamus.
- Kosonen, Pekka & Sakslin, Maija** (toim.) (1998): *Sosiaalietujen muutokset: vastuunjaon ongelma*. Kansaneläkelaitos, Sosiaali- ja terveysturvan katsauksia 29. Helsinki: Kansaneläkelaitos.
- Komiteanmietintö 1966: A 12*. Koulunuudistustoimikunnan mietintö. Helsinki: Valtioneuvoston kirjapaino, 1966.
- Kuntu, Tapani** (1995) "Nuorsuomalaisuus Suomen aate- ja puoluehistoriassa" *Politiikka* 37 (3), 209-213.
- Kupiainen, Antti** (2000) "Voiko luonnonlakia potkaista?" *Tieteessä tapahtuu* 18 (2), 45-52.
- Kurunmäki, Jussi** (2001) "Käsitehistoria. Näkökulma historian poliittisuuteen ja poliittisen kielen historiallisuuteen" *Politiikka* 43 (2), 142-155.
- Kuusisto, Riikka** (1996) "Sodan retoriikasta. Persianlahden ja Bosnian konfliktit läntisten suurvaltajohtajien lausunnoissa" Teoksessa Palonen, Kari & Summa, Hilikka (toim.): *Pelkkää retoriikkaa*. Tutkimuksen ja politiikan retoriikat. Tampere: Vastapaino, 267-291.
- Kyntäjä, Timo** (1993) *Tulopolitiikka Suomessa*. Tulopolitiittinen diskurssi ja instituutiot 1960-luvulta 1990-luvun kynnykselle. Helsinki: Gaudeamus.
- Laine, Jermu** (1994) "Forza Finlandia: Mistä potkua isänmaan peliin?" *Kanava* 22 (4), 253-254.
- Laine, Markus & Peltonen, Lasse** (2000) "Sodasta politiikkaan — Tampereen aseveliakseli ja paikallisen hallintatavan sukupolviulottuvuus" *Sosiologia* 37 (4), 255-265.
- Lappalainen, Pertti** (toim.) (1999) *Tyylikästä kansalaisaktiivisuutta*. Tampereen yliopisto, Poliittikan tutkimuksen laitos, julkaisuja 11 /1999. Tampere: Tampereen yliopistopaino.
- Lappalainen, Pertti** (2000) "Rakenteista fragmentteihin, tiedosta toimintaan — suomalaisen kansalaisaktiivismin tyylien ja niiden kontekstien muutoksesta" *Politiikka* 42 (4), 249-264.
- Lasch, Christopher** (1979) *The Culture of Narcissism. American Life in an Age of Diminishing Expectations*. New York: W.W. Norton.
- Lasch, Scott & Urry, John** (1987) *The End of Organised Capitalism*. Cambridge: Polity Press.
- Latour, Bruno & Woolgar, Steve** (1987) *Laboratory Life. The Construction of Scientific Facts*. Princeton: Princeton University Press.
- Layder, Derek** (1997) *Sociological Practice. Linking Theory and Social Research*. London — Thousand Oaks — New Delhi: Sage Publications.
- Leskinen, Jaakko** (toim.) (1995) *Laadullisen tutkimuksen risteysasemalla*. Helsinki: Kuluttajatutkimuksen laitos.
- Liljander, Juha-Pekka** (1999) "Pierre Bourdieu — Valikoiva erottautuminen koulutuksessa" Teoksessa Aittola, Tapio (toim.): *Kasvatustieteiden teoreetikoita. Uudesta kasvatustieteestä oppimisen kriittiseen tarkasteluun*. Helsinki: Gaudeamus, 105-128.
- "Lisäärvaa liberaaleista"*. Pääkirjoitus. Helsingin Sanomat 24.11.1998.
- Lockwood, David** (1995) "Marking out the middle class(es)" In Butler, Tim & Savage, Mike (eds.): *Social Change and the Middle Classes*. London: UCL, 1-14.

- Lund, Sakari** (1997) Nuorsuomalainen puolue murrosajan ilmiönä. Helsingin yliopisto, Sosiologian laitos, julkaisematon pro gradu-tutkielma. Helsingin yliopisto.
- Luokkaprojekti** (1984) Suomalaiset luokkakuvassa. Tampere: Vastapaino.
- Luomanen, Jari & Räsänen, Pekka** (online) (2000) "Systemaattisuudesta kvalitatiivisessa sosiaalitutkimuksessa" Tieteessä tapahtuu 1/2000. Saatavilla [www-muodossa <URL: http://www.tsv.fi/ttapaht/001/kesk.htm>](http://www.tsv.fi/ttapaht/001/kesk.htm) 21.11.2000.
- Lytard, Jean-Francois** (1989) "Notes on Legitimation" In Schürmann, Reiner (eds.): *The Public Realm. Essays on Discursive Types in Political Philosophy*. New York: State University of New York Press, 167-182.
- Lyytinen, Jaakko** (1999) "Käenpoika eliitin pesässä" *Ylioppilaslehti* 5 /1999. Saatavilla [www-muodossa <URL: http://www.ylioppilaslehti.helsinki.fi/ylioppilaslehti/990319/harakka.html >](http://www.ylioppilaslehti.helsinki.fi/ylioppilaslehti/990319/harakka.html) 10.3.2002.
- Mair, Peter & van Biezen, Ingrid** (2001) "Party Membership in Twenty European Democracies, 1980-2000" *Party Politics* 7 (1), 5-22.
- Mannermaa, Mika** (1993) *Tulevaisuus — murroksesta mosaiikkiin*. Helsinki: Otava.
- Mannheim, Karl** (1972 /1927) "The Problem of Generations" In Altbach, Philip & Laufer, Robert S. (eds.): *The New Pilgrims: Youth Protest in Transition*. New York, pp. 101-138.
- Mannheim, Karl** (1976 /1936) *Ideology and Utopia. An Introduction to the Sociology of Knowledge*. Transl. by Wirth, Louis & Shils, Edward. London: Routledge & Kegan Paul.
- Mannheim, Karl** (1992 /1956) *Essays on the Sociology of Culture*. Eds. by Turner, Brian S. London: Routledge.
- Markelin, Tuomo** (1998) "Nuorsuomalaisen projektin aikataulu — lyhennelmä arviointiryhmän raportista" *LIVE! Print* 8 /1998. Nuorsuomalaisten tiedotus- ja jäsenlehti, 6.
- Martikainen, Tuomo & Pekonen, Kyösti** (1996) *Nuoret ja urbaani politiikka*. Helsingin kaupungin tietokeskuksen tutkimuksia 1996: 11. Helsinki.
- Melucci, Alberto** (1989) *Nomads of the Present. Social Movements and Individual Needs in Contemporary Society*. Eds. by Keane, John & Mier, Paul. London: Hutchinson Radius.
- Menestyksen eväät*. Raportti suomalaisten asenteista 1997. Helsinki: Elinkeinovaltuuskunta EVA, 1997.
- Meyer, David & Tarrow, Sydney** (1998) "A Movement Society: Contentious Politics for a New Century" In Meyer, David & Tarrow, Sydney (eds.): *The Social Movement Society. Contentious Politics for a New Century. People, Passions, and Power*. Maryland: Rowman & Littlefield, 1-28.
- Michels, Robert** (1986) *Puoluelaitos nykyajan demokratiassa*. Suom. Kytäjä, Timo. Helsinki: WSOY. Alkuteos: *Zur Soziologie des Parteiwesens* (1911).
- Michelsen, Kalle** (2000) "Uskotko todellisuuteen?" *Tieteessä tapahtuu* 18 (2), 53-59.
- Mickelsson, Rauli** (1997) "Puoluekäsitykset kokoomuksen ja SDP:n jäsenlehdissä 1965—1995. Teoksessa Borg, Sami (toim.): *Puolueet 1990-luvulla. Näkökulmia suomalaiseen puolue toimintaan*. Turun yliopisto, Valtio-oppi, Valtio-opillisia tutkimuksia n:o 53, Turku, 128-159.
- Mäkelä, Johanna** (1994) "Pierre Bourdieu — erottautumisen teoreetikko" Teoksessa Heiskala, Risto (toim.): *Sosiologian teorian nykysuuntauksia*. Helsinki: Gaudeamus, 243-269.
- Mäkelä, Klaus** (toim.) (1990) *Kvalitatiivisen aineiston analyysi ja tulkinta*. Helsinki: Gaudeamus.
- Männistö, Anssi** (2000) "Länsi ja islam kylmässä sodassa" *Politiikka* 42 (1), 60-66.
- Nuorsuomalaisen puolueen jäsenistöanalyysi* 18.12.1996.
- Nuorsuomalaisen puolueen jäsenkysely* 11.2.1997.
- "Nuorsuomalaisten perusturva"* *LIVE! Print* 3 /1998. Nuorsuomalaisten jäsen- ja tiedotus lehti, 5.
- Nuorsuomalaiset — tekeminen kannattaa aina* (1997) Lyhennelmä nuorsuomalaisten strategiasta vuosille 1997-1999.
- Nuorsuomalaisten missio*. 3.12.1995, päivitetty 30.12.1997.
- Nuorsuomalaisten varjoperustuslaki* (online) (1998) Saatavilla [www-muodossa <URL: http://live.nuorsuom.fi/uutiset/110.html>](http://live.nuorsuom.fi/uutiset/110.html) 14.11.1998.
- Nousiainen, Jaakko** (1996) "Poliittisen kulttuurin muutostendenssit" *Kunnallistieteellinen Aikakauskirja* 24, 353-360.
- Nousiainen, Jaakko** (1998) *Suomen poliittinen järjestelmä*. Kymmenes, uudistettu laitos. Juva: WSOY.
- Nousiainen, Jaakko** (2000) "Suomalaisen parlamentarismen kolmas kehitysvaihe: konsensuaalinen enemmistöhallinta, vireytyvä eduskunta" *Politiikka* 42 (2), 77-82.
- "Oppositio vaatii rakenneuudistuksia"* *LIVE! Print* 3 /1998. Nuorsuomalaisten jäsen- ja tiedotuslehti, 5.

- Paananen, Seppo & Juntto, Anneli & Sauli, Hannele** (toim.) (1998) Faktajuttu. Tilastollisen sosiaalitutkimuksen käytännöt. Tampere: Vastapaino.
- Paavolainen, Olavi** (1990 /1929) Nykyaikaa etsimässä. Keuruu: Otava.
- Pakarinen, Pete** (online) (1998) "Penttilä viihtyi hallituspuolueen puheenjohtajana". Saatavilla www-muodossa <URL: http://w3.verkkouutiset.fi/arkisto/Arkisto_1998/6.maaliskuu/rejp.htm> 12.3.1999.
- Palonen, Kari** (1988) Tekstistä politiikkaan. Johdatus tulkintataitoon. Hämeenlinna: Vastapaino.
- Palonen, Kari** (1993a) "Introduction: from policy and polity to politicking and politicization" In Palonen, Kari & Parvikko, Tuija (eds.): Reading the Political. Exploring the Margins of Politics. Tampere: The Finnish Political Science Association, 6-16.
- Palonen, Kari** (1993b) Politikointi, politisointi, politiikka. Tulkinta politiikan ajatusmuodon pelikielikaatioista. Opetusmoniste n:o 1, Valtio-opin laitos, Jyväskylän yliopisto. Jyväskylä.
- Palonen, Kari** (1997) Kootut retoriikat. Esimerkkejä politiikan luennasta. Yhteiskuntatieteiden, valtio-opin ja filosofian julkaisuja 11, Jyväskylän yliopisto. Jyväskylä: SoPhi.
- Palonen, Kari & Summa, Hilikka** (1996) "Johdanto" Teoksessa Palonen, Kari & Summa, Hilikka (toim.): Pelkkää retoriikkaa. Tutkimuksen ja politiikan retoriikat. Tampere: Vastapaino, 7-19.
- Palonen, Kari & Parvikko, Tuija** (eds.) (1993): Reading the Political. Exploring the Margins of Politics. Tampere: The Finnish Political Science Association.
- Palonen, Kari & Summa, Hilikka** (toim.) (1996) Pelkkää retoriikkaa. Tutkimuksen ja politiikan retoriikat. Tampere: Vastapaino.
- Patton, Michael Quinn** (1990) Qualitative Evaluation and Research Methods. Second Edition. Newbury Park — California: Sage Publications.
- Pekonen, Kyösti** (1991) Symbolinen modernissa maailmassa. Nykykulttuurin tutkimusyksikön julkaisuja 25, Jyväskylän yliopisto. Jyväskylä: Jyväskylän Yliopistopaino.
- Pekonen, Kyösti** (online) (1995) "Suomi poikkeuksena? Uusi radikaali oikeisto Euroopassa ja Suomessa" Tieteessä tapahtuu 9 /1995. Saatavilla www-muodossa <URL: <http://www.tsv.fi/ttapaht/995/pekonen.htm>> 16.3.2001.
- Pekonen, Kyösti** (1997a) "Kansa ja puolueet nyt: puolueiden toimintaympäristön muutos" Teoksessa Borg, Sami (toim.): Puolueet 1990-luvulla. Näkökulmia suomalaiseen puoluetoimintaan. Turun yliopisto, Valtio-oppi, Valtio-opillisia tutkimuksia n:o 53. Turku, 7-34.
- Pekonen, Kyösti** (1997b) "Puoluevastainen mieliala Suomessa" Poliitikka 39 (1), 14-29.
- Pekonen, Kyösti** (1998) Poliitikka urbaanissa betonilähiössä. Jyväskylän yliopisto, Yhteiskuntatieteiden ja filosofian laitoksen julkaisuja 20. Jyväskylä: SoPhi.
- Pekonen, Kyösti** (2000a) "Demokratia ja vaalit" Teoksessa Hellsten, Villiina, Martikainen, Tuomo & Pekonen, Kyösti (toim.): Vaalista vaaliin. Vaalit, puolueet ja kansalaiset vuosituhannen vaihteessa. Acta Politica, Yleisen valtio-opin laitos, Helsingin yliopisto, 17-44.
- Pekonen, Kyösti** (2000b) "Myytillistetty aika: Isänmaallisen Oikeiston Kalevala-nostalgia" Poliitikka 42 (1), 30-44.
- Penttilä, Risto** (online) (1998) "Nuorsuomalaiset: Osa II" LIVE! Nuorsuomalaisen puolueen Internet-julkaisu. Saatavilla www-muodossa <URL: <http://live.nuorsuom.fi/4798/rejp.html>> 22.2.1999.
- Penttilä, Risto** (online) (1999a) "Puolueen jälkeiseen aikaan" LIVE! Nuorsuomalaisen puolueen Internet-julkaisu. Saatavilla www-muodossa <URL: <http://live.nuorsuom.fi/1299/rejp.htm>> 26.3.1999.
- Penttilä, Risto** (1999b) ""Nuorsuomalaisten vallankumous söi lapsensa" Helsingin Sanomat 25.4.1999.
- Penttilä, Risto & Tapaninen, Jaakko & Jutila, Janne** (1994) Ultimatum isänmaalle. Helsinki: Otava.
- Perelman, Chaïm** (1996) Retoriikan valtakunta. Suom. Lehto, Leevi. Tampere: Vastapaino. Alkuteos: *L'empire rhétorique* (1977).
- Perelman, Chaïm & L. Olbrechts-Tyteca** (1971) The New Rhetoric: A Treatise on Argumentation. Notre Dame: Ind.
- Pesonen, Pertti & Sänkiaho, Risto & Borg, Sami** (1993) Vaalikansan äänivalta. Tutkimus eduskuntavaaleista ja valitsijakunnasta Suomen poliittisessa järjestelmässä. Juva: WSOY.
- Phillips, Louise** (1996) "Rhetoric and the Spread of the Discourse of Thatcherism" Discourse & Society 7 (2), 209-242.
- Pietikäinen, Petteri** (1999) "Yksilö massojen puristuksessa: C. G. Jung, modernisaatio ja pako historiasta" Sosiologia 36 (3), 193-203.
- Pilcher, Jane** (1994) "Mannheim's Sociology of Generations: An Undervalued Legacy" The British Journal of Sociology 45 (3), 481-495.

- Della, Porta, Donatella** (2000) "Edustuksellisten demokratioiden uudet haasteet" *Politiikka* 42 (4), 234-248.
- Potter, Jonathan** (1996) *Representing Reality. Discourse, Rhetoric and Social Construction*. London: Sage.
- Pulkkinen, Tuija** (2000) "Judith Butler — Sukupuolen erottautumisen teoreetikko" Teoksessa Anttonen, Anneli & Lempiäinen, Kirsti & Liljeström, Marianne (toim.): *Feministejä — aikamme ajattelijoita*. Tampere: Vastapaino, 43-60.
- Purhonen, Semi** (2002) "Sukupuolvikäsittelyn kolme ulottuvuutta. Diskursiivisen dimension merkitys sukupuolviitteen rakentumisessa" *Sosiologia* 39 (1), 4-17.
- Pötsönen, Riikka & Välimaa, Raili** (toim.) (1998) *Ryhmähaastattelu laadullisen terveystutkimuksen menetelmänä*. Jyväskylän yliopisto, Terveystieteen laitoksen julkaisusarja 9. Jyväskylä.
- Pälli, Pekka** (1999) "Kyllä niilläkin joku paikka pitää olla missä asua mutta..." *Rasismi suomalaisnuorten ulkomaalais- ja pakolaispuheissa* *Sosiologia* 36 (3), 205-218.
- Rahkonen, Keijo** (1999) *Not Class but Struggle. Critical Ouvertures to Pierre Bourdieu's Theory*. Helsinki University, Sociology, Department of Social Policy. Helsinki.
- Rahkonen, Keijo & Roos, J. P.** (1992) *The Field of Intellectuals. The Case of Finland*. University of Helsinki. Department of Social Policy. Reprint Series B. No 39. Helsinki.
- Raiski, Seppo** (2001) "Operaatioita sosiologian sydämessä" *Kirja-arvostelu. Sosiologia* 38 (3), 224-226.
- Rajanti, Taina** (1992) "Mikä ihmeen diskurssianalyysi?" *Sosiologia* 29 (1), 45-47.
- Rantalaiho, Liisa** (1998) "Paljaita faktoja" Teoksessa Paananen, Seppo & Juntto, Anneli & Sauli, Hannele (toim.): *Faktajuttu. Tilastollisen sosiaalitutkimuksen käytännöt*. Tampere: Vastapaino, 11-26.
- Raunio, Tapio** (1997) "Miten käy puolueiden yhtenäisyyden? Euroopan unioni haaste suomalaisille puolueille" Teoksessa Borg, Sami (toim.): *Puolueet 1990-luvulla. Näkökulmia suomalaisen puoluetöihin*. Turun yliopisto, Valtio-opillisia tutkimuksia n:o 53. Turku, 186-214.
- Rehn, Olli** (1989) *Liike vai puolue? Kansalaisdemokratian mahdollisuudet 90-luvun Suomessa*. Helsinki: Hanki ja Jää.
- Rempel, F. Warren** (1965) *The Role of Value in Karl Mannheim's Sociology of Knowledge*. Hague: Mouton & Co.
- Riski, Taina** (2000) "Naisten Vuoksi -verkosto ja politiikan muutos — pelinavaus uuteen poliittiseen kulttuuriin" *Politiikka* 42 (4), 265-277.
- Robbins, Derek** (1991) *The Work of Pierre Bourdieu. Recognizing Society*. Buckingham: Open University Press.
- Ronkainen, Suvi** (1999) *Ajan ja paikan merkitsemät. Subjektiviteetti, tieto ja toimijuus*. Helsinki: Gaudeamus.
- Roos, J. P.** (1981) "Elämäntapojen tyypeistä elämäkertojen valossa" *Sosiologia* 18 (4), 297-306.
- Roos, J. P.** (1983) *On Way of Life Typologies*. Reprint Series B No. 27. Department of Social Policy, University of Helsinki.
- Roos, J. P.** (1986) "Elämäntapateoriat ja suomalainen elämäntapa" Teoksessa Heikkinen, Kalle (toim.): *Kymmenen esseetä elämäntavasta*. Lahti: Oy Yleisradio Ab.
- Roos, J. P.** (1988) *Elämäntavasta elämäkertaan. Elämäntapaa etsimässä 2*. Helsinki: Tutkijaliitto.
- Roos, J. P.** (1989) *Suomalainen elämä. SKS:n toimituksia 454. Toinen painos*. Helsinki: SKS.
- Roos, J. P.** (1992) "Keskiluokka ja hyvinvointivaltio: uusi hyvinvointisopimus?" Teoksessa Riihinen, Olavi (toim.): *Sosiaalipolitiikka 2017. Näkökulmia suomalaisen yhteiskunnan kehitykseen ja tulevaisuuteen*. Juva: WSOY, 321-338.
- Roos, J. P.** (1993) "Keskustelu Pierre Bourdieun kanssa" *Tiede & Edistys* 18 (3), 193-196.
- Roos, J. P. & Rahkonen, Keijo** (1985) *Att vilja leva annorlunda — på jakt efter den nya medelklassen i Finland*. Helsingin yliopisto, Sosiaalipolitiikan laitos, Tutkimuksia 2 /1985. Helsinki.
- Rose, Nikolas** (1998) "Vallan ja vapauden välissä: Hyveen hallinta vapaassa yhteiskunnassa" *Janus, Sosiaalipolitiikan ja sosiaalityön tutkimuksen aikakauslehti* 6 (1), 1-33.
- Ruostetsaari, Ilkka** (1992) *Vallan ytimessä. Tutkimus suomalaisesta valtaeliitistä*. Tampere: Vastapaino.
- Ruostetsaari, Ilkka** (1998) *Politiikan professionalisoituminen ja poliittisen luokan muotoutuminen Suomessa*. Tampereen yliopiston politiikan tutkimuksen laitos, julkaisuja 3 /1998. Tampere: Tampereen yliopisto.
- Räty, Reetta** (2000) "Uusi sukupolvi — uutta politiikkaa? Nuorten kansanedustajaehdokkaiden poliittinen ajattelu" Teoksessa Hellsten, Villiina & Martikainen, Tuomo & Pekonen, Kyösti (toim.): *Vaalista vaaliin. Vaalit, puolueet ja kansalaiset vuosituhannen vaihteessa*. Acta Politica, Yleisen valtio-opin laitos, Helsingin yliopisto, 47-69.

- Saari, Juho** (1998) "Sosiaalipolitiikan legitimizeetti 1990-luvun Suomessa. Konventionaalinen näkökulma" Teoksessa Kosonen, Pekka & Sakslin, Maija (toim.): Sosiaalietujen muutokset: vastuunjaon ongelma. Kansaneläkelaitos, Sosiaali- ja terveysturvan katsauksia 29. Helsinki: Kansaneläkelaitos, 33-62.
- Saaristo, Kimmo** (1994) Henkilökohtainen ekologia. Onko vihreä elämäntapa vastausyritys moderniin? Jyväskylän yliopisto. Sosiologian laitoksen julkaisuja 58. Jyväskylä: Jyväskylän yliopiston monistuskeskus.
- Saastamoinen, Kari** (online) (1999) "Olemmeko nyt kaikki liberalisteja?" Tieteessä tapahtuu 7 /1999.. Saatavilla [www-muodossa <URL: http://www.tsv.fi/ttapaht/997/saastamoinen.htm>](http://www.tsv.fi/ttapaht/997/saastamoinen.htm) 21.11.2000.
- Sabour, M'hammed** (1995) "Esipuhe" Teoksessa Wacquant, Loïc J. D. & Bourdieu, Pierre: Refleksiiviseen sosiologiaan. Tutkimus, käytäntö ja yhteiskunta. Suom. toim. Sabour, M'hammed & Salo, Mikko. Joensuu — Jyväskylä: Joensuu University Press. Alkuteos: *The Invitation to Reflexive Sociology* (1992).
- Sabour, M'hammed** (2002) "Jalustalle noussut sosiologi katsoo myös itseensä. Pierre Bourdieu vastaa arvostelijoilleen viimeisessä kirjassaan" Helsingin Sanomat 9.3.2002.
- Saukkonen, Pasi** (1998) "Kansallisvaltion identiteettipolitiikka" *Politiikka* 40 (3), 212-225.
- Savage, Mike & Butler, Tim** (1995) "Assets and the Middle Class in Contemporary Britain" In Butler, Tim & Savage, Mike (eds.): *Social Change and the Middle Classes*. London: UCL, 345-358.
- Siisiäinen, Martti** (1990) Suomalainen protesti ja yhdistykset. Tutkimuksia yhdistyslaitoksen kehityksen ja protestijaksojen suhteesta suurlakosta 1990-luvulle. Jyväskylä: Tutkijaliitto.
- Siisiäinen, Martti** (2000) "Järjestöllinen pääoma Suomessa" Teoksessa Ilmonen, Kaj (toim.): Sosiaalinen pääoma ja luottamus" *SoPhi:n julkaisuja* 42. Jyväskylän yliopisto: SoPhi, 144-169.
- Sihvola, Juha** (online) (1995) "Hyvinvointivaltion siilipuolustus" *Yliopistolehti* 4 /1995. Saatavilla [www-muodossa <URL: http://yliopistolehti.helsinki.fi/kolum495.htm>](http://yliopistolehti.helsinki.fi/kolum495.htm) 15.5.2001.
- Sihvola, Juha** (1996) "Yksilö, yhteisö ja hyvä elämä. Aristotelismi ja suomalainen arvokeskustelu" Teoksessa Hautamäki, Antti ym.: *Yksilö modernin murroksessa*, Helsinki: Gaudeamus, 63-113.
- Siltala, Juha** (1994) "Yksilöiden yhteiskuntaan" *Image* 2 /94, 60-66.
- Siltala, Juha** (1996) "Yksilöllisyyden historialliset ja psykologiset ehdot" Teoksessa Hautamäki, Antti ym.: *Yksilö modernin murroksessa*. Helsinki: Gaudeamus, 117-204.
- Sippola, Anna-Riitta** (online) (1996) "Risto Penttilä: Vihreät ovat varoittava esimerkki nuorsuomalaisille" Helsingin Sanomat 1.9.1996. Saatavilla [www-muodossa <URL: http://www.helsinginsanomat.fi/uutisarkisto/19960901/koti/960901ko02.html>](http://www.helsinginsanomat.fi/uutisarkisto/19960901/koti/960901ko02.html) 12.2.1999.
- Smith, Dorothy E.** (1999) *Writing the Social. Critique, Theory, and Investigations*. Toronto: Toronto University Press.
- Smolander, Jyrki** (2000) Suomalainen oikeisto ja "kansankoti". Kansallisen Kokoomuksen suhtautuminen pohjoismaiseen hyvinvointivaltiomalliin jälleenrakennuskaudelta konsensusajan alkuun. *Bibliotheca Historica* 63. SKS: Helsinki.
- Soikkanen, Timo & Vares, Vesa** (1998) "Sukupolvi selittäjänä Suomen historiassa" *Historiallinen aika-kauskirja* 96 (1), 37-53.
- Soininvaara, Osmo** (1996) *Hyvinvointivaltion eloonjäämisoppi*. Helsinki: WSOY.
- Suhonen, Pertti** (1984) *Lukeneiston poliittinen muutos*. Suomen Gallupin julkaisusarja, julkaisu n:o 13. Helsinki: Suomen Gallup Oy.
- Sukupolvien välinen tulonjako* (1994). Sukupolvityöryhmän loppuraportti. Valtioneuvoston kanslian julkaisusarja 1994/3. Helsinki: Sosiaali- ja terveysturva-
- Sulkunen, Pekka** (1990) "Ryhmähaastattelujen analyysi" Teoksessa Mäkelä, Klaus (toim.): *Kvalitatiivisen aineiston analyysi ja tulkinta*. Helsinki: Gaudeamus.
- Sulkunen, Pekka** (1992) *The European New Middle Class*. London: Avebury.
- Sulkunen Pekka & Törrönen, Jukka** (toim.) (1997) *Semioottisen sosiologian näkökulmia. Sosiaalisen todellisuuden rakentuminen ja ymmärrettävyys*. Tampere: Gaudeamus.
- Summa, Hilikka** (1989) *Hyvinvointipolitiikka ja suunnitteluretoriikka: Tapaus asuntopolitiikka*. Yhdyskuntasuunnittelun täydennyskoulutuskeskuksen julkaisuja A 17. Espoo: Yhdyskuntasuunnittelun täydennyskoulutuskeskus.
- Summa, Hilikka** (1995) "Retoriikka ja argumentaatio yhteiskuntatutkimuksessa" Teoksessa Leskinen, Jaako (toim.): *Laadullisen tutkimuksen risteysasemalla*. Helsinki: Kuluttajatutkimuksen laitos.
- Summa, Hilikka** (1996) "Kolme näkökulmaa uuteen retoriikkaan" Teoksessa Palonen, Kari & Summa, Hilikka (toim.): *Pelkkää retoriikkaa. Tutkimuksen ja politiikan retoriikat*. Tampere: Vastapaino, 51-83.

- Suoninen, Eero** (1992) Perheen kuvakulmat. Diskurssianalyysi perheenäidin puheesta. Tampereen yliopisto, Sosiologian ja sosiaalipsykologian laitos, tutkimuksia sarja A, nro 24. Tampere.
- Suoninen, Eero** (1993) "Mistä on perheenäidit tehty?: Haastattelupuheen analyysi" Teoksessa: Jokinen, Arja, Juhila, Kirsi & Suoninen, Eero: Diskurssianalyysin aakkoset. Tampere: Vastapaino, 111-150.
- Suoninen, Eero** (1999) "Näkökulma sosiaalisen todellisuuden rakentumiseen" Teoksessa Jokinen, Arja & Juhila, Kirsi & Suoninen, Eero: Diskurssianalyysi liikkeessä. Tampere: Vastapaino.
- Suoranta, Juha** (1995) "Laadullisen tutkimuksen kurjuus opiskelijoiden kuvaamana" *Kasvatus* 1 /1995, 15-23.
- Suoranta, Juha & Eskola, Jari** (1998) Johdatus laadulliseen tutkimukseen. Tampere: Vastapaino.
- SVT** (1991) Suomen tilastollinen vuosikirja. Vol. 86. Helsinki: Tilastokeskus.
- SVT** (1995) Suomen tilastollinen vuosikirja. Vol. 90. Helsinki: Tilastokeskus.
- SVT** (1999) Suomen tilastollinen vuosikirja. Vol. 94. Helsinki: Tilastokeskus.
- Tahtoa ja rohkeutta.* Nuorsuomalaisen puolueen vaaliohjelma eduskuntavaaleissa 1999.
- Tarasti, Eero** (1994) Myytti ja musiikki. Semioottinen tutkimus myytin estetiikasta. Helsinki: Gaudeamus.
- Taylor, Charles** (1995) Autenttisuuden etiikka. Helsinki: Gaudeamus. Alkuteos: *The Ethics of Authenticity*.
- Thompson, John B.** (1991) "Editor's Introduction" In Bourdieu, Pierre: *Language and Symbolic Power*. Cambridge: Polity Press, 1-31.
- Tarkka, Jukka** (1999) Kysyjän osa — mitä on olla nuorsuomalainen. Keuruu: Otava.
- Toivonen, Timo** (1988) Rakennemuutos 1930—1985. Aineistoa toimiala-, luokka- ja kerrostumarakenteen tutkimukseen. Turun Kauppakorkeakoulun julkaisuja, Sarja A-1. Turku: Valtion painatuskeskus.
- Toivonen, Timo** (1999) "Kommentteja Matti Virtasen "Sukupuolvi-artikkeliin"" *Sociologia* 36 (3), 234-235.
- Touraine, Alain** (1992) "Two Interpretations of Contemporary Social Change" In Haferkamp, Hans & Smelser, Neil. J.(eds.): *Social Change and Modernity*. California: University of California Press.
- Tully, James** (eds.) (1988) *Meaning and Context: Quentin Skinner and His Critics*. London: Polity Press.
- Tuohinen, Petteri** (1999) "Nuorsuomalaiset päättivät erota puoluekisteristä. Ylimääräisessä puoluekokouksessa syntyi riitamielinen hässäkkä" *Helsingin Sanomat* 26.4.1999.
- Tuominen, Marja** (1991) "Me ollaan kaikki sotilaitten lapsia" Sukupolvihegemonian kriisi 1960-luvun suomalaisessa kulttuurissa. Keuruu: Otava.
- Törrönen, Jukka** (2000) "Subjektiaseman käsite empiirisessä sosiaalitutkimuksessa" *Sociologia* 37 (3), 243-255.
- Töttö, Pertti** (1999) Pirullisen positivismin paluu. Laadullisen ja määrällisen tarkastelua. Tampere: Vastapaino.
- Vainikkala, Erkki** (1994) "Välitiloja /väliintuloja. Kulttuuritutkimuksen modernit lähteet ja postmoderni sauma" Teoksessa: Uusi aika. Kirjoituksia nykykulttuurista ja aikakauden luonteesta. Jyväskylän yliopisto, Nykykulttuurin tutkimusyksikön julkaisuja 41. Jyväskylä, 249-265.
- Vares, Vesa** (2000) Pääskys ja varpuset. Nuorsuomalaisuus ja Nuorsuomalainen Puolue 1870-luvulta vuoteen 1918. SKS:n Historiallisia tutkimuksia 206. Helsinki: SKS.
- Varto, Juha** (1996) Laadullisen tutkimuksen metodologia. Helsinki: Kirjayhtymä.
- Waever, Ole** (1995) The Sovereignty Puzzle in E.U. Studies. *Journal of International Affairs* 48 (2).
- Weber, Max** (1977 /1919) *Politik als Beruf*. Sechste Auflage. Berlin: Duncker & Humblot.
- Weber, Max** (1980) Protestanttinen etiikka ja kapitalismin henki. Suom. Kytäjä, Timo. Juva: WSOY. Alkuteos: *Die protestantische Ethik und der Geist des Kapitalismus* (1904-1905).
- Weckroth, Klaus** (1991) X voi olla kuka tahansa. Helsinki: Hanki ja Jää.
- Wetherell, Margaret & Potter, Jonathan** (1992) *Mapping the Language of Racism. Discourse and the Legitimation of Exploitation*. Cornwall: Harvester Wheatsheaf.
- Virmasalo, Ilkka** (1999) "Karl Mannheim — tiedon ja koulutuksen tuntematon klassikko" Teoksessa Aittola, Tapio (toim.): *Kasvatustieteiden teoreetikoita. Uudesta kasvatustieteestä oppimisen kriittiseen tarkasteluun*. Gaudeamus: Helsinki, 19-43.
- Virtanen, Matti** (1999) "Sukupuolven tasot, fraktiot ja elämänkaari" *Sociologia* 36 (2), 81-94.
- Virtanen, Matti** (2001a) "Laadulliset lähteet ja niiden edustavuus" *Sociologia* 38 (2), 81-92.
- Virtanen, Matti** (2001b) *Fennomanian perilliset. Poliittiset traditiot ja sukupolvien dynamiikka*. Helsinki: SKS.
- Virtanen, Petri** (1994) *Homo civilis. Tutkimus sosiaalityöntekijöiden ja sosiaalityön habituksesta*. Turun yliopiston julkaisuja, Sarja C. Turku.

- Von Wright, George Henrik** (1999) "Minervan pöllö" Teoksessa von Wright, George Henrik: Tieto ja ymmärrys. Helsinki: Otava, 127-286.
- Vuori, Jaana** (2001) Äidit, isät ja ammattilaiset. Sukupuoli, toisto ja muunnelmat asiantuntijoiden kirjoituksissa. Tampere: Tampereen yliopistopaino Oy.
- Vuorinen, Marita** (1998a) "Nuorsuomalaisuuden paradokseja" LIVE! Print 3 /1998. Nuorsuomalaisten tiedotus- ja jäsenlehti, 3.
- Vuorinen, Marita** (1998b) "Nousukauden anatomiaa" LIVE! Print 6 /1998. Nuorsuomalaisten tiedotus- ja jäsenlehti, 3.
- Vuorinen, Marita** (online) (1998c) "Periaateohjelmasta kampanjaohjelmaan" LIVE! Nuorsuomalaisen puolueen Internet-julkaisu. Saatavilla www-muodossa <URL: <http://live.nuorsuom.fi/4498/vuorinen.htm>> 5.11.1998.
- Vähämäki, Jussi** (1994) "Oikeaa vai väärää politiikkaa" Tiede & Edistys 19 (4), 315-327.
- Vähätalo, Kari** (1997) Työttömyys ja suomalainen yhteiskunta. Gaudeamus: Helsinki.
- Väyrynen, Raimo** (1999) Globalisaatio ja Suomen poliittinen järjestelmä. Helsinki: SITRA /Taloustieto.
- Yli-Huttula, Tuomo** (online) (1999) "Penttilä haluaa verot alas" Kaleva. Saatavilla www-muodossa <URL: <http://www.kaleva.fi/lehti/politiikka/edusk99/edu4.htm>> 15.5.2001.
- Young, Michael** (1967) Meritokratian nousu 1870-2033. Tutkielma koulutuksesta ja tasa-arvosta. Helsinki: Weilin + Göös.